Felix I. Rodriguez
John Weisman

LUPTĂTORUL DIN UMBRĂ

Un agent CIA și bătăliile sale secrete

POLIROM

Felix I. Rodriguez
John Weisman

LUPTĂTORUL DIN UMBRĂ

Un agent CIA şi bătăliile sale secrete

POLIROM 2011

Shadow Warrior: *The CIA Hero of a Hundred Unknown Battles*
1989

FELIX I. RODRIGUEZ, unul dintre cei mai cunoscuți agenți CIA, a făcut parte din mişcarea anticastristă şi s-a implicat în invazia din Golful Porcilor din 1961, fiind unul dintre puținii membri ai grupului care au scăpat după eşecul operațiunii. În 1967, în calitate de consultant CIA al armatei boliviene, a ajutat la capturarea lui Che Guevara şi a fost ultima persoană care l-a interogat pe revoluționarul sud-american. În Vietnam, Rodriguez a condus o trupă de elită de contrainsurgență pînă cînd, din cauza numeroaselor răni, a fost nevoit să se pensioneze prematur. De asemenea, a jucat un rol important în sprijinul acordat de Statele Unite grupărilor Contra din Nicaragua.

JOHN WEISMAN, jurnalist, a colaborat cu numeroase publicații, de la *Columbia Journalism Review* la *Soldier of Fortune*. În 1989 a fost numit *senior fellow* în cadrul Annenberg Washington Program for Communications Policy Studies, Northwestern University. Dintre volumele publicate, amintim: *Rogue Warrior* (1993), *Green Team* (1996), *Task Force Blue* (1997), *Red Cell* (1998), *Seal Force Alpha* (1999), *Detachment Bravo* (2002, în colaborare cu Richard Marcinko), *Jack in the Box* (2005), *Direct Action* (2005).

Pentru Donald P. Gregg,
cu profund respect şi recunoştință…
pentru
Rosa, Rosemarie şi Félix,
cu toată dragostea…
şi pentru
Susan Povenmire Weisman,
cu multe mulțumiri

Prefață

Istoria unui om mai plin de şuruburi decît de oase

Voi începe această prefață a cărții autobiografice pe care Felix Rodriguez, unul dintre cei mai cunoscuți agenți ai CIA, a încredințat-o spre a fi tradusă în România Editurii Polirom relatînd împrejurările în care l-am cunoscut pe acest om extraordinar, controversat şi „vînat" de vechii săi „prieteni" din serviciile de informații comuniste. Povestea începe în vara anului 2008, cînd am avut o „inițiativă" riscantă, luînd decizia de a trimite ajutoare unui mic grup de disidenți cubanezi, abia eliberați din închisorile lui Fidel Castro. Am reuşit să transmit mici cadouri şi mai ales încurajări, printre alții, şi lui René Gómez Manzano, fost judecător la Curtea Constituțională şi unul dintre cei mai cunoscuți opozanți ai regimului Castro. Curînd, am fost contactat de Pedro Fuentes Cid, un avocat de succes din Miami şi unul dintre liderii foştilor deținuți politici cubanezi refugiați în exil în Florida, care m-a rugat să accept o invitație în Statele Unite, întrucît la solicitarea lui René Gómez Manzano am fost decorat pe 4 februarie 2009, în cadrul unei manifestări fastuoase (inclusiv cu gardă militară), cu Medalia de aur a rezistenței anticomuniste cubaneze, prima distincție de acest fel acordată de toate organizațiile politice şi civice ale exilului cubanez din Statele Unite.

A fost o experiență fascinantă, în egală măsură măgulitoare şi emoționantă. La aceste festivități, am fost invitat de veteranii Brigăzii 2506, voluntarii care au încercat eliberarea Cubei prin nefericita debarcare în Golful Porcilor, al cărei „veteran de onoare" am devenit cu acea ocazie. Acolo, între alții, l-am cunoscut pe Felix Rodriguez. Fostul agent CIA, un om volubil şi vesel, care degajă însă o stranie energie

şi forță, a fost cel care a coordonat trupele boliviene în octombrie 1967, capturîndu-l pe Che Guevara, şi totodată acela care a transmis ordinul de executare a lui „El Comandante”. Cum se ştie, Bolivia a fost capătul de drum pentru Che Guevara. Aşa cum veți citi în paginile acestei cărți, Guvernul din La Paz a trimis pe urmele lui o unitate de 200 de militari, antrenați şi coordonați de agenți secreți americani, printre care s-a aflat şi Felix Rodriguez. În dimineața de 8 octombrie 1967, după cîteva ciocniri cu gherilele comuniste, Che Guevara a fost prins de armata bolivianã. „Guvernul american ştia că Che Guevara este în Bolivia. Un jurnalist francez ne-a dat informații că el este acolo. Am anunțat batalionul bolivian, partea de intelligence, unde se află şi ei au trimis acolo o echipă. Era în septembrie, a fost o operațiune foarte rapidă, am reuşit să anihilăm foarte repede micul grup de gherilă pe care îl coordona. Nu era protejat de popor, cum se spune; cît timp a fost în Bolivia, nu a recrutat nici un bolivian în micul său grup”, mi-a povestit Rodriguez, după ce mi-a făcut cadou o fotografie cu Che Guevara cu puțin înainte de executarea acestuia şi chiar o bucățică de cărămidă sărită din zidul în fața căruia liderul comunist a fost executat. „Mai am încă şase”, mi-a mărturisit, în vreme ce primeam acest straniu cadou cu o strîngere de inimă. Mi-a observat stînjeneala şi a zîmbit. „Nu pot spune că mi-a fost milă de el”, mi-a mai spus. „În realitate, Che era un asasin! Mi-a părut însă rău pentru această decizie a executării lui, care nu îmi aparține, dar din alte motive.” Rodriguez merge mai departe cu demitizarea celui de pe tricourile şi băştile purtate de o mulțime de tineri care încă mai văd în el un idol, un erou care s-a putut sacrifica pentru o cauză. „El a fost declarat un simbol. A fost, cum îți spun, în realitate un asasin. De pildă, în Havana a fost responsabil de moartea a mii de oameni, a împuşcat pînă şi un copil de 15 ani, a cărui vină a fost doar aceea că a furat o cutie de lapte”, mai spune Rodriguez despre Guevara. „Sînt foarte mulți oameni care îi poartă cu admirație chipul, fără să ştie cine

este, considerîndu-l un simbol al curajului.” În realitate, susține agentul CIA, lucrurile au stat altfel. „*Sînt Che, nu trageți, vă sînt mai de folos viu decît mort*, a spus acesta cînd l-au prins”, mi-a povestit Rodriguez despre momentul capturării lui Guvera, deşi El Comandante afirmase deseori că nu se va lăsa niciodată prins viu. După capturarea sa, a doua zi, pe 9 octombrie 1967, Înaltul Comandament al armatei boliviene i-a transmis personal lui Felix Rodriguez ordinul de execuție a lui Guevara. Agentul CIA nu s-a putut împotrivi, deşi avea ordin din partea superiorilor săi să-l păstreze în viață şi să îl transporte în Statele Unite. Comandanții armatei boliviene nu au fost cu nici un chip de acord cu solicitarea transmisă de agentul CIA. „A fost o operațiune în totalitate bolivianã, am avut oameni care doar i-au asistat pe bolivieni. Instrucțiunile din partea SUA erau să îl prindem viu. Cred că Che Guevara ar fi putut sfîrşi prin a colabora cu noi împotriva lui Castro, care de fapt îl trimisese la moarte. Aveam însă două coduri din partea Comandamentului armatei boliviene, 600 însemna să îl ucidem şi 700 să îl păstrăm viu. S-a confirmat de două ori codul pentru a fi ucis. A fost exclusiv decizia guvernului bolivian să îl ucidă, nu a mea. Am aflat apoi că, odată luată decizia, ziariştii au fost anunțați că El Comandante Che fusese ucis în luptă, deşi era încă în viață”, îşi aduce aminte agentul secret care şi în zilele noastre este considerat de autoritățile de la Havana un „criminal sîngeros”. Nu aş vrea să intru în detaliile acțiunilor unuia dintre cei mai cunoscuți agenți CIA, care a coordonat practic operațiuni anticomuniste în întreaga lume. Contribuția lui Felix Rodriguez la capturarea lui Che Guevara a fost extrem de importantă şi a primit recunoaşterea din partea superiorilor săi şi a preşedinților Bush şi Reagan. Agentul CIA avea chiar să devină un apropiat consilier al preşedintelui american George Bush, el însuşi fost director al CIA.

Cine este acest Felix Rodriguez, atît de admirat de unii şi detestat de alții, un om al cărui „cap” costă atît de mult? S-a

născut în Cuba, în 1941, în familia unuia dintre membrii guvernului condus de Fulgencio Batista. După ce Fidel Castro a ajuns la putere în urma revoluției din 1959, Rodriguez a fost exilat de noua putere de la Havana în Statele Unite, împreună cu familia. Adversar al regimului castrist, Rodriguez a fost recrutat de serviciile secrete americane şi a fost implicat, ca primă operațiune, aşa cum spuneam, în tentativa eşuată de invadare a Cubei din Golful Porcilor. A urmat recrutarea sa în misiunea capturării lui Che Guevara, fiind cunoscut sub numele de cod „El Gato" (Pisica), alias „căpitanul Ramos", urmată de misiuni în Vietnam, Nicaragua, Uruguay, Brazilia, Costa Rica, Honduras, Guatemala şi El Salvador. În 1972 şi 1973, Felix Rodriguez a fost instructor în Armata Argentiniană; în august 1974, George Bush, pe atunci director al CIA, i-a încredințat alte cîteva misiuni în America Centrală şi de Sud, iar în timpul administrației Reagan Rodriguez a participat la operațiunile Iran-Contra. În 1976, Bush îl decorează pe colaboratorul său Felix Rodriguez cu medalia „Steaua Curajului". Şi cred că nu degeaba: cînd l-am invitat în România, am observat că merge greu şi că piciorul său drept pare că scîrțîie, dar fără să aibă o proteză. Amuzat de nedumerirea mea, mi-a spus că e mai plin de şuruburi şi tije decît de oase, după ce a supraviețuit la patru prăbuşiri cu elicopterul şi a fost împuşcat şi rănit de grenade de mai multe ori.

Felix nu a ezitat să vină în România, la invitația pe care i-am transmis-o după ce l-am cunoscut la Miami. A susținut o conferință, a participat la emisiuni TV. Nu a locuit nici o secundă la hotel, în fiecare noapte am dormit în alt loc, prilej de nesfîrşite povestiri, dintre care multe le puteți citi în această carte, publicată acum de Editura Polirom. Am avut şi probleme din cauza venirii sale în România, achitată integral de către el însuşi. Ambasada Cubei la Bucureşti a protestat energic, secondată inclusiv de personalități publice, care cred încă în „mitul lui Che". Am fost acuzat, de pildă, că „instituții ale Guvernului României invită un criminal şi terorist

recunoscut în lume, Felix Rodriguez, să le vorbească românilor despre crimele lui", că „invitația adresată de Guvernul României unui terorist de a vizita țara noastră şi de a ține conferințe pe diferite teme, ca şi posibilitatea ca acesta să acorde interviuri la unele posturi centrale de televiziune şi cotidiane centrale sînt sfidătoare şi jignitoare". Ambasada Cubei mi-a respins ulterior într-un mod categoric solicitarea de viză pentru a-i putea vizita pe opozanții anticastrişti eliberați din închisori ca semn al „deschiderii" regimului comunist de la Havana, transmițîndu-mi-se telefonic şi nu foarte elegant că „nu sînt bine venit în Cuba". Tot în acele împrejurări, un partid de stînga cerea Guvernului României „demiterea tuturor celor care l-au invitat pe teroristul Felix Rodriguez şi i-au creat posibilitatea ca, în numele politicii anticomuniste, să se adreseze poporului român un criminal recunoscut în lume" şi că, „de altfel, toată politica anticomunistă poate fi catalogată fără nici o reținere ca o politică criminală".

Conferința pe care Felix Rodriguez a susținut-o la invitația mea în 10 martie 2009 la Facultatea de Istorie din cadrul Universității din Bucureşti, în amfiteatrul „Nicolae Iorga", s-a bucurat de un mare succes public. Excelent povestitor, le-a relatat studenților Facultății de Istorie din Bucureşti, ziariştilor şi auditoriului care îl asculta într-o tăcere mormîntală unele dintre dedesubturile operațiunilor la care a participat. De pildă, şi-a amintit că într-una din împrejurările în care a participat la o operațiune ce avea drept scop încercarea de a-l asasina pe Fidel Castro, a ajuns în Cuba într-o barcă al cărei echipaj era format din români şi ucraineni.

Cred, din motive pe care cititorii le vor descoperi singuri, că pentru publicul din România atît demersul Editurii Polirom de a publica această carte, cît şi generozitatea lui Felix Rodriguez, care a cedat integral drepturile de autor asupra traducerii cărții de față, sînt mai mult decît bine-venite. O privire în interiorul operațiunilor CIA, realizată de

unul dintre cei mai cunoscuți oameni ai Agenției, este, fără îndoială, o lectură palpitantă. Mai mult decît atît însă, Felix Rodriguez demontează, cu date şi fapte la care a participat direct, multe dintre miturile contemporane. Şi anume că, în fond, nu există „comunism bun" şi „comunism rău", ci doar comunism criminal. Împotriva căruia e moral şi drept să lupți, cu orice risc şi cu orice preț.

Marius Oprea

Prolog

Elicopterul era mic, cu un singur motor şi cu o carlingă din plexiglas. Deasupra, cerul de un albastru intens. La o sută cincizeci de metri dedesubt, inospitaliera junglă boliviană se întindea ca un covor dens de vegetaţie verde, ţepoasă. Stăteam pe o banchetă îngustă, în spatele pilotului, schimbîndu-mi din cînd în cînd centrul de greutate pentru a menţine stabilitatea aparatului de zbor.

Dedesubt, chiar în dreapta mea, strîns legat pe o targă şi ataşat de trenul de aterizare al elicopterului, se afla trupul neînsufleţit al lui Che Guevara.

La încheietura mîinii purtam ceasul său de oţel Rolex GMT Master, cu monturi în roşu şi albastru. În buzunarul de la piept, împachetat într-o foaie desprinsă din carneţelul meu, aveam resturi de tutun, parţial ars, din ultima sa pipă. Pantalonii militari pe care-i purtam erau pătaţi – sîngele închegat al lui Che lăsase urme întunecate pe materialul militar verde-kaki.

Era 9 octombrie 1967, ora locală 14.15, şi aveam senzaţia că mă aflu în mijlocul unui vis. Nu visam însă. Elicopterul era real. Sîngele era real.

Che Guevara era mort.

Privirea îmi aluneca dinspre cer către junglă, apoi spre trupul lui Che, apoi spre sîngele de pe uniforma mea. În Statele Unite, ţara adoptivă al cărei cetăţean nici nu devenisem încă, familia mea n-avea idee despre locul în care mă aflam sau despre ceea ce făceam, deşi în cartierul general al CIA din Langley, Virginia, vestea execuţiei lui Che probabil circula deja. Avusesem ocazia să transmit un scurt mesaj codat înainte de venirea elicopterului trimis să preia cadavrul.

Ar fi fost imposibil să contactez Biroul CIA de la Ambasada din La Paz, din cauza bruiajului provocat de munți, dar eram sigur că mesajul meu fusese retransmis acolo din Langley.

Aveam douăzeci şi şase de ani, eram tatăl a doi copii şi, asemenea multor alți exilați cubanezi, mă aflam în război de aproape un deceniu. Un război împotriva lui Fidel Castro şi a tot ceea ce reprezenta el. Un război împotriva lui Che Guevara şi a revoluției pe care încerca să o răspîndească de-a lungul întregii emisfere vestice.

Am privit în jos, către cadavrul lui Che, apoi din nou în sus, către întinderea albastră.

M-am gîndit la Che Guevara, la omulețul firav, cu osatură subțire, ai cărui ochi umezi exprimau o tristețe greu de descris în cuvinte, ale cărui zile de glorie revoluționară în Havana, Moscova şi Pekin se încheiaseră mizerabil în La Higuera, într-o şcoală nenorocită făcută din chirpici, cu hainele zdrențuite, rupte, purtînd încălțăminte din piele scofîlcită, cu părul încîlcit şi murdar, cu visele sale de-a organiza o revoltă a țăranilor complet eşuate.

Totul era atît de… suprarealist. Mintea îmi lucra la viteză maximă, o sumedenie de gînduri îmi apăreau brusc şi-apoi se scufundau în subconştient. Mi-am amintit de copilăria mea în Cuba, cînd mergeam în grajdul de unde luam lapte spumos, direct de la vacă, pe care îl amestecam în cafeaua tare de dimineață. M-am gîndit apoi la prietenii de gimnaziu de la Perkiomen Academy, din suburbiile Pennsylvaniei, şi la cît de diferite trebuiau să fie viețile lor față de a mea.

Mi-a trecut dinaintea ochilor primul drum către taberele de antrenament organizate împotriva lui Castro, sus, în sălbaticii şi cețoşii munți guatemalezi, tabere „croite” în junglă, foarte asemănătoare cu cea deasupra căreia zburam chiar acum, şi mi-am amintit cum ne-au indicat drumul pînă acolo nişte veterani puşi pe glume: „Mergeți pînă la al treilea nor, apoi o luați la dreapta”.

Să fi avut nouăsprezece ani atunci? Pare că a trecut un secol.

Am retrăit ultimele momente la sol, în La Higuera, unde a murit Che şi unde, pe cînd elicea elicopterului era deja pornită, un preot catolic s-a grăbit spre noi, venind călare pe un catîr slăbănog, pentru a oficia ultimul rit prevăzut de Biserică trupului neînsufeţit al unui om ce renunţase de mult la Dumnezeu.

M-am gîndit la părinţii mei, la familia mea şi m-am întrebat cît aş putea să le povestesc vreodată despre ce se întîmplase în acea zi.

M-am gîndit la curajul cu care Che şi-a înfruntat moartea şi m-am întrebat, din nou, dacă aş fi avut vreo şansă să îl ţin în viaţă, conform instrucţiunilor CIA, deşi ar fi însemnat să-mi asum o responsabilitate pe care ar fi fost posibil să o regret mai tîrziu. Oare n-aş fi putut face nimic mai mult?

Nici astăzi nu ştiu răspunsul.

Ordinele au venit prin telefon, cu ajutorul codului stabilit de bolivieni. Am preluat un apel din Vallegrande şi am auzit cuvintele: „Cinci sute – şase sute". „Cinci sute" se traducea prin „Che". „Şase sute" însemna: „Executaţi-l". Dacă bolivienii ar fi vrut să-l ţină în viaţă, aş fi auzit numărul „şapte sute". Am cerut ca ordinul să fie repetat. A fost.

L-am informat pe ofiţerul bolivian însărcinat, aflat la faţa locului, colonelul Joaquín Zenteno Anaya, că statul-major cerea executarea lui Che. I-am spus, de asemenea, că instrucţiunile pe care le primisem de la guvernul SUA cereau să-l ţin pe Che în viaţă cu orice preţ. Ştiam că oamenii noştri aveau elicoptere şi avioane pregătite să-l evacueze pe revoluţionarul *comandante* în Panamá, pentru interogatorii ulterioare, şi că nici un cost şi nici un efort n-ar fi fost considerate prea mari dacă bolivienii şi-ar fi dat acordul.

Dar nu a fost să fie.

Zenteno s-a întors spre mine:

— Félix, mi-a zis, am lucrat foarte bine împreună şi îţi sîntem recunoscători pentru tot ajutorul pe care ni l-ai dat, dar nu-mi cere să fac asta. A nu mă conforma ordinului de a-l

executa pe Che ar însemna nesupunere față de preşedintele meu şi aş risca o demitere dezonorantă.

Colonelul bolivian şi-a privit ceasul.

— Ştiu cît de mult rău i-a făcut țării tale. E unsprezece dimineața. Eu plec acum cu elicopterul. La două după-amiaza o să-l trimit înapoi. M-aş bucura să am cuvîntul tău de onoare că, la ora aceea, o să aduci personal cadavrul lui Che Guevara în Vallegrande. Felul în care rezolvi problema te priveşte. Poți s-o faci chiar tu dacă vrei.

L-am privit pe Zenteno în ochi:

— Colonele, încearcă te rog să-i faci să se răzgîndească. Dar dacă nu poți obține revocarea ordinului, îmi dau cuvîntul de onoare că la două după-amiaza îți voi aduce cadavrul lui Che Guevara.

Ne-am îmbrățişat, apoi el a plecat.

Cîteva minute mai tîrziu, mă aflam în mica şi întunecata cameră în care, rănit, legat şi întins pe podeaua murdară, zăcea Che. L-am privit şi i-am spus:

— Che Guevara, vreau să-ți vorbesc.

Ochii i-au scăpărat:

— Nimeni nu mă interoghează pe mine, a replicat sarcastic.

— *Comandante*, n-am venit să te interoghez. Idealurile noastre sînt diferite, dar te admir. Ai fost ministru de stat în Cuba. Iar acum iată-te – eşti în starea asta pentru că ai crezut în propriile idealuri. Am venit doar să vorbesc cu tine.

M-a privit pentru cîteva clipe, întrebîndu-se dacă eram sincer. Trebuie să fi fost un bun cunoscător al firii oamenilor, întrucît şi-a dat seama că-i vorbesc din suflet.

În cele din urmă, a spus:

— Ai vrea, te rog, să mă dezlegi? Pot să mă aşez?

— Bineînțeles.

I-am cerut unuia dintre soldații de afară să intre.

— Dezleagă-l pe comandantul Guevara, i-am ordonat.

Soldatul s-a uitat la mine, nevenindu-i să creadă. Cum puteam să tratez un inamic cu o asemenea demnitate? I-am

repetat ordinul, iar mîinile lui Che au fost dezlegate.

Luptătorul de gherilă a gemut în timp ce funiile îi erau îndepărtate. Articulațiile îi erau probabil înțepenite, de vreme ce fusese legat aproape o zi întreagă, şi ne-a luat, mie şi soldatului, ceva vreme pînă cînd am reuşit într-un final să-l aşezăm pe o bancă de lemn şubredă.

Mi-a cerut tutun pentru pipă. N-aveam, aşa că am luat o țigară de la unul dintre soldați şi i-am oferit-o. I-a îndepărtat cu grijă foița şi a îndesat tutunul în scobitura pipei, a aprins-o şi a inhalat adînc.

Am vorbit mult – nu despre chestiuni strategice, ci despre Cuba şi despre comunism, despre diferitele noastre filosofii de viață.

Către prînz a sosit un elicopter cu mîncare şi muniție. Înainte de a decola, preluînd soldați bolivieni morți sau răniți, pilotul, un maior de aviație pe nume Jaime Niño de Guzmán, mi-a arătat un aparat foto ce i-a fost dat de către un ofițer al serviciilor secrete boliviene, maiorul Saucedo. Niño de Guzmán mi-a cerut permisiunea să-i facă o fotografie prizonierului.

L-am întrebat pe Che dacă acceptă să i se facă o fotografie. Şi-a dat acordul, iar noi l-am sprijinit pentru a ajunge, clătinîndu-se, pînă în fața şcolii. Niño de Guzmán mi-a dat aparatul foto, deja reglat. Şi, în ciuda faptului că gazdele mele boliviene fuseseră extrem de amabile cu mine, iar eu n-aş fi vrut să-i creez probleme maiorului Saucedo, ceva din lăuntrul meu m-a făcut să schimb pe ascuns timpul de expunere şi diafragma, asigurîndu-mă că imaginea nu va ieşi niciodată. Am fixat aparatul şi i-am fotografiat pe Che şi Niño de Guzmán.

Şi eu aveam un aparat – un Pentax. I-am fixat expunerea, i l-am dat lui Niño de Guzmán, urmărind totul cu atenție şi asigurîndu-mă că reglajele nu au fost modificate, apoi am venit lîngă Che. Imediat ce Niño de Guzmán a apăsat pe butonul declanşator, am ştiut că CIA va avea singura fotografie a lui Che din acea zi.

Ne-am pozat cumva oficial, pe fundalul clădirii din chirpici a şcolii luminate de soarele bolivian, amîndoi privind cu ochii micşoraţi spre obiectiv. I-am spus lui Che: „*Comandante*, uite păsărica” – şi, pentru o clipă, a schiţat un zîmbet, dar a redevenit imediat serios, chiar în momentul apăsării butonului. Eu îmi ţineam mîna pe umărul lui stîng şi amîndoi eram înconjuraţi de soldaţi bolivieni. Este singura fotografie ce-l surprinde pe Che în viaţă în ziua execuţiei sale.

Cînd ne-am întors înăuntru, l-am întrebat despre oamenii pe care i-a trimis în faţa plutoanelor de execuţie. Mi-a răspuns că cei pe care i-a trimis la moarte erau străini – agenţi imperialişti şi spioni trimişi de CIA.

L-am privit cu atenţie:

— Comandante, e o oarecare ironie în ceea ce spui! Nici tu nu eşti bolivian. Eşti străin. Ai încălcat suveranitatea teritoriului bolivian.

Mi-a aruncat o privire compătimitoare.

— Sînt chestiuni ce ţin de proletariat care-ţi depăşesc cu mult puterea de înţelegere, mi-a replicat tăios.

Mi-a arătat piciorul său drept, din care, deşi bandajat, se prelingea încă sînge.

— Îmi vărs sîngele aici, în Bolivia, a spus. Mă simt argentinian, cubanez şi bolivian…

A arătat apoi spre cadavrul căpitanului cubanez de gherilă Antonio, care zăcea pe podeaua noroioasă, în faţa mea.

— Uită-te la el, mi-a zis. În Cuba, avea tot ce îşi dorea. Şi cu toate astea a venit aici, pentru a muri în felul ăsta. Pentru a muri în numele idealurilor sale.

După care şi-a frecat faţa cu mîinile şi a tăcut pentru cîteva secunde.

Discuţia a continuat. Ceva mai tîrziu, din pricina felului în care-i adresam întrebările, s-a gîndit că s-ar putea să nu fiu bolivian. S-a întors către mine şi mi-a zis:

— Nu eşti bolivian.

— Nu. De unde crezi că sînt?

— Ai putea fi portorican, a zis. Sau cubanez. Dar, de oriunde ai fi, după tipul de întrebări pe care mi le-ai pus, cred că lucrezi pentru serviciile secrete ale Statelor Unite.

— Ai dreptate, *comandante*, i-am spus. Sînt cubanez. Am fost membru al Brigăzii 2506. De fapt, am fost membru al echipelor care au operat în interiorul Cubei înaintea invaziei din Golful Porcilor.

M-a privit cu interes sporit.

— Cum te cheamă? m-a întrebat.

— Félix.

Nu însemna nimic pentru el. Şi n-ar fi avut nici un rost să-i spun mai mult.

— Félix şi atît.

— Ha, a replicat el neinteligibil.

Mi-am petrecut aproape trei ore cu el, foindu-mă între clădirea şcolii şi alte zone din La Higuera, unde aveam de terminat diverse treburi ce țineau de specificul muncii în serviciul de informații. Poate că amînam inevitabilul, poate că eram doar foarte ocupat. Nici astăzi nu sînt sigur. Ştiam totuşi ce urma să se întîmple. Şi mi-a devenit şi mai clar în momentul în care, în timp ce fotografiam jurnalul lui Che, a venit la mine o învățătoare.

— *Mi Capitán*, a întrebat ea, cînd o să-l împuşcați?

M-am întors surprins către ea.

— De ce mă-ntrebați asta?

— Pentru că, mi-a răspuns ea, la radio deja s-a anunțat că a murit în urma rănilor primite în luptă.

Era, prin urmare, inutil să mai prelungesc momentul. Am coborît în camera lui din clădirea şcolii cu puțin înainte de ora unu după-amiază. M-am întors către el şi l-am privit în ochi:

— *Comandante*, i-am spus, am făcut tot ce mi-a stat în putință, dar ordinele au venit de la Comandamentul Suprem al Boliviei…

A înțeles imediat. Expresia din acea clipă a feței sale arăta că îşi pierduse orice speranță de supraviețuire. Nu i-a tresărit

nici un muşchi, dar chipul i-a devenit alb ca hîrtia. M-a ţintuit cu privirea, cu ochi umezi şi blînzi, cu faţa liniştită, calmă.

— E mai bine aşa, Félix, mi-a spus. N-ar fi trebuit să mă las capturat în viaţă.

M-am uitat la el, studiindu-l de sus şi pînă jos: piciorul rănit nu părea să-l mai doară. Părul îi era încîlcit, murdar. Hainele îi erau zdrenţuite, mîinile încă rigide după ce zăcuse, legat, pe podeaua umedă şi rece. A fost un moment de incredibile emoţii contradictorii. Aici, în faţa mea, se afla inamicul împotriva căruia luptasem de atîta vreme. Şi totuşi, nu reuşeam să-mi trezesc sentimente de ură faţă de el. Singurele senzaţii erau compătimirea şi poate chiar admiraţia.

Şi-a scos pipa.

— Mi-ar plăcea să-i dau pipa asta unui *soldatito* (soldăţel) care s-a purtat bine cu mine, a spus Che.

În acel moment, sergentul Mario Terán, care trebuie să fi ascultat de afară, a năvălit în încăpere:

— *Mi Capitán*, o vreau eu, o vreau eu! a strigat.

Che şi-a retras imediat pipa la piept.

— Nu, nu ţie, a zis. N-o să ţi-o dau ţie.

I-am ordonat lui Terán să iasă.

— Dar o vreau eu! a insistat.

— Afară! Ieşi afară! i-am urlat.

În cele din urmă a ieşit.

Che îşi ţinea în continuare pipa aproape de piept. L-am privit:

— Ai vrea să mi-o dai mie, *comandante*? l-am întrebat.

S-a gîndit cîteva secunde.

— Da. Ţie ţi-o dau.

— *Comandante*, am adăugat, vrei să transmit ceva familiei tale dacă voi avea vreodată ocazia?

A tăcut pentru cîteva clipe. Într-un final, a spus:

— Da. Spune-i lui Fidel că în curînd va vedea o revoluţie triumfătoare în America. Şi spune-i soţiei mele să se recăsătorească şi să încerce să fie fericită.

A fost un moment extrem de emoționant. Amîndoi eram vizibil mişcați.

Pe neaşteptate, şi-a întins mîna spre mine, iar eu i-am strîns-o. Apoi m-a îmbrățişat puternic. Era un *abrazo*[1] al unui om care ştie că e pe cale să privească moartea în față.

S-a dat înapoi, preocupat. Se gîndea că eu îi voi fi călăul. M-am apropiat de el, i-am strîns mîna şi l-am îmbrățişat în acelaşi mod în care m-a îmbrățişat el. Apoi am ieşit. Nici unul dintre noi nu a mai spus nimic.

Am păşit în lumina soarelui fără a mă uita înapoi. Mi-am privit ceasul. Era unu după-amiază. Sergentul Mario Terán şi locotenentul Pérez mă aşteptau afară. Erau înconjurați de o mulțime de soldați bolivieni nerăbdători. Nu-mi aminteam să fi văzut atîția cînd intrasem în încăperea lui Che.

L-am privit fix pe Terán şi am dat ordinul.

— Sergent, împuşcă-l, dar să nu uiți că se presupune c-a murit în urma rănilor căpătate în luptă, aşa că – mi-am dus mîna către bărbie – să-l împuşti de aici în jos. Nu în față.

Terán mi-a răspuns, vizibil emoționat, *Sí mi Capitán*", şi s-a uitat nerăbdător spre cadrul uşii. M-am întors şi am plecat. Nu aveam nici dorința, nici, ca să fiu sincer pînă la capăt, curajul să asist la ceea ce avea să se întîmple. Am urcat dealul din stînga mea, către micul post de comandă pe care mi-l amenajasem acolo, şi am început să scriu notificările pe care urma să le trimit către cartierul general al CIA, cînd am auzit scurta izbucnire a carabinei M-2 pe care Terán o împrumutase de la locotenentul Pérez.

Totul se încheiase. Che era mort.

Mi-am verificat ceasul. Era 13.10, ora locală.

Mă simțeam secătuit, epuizat emoțional. Se terminase.

Eram în elicopter, corpul lui Che era legat de partea dreaptă a trenului de aterizare, iar eu mă gîndeam la soția mea, Rosa, şi la copiii mei, Rosemarie, care avea trei ani, şi Félix, care avea un an, întrebîndu-mă dacă voi putea vreodată să le explic de ce am făcut ceea ce am făcut, de ce am ales să

devin soldat, apoi agent CIA, luptînd, în loc să mă supun, pentru destinul Cubei şi împotriva totalitarismului lui Castro. Făcusem un legămînt cu cei care au început alături de mine, în 1959, în jungla dominicană şi cu cei care muriseră pentru idealurile lor în Cuba, în 1961. Angajamentul pe care ni-l luaserăm fusese acela de a elibera Cuba – iar Cuba încă nu era liberă.

Dedesubt, covorul aspru al junglei începea să se subțieze, fiind înlocuit de coline şi, mai apoi, de munți. Pătrundeam în Vallegrande, unde urma să coborîm lîngă barăcile Regimentului Pando, departe de orice ochi iscoditori.

M-am aplecat în față şi l-am bătut uşor pe umăr pe pilot.

— Aterizăm curînd? am strigat, încercînd să acopăr zgomotul motorului.

A dat din cap afirmativ.

— Dar nu acolo unde credeați. Ne-au ordonat să mergem direct către aeroportul din Vallegrande.

Astea erau veşti proaste. De la mijlocul lui septembrie, de cînd hăituirea lui Che de către bolivieni se intensificase, jurnaliştii, şi nu numai ei, începuseră să se adune în Vallegrande, un oraş de munte cu şapte mii de locuitori, iar eu, personal, îmi făceam griji cu privire la publicitatea din jurul operațiunilor armatei boliviene în regiune. De fapt, fapt necunoscut de mine în acel moment, chiar în ziua execuției sale deja apăruseră articole despre posibila capturare a lui Che în două ziare boliviene, *El Diario* şi *Presencia*.

Am văzut aerodromul sub noi, în față. Era un haos total. Trebuie să fi fost cel puțin două mii de oameni acolo. Presă. Fotografi. Şi avioane – am numărat cîteva aparate boliviene C-47. Era coşmarul unui agent, şi m-a trezit la realitate.

Deşi guvernul bolivian a cerut ajutor de la Central Intelligence Agency (CIA) în urmărirea şi capturarea lui Che (colegii mei din Agenție şi cu mine am fost primiți chiar de preşedintele Boliviei, René Barrientos, la scurt timp după sosirea noastră în La Paz), misiunea mea era una secretă.

Din cîte ştiau cei mai mulți dintre localnici, eu eram un simplu cubanez pe nume Félix Rámos Medina – un pseudonim ale cărui inițiale reflectau numele meu real, Félix Rodríguez Mendigutia. Îmi doream foarte mult să păstrez această stare de lucruri, atît pentru binele Agenției, cît şi pentru propria-mi protecție. Nu, n-ar fi fost deloc bine pentru mine să fiu fotografiat sau identificat venind cu un elicopter ce transporta cadavrul lui Che.

Am redus altitudinea, elicopterul zburînd contra vîntului pentru a se apropia şi a ateriza. În timp ce coboram, mulțimea a început să înainteze către noi, o mare de oameni aşteptînd să surprindă, fie şi preț de o clipă, figura legendarului revoluționar mort.

Ştiam că trebuie să acționez rapid. Circulau deja zvonuri cu privire la implicarea Agenției în programele de contrainsurgență boliviene, iar dacă în mulțime s-ar fi aflat agenți ai lui Castro, atenția lor ar fi fost îndreptată spre oamenii CIA. Aşa că, în momentul în care am atins solul, am deschis uşa din stînga elicopterului, în partea opusă celei în care se afla Che, mi-am coborît cascheta militară boliviană deasupra chipului şi m-am amestecat în mulțime, anonim şi în siguranță.

De fapt, pînă în după-amiaza zilei de 27 mai 1987, cînd, cu mîna dreaptă ridicată, am depus un jurămînt dinaintea Comisiilor reunite ale Camerei Reprezentanților şi Senatului în chestiunea Iran-Contra [2], viața mea a fost, în mare parte, una anonimă. Aşa mi-am dorit-o eu. Aşa şi-a dorit-o Agenția. Timp de 15 ani am lucrat ca agent CIA sub o sumedenie de pseudonime, adunînd un dosar gros de acte de identitate false, evitînd orice publicitate. Deseori, cînd călătoream, familia mea n-avea nici o idee despre locul în care eram plecat sau despre ceea ce făceam acolo.

Era mai bine pentru ei să nu ştie – şi mai sigur pentru mine. Începînd cu 1967, Fidel Castro a pus o recompensă pe capul meu. Iar el are o memorie bună. Într-adevăr, cînd

vechiul meu prieten Roberto Martín Pérez a fost eliberat în mai 1987, după douăzeci şi opt de ani de tortură şi infern în închisorile lui Castro, i s-a încredințat un mesaj special pentru mine.

Un locotenent-colonel pe nume Peralta, unul dintre şefii DGI (Dirección General de Inteligencia – serviciul secret cubanez), a venit la închisoarea Boniato şi l-a adus pe Martín Pérez în biroul său. Peralta i-a spus acestuia că ar putea fi eliberat.

— Dar dacă te vom lăsa să pleci, n-ar trebui să te apropii prea mult de vechiul tău prieten Félix Rodríguez Mendigutia, i-a spus ofițerul. N-am pus încă mîna pe el – dar vom reuşi. El reprezintă una dintre prioritățile premierului Castro. Dacă te eliberăm, să-i spui lui Rodríguez că am trimis emisari nemiloşi pe urmele lui.

„Emisari nemiloşi" e doar un alt mod de a spune „asasini palestinieni". Faceți corelațiile necesare. Casa mea are un sistem de securitate de 25.000 de dolari, instalat de Agenție (CIA a pus chiar ipotecă pe singura bucată de pămînt pe care o dețin pentru a acoperi costurile). În Miami, am un permis de a purta arme ascunse şi am întotdeauna la mine un pistol. Întotdeauna țin la îndemînă, de asemenea, un telefon mobil. Fac totul pentru a nu atrage atenția.

Dar, odată cu mărturia din 27 mai, profilul meu anonim a dispărut pentru totdeauna. Indiferent dacă am vrut sau nu asta, am devenit o figură publică – chipul meu a apărut în ziare şi pe ecranele televizoarelor.

Mai mult, ceea ce am spus a fost des citat – cu acuratețe în unele articole, incorect în altele. Am învățat, uneori prin suferință, în săptămînile şi lunile ce au urmat mărturiei mele inițiale de pe Dealul Capitoliului din Washington, că oamenii tind să nu accepte adevărul aşa cum este el, ci aşa cum vor ei să îl vadă – iar faptele nu mai contează.

Acesta e unul dintre primele motive ale existenței cărții de față. Am scris-o pentru a prezenta faptele în ordinea lor,

pentru a corecta distorsiunile – atît cele cu privire la mine, cît şi cele referitoare la unele lucruri pe care le-am făcut.

Totuşi, cel mai important motiv pentru care am scris această carte este acela de a putea spune răspicat că sînt mîndru de tot ceea ce am făcut, atît în calitate de cubanez, cît şi în calitate de american prin adopție. Cred că acțiunile mele, cît timp am fost alături de Agenție şi de-a lungul bătăliilor mele particulare împotriva lui Castro şi a totalitarismului comunist, au fost întotdeauna corecte şi, mai important, întotdeauna onorabile.

Uneori mă simt oarecum asemănător lui Ulise, legendarul soldat din Ithaca al lui Homer. Ca şi el, provin dintr-o națiune insulară. Ca şi el, am fost plecat la război. Ca şi el, odată întors acasă mă confrunt cu dificultăți.

Pe cînd mă aflam în elicopter, cu trupul lui Che legat de trenul de aterizare, cu mai mult de douăzeci de ani în urmă, n-aveam habar încotro mă va purta odiseea mea personală, dar ştiam, chiar şi atunci, că valorile pe care familia mea mi le-a inculcat erau cele mai importante elemente ale vieții mele.

În copilărie, am fost învățat că există lucruri cu mult mai importante decît banii, puterea sau confortul. Onoare, datorie, devotament, respect reciproc – aceste lucruri nu pot fi niciodată cumpărate. Nu au preț.

Aceste valori nu s-au schimbat pentru mine în mai bine de patru decenii. Ele sînt valorile soției mele, Rosa, şi încerc să le transmit şi copiilor noştri, Rosemarie şi Félix Jr.

N-am fost niciodată bogat şi nici nu cred că voi fi vreodată, dar mă bucur de o abundență extraordinară în ceea ce priveşte bunurile intangibile: am avantajul de a putea să mă privesc în oglindă în fiecare dimineață şi de a fi mulțumit de ceea ce văd. Am prieteni, am o familie şi, mai presus de toate, am onoare.

1

Pe 5 octombrie 1986, la ora 9.50, un vechi avion de transport C-123, încărcat cu patru tone şi jumătate de muniție, şase duzini de puşti automate şi şapte RPG-uri (aruncătoare de grenade), a decolat de pe pista 33 a Bazei Aeriene Ilopango din apropierea oraşului San Salvador spre a asigura aprovizionarea luptătorilor rezistenței anticomuniste din Nicaragua, aparținînd FDN-ului (Fuerza Democrática Nicaragüense). Pilotul, Bill Cooper, era un veteran al operațiunilor aeriene CIA din sud-estul Asiei. La fel şi copilotul, Buzz Sawyer, precum şi dropmaster-ul[3], un lungan roşcat din Midwestern, pe nume Eugene Hasenfus.

Cooper, Sawyer şi un ofițer de contrainformații au fost ucişi ceva mai tîrziu, în aceeaşi dimineață, cînd avionul C-123 a fost doborît de un soldat sandinist cu o rachetă sol-aer SAM-7 de producție sovietică. Numai Hasenfus a supraviețuit, paraşutîndu-se din avionul lovit. Cînd sandiniştii au descoperit cadavrele lui Cooper şi Sawyer, au cercetat cu atenție obiectele personale ale acestora. Asupra lui Cooper au găsit un carnețel ce conținea numele şi numărul meu de telefon.

Numele din carnețel era Max Gómez.

Mi s-a părut straniu atunci – la fel cum îmi pare şi acum – că, dintre sutele şi sutele de poveşti care au apărut, legate de implicarea mea în ceea ce avea să fie cunoscut drept „afacerea Iran-Contra", doar foarte puține au explicat istoria şi semnificația din spatele acestui *nom de guerre* pe care mi l-am luat în El Salvador. Şi asta întrucît, pentru cubano-americani, numele Max – prescurtare de la Máximo – Gómez evocă aceleaşi sentimente de dăruire pentru libertate şi democrație ca şi numele marchizului de Lafayette pentru nord-americani.

Gómez a fost un dominican ce şi-a părăsit țara pentru a deveni general cubanez, luptînd împotriva Spaniei pentru

independența Cubei în secolul al XIX-lea. Numele său e respectat peste tot – există chiar şi un bulevard Máximo Gómez în Miami.

Cu toate astea, din cîte ştiu eu, prea puțini reporteri care se consideră experți în America Latină s-au deranjat vreodată să le explice cititorilor semnificația pseudonimului meu sau istoria numelui „Max Gómez". Aparenta lor orbire în privința istoriei cubaneze e definitorie, din punctul meu de vedere, în privința aroganței presei cînd vine vorba despre înțelegerea, relatarea şi interpretarea complexității Americii Centrale şi de Sud, precum şi în privința înclinației jurnaliştilor de a-i integra într-un stereotip pe acei oameni pe care nu-i cunosc şi nu-i înțeleg.

Mai mult, numele Máximo Gómez are, în ce mă priveşte, o valoare personală. Pe unul dintre pereții casei mele din Miami se află o scrisoare de la faimosul *Generalísimo* către o înaintaşă a mea, al cărei soț a luptat alături de acesta în războiul contra Spaniei. Chiar şi astăzi mă simt emoționat atunci cînd o văd. Încă din copilărie, Máximo Gómez a fost unul dintre eroii mei şi un model de urmat.

Într-adevăr, oamenii mă întreabă tot timpul de ce am consumat atît de mult timp din viață luptînd împotriva comunismului, luptînd pentru libertate şi pentru valori democratice în Cuba. Răspunsul este că m-am născut cu toate acestea. Au reprezentat întotdeauna părți integrante ale istoriei familiei mele.

Stră-stră-străbunicul meu Rafael Rodríguez García a fost sergent în expediția armată a generalilor Serafin Sánchez şi Roloff, care au debarcat în Cuba în iulie 1895 pentru a lupta împotriva Spaniei. Alt stră-stră-străbunicul, generalul Alejandro Rodríguez Velasco (1852-1915) – cea care a primit scrisoarea de la Máximo Gómez era soția sa – a fost primul primar al Havanei ales prin vot popular. Străbunicul meu pe linie paternă, Ignacio Rodríguez, a fost deportat de către spanioli pentru activități revoluționare într-un lagăr de concentrare pe Insula Pinilor. Spaniolii i-au executat doi frați. Bunicul din

partea mamei, un dentist pe nume Don Félix Mendigutia, a fost de asemenea implicat în activități anti-spaniole. Ar fi fost arestat de către autoritățile spaniole, dacă n-ar fi reuşit să fugă în Mexic. O altă rudă, generalul Manuel de Mendigutia Navarro, care a murit de febră tifoidă pe cîmpul de luptă din Provincia Oriente, pe 4 iulie 1871, la vîrsta de treizeci de ani, a fost numit erou național în unul dintre ziarele lui Fidel. În aprilie 1972, într-un articol din *Vanguardia*, erau amintite „extraordinarele servicii aduse revoluției" împotriva Spaniei de către Mendigutia Navarro. Dacă am devenit luptător pentru libertate, am făcut-o pentru că nu se putea altfel.

M-am născut pe 31 mai, 1941, într-un spital din Havana, dar după cîteva zile am fost dus în oraşul natal al familiei mele, Sancti Spíritus, o localitate cu aproximativ 50.000 de locuitori, situată în provincia Las Villas, la aproximativ 400 km de Havana, aşa că m-am considerat tot timpul un *espirituano*[4]. După standardele americane, oraşul ar fi putut fi considerat conservator – viața în Sancti Spíritus era mai asemănătoare vieții din Spania decît stilului libertin al celor din Havana, dar prin conservator nu înțeleg reacționar în sens politic. De fapt, încă de la întemeierea aşezării, *espirituanos* au fost nesubordonați politic.

Familia noastră a reunit două linii ale tradiției de autodeterminare din Sancti Spíritus. Mama mea era o Mendigutia, ai cărei străbuni veniseră din neînfricata şi independenta regiune bască, situată între Franța şi Spania. Soția mea, Rosa, îmi spune că încăpățînarea mea e probabil moştenită pe linia acelor gene. Familia tatălui meu, Rodríguez, avea o tradiție spaniolă – chiar dacă serios influențată de felul de a fi *espirituano*.

Tatăl meu, Félix, a fost negustor, avînd un magazin situat la parterul unei clădiri cu două etaje, pe care-l primise, ca dar de nuntă, de la tatăl său. Mama mea, Rosa, îl ajuta în treburile ce țineau de magazin şi, de asemenea, se ocupa de muncile gospodăreşti.

Casa noastră era un loc minunat. Avea o poziție foarte bună, chiar în cea mai veche zonă a oraşului, o largă piață centrală plină cu palmieri şi cu o estradă octogonală în mijloc. În nopțile înmiresmate, copil fiind, deschideam una dintre cele două perechi de uşi franceze de la salon, ce dădeau către un balcon îngust, şi priveam oamenii care mişunau dedesubt. Fiind un oraş care punea accent pe cutume, bărbații necăsătoriți se plimbau întotdeauna în direcția acelor de ceasornic, iar femeile necăsătorite, în grupuri de două-trei, mergeau întotdeauna în direcția opusă. În timpul plimbărilor de seară, discuțiile dintre sexele opuse erau foarte scurte – dar se schimbau multe priviri pline de sens.

Casa noastră era o continuă aventură pentru mine, întrucît exista permanent ceva nou de descoperit. Dalele duşumelelor formau un model complex; pereții erau acoperiți de vitrine – dulăpioare cu uşi de sticlă, în interiorul cărora se găseau fabuloase comori de porțelan, cristal şi marmură.

Se mai aflau acolo şi nişte coloane mari de marmură, în vîrful cărora erau aşezate busturi, iar în sala în care se lua masa în ocazii deosebite, o mulțime de cristaluri strălucitoare şi lumînări uriaşe – trebuie să fi avut aproape un metru înălțime – pentru a lumina masa acoperită cu olandă. Mobila era din lemn masiv, întotdeauna lustruită ca oglinda, iar pe pereți se aflau tablouri imense ale strămoşilor mei, ce-şi aținteau privirile către mine. Tavanul din dormitorul părinților era gravat în cositor, iar de acesta erau agățate mici candelabre din cristal. Parcă trăiam într-un muzeu, părinții mei fiind curatorii, iar eu un etern vizitator.

Am fost singur la părinți, lucru nu prea obişnuit în Cuba. Tatăl meu a avut două surori. Mama a avut şase frați, aşa că în copilărie am petrecut mult timp cu diferiți unchi şi mătuşi. Favoritul meu a fost Félix Claudio Mendigutia (atît în familia mamei, cît şi în cea a tatălui sînt o mulțime de Félix şi Rosa – uneori e dificil de urmărit şirul). Unchiul Félix Mendigutia conducea o fermă ce a aparținut familiei mamei mele, iar eu mi-am petrecut multe vacanțe alături de el. Un alt unchi pe

care l-am simțit aproape se numea Raúl Mendigutia. Era judecător, iar eu mergeam uneori să-l urmăresc prezidînd întrunirile curții din Sancti Spíritus sau îl ascultam povestindu-şi experiențele din ținuturile apropiate, unde mergea pentru a ajuta la rezolvarea disputelor dintre fermieri. De la Raúl am învățat corectitudinea. Era cunoscut pentru această calitate, iar poveştile pe care le spunea cînd venea pe la noi nu m-au lăsat indiferent.

Am fost, aşa mi-au spus părinții mei, un copil precoce, fără a fi însă un elev eminent. Am preferat să-mi petrec timpul la fermă, unde unchiul Félix Mendigutia m-a învățat să călăresc şi să trag cu o puşcă de 22 pînă să împlinesc şapte ani şi chiar să conduc maşina pe la zece ani, însă doar prin acea zonă împrejmuită. Ferma a însemnat foarte mult pentru mine. Uneori ieşeam dimineața devreme şi vînam păsări, pe care le aduceam spre a fi pregătite pentru prînz sau cină. În serile calde, îi însoțeam călare pe muncitorii ce aduceau vacile în grajduri. Unchiul Félix avea vaci, iar una dintre marile mele plăceri era să alerg dimineața devreme cu o cană de cafea cubaneză fierbinte, densă şi dulce, către grajduri, pentru a vedea cum ajutoarele de la fermă mulg vacile şi cum laptele spumos, cald şi cremos, se scurge direct în cana mea.

În multe privințe, crescînd singur la părinți, m-am pregătit pentru viața de agent. Am petrecut foarte mult timp de unul singur şi am învățat de la o vîrstă fragedă să fiu independent, să mă autoexaminez, să înfrunt şi să depăşesc de unul singur situațiile dificile. Unchiul meu Fernando Mendigutia, un avocat ce locuieşte acum la Miami, spune că am fost un copil încăpățînat. Am fost, de asemenea, şi cam poznaş. Pe la opt ani, am reuşit cumva să-l conving pe profesorul care mă medita să stea pe un scaun în salonul nostru, în timp ce eu îl legam strîns cu o sfoară lungă. L-am lăsat acolo şi am ieşit la joacă – şi am primit o papară zdravănă din partea tatălui meu pentru asta. Totuşi, mi-ar fi plăcut să văd fețele părinților mei

cînd au ajuns acasă şi l-au găsit pe bietul om legat, explicînd de ce stătuse nemişcat în timp ce un copil îi făcea asta.

Familia noastră era bine situată în clasa de mijloc. Bunicul din partea tatălui a avut ideea de a scoate pe piață apă îmbuteliată, iar marca sa, Villa Lolita, a devenit prima marcă de acest tip comercializată în Sancti Spíritus. În timp, afacerea a devenit una de succes. Toți unchii mei au fost specializşti în ceva: printre ei, doi erau ingineri-arhitecți, doi erau avocați, alți doi erau contabili. Eu însumi am crescut cu gîndul că voi deveni inginer-arhitect. Am fost destul de bun la desen tehnic şi fotografie.

Am început şcoala în Sancti Spíritus, am continuat-o la Havana cînd unchiul Toto – José Antonio – a devenit ministru al Lucrărilor Publice în Guvernul Batista şi mama mea a mers să-l ajute la treburile casei. Tatăl meu a rămas în Sancti Spíritus, făcînd naveta în Havana la fiecare sfîrşit de săptămînă. Pe cînd aveam zece ani, am fost înscris la Academia Militară din Havana şi m-am descurcat destul de bine acolo – cu un anume suport din partea familiei. Unchiul Toto obişnuia să-mi spună mereu: „Descurcă-te bine la şcoală sau te voi retrage de-acolo şi te voi pune să vinzi ouă şi pui pe străzi". L-am crezut. Aşa că am muncit din greu – chiar am primit o distincție pentru bună purtare la sfîrşitul primului semestru. O duceam destul de bine în Havana. José avea o casă mare chiar pe Fifth Avenue în Miramar, un cartier modern al oraşului. Mă simțeam destul de norocos pentru un copil de unsprezece ani.

Ar trebui să spun aici cîteva cuvinte despre Fulgencio Batista y Zaldívar. Nu l-am cunoscut niciodată, deşi l-am văzut de două ori prin casele rudelor mele, dar el se oprea doar pentru un salut grăbit – eram, pînă la urmă, doar un copil la acea vreme. Cînd am depus mărturie în fața comisiilor Iran-Contra, preşedintele Senatului, senatorul Daniel Inouye, m-a întrebat ce fel de om era Batista, adăugînd:

— Unii îl descriu drept cel mai rău tiran din Caraibe.

Cumva, mă gîndesc că cei care au supraviețuit regimurilor brutale ale lui Rafael Leónidas Trujillo din Republica Dominicană sau François „Papa Doc” Duvalier din Haiti, ori cubanezii ce au trăit sub tirania lui Castro ar putea să-l contrazică pe bunul senator din Hawaii. Pe de altă parte, probabil că senatorul Inouye a dorit să cîştige credit în fața alegătorilor săi liberali, străduindu-se să sugereze că toți cubanezii anti-Castro sînt în favoarea dictaturilor represive de dreapta, lucru care nu e deloc adevărat. MRR (Movimiento de Recuperatión Revolucionaria), care a militat vehement împotriva lui Castro încă din 1959, spre exemplu, a început ca mişcare subterană anti-Batista, organizată de către studenți în anii 1950. Majoritatea cubanezilor detestă dictatorii de orice fel, fie ei de dreapta sau de stînga.

Fulgencio Batista s-a născut într-o familie extrem de săracă. În tinerețe a lucrat ca muncitor necalificat la căile ferate cubaneze; apoi s-a înrolat în armată. Încă de pe atunci trebuie să fi fost charismatic: dintr-un anonim sergent în armată a ajuns la putere după răsturnarea dictatorului Gerardo Machado în 1933. Însă a rămas în spatele cortinei pînă în 1940, cînd a fost ales, după cum spunea vărul meu Miguel García, istoricul familiei (nu era un admirator al lui Batista), în urma unor „alegeri curate”. A condus timp de patru ani, apoi a permis organizarea alegerilor libere. L-a sprijit la preşedinție pe Carlos Saladrigas Zayas. Acesta a pierdut în fața lui Ramón Grau San Martín, iar Batista, după inversarea polilor de putere, a plecat într-un exil autoimpus în Daytona Beach, Florida. S-a întors în Cuba în 1948, ca senator al provinciei Las Villas, conducîndu-şi cu succes campania electorală din afara granițelor. Apoi, pe 10 martie 1952, a organizat o lovitură de stat la inițiativa forțelor armate cubaneze, care i-au cerut ajutorul, nemulțumite de faptul că preşedintele Carlos Prío Socarrás a neglijat armata şi deranjate de zvonurile privind toleranța acestuia față de crima organizată cubaneză.

Abia în anii ce au urmat loviturii de stat din 1952 activitățile lui Batista au convins mulți cubanezi – unii dintre ei mi-au devenit buni prieteni în mişcările anti-Castro – că fostul sergent de armată mersese prea departe. Ei au organizat mişcări anti-Batista, cum a fost şi MRR.

Cu toate acestea, alți cubanezi – oameni de bună credință din toate clasele sociale – au fost fie de partea lui Batista, fie au rămas neutri. Oricît de mult disprețuiau corupția lui Batista, înnăscuta frică față de comunism a cubanezilor era mai puternică decît dezgustul lor față de dictatură.

Tatăl celui mai apropiat prieten al meu, Papo Reyes, este un bun exemplu în acest sens. Tatăl lui Papo, Anselmo Alejandro, era frizer şi îşi deschisese o mică afacere în mijlocul oraşului Colón, la sud-est de Havana. A fost un om simplu şi sărac toată viața, fără nici o urmă de simpatie pentru dictatori. Din contră, Anselmo a fost realmente un „student" al democrației de tip american. Cu toate acestea, n-a reuşit să vadă niciodată *Los Estados Unidos*, însă şi-a petrecut timpul citind despre Statele Unite şi povestindu-le celor şase copii ai săi episoade din istoria americană.

Anselmo, care era negru, ştia că în SUA existau probleme de segregare rasială. (Din acest punct de vedere, societatea cubaneză era mai bună decît cea americană. De fapt, pînă la accederea lui Castro la putere, negrii cubanezi nu cunoscuseră cu adevărat nici un fel de discriminare.) Cu toate acestea, a rămas un mare admirator al stilului de viață american, cu toate defectele sale. Lui Papo încă îi face plăcere să povestească despre cum tatăl său ținea pe perete, în timpul celui de-al doilea război mondial, o hartă a Europei pe care marca nerăbdător cu pioneze progresul armatei americane în campaniile împotriva lui Hitler şi Mussolini. Tatăl lui Papo a fost un mare fan al generalilor Eisenhower şi Patton, admirîndu-l totodată pe Franklin D. Roosevelt.

Dar deşi nu-i suporta pe dictatori, Anselmo i-a urît pe comunişti mai tare decît pe Batista.

— Am citit o mulțime de cărți despre Revoluția din Rusia, obişnuia să spună tînărul Papo, şi singurul lucru pe care l-am descoperit a fost acela că, dacă ajung comuniştii la putere, vor lua şi puținul pe care îl avem. Vor jefui țara.

Oare de ce dictatori precum Batista (şi alții din regiune – Perón, Somoza şi Trujillo îmi trec imediat prin minte) ajung la putere în cadrul unor națiuni cu puternice înclinații spre naționalism şi independență? Cred că un răspuns ar putea fi dat de cuvîntul spaniol care defineşte tipul de lider des întîlnit în America Latină: charismatic, național, paternalist, patriarhal. Cuvîntul este *caudillo*.

Este vorba despre un om care guvernează nu pentru că a fost ales, ci pentru că el, mai bine decît alții, este capabil să conducă prin personalitatea sa puternică, prin simpla sa prezență. Puterea unui *caudillo* este absolută – niciodată nu este divizată.

Fulgencio Batista a fost unul dintre aceşti *caudillos*.

Pe cînd aveam vreo doisprezece ani, unchiul Toto – José Antonio Mendigutia, ministrul Lucrărilor Publice – s-a oferit să-mi plătească studiile dacă aş fi de acord să învăț în Statele Unite. Trebuie să recunosc că nu prea l-am luat în seamă. Nici nu m-am gîndit prea mult la plecarea în America. Se apropia vacanța de vară, iar familia mea, după cum era obiceiul, a închiriat nişte camere în vila *Casa La Rosa* din Varadero, un oraş aflat pe coasta de nord, nu departe de Havana, cu cele mai bune plaje din Cuba. *Casa la Rosa* era o clădire veche din lemn, cu două etaje, situată chiar pe malul mării. În fața vilei, spre stradă, era o grădină uriaşă, împînzită cu o mulțime de bănci sub copaci la umbra cărora stăteam după-amiaza. Din spatele casei coboram aproximativ cincisprezece metri pe nişte scări de lemn direct pe plaja cu nisip alb. În iunie sau iulie ne adunam toate neamurile acolo pentru aproximativ o lună – Mendigutia, din partea mamei, alături de Rodríguez, din partea tatălui. Înotam toată ziua, stăteam la plajă şi făceam plimbări lungi împreună cu părinții

şi unchii, ascultîndu-i cum vorbeau între ei. Era un loc minunat, neprotocolar.

Într-o zi, unchiul Manolo Jiménez m-a luat de-o parte. Cumnatul tatălui meu era un om mîndru, educat la Paris. Am coborît în grădină, ne-am aşezat sub un arbore mare, cu coroană bogată, şi m-a privit drept în faţă:

— Unchiul Toto spune că s-a oferit să-ţi plătească studiile în Statele Unite, mi-a zis, pe un ton serios.

Am dat din cap afirmativ.

— Şi? Ce-ai hotărît?

— Nimic, am răspuns, dînd din umeri.

A clătinat din cap.

— Félix, dă-mi voie să-ţi zic ceva. Tu eşti încă mic şi nu realizezi ce înseamnă să studiezi în afara Cubei. Dar e foarte important.

— De ce? Aici am tot ce mi-aş putea dori.

A tăcut, ridicîndu-şi privirea spre cer.

— Ai dreptate. Într-adevăr, avem tot ce ne-am putea dori aici. Dar, Félix, nimic nu durează o veşnicie.

Chiar n-aveam nici cea mai vagă idee despre ce vorbeşte.

— Banii vin şi se duc. Azi trăim bine. Mîine – cine ştie?

M-a apucat de mînă.

— Tatăl meu a fost primar în Sancti Spíritus, aşa-i?

— Îhîm.

— Dar n-a fost bogat. De fapt, a fost nevoit să facă o mulţime de sacrificii pentru a putea să mă trimită la Paris, să studiez medicina.

Am aprobat din cap.

— Şi-acum o duc bine. Am o casă frumoasă şi-mi pot permite să vin vara aici, la mare. Şi chiar dacă n-aş avea aceste lucruri, sînt doctor, am o meserie şi pot merge să lucrez oriunde.

Ceea ce-mi spunea avea sens.

— Cel mai important lucru, Félix, este să ai o educaţie. Şi foarte puţini au oportunitatea de a primi o educaţie în străinătate. Dacă unchiul Toto vrea să te trimită în *Los*

Estados Unidos, eu m-aş gîndi foarte serios la oferta asta. Altfel, dacă n-o faci, s-ar putea s-ajungi să regreți mai încolo.

Ceva din ceea ce mi-a spus a prins rădăcini în conştiința mea. Într-adevăr, pînă la acea discuție n-am stat prea mult să mă gîndesc la ce vreau să fac sau la ce vreau să devin cînd voi fi mare. Îmi trăisem viața – ca majoritatea copiilor de doisprezece ani – la timpul prezent. Educația era un lucru abstract. Încă nu realizam ce însemna cu adevărat o carieră. Dar tonul unchiului meu avea o notă pe care n-o mai auzisem pînă atunci, nu lăsa loc amînării, ceea ce m-a făcut să acord mai multă atenție spuselor sale.

Aşa că la următoarea întîlnire cu unchiul Toto i-am spus că vreau să studiez în America.

— Serios? m-a întrebat.

— Da, domnule, i-am spus precum un cadet, ceea ce şi eram. M-am hotărît. Voi urma şcoala acolo.

Era o hotărîre ce avea să-mi influențeze tot restul vieții.

În cele din urmă, am ales un loc numit Perkiomen Preparatory School, din micul oraş Pennsburg, Pennsylvania, situat la aproximativ 65 km nord-vest de Philadelphia. În septembrie 1954 m-am înscris în clasa a şaptea.

Nu a fost deloc uşor la început. După ce tatăl meu a plecat, m-am simțit cumplit de singur. Singurul leac pentru dorul de casă au fost vizitele dese ale lui Agustín Rodríguez, ale soției sale, Emma, şi ale cumnatei sale, Esperanza, ce veneau din Philadelphia pentru a mă vedea, şi timpul petrecut alături de Nick Navarro, un cubanez de vreo douăzeci şi cinci de ani care lucra lîngă Pennsburg. (Cu Nick am rămas prieten. S-a mutat în Florida, este şerif în Broward County.) Singurătatea mea nu era doar fizică, ci şi culturală. Două dintre lucrurile care m-au frapat în perioada de început la Perkiomen au fost provincialismul majorității elevilor şi limitele sistemului american de educație în general. Era o şcoală bună din punct de vedere academic, dar cursurile ce tratau probleme non-americane vădeau o clară insuficiență. De exemplu, mulți copii pe care i-am întîlnit în şcoală nu

aveau nici cea mai vagă idee unde se găsea Cuba pe hartă. Unul chiar m-a întrebat cam cît i-ar trebui să parcurgă drumul cu maşina pînă la Havana – nu ştia că este situată într-o altă țară, cu propria istorie, cultură şi societate. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că majoritatea copiilor americani cresc cu o anume naivitate, cu o capacitate redusă de înțelegere sau de cunoaştere a restului lumii. Doar mai tîrziu am realizat că această deficiență se transmite în politicile trasate de guvernul american – un guvern format din prea mulți bărbați şi femei care au crescut beneficiind doar de o minimă cunoaştere a restului lumii.

Mi-am petrecut majoritatea vacanțelor în Cuba: vara la plajă în Varadero, Crăciunul şi vacanța de primăvară alături de familie, fie în Sancti Spíritus, fie în Havana, fie la ferma unchiului Félix Claudio. Totul mergea bine. Viața era o joacă, plină de surprize şi provocări. Într-una din vacanțe mi-am adus un coleg de la Perkiomen şi ne-am bucurat de viața de noapte din Havana, am împrumutat Buick-ul lui Toto şi am făcut turul cluburilor de noapte, apoi am petrecut cîteva zile lungiți pe plaja de la Varadero, căutînd din priviri femeile frumoase de-acolo.

În toată această perioadă au avut loc schimbări politice, dar, normal, ca majoritatea adolescenților, nu le-am prea dat atenție. Totuşi, îmi amintesc că am auzit o mulțime de discuții despre Fidel Castro şi mişcarea sa de gherilă din Sierra Maestra. Au fost semne alarmante care indicau faptul că propaganda populistă, democratică, era doar o fațadă, iar familia mea era îngrijorată că, din cauza precarității regimului Batista, gherilele ne-ar fi putut diviza teribil societatea. O amintire rămîne puternică: noi eram convinşi – în ciuda a ceea ce lăsa să se întrevadă Castro la acea vreme – că Fidel era, dincolo de toate, un comunist. În timp ce doar cîteva grupuri de studenți din mişcarea anti-Batista s-au alăturat lui Castro, majoritatea comuniştilor cunoscuți din Cuba i-au susținut insurecția. Şi acesta a fost un semnal de alarmă

pentru familia mea, de vreme ce toți aveau o orientare puternic anticomunistă.

Privind retrospectiv, îmi reține atenția în mod special două lucruri legate de Castro. Primul se referă la naivitatea cu care a fost întîmpinată revoluția sa de către Statele Unite; al doilea e reprezentat de lunga perioadă de timp ce a trecut pînă cînd americanii şi-au dat seama că el este într-adevăr comunist şi au realizat pericolul pe care îl anunța un regim comunist aflat în expansiune la nu mai mult de 145 de kilometri de SUA.

Probabil corupția regimului Batista din ultima sa perioadă – după cum am aflat ulterior, cu politicile sale de tip *laissez-faire* în privința asociațiilor crimei organizate din SUA care controlau majoritatea hotelurilor şi cazinourilor din Havana, la fel ca în Las Vegas – i-au oferit lui Fidel Castro, cu a sa ținută aparent umilă, o poziție simpatizată aici, în Statele Unite.

Poate au contribuit la asta articolele semnate de Herbert Matthews, în care l-a descris pe Fidel ca pe un erou de gherilă romantic, maiestuos în ținuta sa militară, cu barba sa şi cu discursurile sale înflăcărate. Sau poate că americanii sînt pur şi simplu mult prea creduli. Important rămîne faptul că Fidel nu a fost ceea ce părea a fi – şi mulți oameni din Cuba ştiau asta.

Nici măcar nu a fost membru al proletariatului, în ciuda eforturilor sale de a se îmbrăca obişnuit şi de a se adresa omului de rînd. Asemenea altor terorişti revoluționari (îmi vine în minte Yasser Arafat), a fost membru al păturii superioare. Tatăl său, Angel (care a lucrat la un moment dat pentru United Fruit Company), avea în proprietate o fermă de 23.000 de acri în provincia Oriente.

Cînd Batista şi familia sa au fugit, în 1959, la primele ore ale dimineții Anului Nou, eram în Mexic, împreună cu părinții mei, într-o vacanță prelungită. (S-a dovedit a fi mai lungă decît se aşteptaseră ei, decît mă aşteptasem şi eu la acea vreme!) Nu s-au mai întors niciodată în Cuba, în timp ce eu m-am întors (în circumstanțe foarte diferite însă). Minunata

casă din Sancti Spíritus a rămas în grija servitoarei Minina, care avea peste o sută de ani şi era atît de bolnavă, încît angajaserăm o altă servitoare pentru a avea grijă de ea – singurele rezidente permanente ale marii case.

În cele din urmă, în 1964, Castro a naționalizat casa, cu tot ce era în ea. Acest lucru aproape mi-a omorît tatăl. Mi-a spus la vremea aceea:

— Nu vreau să mă mai întorc vreodată în Cuba – nici măcar în cazul în care Castro va pleca. Astfel, pentru mine casa va rămîne aşa cum a fost. Fidel a jefuit totul, dar nu-mi va putea fura niciodată amintirile.

Ceea ce mi-a rămas în memorie din acele prime zile haotice este îngrijorarea. Ne întrebam dacă unchiul Toto a reuşit să scape. Fiind membru al Guvernului Batista, cu siguranță era pe lista neagră a lui Castro, iar părinții mei au putut răsufla uşurați abia cînd au auzit, pe 3 ianuarie, că unchiul Toto se refugiase în Marathon Key, în Florida. Ne temeam, de asemenea, şi că ceilalți membri ai familiei – care rămăseseră în țară fie din cauză că nu avuseseră o altă soluție, fie pentru că nu reuşiseră să fugă – aveau să fie traşi la răspundere. Dar mai era încă ceva. Anume chinuitoarea înțelegere a faptului că Fidel Castro încerca nu doar să-mi priveze familia de avere, care era considerabilă, ci şi de istoria sa, de mîndrie, de întregul ei stil de viață. Poate o fi reuşit să-şi atingă prima țintă, dar mîndria noastră, onoarea, istoria n-a trebuit să le împachetăm pentru a le lua cu noi. Le-am purtat în inimi şi au rămas intacte pînă în zilele noastre.

Este imposibil de descris sentimentul de a fi dezrădăcinat, de a-ți pierde trecutul, de a deveni refugiat. Atît de mulți americani au venit în această țară ca refugiați – în urma pogromurilor din Europa de Est, a războaielor civile din Italia şi Spania, a foametei din Irlanda. Majoritatea celor care s-au refugiat în această țară în secolul al XIX-lea sînt bine integrați în societatea americană: îşi spun americani-italieni, americani-irlandezi, americani-evrei. Şi, odată ce ne-am ridicat prin forțe proprii, aşa cum se spune în romanele lui

Horatio Alger[5], noi, americanii, avem deseori tendința de a uita ce experiență incredibil de dureroasă poate fi părăsirea țării natale, luînd cu tine doar ceea ce poți purta asupra ta şi fiind nevoit să-ți refaci viața de la zero. N-am fost nici primii şi, în mod cert, nici cei din urmă dezrădăcinați. După noi au urmat haitienii, ruşii, vietnamezii, cambodgienii şi nicaraguanii, pentru a pomeni doar cîțiva.

Citisem despre refugiați şi imigrație pentru cursurile de istorie americană de la Perkiomen, însă n-am dat subiectului prea multă atenție. Acum, în 1959, eu însumi eram un refugiat. Mai mult decît orice altceva, această stare de fapt m-a înfuriat. Castro n-avea nici un drept să-mi întoarcă viața pe dos. Aşa că, la fel ca mii de alți cubanezi, am început să-mi construiesc planuri pentru a schimba ceva. Prin urmare, continui să lupt pînă în ziua de azi pentru eliberarea țării mele. Sînt prea mulți prieteni de-ai mei care au murit pentru libertate în Cuba. I-aş trăda dacă m-aş opri acum. Pentru mine este un angajament permanent, care se va termina doar cînd Cuba va fi liberă. Atunci şi doar atunci voi fi şi eu cu adevărat liber.

2

Pe cînd eram în Mexic pentru a-mi vizita părinții, la finele primului an, m-am decis să acționez. Mexico City era plin de exilați cubanezi – cîteva sute – şi existau zvonuri cu privire la un grup numit Legiunea Anticomunistă a Caraibelor, care ar fi fost format în Republica Dominicană pentru a lupta împotriva lui Castro.

Mi se părea logic ca aşa-numitul tiran şi dictator Rafael Leónidas Trujillo să creeze o armată anticastristă. Avea toate motivele: în iunie 1959, Castro lansase deja un atac asupra

Republicii Dominicane, trimițînd aproximativ 250 de cubanezi să declanşeze un război de gherilă împotriva lui Trujillo.

Un interesant document confidențial, trimis în data de 4 iunie 1959 de către Castro unuia dintre liderii rebelilor, căpitanul Enrique Jiménez Moya, contura două operațiuni civile care urmau să se desfăşoare în paralel cu campania militară. Prima dintre ele, „Operațiunea Roma", viza eliminarea Bisericii Catolice din Republica Dominicană – incluzînd ceea ce Castro numea „eliminarea clerului". A doua fază, „Operațiunea Agro", impunea distrugerea sistematică „a statuilor şi monumentelor închinate lui Trujillo şi familiei sale". (Operațiunea dominicană era doar prima dintre activitățile revoluționare ale lui Castro. Imediat după aceasta, urma să trimită cubanezi în Venezuela şi Nicaragua. Nu i-a luat mult pentru a-şi începe expansiunea comunistă.)

Trujillo n-a fost mare iubitor de democrație, – dimpotrivă chiar, însă era dispus să le ofere cubanezilor anticastrişti o bază din care să poată opera, aşa încît m-am hotărît să merg acolo pentru a mă alătura Legiunii Anticomuniste şi a lupta. Singura problemă era că, avînd şaptesprezece ani, eram minor, iar dominicanii, înainte de a-mi acorda viza, îmi cereau să le aduc un consimțămînt scris din partea părinților.

Tatăl meu a refuzat.

— N-o să semnez ceea ce ar putea fi mandatul care te-ar trimite la moarte, mi-a spus, în timp ce ne aflam în camera părinților mei din Hotelul Ontario, în Mexico City, cu formularul privind consimțămîntul pe masa aflată între noi. Pentru numele lui Dumnezeu, Félix, ai doar şaptesprezece ani, eşti un copil. Gîndeşte-te cît de afectată ar fi mama ta dacă ți se va întîmpla ceva.

— Îți înțeleg îngrijorarea, i-am zis, dar eu m-am hotărît deja să merg acolo şi să lupt.

— Şi cum rămîne cu şcoala? a adăugat tatăl meu. Mai ai doar un an pînă termini. Întoarce-te la Perkiomen şi încheie-ți studiile. După aceea o să mă mai gîndesc dacă-ți acord permisiunea.

— Nu pot să aştept, tată. Nu vreau să aştept.

— Am închis subiectul, Félix. Nu semnez formularul de consimțămînt.

L-am privit. I-am înțeles preocuparea şi îngrijorarea. Însă nu eram pregătit să accept refuzul. Genele mele basce au preluat controlul.

— Tată, tu crezi că acționezi spre binele meu, îmi dau seama de lucrul ăsta, dar eu îmi doresc din toată inima să fac asta. Iar dacă nu-ți dai acordul, o să-ți falsific semnătura şi oricum o să mă duc acolo.

S-a gîndit, poate, că mizam pe o cacealma – nu ştiu, dar mi-a răspuns simplu:

— În regulă, fă ce vrei. Însă eu nu semnez. Dacă faci asta şi o să fii omorît, ceea ce-i foarte probabil, nu vreau să te am pe conştiință.

Am scos din buzunar un stilou şi i-am trecut numele pe formular – chiar în fața lui. Nu eram cine ştie ce falsificator, dar cum şi-ar fi dat ei seama de asta? Tata m-a privit, dar n-a spus nimic. Peste două săptămîni mă aflam în drum spre Republica Dominicană, pregătit să lupt împotriva lui Castro, la începutul unui angajament ce nu s-a încheiat nici pînă astăzi.

Întrucît erau atît de mulți cubanezi exilați în Mexico City, am crezut, cu toată naivitatea, că sute şi sute de patrioți vor porni către Republica Dominicană. S-a dovedit însă a fi multă vorbă, dar extrem de puțină acțiune. Doar doi dintre noi, eu şi un bărbat pe nume Antonio Muñiz, care era avocat, am făcut călătoria din Mexico City către Miami, iar de acolo către aeroportul General Andrew Harper din Ciudad de Trujillo, capitala dominicană. Am mers pe acea rută deoarece aveam vize de SUA. Alți voluntari plecaseră prin America Centrală sau de Sud. Pe paşaportul meu aveam o ştampilă cu viză „green courtesy” din partea dominicanilor – cu numărul 60. Pe drumul dintre Miami şi Ciudad de Trujillo ni s-au alăturat alți patru exilați. Ditamai armata!

Am ajuns pe 4 iulie 1959 – şi speram, la momentul respectiv, că acea dată va deveni în cele din urmă la fel de favorabilă cubanezilor precum era pentru americani.

Primele mele zile ca luptător de gherilă revoluționar n-au fost deloc rele. Am fost întîmpinați la aeroport de însuşi generalul Pedraza, care ne-a dus în propria casă – numărul 66 de pe strada potrivit numită Cordell Hull[6]. Ne-a oferit cafea tare, cubaneză, după care a punctat obiectivele organizației. De acolo am plecat către Hotelul Paz (astăzi redenumit Hispañola), unde am fost cazat într-o cameră de la etajul trei, cu vedere către ocean şi cu o mică terasă. Viața era grozavă. Ne puteam înscrie pentru a mînca în sala de mese a hotelului, puteam înota în luxoasa piscină, ne puteam plimba pe străzile încinse, asemenea oricărui turist. Părea o vacanță.

Oriunde mergeai în capitala căreia îi dăduse propriul nume, dictatorul Trujillo era alături de tine. Pe fațada hotelului nostru trona un panou electric impozant, pe care scria cu litere strălucitoare: „VIVIMOS FELICES GRACIAS A TRUJILLO" – „Trăim fericiți mulțumită lui Trujillo". În hol atîrna un imens portret al lui Trujillo în uniformă albă, împodobit cu medalii şi cocarde. Liftul din Paz era de modă veche, unul dintre acele dispozitive de tip european care arătau ca o cuşcă. În timp ce urca sau cobora, puteai să priveşti pereții dintre etaje. Şi acolo Trujillo ieşea în evidență: „Trujillo este busola marinei", citeai pe un panou aflat între parter şi primul etaj. „Trujillo este busola aviației", proclama următorul nivel. Iar între al doilea şi al treilea etaj: „Trujillo este farul care luminează calea poporului dominican". În fața universității se afla o statuie a lui Trujillo îmbrăcat în togă. Avea următoarea inscripție: „Cel Dintîi Învățător al Republicii". Existau diverse panouri amenințătoare în fiecare închisoare: „Dumnezeu e în Ceruri – Trujillo e pe Pămînt". Influența lui se extinsese inclusiv asupra țigărilor dominicane, una dintre mărcile populare fiind numită *El Benefactor*[7].

L-am văzut pe Trujillo de cîteva ori, cînd venea să-şi viziteze caii de curse care erau ținuți în herghelиile prezidențiale din apropierea hotelului nostru. Era un om scund, cu o mustață tunsă îngrijit, care purta o uniformă sclipitoare şi călătorea într-o imensă limuzină neagră Chrysler Imperial, cu şofer, dar fără gărzi de corp. Bineînțeles, nici nu avea nevoie de gărzi: existau polițişti la fiecare cincizeci de metri în jurul complexului de grajduri, de fiecare dată cînd el se afla acolo.

Unul dintre primele lucruri care mi s-au spus înainte de a părăsi Mexicul a fost acela de a nu-l critica niciodată pe Trujillo, nici în public, nici în privat. „Camerele voastre vor avea microfoane", am fost atenționați, „şi, indiferent care ar fi părerile voastre despre acest regim totalitarist, țineți-vă gurile, pentru că Trujillo este singurul care ne oferă o bază de unde să putem lupta împotriva lui Castro".

Sfatul era perfect justificat. Într-o zi am avut ocazia să-l vizitez pe colonelul de armată dominican care lucra ca administrator al hotelului. În biroul său se aflau opt magnetofoane Revere şi un complicat pupitru de comandă care îi permiteau, cred, să asculte conversațiile din orice cameră. Circulau totodată zvonuri despre ceea ce se întîmplase cu disidenții politici din Republica Dominicană. Mi s-a spus că pur şi simplu dispăruseră – pentru totodeauna.

Am petrecut la Hotel Paz patru zile minunate. Apoi am fost duşi cu maşina, pentru a ne începe antrenamentele, la baza navală dominicană, denumită oficial Stația Navală José Trujillo Valdez, dar cunoscută, din pricina fierbințelii de acolo şi a condițiilor oribile, drept *Las Calderas del Diablo*, „Cazanele Diavolului", sau doar *Las Calderas*, unde am ajuns tîrziu în noapte. Am avut de înfruntat acolo o mulțime de probleme. Eram doar un puşti, pînă la urmă, iar trecutul meu în şcoli private şi viața bună din Cuba şi SUA nu m-au pregătit în nici un fel pentru condițiile spartane pe care aveam să le experimentez.

Eram vreo trei sute cincizeci cu toții: în jur de o sută de cubanezi, cam o sută cincizeci de spanioli şi o amestecătură nedefinită de europeni: germani, greci – chiar şi un pilot iugoslav care dezertase cu un avion de luptă MIG. Eram al doilea ca vîrstă din bază – cei mai mulți luptători erau bărbați de treizeci sau patruzeci de ani. Nu ştiam aproape pe nimeni, cu excepția unui vechi prieten al familiei mele, locotenent-colonelul Lutgardo Martín Pérez, care condusese pe vremuri serviciul de patrulă motorizată al poliției din Havana, şi a fiului său Roberto, supranumit Macho. Un prieten pe care mi l-am făcut a fost un cubanez pe nume Orlando Rodríguez. Orlando şi cu mine am luptat împreună, mai tîrziu, în Guatemala, la Fort Benning, Georgia, apoi l-am întîlnit în Vietnam.

Cînd am ajuns, doar vreo jumătate din efectiv se afla acolo. Ceilalți, inclusiv Macho, erau plecați să-i elimine pe ultimii luptători de gherilă pe care Castro îi infiltrase cu cîteva luni în urmă pentru a destabiliza regimul lui Trujillo. De fapt, singura luptă la care Legiunea a participat a fost în Republica Dominicană, nu în Cuba.

Trujillo abordase la început o metodă inedită, dar eficientă pentru a face față invadatorilor. Ştia că Fidel Castro trimisese aproximativ 250 de luptători de gherilă. Aşa că le-a transmis tuturor fermierilor din zonele în care au descins cubanezii – Constanza, unde s-au paraşutat folosindu-se de un avion cubanez vopsit în aşa fel încît să semene cu un aparat al forțelor dominicane, şi Puerto Plata, unde au debarcat de pe mare – că va plăti o mie de dolari, bani gheață, pe cap de cubanez.

Conform mesajului lui Trujillo, fermierii aveau să-i recunoască pe cubanezi întrucît toți purtau bărbi, asemenea lui Castro. Însă *pesinos* – țăranii – dominicani erau oameni simpli, iar cînd Trujillo le-a spus că va plăti o mie de dolari pe *cap* de cubanez, ei au interpretat promisiunea literal. Aşa încît au început să apară pe la posturile armatei dominicane, pentru a-şi ridica recompensele, țărani cu saci de pînză în

care aveau capete bărboase. Iar Trujillo s-a văzut nevoit în cele din urmă să plătească mult mai mult decît 250.000 de dolari – pentru că numărul capetelor bărboase predate a fost mult mai mare decît numărul invadatorilor cubanezi. Nu mai rămăseseră, glumeam noi, destui cubanezi pentru ca Legiunea să aibă împotriva cui să lupte.

Viața de revoluționar nu era aşa cum mă aşteptasem. Înainte de toate, mîncarea era groaznică. Stabiliseră doar treizeci şi cinci de cenți de persoană pe zi pentru mîncare şi aceasta era oribilă. Aveam un bucătar pe nume Rossini, un italian care transpira tot timpul – direct deasupra cratițelor. Roiurile de muşte erau insuportabile. Sfîrşeai prin a le culege din farfurie. În primele patru zile nu m-am atins de nimic. După aceea, foamea a învins – a trebuit să mă hrănesc, dar era groaznic!

Micul dejun consta practic dintr-o apă fierbinte, murdară, pe care Rossini o numea cafea, căreia i se adăuga o bucată de pîine într-atît de întărită, încît, dacă ai fi lovit pe cineva cu ea, probabil l-ai fi omorît. Prînzul şi cina proveneau din aceleaşi oale mari – orez peste care era turnată o substanță ce aducea a supă şi în care se găseau bucăți de oase şi zgîrciuri, iar uneori chiar şi cîte o fărîmă de carne.

Legiunea Anticomunistă a Caraibelor era o organizație care funcționa pe bani foarte puțini – ba pînă şi aceştia chivernisiți. Nu primeam soldă. N-am auzit la vremea aceea nici ca ofițerii să fi fost plătiți, deşi mai tîrziu s-a zvonit că nişte ofițeri dominicani şi-ar fi însuşit cîte ceva din bugetul pentru alimente. De fapt, părinții mei erau nevoiți să-mi trimită cîțiva dolari în fiecare lună, astfel încît să-mi pot cumpăra tuburi de lapte condensat pentru cafea, cît să o fac băubilă, ori cîte o bucată de pui fript – asta dacă puteam ieşi, o dată la o săptămînă şi ceva, pentru o pauză de vreo oră, în orăşelul care se întindea imediat lîngă bază.

În cea mai mare parte a timpului ne antrenam. Aveam un program militar de bază; instructorii noştri erau camarazi cubanezi şi cîțiva dominicani. Ne trezeam devreme, pe la şase,

şi începeam ziua cu exerciţii calistenice. Urma antrenamentul cu arma. Am exersat din greu pentru a învăţa cum să dezasamblăm bătrînile puşti M-1 Garand – acele puşti mari şi grele pe care le folosea pe vremuri Marina Statelor Unite – şi mitraliera de calibru 30, puşca 30.06 Springfield şi pistolul de calibru 45. Cu timpul, am devenit destul de bun la asamblarea şi dezasamblarea tuturor acestor arme. De asemenea, am devenit expert în trasul la ţintă, beneficiind de un plus de experienţă datorită exerciţiilor de tragere de la ferma unchiului Félix Claudio. Cînd am părăsit Legiunea, eram al treilea clasat la trageri din compania mea, care număra nouăzeci de soldaţi.

Am şi mărşăluit din plin. La început, ofiţerii ne plimbau doar dintr-un loc într-altul, fără echipament. Nu era chiar aşa de rău. După aceea, au început să ne împovăreze: puşti, ranite, muniţie. Picioarele ni se băşicau şi ni se răneau în timpul marşurilor prin nisip şi prin junglă, în călătorii tot mai lungi, pînă cînd reuşeam să străbatem treizeci, patruzeci sau chiar, forţîndu-ne limitele, cincizeci de kilometri la rînd. Cele mai lungi marşuri se încheiau pe o şosea, astfel încît să poată veni o ambulanţă pentru a-i prelua pe cei care se prăbuşeau din pricina căldurii – şi unora chiar li s-a întîmplat asta.

Ne-am antrenat vreme de vreo şase săptămîni. Apoi, la începutul lui august, ni s-au dat uniforme şi echipament noi şi ni s-a spus să ne pregătim pentru prima noastră misiune.

Am obţinut cîteva zile libere în Ciudad de Trujillo, unde am stat din nou la Paz, fericit să mănînc bine şi să dorm confortabil. Un lucru care m-a şocat, totuşi, a fost absenţa oricărei securităţi operaţionale. Nu-mi venea să cred – eram acolo, în hol, amestecîndu-mă printre turişti sau cine ştie ce alţi oameni, cînd la difuzorul hotelului s-a anunţat: „Toţi voluntarii care doresc să lupte pentru eliberarea Cubei sînt rugaţi să se prezinte la recepţie, pentru a se întîlni cu locotenent-colonelul Angel Sánchez Mosquera”. Cînd am plecat, într-un autobuz cenuşiu al marinei dominicane, cameristele ne-au făcut din mîini în semn de la revedere,

urîndu-ne: „Să vă simțiți bine în Cuba”. Toți păreau a şti cine eram şi ce urma să facem.

În prima fază a planului, cinci dintre noi urmau să fie îmbarcați în Las Calderas într-un elicopter mare, de tip Sikorsky, spre a zbura către baza aeriană San Isidro. De acolo, micul grup de avangardă trebuia să zboare către Cuba cu unul dintre cele trei aparate C-47 care-i aduseseră pe Batista şi familia lui din Cuba, în noaptea în care acesta îşi părăsise țara, aterizase lîngă oraşul Trinidad, pe coasta sudică, şi îşi stabilise acolo o bază de operațiuni. Cînd totul avea să fie securizat, peste o zi-două, restul forței de invazie urma să zboare într-acolo. Eram încrezători că oamenii din zona Trinidadului ne vor sprijini şi că în cîteva zile vom putea extinde spațiul aflat sub controlul nostru către oraşul meu de baştină, Sancti Spíritus, aflat la aproximativ 65 km depărtare. Gîndul ăsta îmi dădea avînt.

Eram cel mai tînăr soldat din grupul de recunoaştere, dar n-am fost selectat pentru că eram mai bun decît restul, ci pentru că eram mai subțire. Mîncarea gătită de Rossini avusese urmări, pierdusem mult din greutate de-a lungul antrenamentelor, iar ofițerii noştri au socotit probabil că în baza aeriană o să primesc hrană mai bună decît cea de care am avut parte în tabăra noastră. Un lucru m-a dezamăgit totuşi: nu urma să rămîn în Cuba, alături de ceilalți din avangardă. Am fost repartizat ca mitralior pe C-47. Responsabilitățile mele erau să apăr aparatul de zbor şi să-l ajut pe pilot la realimentare şi controlul uleiului. Ca membru al celui de-al doilea batalion al Legiunii, urma să aterizez numai în caz de forță majoră.

În cele din urmă, am urcat în elicopterul care urma să ne transporte pe prima porțiune a călătoriei noastre. Stăteam lîngă prietenul meu, Roberto Martín Pérez, agitat şi poate un pic emoționat, dar încrezător că vom reuşi în misiunea noastră. Apoi, chiar cînd elicea a început să se învîrtă, tatăl lui Roberto, Lutgardo, a urcat la bord şi ne-a spus:

— Doar unul dintre voi poate pleca, a strigat el, încercînd să se facă auzit în vacarmul produs de motor.

— De ce? am vrut amîndoi să ştim.

S-a uitat la Roberto.

— Tu eşti fiul meu.

S-a uitat la mine.

— Iar tu eşti ca un fiu pentru mine, Félix.

Apoi ne-a explicat că propria conştiință nu i-ar permite să lase doi băieți pe care-i consideră fiii lui să zboare în aceeaşi misiune, cu acelaşi aparat de zbor.

— O să merg eu, am spus.

Tatăl lui Martín Pérez a clătinat din cap.

— Nu, mi-a zis. Tu eşti mai tînăr decît Roberto, iar el are mai multă experiență. A fost sergent în poliție.

Am protestat, însă degeaba. Am coborît şovăitor din elicopter, urmînd să fiu înlocuit la San Isidro de un locotenent pe nume Betancourt, şi am privit, dezamăgit, cum aparatul îşi lua zborul.

Misiunea a fost un dezastru. Castro ne aflase planurile şi pregătise trupe să aştepte aterizarea avionului lîngă Trinidad. Ai noştri au fost ucişi sau capturați – iar Roberto Martín Pérez şi-a petrecut următorii douăzeci şi opt de ani în închisorile cubaneze. Dacă aş fi mers cu el, probabil n-aş fi supraviețuit. În anii ce aveau să vină, verticalitatea sa şi comportamentul curajos din închisoare mi-au fost exemple morale. Continuarea celor începute împreună a reprezentat, de atunci şi pînă acum, o motivație a angajamentului meu pentru eliberarea Cubei.

De fapt, am aflat ce s-a întîmplat cu forța noastră de avangardă nu de la oamenii noştri sau de la dominicani, ci de la postul de radio cubanez. Eram în barăcile noastre, aşteptînd să fim îmbarcați în camioane ce urmau să ne ducă la San Isidro, cînd am auzit prin difuzoare o transmisiune de la Havana în care se spunea că armata cubaneză capturase un avion şi pe cîțiva dintre invadatori, restul fiind ucişi.

La puțin timp după aceea, ne-am mutat într-o garnizoană din Constanza, din pricina zvonurilor conform cărora Castro urma să trimită forțe aeriene pentru a bombarda Las Calderas. Condițiile noastre de viață s-au îmbunătățit incomparabil, în Constanza existînd zone plăcute şi fiindu-ne permis accesul la ştrandul oraşului. Am avut parte acolo de simulări şi manevre de război, iar eu am reuşit să devin unul dintre puținii polițişti militari ai Legiunii, fiind promovat în cele din urmă la gradul de caporal şi avînd sub comandă o echipă formată din trei greci şi cinci spanioli.

Pe cît de dificilă fusese viața în Calderas, pe atît de bună era în Constanza. Am cunoscut îndeajuns de multe fete, am ieşit la vreo două dansuri, am trăit destul de bine. Prin octombrie însă, doctorul companiei m-a consemnat la pat pentru două săptămîni. Am făcut, nu se ştie cum, o formă urîtă de hepatită, astfel încît părinții mei au venit de la Miami, unde se mutaseră în august, m-au luat pe sus şi m-au dus acasă, în Florida.

Privind retrospectiv, acum îmi dau seama cît de naivi şi de nepregătiți eram cu toții în acele zile. Nu ştiam nimic despre complexitatea lansării şi a sprijinirii unei operațiuni militare pe teritoriu inamic, la sute de kilometri de o bază securizată.

Azi realizez că eram condamnați de la bun început. Pe atunci însă, am fost de-a dreptul sfîşiat de eşecul nostru. Ne-am antrenat din greu, am suferit în junglă, am îndurat muştele, mîncarea proastă, echipamentul învechit în speranța că sacrificiile noastre îşi vor avea propria contribuție la eliberarea Cubei. Cu toate acestea, Castro ne-a spulberat planurile înainte ca cei mai mulți dintre noi să fi pus piciorul pe pămînt cubanez.

3

Pînă cînd m-am întors în Miami, în noiembrie 1959, afluxul de cubanezi care fugeau de Castro şi-au făcut simțită prezența în întregul oraş. Spre sfîrşitul anului, peste o sută de mii de refugiați cubanezi şi-au croit drum spre nord, spre *Los Estados Unidos*. Majoritatea erau muncitori cu experiență şi intelectuali. În general, s-au stabilit în Miami în jurul Eighth Street Southwest, zonă ce a ajuns să fie numită Mica Havana.

La fel ca în cazul majorității grupurilor de imigranți care au venit în Statele Unite, noi, cubanezii, am avut tendința de a ne grupa, de a locui aproape unul de celălalt. Astfel, adaptarea se făcea mai uşor. Însă şi lui Castro i-a fost mai uşor să urmărească ceea ce făceam: a infiltrat printre miile de cubanezi ce căutau refugiu în zona Miami – şi caută în continuare – un mare număr de agenți aparținînd organizației G-2, serviciul secret cubanez, care în zilele noastre se numeşte DGI.

După ce m-am vindecat de hepatită, am plecat la Perkiomen pentru ultimul semestru, la rugămintea părinților mei. Au insistat să-mi termin şcoala. Am muncit din greu. Din cîte-mi aduc aminte, mi s-a cerut să dau toate examenele din semestrul pe care l-am pierdut. Aşa că am renunțat la sport şi alte activități extracurriculare şi am studiat conştiincios. Rezultatele nu au fost grozave, dar în iunie am absolvit împreună cu restul colegilor mei.

În ciuda faptului că m-am ocupat de şcoală, inima mea era în altă parte. Cînd m-am întors în Pennsylvania, eram deja în legătură cu un alt grup anticastrist, Cruzada Cubana Constitucional (CCC). Spre deosebire de Legiunea Anticomunistă a Caraibelor, CCC era format din oameni cam de-o vîrstă cu mine. Era condus de Pedro Luis Diaz Lanz, pilot şi fost şef al forțelor aeriene cubaneze castriste, care a

dezertat şi s-a refugiat în America după ce împînzise Havana cu manifeste anti-Castro aruncate din avion.

Unul dintre ofițerii de frunte ai lui Diaz Lanz în CCC era Frank Sturgis, care a devenit cunoscut ulterior în urma participării la spargerea de la Watergate, dar care pe atunci era instructor de arme, obținîndu-şi experiența în domeniu ca maior în trupele de gherilă ale lui Castro, înainte de a dezerta. Datorită experienței mele din Legiunea Anticomunistă, am fost făcut un fel de şef de pluton în CCC.

Organizația lui Diaz Lanz a fost doar una dintre multele care au răsărit în zona Miami în acea perioadă (am aflat mai tîrziu că existau zeci de grupuri anti-Castro care au acționat în regiunea Miami pînă spre sfîrşitul anului 1961). Grupul lui Diaz Lanz era mic: vreo treizeci-patruzeci de tineri cubanezi idealişti, dintre care cei mai mulți îmi erau cunoscuți sau prieteni. Scopul nostru, asemănător din multe puncte de vedere cu cel al Legiunii, era să inițiem operațiuni militare împotriva lui Castro.

Problema era că nu aveam nici arme, nici un loc stabil pentru antrenament. În schimb, exersam în poligoane de tragere, iar uneori mergeam în mlaştinile din vestul oraşului Miami, unde făceam antrenamente pentru lupta de gherilă preț de cîteva ore.

Lipsa de facilități a fost motivul pentru care, în timpul vacanței de primăvară din ultimul an la Perkiomen, împreună cu prietenul meu Edgar Sopo Barreto, doi tineri de optsprezece ani, ne-am trezit în Washington, DC, stînd în biroul editorialistului Jack Anderson şi încercînd să-l convingem să susțină o invazie în Cuba.

Din cîte-şi aminteşte Sopo, toată treaba a fost ideea lui Frank Sturgis. Sopo tot vorbea despre încercările de a obține asistență din partea Guvernului SUA în activitățile noastre – dar n-avea nici cea mai mică idee cum să înceapă. Sturgis a fost cel care i-a sugerat că un editorialist influent precum Jack Anderson, care a lucrat alături de Drew Pearson, ar fi persoana ideală care să ne ajute.

Vorbeam engleza mai bine decît Sopo, aşa încît am devenit purtător de cuvînt. Ştiam că Jack Anderson avea legături cu toți ştabii din Washington – şi, dacă se dovedea simpatizant al cauzei noastre anticomuniste, credeam că putea să obțină imediat sprijinul guvernului pentru noi.

Problema era cum să ajungem la Anderson. Vreau să spun, eram doar nişte tineri cubanezi de nici douăzeci de ani, al căror principal scop în viață era răsturnarea guvernului comunist al lui Castro. Azi, privind în urmă, îmi dau seama că eram naivi şi idealişti, iar aşteptările noastre ca un ziarist să ne ajute să invadăm Cuba erau complet nerealiste. Însă eram, totodată, plini de devotament. Aşa încît Sopo şi cu mine am încercat să găsim soluția pentru a aranja o întîlnire cu celebrul jurnalist.

Sopo a fost cel care a găsit metoda. Tatăl său, care murise de curînd în închisoarea La Cabaña, fusese medic militar. Lucrase cîndva la Washington, la spitalul marinei din Bethesda, în Maryland. Unul dintre colegii tatălui său, un ofițer de marină pe nume Rodríguez Alonzo, încă locuia în Washington. Aşa că Sopo l-a sunat şi l-a întrebat dacă-l cunoaşte pe Anderson.

— Nu, Edgar, nu-l cunosc, dar ştiu pe cineva care ar putea să-l cunoască: amiralul Calvin Galloway. Sopo a recunoscut numele – Galloway fusese la baza navală din Bethesda în aceeaşi perioadă cu tatăl său, în 1958.

— Puteți să-l sunați? a întrebat Sopo. Sunați-l şi spuneți-i că trebuie să vorbim cu Jack Anderson, deoarece avem nevoie de ajutorul guvernului pentru a organiza tabere de antrenament şi credem că Anderson e singurul care ne poate ajuta să realizăm asta.

Spre surprinderea noastră, Rodríguez Alonzo ne-a sunat înapoi după cîteva zile şi ne-a spus că ne-a aranjat întîlnirea cu Anderson. Ne-am împachetat cele mai bune haine, unchiul Toto ne-a plătit drumul şi am plecat la Washington. În următoarea zi, ne aflam în biroul lui Anderson.

Acesta ne-a întîmpinat cu căldură. Ne-a întrebat ce doream şi n-a rîs cînd i-am spus că dorim să-l răsturnăm pe Castro şi că avem nevoie de ajutorul lui. De fapt, părea să fie simpatizant al cauzei noastre. Ne-a ascultat în timp ce i-am explicat că aveam nevoie de ajutorul lui pentru a înființa o bază de antrenament ca să putem forma o brigadă şi să pătrundem în Cuba.

Anderson a dat din cap aprobator. A spus că ne-ar putea ajuta, că un prieten al său are ceva pămînt în Martha's Vineyard – habar nu aveam unde era asta – şi că, dacă vom obține undă verde din partea Guvernului SUA, va încerca să-l convingă pe respectivul prieten să ne lase să ne antrenăm pe terenul său.

Apoi, cumva, discuția a deviat către armament. I-am spus lui Anderson că una dintre cele mai mari probleme este lipsa armelor. Ne-a spus că ne-ar putea ajuta şi din acest punct de vedere. Ne-a condus într-un alt birou din aceeaşi clădire, unul pe ai cărui pereți erau atîrnate imagini cu tancuri şi avioane şi fotografii ale unor soldați israelieni. Acolo ne-a făcut cunoştință cu un israelian – un bărbat cu o cicatrice ce-i străbătea tot obrazul de sus pînă jos – care ne-a arătat cea mai uimitoare armă pe care o văzusem pînă atunci. Un pistol automat marca Uzi. Apoi ne-a arătat ceva şi mai uimitor. Un dispozitiv care se fixa la țeava armei, care devenea astfel un lansator de rachete. Îmi amintesc că, în timp ce o manevram, m-am gîndit că, dacă am avea doar vreo două sute de asemenea arme, cu siguranță am putea elibera Cuba.

— De cîte credeți că ați avea nevoie? a întrebat israelianul. Avem un stoc mare chiar aici, în Washington.

— Patru sau cinci sute, i-am răspuns fără să clipesc. Cît ne-ar costa?

Ne-a spus cît. Sopo şi cu mine am rămas blocați.

— Nici o grijă, a rîs israelianul. Dacă obțineți acordul din partea guvernului american, vă dăm armele şi veți plăti după eliberarea Cubei.

Ca o scurtă paranteză, mi-am dat seama că există o întrebare care nu mi-a fost pusă niciodată nici de comisiile Iran-Contra, nici de procuror sau de personalul senatorului John Kerry: „Care a fost primul tău contact în lumea afacerilor cu arme?”. Aş fi fost nevoit să răspund că a fost cunoscutul ziarist Jack Anderson!

În orice caz, Anderson şi-a notat numele noastre şi ne-a promis că va vorbi cu influentul său prieten. Ne-a spus că ne sprijină cauza şi ne doreşte numai bine. Am revenit în Miami fericiți şi absolut convinşi că va face ceva pentru noi.

Mai mult, cînd, mai tîrziu, Guvernul SUA a început să organizeze operațiuni anticastriste, noi eram siguri că Anderson a reuşit să tragă nişte sfori pentru noi, chiar dacă n-am mai primit nici un semn din partea lui. Sopo şi cu mine ne-am simțit chiar mîndri, întrucît eram convinşi că noi fuseserăm factorii motivatori din spatele deciziei de la Washington.

Habar n-aveam, normal, că nu cu mult timp în urmă, pe 11 decembrie 1959, directorul Western Hemisphere Divizion din cadrul CIA, J.C. King, trimisese un memoriu directorului Agenției, Allen Dulles, prin care recomanda acțiuni împotriva dictaturii pe care el o numea de „extremă stîngă” a lui Fidel Castro.

Cum, de asemenea, nu aveam nici cea mai vagă idee că, pe 13 ianuarie 1960, cu luni bune înaintea întîlnirii noastre cu Anderson, Allen Dulles recomandase misiuni sub acoperire împotriva lui Fidel. Dovezi se găsesc în stenogramele declasificate ale unei întîlniri a ceea ce avea să fie numit Grupul 5412, publicate în raportul Senatului SUA din 1975 intitulat: „Presupuse comploturi de asasinare a unor lideri străini”. Cincizeci-şi-patru-doisprezece, care mai era cunoscut şi drept Comitetul 40, Grupul Special şi Comitetul 303, era format din şefi ai CIA, ai Departamentului de Stat, ai Departamentului Apărării şi reprezentanți ai altor agenții guvernamentale. Sarcina sa era de a aproba propunerile de acțiuni sub acoperire. Conform raportului Senatului, în

ianuarie, Dulles „a luat în considerare posibilitatea ca pe viitor SUA să nu poată tolera regimul Castro în Cuba şi a sugerat că ar fi în curs conceperea unor planuri de acțiuni sub acoperire ce vizează doborîrea guvernului Castro”.

Am absolvit Perkiomen în iunie 1960 şi am fost admis la Universitatea din Miami, pentru a studia Arhitectura. Părinții mei ştiau că eram mult mai interesat să mă alătur organizațiilor anticastriste decît să-mi continui studiile, aşa că s-au gîndit să mă mituiască cu o maşină pentru a mă îndepărta de activitățile mele revoluționare. Astfel încît, drept cadou pentru absolvire, unchiul Toto şi părinții mi-au dăruit o maşină decapotabilă, un Austin Healy Sprite de culoare albastru-turcoaz. Au plătit avansul de şase sute de dolari, iar restul urma să-l plătesc eu, luîndu-mi o slujbă de-a lungul vacanței de vară. În toamnă urma să folosesc maşina pentru naveta la universitate.

Mi-am luat o slujbă – într-o crescătorie de peşti tropicali din zona Kendall, la sud de Miami. Mi-a mers bine în acea vară. Aveam maşină nouă, ceva bani în buzunar şi prietenii din grupul Diaz Lanz. Ne-am petrecut timpul mergînd la filme sau luînd cina împreună, agățînd fete ori stînd la un suc sau la un *punch*.

Eram, asemenea majorității absolvenților de liceu, în acea perioadă magică şi oarecum mistică dintre adolescență şi maturitate, cînd petreci mult timp discutînd despre vise şi speranțe. Diferența era că aspirațiile noastre nu erau legate de slujbe, facultate sau lucruri de genul ăsta. Noi vorbeam despre eliberarea Cubei.

Vara lui 1960 a reprezentat, totodată, perioada acomodării mele cu noile noastre condiții, mult mai sărăcăcioase. De la confortul din Cuba, am devenit refugiați. În locul caselor noastre mari din Sancti Spíritus şi Havana, în locul fermei unchiului Félix Claudio, ne-am mutat – părinții şi unchiul Toto – mai întîi într-o casă mică de lemn, cu două dormitoare, la vest de Flagler Street. Nu mult mai tîrziu, ne-am mutat cu

toții într-o casă cu un etaj, mult mai spațioasă, în nord-estul orașului Miami, cu o grădină minunată, terasă şi grătar. Nu eram săraci, dar lucrurile erau... diferite şi trebuiau puse într-o anume ordine. Tatăl meu a început curînd să lucreze ca medic terapeut pentru un om de afaceri pe nume Abe Bernstein. Nepotul lui Bernstein, Morey, un bancher milionar, a fost autorul bestseller-ului din anii 1950 intitulat *The Search for Bridey Murphy*. Morey a devenit ca un frate mai mare pentru mine.

Una dintre schimbările de plan pe care le-am făcut de capul meu a fost decizia de a lupta pentru patria mea, în loc să urmez cursurile facultății din Miami. În vara anului 1960, în comunitatea cubaneză se vorbea despre alegerea unor voluntari care să plece la luptă împotriva lui Castro. Doar cîțiva dintre noi ştiau cine se afla în spatele acestor planuri. Se zvonea că nişte cubanezi bogați plăteau facturile, cu aprobarea Guvernului SUA. Acum ştim, bineînțeles, că CIA se afla la cîrma operațiunilor, dar în vara anului 1960, ca să fiu sincer, cred că nici măcar un cubanez dintr-o mie nu ştia de implicarea Agenției.

Noi ştiam doar atît: te prezinți în fața unui magazin din Miami, îți dai numele şi completezi un formular, apoi ți se spune că vei primi un telefon cînd va fi nevoie de tine. Instrucțiunile erau simple: după ce primeşti apelul, îți faci apariția la locul desemnat. Nu iei cu tine haine, nu iei cu tine aparate de radio, nu iei nici măcar o valiză. Nimic în afară de periuța de dinți şi lama de ras. Iar toate acestea sunau provocator.

M-am pregătit în secret, – fără să le spun un cuvînt alor mei – ştiam că mi-ar fi făcut un scandal monstru. Aşa că am luat pe furiş cîteva haine din casă şi, în ziua în care am primit telefonul, am plecat firesc, de parcă aş fi mers la crescătoria de peşte, îmbrăcat în tricou, pantaloni scurți şi o pereche de tenişi.

În loc să merg la serviciu însă, am condus pînă la casa unui prieten. I-am dat cheile maşinii şi i-am spus să aştepte cîteva ore, apoi să meargă pînă la părinții mei şi să le comunice ce am făcut.

— Spune-le că sînt deja ieşit din țară şi că nu mai au ce să facă.

O prietenă m-a condus pînă la locul întîlnirii şi a aşteptat alături de mine. Am avut noroc că a făcut-o: spre dezamăgirea mea, totul fusese amînat din cauza vremii proaste.

— Mergi acasă, mi s-a spus. Mai durează cîteva zile. Te vom anunța.

Era o situație imposibilă. Deja închisesem porțile în urma mea. Aşa încît, încă înainte de a lucra pentru CIA, am pornit în prima mea misiune clandestină: aceea de a mă ascunde de părinții mei – o misiune care a ținut nu o zi, ci trei. Am petrecut acest timp în casa părinților prietenei mele.

În cele din urmă, am fost ales – din trei sau patru persoane – şi am fost duşi cu maşina în zona Homestead, la sud de Miami, într-o casă goală din mijlocul pădurii. La început am primit numere de înregistrare. Al meu a fost 2.718. Mai tîrziu am aflat că numerotarea pentru infanterie a început cu 2.500, astfel încît, dacă ar fi aflat despre brigada noastră, Castro să creadă că e mai numeroasă decît era de fapt.

Hainele şi lucrurile personale ne-au fost luate, am fost percheziționați pînă la piele de ofițeri cubanezi, pentru a se asigura că nu am adus cu noi lucruri interzise, cum ar fi busole sau arme, după care am primit din partea ofițerului responsabil, un fost colonel cubanez pe nume Martín Elena, pantaloni şi bluze kaki – un fel de uniformă fără însemne, pentru a nu oferi nici un indiciu despre cine sîntem. Martín Elena ne-a comunicat că urma să plecăm către o locație secretă, o bază de antrenament în afara granițelor Statelor Unite ce a fost finanțată de către un cubanez bogat care, înaintea regimului Castro, fusese proprietarul unei mori de zahăr. A adăugat că tabăra nu era încă terminată, aşa că

probabil urma să ajutăm la construcția ei, urmînd antrenamentele în paralel. S-a dovedit a fi doar o jumătate de adevăr!

Mai tîrziu în acea zi ne-au fost luate ceasurile, după care am fost urcați într-un camion cu prelată şi plimbați ore în şir. Am descoperit ulterior că acel camion a fost condus în cerc, astfel încît să n-avem idee încotro mergeam. Cînd am ajuns la destinație, am crezut că ne aflam undeva în centrul statului. De fapt, am fost duşi la aeroportul Opa-locka, la mai puțin de-o oră distanță de Homestead, în nord-vestul oraşului Miami. Camionul a intrat într-un hangar închis, am coborît şi am fost întîmpinați de oficiali ai Biroului pentru Cetățenie şi Servicii de Imigrare al SUA, care ne-au dat fiecăruia cîte un formular de completat. Dacă părăseam țara, o făceam, se părea, cu acordul Guvernului SUA. Curînd după aceea, am auzit un avion intrînd în hangar, iar noi am fost urcați din nou în camion, unde aşteptarea ni s-a părut interminabilă. Apoi, dintr-odată, rampa camionului a fost coborîtă şi o voce a început să strige:

— Hai, hai, hai! Mişcați – nu vă uitați nici în stînga, nici în dreapta!

Şi am plecat cu toții direct către avion. Am aruncat o privire pe furiş în timp ce alergam, dar n-am văzut nimic, întrucît între camion şi avion au întins nişte paravane, blocîndu-ne astfel perspectiva.

Avionul era un C-54, iar înăuntru am stat pe nişte bănci din pînză groasă şi tare, care se întindeau pe toată lungimea acestuia – ca pentru paraşutişti. Existau şi hublouri, dar acestea erau vopsite în negru. Imediat ce avionul s-a umplut, s-au închis uşile, iar echipajul american a şi decolat. Am zburat vreme de cîteva ore – nimeni n-ar fi putut spune cît, dat fiind că ne fuseseră luate ceasurile –, apoi am aterizat.

Unul dintre ofițeri a deschis trapa şi am văzut că era încă noapte. Am coborît din avion pentru a ne dezmorți picioarele şi ne-am dat seama că eram la capătul unei piste, fără a vedea nici o clădire în jur. Curînd, s-a apropiat de noi un

Jeep. Am observat imediat că avea numere de înmatriculare din Guatemala, dar plăcuțele nu erau fixate foarte bine, aşa că m-am gîndit că Jeep-ul avea rolul de-a ne convinge că am ajuns în Guatemala, cînd de fapt fie eram încă în Florida, fie ajunseserăm în vreun alt loc din America Latină. În realitate, chiar *ne aflam* în Guatemala, pe aeroportul militar San José, unde aterizaserăm deoarece destinația noastră finală, Retalhuleu, nu avea pista iluminată – aşa că avionul n-ar fi putut ateriza decît ziua.

Am stat aproximativ două ore la sol, apoi am decolat şi, după un zbor ce nu cred că a durat mai mult de douăzeci de minute, am aterizat pe o pistă neamenajată, accidentată, am primit un mic dejun copios, cu ouă şi şuncă, pîine prăjită, cafea, toate servite pe o tavă de armată, cu despărțituri. După care am fost urcați în camioane pentru a fi duşi la tabăra de antrenament. În zilele ce au urmat, mi-am amintit de acea tavă cu tot mai multă prețuire, întrucît s-a dovedit a fi ultimul obiect de bucătărie curat pe care l-am văzut timp de mai multe luni.

Erau două sau trei camioane pline cu recruți năduşiți ce străbăteau sufocanta zonă rurală din Guatemala. N-am văzut nimic în jur, deoarece maşinile erau acoperite cu pînză. Pur şi simplu am stat, în timp de camionul nu a ratat nici un hop şi nici o hîrtoapă, fiindu-ne din ce în ce mai cald. După ore întregi, cel puțin asta a fost senzația, camionul a oprit huruind prelung, coviltirele au fost date la o parte şi ni s-a spus să sărim, ceea ce am şi făcut – într-o mare de noroi.

— Camionul s-a împotmolit, a spus ofițerul. Restul drumului îl vom parcurge în marş.

„În marş” era o exagerare. Eram în septembrie – perioada de vîrf a sezonului ploios în Guatemala –, aşa încît abia ne-am tîrît pe drumul ce ducea prin junglă şi pe coline, pînă cînd am început să urcăm, să urcăm şi să tot urcăm. Într-un final, ofițerul ne-a oprit.

— Acolo, ne-a arătat cu o anume mîndrie. Acolo e tabăra.

Ne-am uitat spre ceea ce CIA numea tabăra Trax. Nu era Fort Benning – nici pe departe. Dar era a noastră – o bază militară în adevăratul sens al cuvîntului. Clădirile erau toate la locul lor, însă lipseau duşurile şi instalațiile sanitare în interior. Condițiile de cazare erau minimale. Am dormit în paturi de cazarmă, grupate cîte şase, trei cîte trei supraetajate. Pe de altă parte, nu ne aflam acolo în vacanță, ci pentru a forma o armată. Aşa încît ne-am construit latrine şi duşuri, ne-am obişnuit cu şerpii veninoşi ce colcăiau peste tot pe pantele junglei, ne-am acomodat cu tăvile murdare în care se servea mîncarea şi ne-am antrenat să devenim soldați.

În timp, am ajuns să fim cunoscuți drept Brigada 2506, numiți astfel după voluntarul nr. 2506, Carlos Rodríguez Santana, care, cu puțin timp înainte ca eu să ajung în tabăra Trax, murise la antrenament. Deşi nu mi-am dat seama de asta în acel moment, antrenamentul de la baza din aspra junglă guatemaleză mi-a oferit şi un cîştig: majoritatea prietenilor pe care mi i-am făcut acolo îmi sînt şi astăzi aproape. La Trax l-am cunoscut, spre exemplu, pe Nestor Pino, colonel în momentul de față în Armata SUA (şi unul dintre cei mai buni). La fel pe José Basulto, operator radio, care mai tîrziu m-a inițiat în comunicații la o porție de clătite în casa mamei sale. Şi pe mulți alții care, de-a lungul anilor, mi-au rămas apropiați.

Majoritatea instructorilor noştri erau străini, conduşi de un colonel filipinez instruit în SUA, Napoleón Valeriano, căruia noi îi spuneam El Chino Vallejo. Valeriano era – aşa ni se spusese – absolvent al West Point, iar în timpul celui de-al doilea război mondial fusese infiltrat în Filipine pe un submarin, pentru a conduce activitățile de gherilă împotriva japonezilor, iar mai tîrziu, după război, împotriva teroriştilor comunişti Huk[8], în Luzon. Era foarte tînăr pe atunci, avea probabil sub treizeci de ani, şi ştia că țăranii filipinezi pe care fusese trimis să-i organizeze n-aveau prea multă încredere în el. Aşa că a inventat un personaj, colonelul Volcano, un om

mai în vîrstă, înțelept, cu foarte multă experiență, care, le-a explicat el tuturor, era şeful unității. În timp ce el, Valeriano, ar fi fost doar tînărul secund al lui Volcano.

Evident, nimeni nu l-a văzut vreodată pe colonelul Volcano. Însă Valeriano era întotdeauna acolo pentru a le comunica dorințele acelui bătrîn ofițer înțelept şi pentru a-i ajuta să ducă la bun sfîrşit însărcinările. S-a dovedit a fi un şiretlic eficient, care i-a permis tînărului ofițer multă flexibilitate în acțiunile sale.

Am ascultat, prin urmare, poveştile lui El Chino Vallejo şi, de asemenea, le-am acordat toată atenția celorlalți instructori ai noştri, printre care se aflau ucraineni şi diverşi alți europeni. Le-am dat porecle şi celorlalți instructori străini (de remarcat că aveam obiceiul să-i numim „străini" pe toți cei care nu erau cubanezi). Deveniseră *Los Halcones* – şoimii – şi toți aveau experiență în mişcările de rezistență din timpul celui de-al doilea război mondial. Erau acolo şi nişte „străini" americani, îmbrăcați în civil, dar care arătau şi vorbeau asemenea personalului militar.

Am făcut o mulțime de antrenamente fizice şi am lucrat cu arme moderne: puşti fără recul de 57 mm, puşti semiautomate Thompson, pistoale-mitralieră, pistoale de calibru 45 şi altele. Un lucru care mi s-a părut ciudat la acea vreme era că, după ce terminam antrenamentul, ni se luau muniția şi armele. Mai tîrziu am aflat că asta fusese cerința americanilor, care se temeau că ne-am putea răscula şi am putea prelua conducerea taberei.

Am făcut inclusiv antrenamentul de bază pentru paraşutişti, am învățat să cădem şi să ne rostogolim corect. N-am făcut nici un salt din zbor, în schimb ne-am antrenat dintr-un turn. Ni s-au făcut instructaje cu privire la explozibil şi la diverse tehnici militare, ni s-au predat lecții de prim ajutor, de comunicații, ne-au fost relevate proceduri elementare de supraviețuire.

Am fost învățați chiar să facem măsurători de precizie prin observarea flash-ului şi a zgomotului produs de împuşcătură.

Pentru asta, instructorii ne-au dus într-o noapte către o rîpă, situată undeva mai sus de tabără. Ni s-a spus să privim crestele munților la kilometri distanță. În zare s-a văzut o lumină produsă de un foc de armă, iar cîteva secunde mai tîrziu a ajuns la noi şi sunetul.

— OK, a spus instructorul. Ceea ce trebuie să faceți e ca, atunci cînd vedeți flash-ul, să începeți să numărați secundele – o mie unu, o mie doi, o mie trei – pînă auziți zgomotul produs de armă. Fiecare secundă pînă cînd sunetul împuşcăturii ajunge la voi înseamnă opt sute de metri. O secundă, opt sute de metri. Două secunde, un kilometru şase sute. Trei secunde, doi kilometri patru sute. Şi aşa mai departe.

După aproximativ trei luni dificile, unitatea noastră a avut parte, pentru prima dată, de o luptă. Dar nu împotriva lui Castro. Ni s-a cerut ajutorul în respingerea unei tentative de lovitură de stat împotriva preşedintelui Guatemalei, Miguel Ydígoras Fuentes, în Puerto Barrios, lîngă granița cu Hondurasul.

Eram cam şase sute la Trax. Aproape toți ne-am oferit voluntari să-l ajutăm pe preşedintele Guatemalei şi cam două sute am fost selectați. Ni s-au dat arme, am fost duşi cu camioanele către baza aeriană Retalhuleu, unde urma să fim îmbarcați în avioane, către Puerto Barrios. Am fost destul de stresați în timpul călătoriei, stînd mereu cu armele pregătite şi îndreptate către junglă, în caz de ambuscadă. Dacă cineva ar fi tras un foc din greşeală, probabil am fi fost aruncați în aer la vreo cîteva sute de metri de drum.

La baza aeriană am aşteptat să vină ordinele, dormind cu toții pe marginea pistei, deoarece nu erau camere pentru noi. Planul era ca o sută dintre noi să zboare către Puerto Barrios (în trei C-46, cam treizeci şi trei într-un avion), să ocupăm aerodromul după ce apărarea ar fi fost slăbită de forța noastră aeriană Free Cuba, cu bombardiere uşoare B-26 (în paranteză fie spus, aceleaşi avioane şi aceiaşi piloți care, mai

tîrziu, urmau să zboare deasupra Golfului Porcilor), şi să menținem pozițiile pînă ajung şi restul forțelor.

Partea complicată era coborîrea din avioane. Din cîte ştiau guatemalezii, Puerto Barrios era complet în mîinile inamicilor, iar aerodromul era apărat. Aşa că aterizarea trebuia făcută rapid, iar noi urma să coborîm pe frînghii, în timp ce avionalele C-46 rulau pe sol, rostogolindu-ne asemenea paraşutiştilor către marginile pistei, pentru a ne stabili perimetrul defensiv. Mi s-a dat o mitralieră de calibru 30. Sarcina mea era să trag focuri de apărare din uşa avionului în timp ce acesta rula pe pistă şi apoi, după ce şi ultimul om ar fi sărit, să-i arunc mitraliera altui soldat şi apoi să cobor la rîndul meu pe frînghie.

Am repetat manevrele de trei ori – de două ori dintr-un C-46 staționar, iar apoi, ca test final, dintr-un avion aflat în mişcare. După care a venit vremea să plecăm. Ne-am îngrămădit în avion şi am decolat. Am parcurs drumul în linişte. Nimeni n-a vorbit, eram destul de surescitați. Am ajuns, în cele din urmă, deasupra localității Puerto Barrios, iar acolo a apărut prima încurcătură. Avioanele B-26 nu terminaseră bombardamentele şi eliberarea zonei, aşa încît am zburat în cerc deasupra golfului pînă şi-au încheiat misiunea. Era uluitor să priveşti prin hublouri cum se afundau bombele în sol, se rostogoleau şi se afundau iarăşi, în misiunea lor ucigaşă. Una a lovit în plin un camion cu soldați rebeli, iar din perspectiva noastră, de la aproape o sută de metri înălțime, unii au spus apoi că au putut vedea cadavre zburînd.

— OK, a urlat în cele din urmă unul dintre ofițeri. Pornim!

Avionul nostru s-a îndreptat către cîmp şi a coborît flapsurile. Ar fi trebuit să fiu speriat, dar nu eram. În schimb, o senzație de linişte a pus stăpînire pe mine – resemnarea de a te lăsa în voia sorții şi, în rest, fie ce-o fi. Dublată însă de o teribilă înflăcărare – prima noastră experiență de luptă împreună. Am privit către camarazii cubanezi, toți cu armele în mîini. Chipuri hotărîte, grave. Nici un rîset, nici o glumă. În

acel moment, deveniserăm cu toții frați de arme şi am început să înțeleg, pentru prima oară cu adevărat, această sintagmă pe care o auzisem de atîtea ori înainte.

Eram pe ultima sută de metri. Puteam vedea cum avioanele B-26 survolau zona, creîndu-ne un spațiu protector, mitraliind pista cu focurile letale ale mitralierelor de calibru 50.

Contactul cu solul. După ce avionul a atins pista, a săltat puțin şi ne-a zgîlțîit. Eram treizeci şi trei la bord, iar ofițerii ne spuseseră că numărul inamicilor s-ar fi putut ridica undeva către două mii. Ne aflam în primul avion – şi, dacă am fi reuşit să securizăm pista, ceilalți ne-ar fi putut urma. Speram s-o facă repede. Am privit către fuselaj. Prietenul meu Nestor Pino era în uşă – într-o mînă ținea funia, iar în cealaltă, o mitralieră Thompson. El urma să ne deschidă calea.

Cînd roțile din spate au atins solul, iar pilotul a inversat motoarele, zgomotul făcut de elice ne-a urlat în urechi. Avionul a început să ruleze imediat pe pistă, deplasîndu-se cu aproximativ şaptezeci de kilometri la oră – încă prea rapid ca să putem coborî. Afară se vedeau mărturii ale luptei ce avusese loc: un elicopter distrus, avioane vechi – cu toate astea, aruncînd o privire spre terminalul vopsit în verde, am văzut că geamurile erau intacte.

Apoi, dintr-odată, un ofițer guatemalez a strigat, acoperind zgomotul:

— Se trage asupra noastră! Trag spre noi!

Avionul a ajuns la capătul pistei de aterizare şi s-a rotit repede, făcînd un arc mare, spre pista de rulaj. Mi-am pregătit mitraliera de calibru 30.

S-a dezlănțuit iadul în momentul în care toți cei ce aveau pe unde scoate arma au început să tragă orbeşte spre marginea pistei. Cineva a reuşit să scoată un Browning automat printre picioarele lui Pino, în timp ce el atîrna deja pe jumătate în afară, şi s-a apucat să împuşte. Înainte însă ca vreunul dintre noi să poată sări din avion, acesta a început să prindă viteză şi a părăsit pista de rulaj.

Mai tîrziu, Pino mi-a spus:

— Îmi doream atît de mult să am parte de acțiune, încît dacă avionul s-ar fi deplasat fie şi cu zece kilometri pe oră mai puțin, aş fi sărit – şi aş fi fost lăsat în urmă, de unul singur, cînd acesta a decolat.

Mai tîrziu, după ce ne-am întors la Retalhuleu, am fost unul dintre cei care au verificat fuselajul cu atenție – şi am descoperit că nu avea nici o urmă de glonț. Cu toate că, în realitate, nici măcar nu văzuserăm vreo luptă, în ziua următoare şi-a făcut apariția ministrul Apărării din Guatemala care, după ce am fost adunați, ne-a felicitat pentru ajutorul oferit. El ne-a povestit că rebelilor din garnizoană li se spusese că o mie de cubanezi foarte bine pregătiți şi dotați cu echipamente sofisticate vor veni să lupte împotriva lor. Auzind asta, a spus ministrul, rebelii s-au predat fără a mai trage un foc de armă. După care a adăugat că tuturor ni s-a acordat cetățenie de onoare guatemaleză pentru munca depusă în sprijinul țării sale. Cam aici se sfîrşea povestea cu toate acele camioane acoperite cu prelată şi avioane cu hublourile vopsite în negru. Dacă mai rămăseseră întrebări despre locul în care ne aflam cu adevărat, ministrul Apărării din Guatemala ne-a răspuns la ele în acea zi caldă şi luminoasă.

Cinstit vorbind, nici nu conta unde ne aflam, cine plătea pentru antrenamentele noastre sau ce organizație sponsoriza taberele. Noi ne gîndeam doar la obiectivul nostru final: invadarea Cubei şi eliberarea ei de sub dictatura lui Castro. Nici unul dintre cunoscuții mei de la tabăra Trax nu şi-a pierdut vremea întrebîndu-se dacă în spatele operațiunii se afla administrația SUA, CIA sau oricine altcineva. N-am pus asemenea întrebări. Nu ne păsa. Eram doar recunoscători că ni se oferise posibilitatea de a lupta pentru eliberarea țării noastre.

4

La puțin timp după neizbutita noastră experiență de luptă, instructorii au început să facă primele selecții în cadrul Brigăzii 2506, urmărind realizarea unor unități de infiltrare de elită, numite Echipele Gri. Fiecare urma să fie formată din cinci persoane, avînd la bază conceptul utilizat de Napoléon Valeriano în Filipine, asemănător celor al Beretelor Verzi din cadrul forțelor armate americane. Cei mai mulți dintre noi, selecționați într-o primă fază din aproximativ optzeci de voluntari, aveam cam acelaşi fond: în cea mai mare parte, eram foşti sau actuali studenți, tineri, bine făcuți, idealişti.

Fiecare Echipă Gri cuprindea un lider şi patru combatanți specializați în: arme şi demolări, comunicații, tactici psihologice şi spionaj. În cele din urmă, au fost alese şapte echipe de cîte cinci. Era o operațiune de mare risc: treizeci şi cinci dintre noi au mers în Cuba, numai cincisprezece au supraviețuit. Misiunea inițială a Echipelor Gri a fost aceea de a se infiltra „în negru" (adică fără nici un fel de sprijin al vreunei echipe care să le înlesnească drumul), de a se stabili în zonele rurale, de a cîştiga încrederea localnicilor şi de a organiza apoi activitățile de gherilă şi de rezistență.

S-a optat pentru infiltrarea „în negru", clandestină, pentru a se evita scurgerile de informații atît în Cuba, cît şi în cadrul forțelor anti-Castro. E riscant să intri fără vreun sprijin. Totuşi, dacă nimeni nu ştie că vii, nimeni nu te poate periclita în timpul infiltrării propriu-zise, cînd echipa este extrem de vulnerabilă.

Cu toate precauțiile luate la prima selecție, cel puțin un spion al lui Castro a reuşit să intre într-o Echipă Gri. Numele lui era Benigno Pérez. Despre el ştiam că fusese locotenent în forțele armate ale lui Castro şi că, asemenea altor colegi ofițeri, dezertase în SUA.

Pérez era un tip foarte muncitor. Mi-l amintesc ca fiind un om mic de înălțime, conducînd tractoare şi buldozere şi

strîngînd în permanență o țigară între dinți. Un lucru îmi dădea totuşi de gîndit în privința lui: niciodată nu te privea în ochi. Cînd vorbeai cu el, îşi pleca privirea, de parcă s-ar fi ruşinat de ceva. Era mai în vîrstă decît cei mai mulți dintre noi şi chiar m-am întrebat de ce fusese selectat într-o Echipă Gri. La acea vreme, mi-am închipuit că a fost ales deoarece se credea că mai are contacte în Cuba, dat fiind că fusese ofițer al lui Castro.

M-am bucurat cînd a fost repartizat în altă echipă – altfel, m-aş fi văzut nevoit să refuz prezența lui în echipa mea, deoarece mi se strîngea stomacul de fiecare dată cînd îi auzeam numele. N-a fost însă deloc bine pentru coechipierii lui, deoarece contactele lui Pérez în Cuba nu erau bune, ci *grozave*, cei mai mulți fiind membri ai poliției secrete a lui Castro, aşa că toți membrii echipei din care făcea parte au fost capturați. În prezent, Benigno Pérez este înalt ofițer în cadrul Dirección General de Inteligencia (DGI), ducînd o viață cît se poate de bună în Cuba.

După infiltrare, scopul nostru era acela de a crea o mişcare anti-Castro, pornind de la zero, dacă era nevoie. Trebuia să construim rețele, să stabilim un sistem de curierat şi comunicații şi să recrutăm oameni. După ce ne-am fi atins scopul, urmau să sosească alte trupe, numite Echipele Negre. În componența lor se aflau instructori specializați, ce urmau să-i învețe pe luptătorii din rezistență cum să primească pachete pe calea aerului şi să stabilească rute marine pentru aprovizionare.

Ni s-a spus că strategia noastră trebuia să fie aceea de a crea o rezistență masivă în mai multe zone ale Cubei simultan, în aşa fel încît, cu toată superioritatea numerică a trupelor lui Castro, acesta să nu le poată concentra într-un singur loc. Se mergea pe principiul „divide şi cucereşte” – cu precizarea că în cazul nostru se transforma în „divide şi eliberează”.

Cînd operațiunea şi-ar fi atins obiectivul, principalele forțe ale luptătorilor cubanezi pentru libertate ar fi fost dirijate

către provincia cea mai sigură şi s-ar fi instalat un guvern provizoriu, imediat recunoscut de SUA şi de statele democratice ale Americii Latine.

Aceasta a fost ideea de la care se pornea. Rămîne de discutat dacă era cu adevărat funcțională – personal însă, îmi menţin şi astăzi aprecierea față de această strategie inițială. Privind retrospectiv, pe de altă parte, trebuie spus că Guvernul Statelor Unite a fost naiv şi ignorant în anumite privințe. În primul rînd, şi probabil cel mai important, în ciuda presupusei sale complexități, Agenția a fost neobişnuit de nepregătită în legătură cu Cuba şi cu noi, luptătorii pentru eliberarea ei.

Cu şase ani înainte, CIA repurtase o extraordinară victorie în Guatemala. În 1954, cu ajutorul a nu foarte mulți guatemalezi înarmați, cu o bună campanie de propagandă şi cu un transmițător radio puternic, Agenția reuşise să-l înlăture de la putere pe Jacobo Árbenz Guzmán, al cărui Partid Muncitoresc alunecase tot mai mult spre stînga, pînă ce devenise complet marxist.

Anii 1960 în Cuba au fost totuşi complet diferiți, cu altă dinamică, cu alte presiuni şi realități interne. De exemplu, în 1954, forțele armate din Guatemala numărau sub zece mii de oameni. În 1960, armata cubaneză avea aproximativ un sfert de milion de soldați. În Guatemala, Árbenz nu deținea controlul total. În Cuba, Castro îl avea. Şi cu toate aceste diferențe, CIA a decis să acționeze în Cuba după modelul guatemalez, angajînd în operațiuni mulți dintre ofițerii americani care acționaseră şi în Guatemala.

Mai mult, Agenția n-a avut cubanezi situați în poziții de vîrf în timpul planificării operațiunilor anticastriste. Lăsînd la o parte nuanțele rasiste ale acestei omisiuni, pur şi simplu era lipsit de sens să plănuieşti o acțiune costisitoare şi complexă fără ajutorul unor oameni care să cunoască îndeaproape şi țara şi poporul pe care Agenția încerca să-l ajute. Lipsa cubanezilor situați în poziții de responsabilitate şi naivitatea americanilor au reprezentat două elemente din

pricina cărora multora dintre noi programul anti-Castro ni s-a părut de la bun început sortit eşecului.

Însă pînă şi planul inițial care se baza pe Echipele Gri avea să se modifice radical. Am ajuns în Guatemala în septembrie 1960. Pe cînd eram în avioanele C-46, survolînd Puerto Barrios, la sfîrşitul lui noiembrie, SUA aveau un nou preşedinte: John Fitzgerald Kennedy. Urma ca această nouă administrație, nu cea a lui Dwight Eisenhower, să ne hotărască soarta. Mult mai tîrziu, am aflat că oamenii lui Kennedy n-aveau nici cea mai mică intenție de a permite desfăşurarea unei operațiuni care primise anterior acceptul lui Eisenhower. În cazul în care Cuba avea să fie eliberată, acest lucru trebuia făcut în urma unei operațiuni concepute de democrați, nu de republicani. Aşa că multe dintre planurile lui Ike au fost aruncate la gunoi.

Primul semnal de alarmă a fost tras cînd prietenul nostru filipinez, El Chino Vallejo, a fost relocat. În locul lui a venit un lungan american pe nume Frank, care ne-a spus că era colonel în armată. Ne-a informat că lucrurile s-au schimbat. În locul unei mişcări de gherilă, SUA plănuiau acum o invazie de proporții în Cuba, cu sprijin aerian.

Noua viziune a colonelului Frank în privința Echipelor Gri însemna mai multe antrenamente. Între timp, unitatea noastră a fost mutată într-un loc pe care-l numeam Garrapatenango (literalmente o „bază-căpuşă”, deoarece insectele colcăiau peste tot), unde am învățat să recuperăm pachete lansate din avion – ceea ce e mult mai complicat decît pare, după cum aveau să afle, cu vreo douăzeci şi şase de ani mai tîrziu decît mine, prietenii mei din Rezistența Democratică din Nicaragua.

Înseamnă mult mai mult decît să stai în cîmp deschis şi să faci din mîini către avion sau să schițezi un desen făcînd cîteva focuri în aer liber. Lansările aeriene clandestine pe teritoriu inamic trebuie foarte bine coordonate, avioanele zboară la sute de kilometri de locul decolării, pe rute ocolitoare pentru a evita să fie detectate, apoi trec în spațiul

aerian inamic, se îndreaptă către un punct precis de pe hartă şi lansează încărcătura într-un perimetru de cîțiva zeci de metri. Echipa de recuperare trebuie să comunice coordonatele exacte ale zonei de lansare către baza de aprovizionare, să ajungă în siguranță în zonă şi, dacă e nevoie, să dirijeze avionul, apoi să recupereze bunurile – şi toate astea fără a fi descoperiți de inamic.

Astăzi, aceste lansări se fac mai uşor, odată cu implementarea LORAN (Long Range Navigation) sau a sistemului avansat de navigație Omega, a radiourilor sigure şi sofisticate, precum şi a altor aparate de comunicații, a ochelarilor cu vedere nocturnă pentru piloți şi a dispozitivelor cu infraroşu mai mici decît un pachet de țigări, ce pot fi folosite pentru a ghida un avion către zona de lansare a pachetelor. Dispozitivele cu infraroşu, care au fost folosite în cîteva rînduri şi de trupele Contra [9] şi la a căror obținere de către forțele aeriene din El Salvador am contribuit la rîndu-mi, sînt extrem de folositoare. Funcționează cu baterii de şase volți – la fel ca dispozitivele pentru detectarea fumului din locuințe. Emit o puternică lumină infraroşie pulsatilă, care nu poate fi văzută cu ochiul liber, ci numai cu ajutorul ochelarilor de vedere nocturnă, şi în timpul nopții pot face diferența între succesul sau eşecul unei misiuni de aprovizionare sau de evacuare medicală (Medevac).

În perioada cînd, la baza aeriană Ilopango din El Salvador, ajutam la coordonarea misiunilor de aprovizionare a trupelor Contra, am încercat în repetate rînduri să obținem asemenea dispozitive cu infraroşu pentru a-i ajuta pe piloții americani şi echipajele lor. Am reuşit în cele din urmă, dar după multe eşecuri ale misiunilor de reaprovizionare, ca urmare fie a imposibilității piloților de a localiza zonele în care se aflau forțele Contra, fie a nereuşitei celor de la sol în dirijarea cu exactitate a aeronavelor. Iar asta se întîmpla în anii ’80, cu aparatele de comunicație de atunci. Asemenea exerciții erau mult mai dificile cu un sfert de secol înainte, în tabăra

Garrapatenango – care era situată în mijlocul unei jungle dese, inospitaliere, plină de căpuşe imense, însetate de sînge şi de şerpi veninoşi. În asemenea locuri, reperele necesare pentru aprovizionarea aeriană sînt practic inexistente.

Antrenamentele noastre erau asemănătoare cu exercițiile de supraviețuire: aprovizionarea cu alimente se făcea strict pe calea aerului. Eram asemenea trupelor de gherilă, permanent pe fugă, încercînd să dirijăm aeronava spre locația noastră şi să coordonăm lansarea clandestină de provizii. Dacă eşuam, făceam foamea.

Am descoperit cu această ocazie ceva ce m-a ajutat în misiunile ulterioare, anume că precizia contează foarte mult. A rata zona de lansare cu un kilometru, după un zbor de cîteva sute de kilometri, nu pare prea mult, dar dacă locația se află într-un teritoriu dificil, precum Vietnam, El Salvador sau Nicaragua, poate dura mai mult de o oră-două să recuperezi terenul pierdut – mai mult chiar, dacă în zonă există forțe ostile.

Am fost instruiți şi în *tradecraft*[10], termen folosit în jargonul spionajului şi care descrie arta de a supraviețui într-un teritoriu ostil. Adevărul e că, în ciuda tuturor instrucțiunilor, a cărților şi a broşurilor, în ciuda oricărei pregătiri teoretice, *tradecraft*-ul se învață numai în urma experienței proprii. Nu e o ştiință exactă, dar îmi place să mă gîndesc la ea ca la o ştiință a supraviețuirii. Există o singură regulă: dacă merge, foloseşte-o; dacă nu merge, atunci probabil eşti deja mort sau capturat.

Tradecraft înseamnă, în mare parte, instinct şi simț al realității. Trebuie să fii capabil să te integrezi astfel încît să nu atragi atenția spionilor inamici sau a agenților de poliție. De exemplu, hainele pot fi o problemă. Chiar dacă urmezi toate regulile, tot poți fi prins din cauza unei perechi de pantofi care sînt în mod evident americani, cînd tu încerci să treci drept est-german sau iugoslav. Sau poți să te infiltrezi în

Havana, dar să ieşi în evidenţă din cauza unui tricou ce duce cu gîndul mai mult la Miami decît la regiunea Miramar.

Am încercat, de asemenea, să fim atenţi în ceea ce priveşte repartizarea membrilor Echipelor Gri, asigurîndu-ne că sînt familiarizaţi cu zona în care vor opera. Eu, de exemplu, am fost mai întîi repartizat în echipa J, care urma să fie trimisă în provincia Oriente, în Santiago de Cuba. Problema era că eu proveneam din Sancti Spíritus, provincia Las Villas. În Santiago fusesem o singură dată. Nu cunoşteam străzile sau obiceiurile locale. Nu eram familiarizat cu dialectul sau cu argoul. Aşa că unui poliţist local nu i-ar fi trebuit mai mult de cinci secunde pentru a mă deconspira. Am pierdut ceva timp pentru a-i convinge pe americani, dar în cele din urmă am fost repartizaţi în acele echipe în care fiecare membru îşi cunoştea zona, simţindu-se în largul său să opereze acolo.

Instructorii noştri erau veterani ai mişcărilor de rezistenţă din Europa, din timpul celui de-al doilea război mondial. Ne-au învăţat majoritatea aspectelor tehnice ale *tradecraft*-ului, cum ar fi transmiterea de mesaje sau transportul unor cantităţi considerabile de echipament sau de armament fără a fi depistaţi.

Pînă la sfîrşitul anului, am fost mutaţi în Panamá pentru antrenamentele finale. N-ar fi trebuit să ştim că ne aflăm în Panamá – am trecut din nou prin deja cunoscuta şi absurda metodă de mutare, camioane închise şi avioane cu hublouri acoperite. Însă nu există multe locuri în lume în zona tropicală unde să auzi şuieratul vapoarelor în apropiere sau unde prinzi uneori cu coada ochiului un pachebot deplasîndu-se încet prin ecluză. Ne-am dat seama că nu există decît două posibilităţi: Panamá sau Canalul Suez. Dar n-am găsit nici un pic de nisip, iar zborul a fost extrem de scurt, aşa încît am presupus că sîntem în Panamá. Am mai dat apoi peste alte indicii care ne-au testat proaspăt descoperita capacitate de observaţie – cum ar fi nişte etichete mici de pe cutiile de gunoi, pe care puteai citi: „Ft. Clayton – Canal Zone”.

De fapt, nu conta unde eram, atîta vreme cît puteam să ne efectuăm antrenamentele, lucru care se şi întîmpla – şi cel mai important lucru era că ne puteam antrena cu arme avansate, folosind echipament sovietic şi est-european. Ne-am petrecut Revelionul care încheia anul 1960 în Canal Zone. Instructorii ne-au oferit bere Heineken şi vin pentru a petrece cum se cuvine. Iar anul 1961 se afla la doar cîteva clipe distanță cînd mi-a venit o idee pe care, în acel moment, am considerat-o realmente inspirată: o operațiune care ar scurta războiul şi ar salva vieți.

M-am oferit voluntar în misiunea de asasinare a lui Fidel Castro. Iar americanii mi-au susținut intenția.

Stăteam într-o zi de vorbă cu un prieten alături de care am luptat în grupul Diaz Lanz. Îi cunoşteam familia, care se trăgea tot din provincia Las Villas. Discutam despre şansele de succes ale misiunii de infiltrare a echipei noastre şi am sugerat că, prin asasinarea lui Castro, aş putea salva multe vieți. A fost de aceeaşi părere, astfel încît am mers cu planul meu la comandantul taberei, un american pe care-l ştiam drept Larry, şi ne-am oferit serviciile.

Ceva mai tîrziu, Larry mi-a comunicat că ideea mea fusese acceptată de către superiori. La începutul lui ianuarie am zburat spre Miami, unde ni s-a alăturat un al treilea cubanez, ca operator radio, şi unde am primit o armă. Şi încă ce armă: o minunată puşcă germană cu armare manuală şi cu o lunetă cu mare putere de apropiere, împachetată cu pricepere într-o husă căptuşită, făcută la comandă. Am primit şi o cutie cu muniție, cu douăzeci de gloanțe.

Mi s-a spus că nu trebuia să reglez luneta, întrucît problema fusese deja rezolvată. Din cîte se părea, membri ai rezistenței ajunseseră într-o clădire din Havana cu deschidere către o locație pe care Castro o frecventa la acea vreme, astfel încît reuşiseră să regleze luneta armei.

Americanii au mutat întreaga echipă de infiltrare într-o locație din împrejurimile Homestead-ului, unde am aşteptat

vasul care urma să ne ia. Semăna cu un motel vechi, doar că era plasat într-o zonă cu mulți copaci, chiar lîngă nişte parcele cultivate cu roşii. Clădirea avea o piscină, în care ne-am antrenat vîslind în barca pneumatică cu care urma să ajungem de la vas pînă la țărm. Din „cartierul nostru general", am mers cu maşina pînă în Keys, unde trebuia să semnalizăm cu farurile într-un loc prestabilit, iar o barcă mică urma să vină la mal, să ne ia şi să ne transporte către vasul ce avea să ne ducă în Cuba.

De trei ori am încercat să pătrundem în Cuba cu blestemata de puşcă şi de tot atîtea ori am eşuat. Vasul pe care-l foloseam era o motonavă de croazieră, cam de doisprezece metri lungime, cu aer condiționat, mobilier luxos şi cabine elegante. Căpitanul era american, dar restul echipajului era ucrainean. Nu vorbeau spaniolă – cel puțin nu cu noi – şi erau nişte ticăloşi cu mutre de băieți duri ce transportau arme automate din blocul sovietic.

Problema noastră a fost că n-am reuşit niciodată să atingem țărmul. Ar fi trebuit să fim preluați de o barcă, lîngă plaja Varadero, o zonă pe care o cunoşteam din copilărie. De acolo, ar fi trebuit să fim duşi la locul de întîlnire cu membrii rezistenței anticastriste şi transportați în Havana. Trebuia să ni se furnizeze o casă sigură, apoi să fim conduşi către locul de unde am fi putut să-l împuşcăm pe Fidel, să ne facem treaba, iar apoi să încercăm să scăpăm cumva.

Pare o misiune sinucigaşă. Adevărul e că găsirea ulterioară a unei căi de scăpare însemna foarte puțin pentru noi. Eram tineri, dedicați cauzei şi suficient de idealişti pentru a încerca orice.

La prima încercare, nu am văzut nici o barcă în apropierea noastră. După aproximativ o săptămînă, am încercat din nou. De data asta, am vîslit direct spre punctul de întîlnire – dar am dat peste un vas imens, de peste treizeci de metri lungime. Ne-am apropiat pînă la vreo cincisprezece metri de el şi l-am verificat cu reflectorul nostru. Era mult prea mare pentru a fi barca cu care trebuia să ne întîlnim noi – de fapt,

arăta ca un vas-fantomă, deoarece n-am reuşit să vedem pe nimeni la bord. Am şters-o din nou.

Deja porniserăm de mult pe drumul nostru către Cuba, pentru a treia încercare, cînd căpitanul american a anulat misiunea. Motivul pe care ni l-a dat a fost o defecțiune la sistemul hidraulic. Cînd ne-am întors în Florida, ne-au fost luate arma şi muniția şi am fost anunțați că s-au răzgîndit în privința misiunii noastre.

Am fost extrem de dezamăgit şi am simțit că americanii ne lăsaseră baltă. Mă oferisem voluntar să-l ucid pe Castro nu pentru că aş fi lucrat pentru vreo agenție de spionaj americană – de fapt, nici nu ştiam vreuna la acea vreme –, ci pentru că eram soldat cubanez. Mă consideram în război cu Fidel, ceea ce îl făcea o țintă militară legitimă din punctul meu de vedere. Şi, în ceea ce mă priveşte, chiar şi astăzi rămîne o țintă militară legitimă. Colegii mei şi cu mine n-am putut înțelege de ce americanii ne-au anulat inițiativa. Pînă la urmă, era vorba despre războiul nostru şi despre viețile noastre. Iar dacă eram dispuşi să ne asumăm riscul de a fi omorîți, era treaba noastră.

Mult mai tîrziu am auzit despre diferitele planuri de asasinare şi destabilizare organizate de CIA împotriva lui Fidel sub numele de cod „Operațiunea Mongoose". Acestea includeau inepții precum trabucuri explozive, echipament pentru scufundări otrăvit şi diverse chimicale care ar fi făcut să-i cadă barba. Planurile includeau şi aşa-zise „lovituri" ale Mafiei. „Operațiunea Mongoose" arată cît de puțin ne înțelegeau americanii pe noi, luptătorii cubanezi pentru libertate. Nu era necesar să caute în afară pentru activități anti-Castro. Oameni asemenea mie şi-ar fi asumat cu bucurie orice ar fi dorit americanii să facă.

În 1987, am fost întrebat de către un avocat independent care investiga afacerea Iran-Contra:

— Ai încercat să-l omori pe Castro cu un trabuc exploziv, în cadrul Operațiunii Mongoose?

— Nu, domnule, n-am încercat, am răspuns, dar m-am oferit voluntar să-l omor pe ticălosul ăla în 1961, cu o puşcă cu lunetă.

Am primit drept răspuns un hohot prietenesc şi un:

— Eşti nebun, Félix!

Echipa mea de lunetişti n-a fost totuşi dizolvată. Americanii ne-au mai adus încă două persoane, Edgar Sopo Barreto (împreună cu care îl vizitasem pe Jack Anderson) şi Pepe González Castro, apoi ne-au spus că vom deveni echipa ce se va infiltra în provincia Las Villas. Misiunea noastră avea să fie aceea de a dezvolta o mişcare de rezistență, de a aduna armament şi muniție şi de a pregăti atacul împotriva infrastructurii lui Castro în momentul invaziei finale.

Cu toți eram treizeci şi cinci, şapte echipe de cîte cinci. Cît timp am rămas în casa noastră de siguranță de tip motel, cei de la CIA au încercat să ne ascundă locul în care ne aflam. Era imposibil însă. Ştiam exact unde eram – în zona Homestead, la sud-vest de Miami. Cum? Fiecare bucată de gunoi sau de ziar vechi trăda locul, ba chiar şi adresa noastră exactă.

Ni s-a făcut în continuare instructajul cu privire la tehnicile de debarcare, folosind bărcile pneumatice şi vîslind înainte şi înapoi de-a lungul piscinei. Acele exerciții au fost utile – am învățat să vîslim. De asemenea, am învățat că, pe cît de uşor era să „acostezi" o barcă gonflabilă de marginea piscinei, pe atît de dificil era să faci acelaşi lucru în timp ce te lupți cu valurile învolburate şi încerci să controlezi o barcă plină cu muniție, grenade, explozibil, puşti şi alte arme, străduindu-te totodată să te fereşti de oameni care încearcă să te omoare.

Prietenul meu Edgar Sopo îşi aminteşte că instructorii noştri ne-au învățat să ne lipim cu bandă o grenadă între picioare, pe interiorul pantalonilor, astfel încît, în cazul în care am fi fost capturați şi amenințați cu interogatoriul, am fi putut cere permisiunea de a urina, iar apoi să tragem cuiul

grenadei şi să ne aruncăm în aer. Am ascultat, dar am decis că sîntem împotriva unei asemenea soluții.

— Sincer, ne gîndeam că erau cam nebuni, a spus Sopo.

De asemenea, am învățat singuri, într-un mod inedit, cîteva tehnici de supraveghere: am descoperit în apropiere o colonie de nudişti. Aşa încît, înarmați cu binocluri, ne-am furişat deseori printre copaci, pentru a vedea cît de aproape puteam ajunge fără a fi descoperiți. Trebuie să fi fost buni, deoarece nimeni n-a venit cu vreo reclamație.

Din cînd în cînd, reuşeam să scăpăm de instructorii noştri. Problema era că nu ne prea păsa de oamenii desemnați să ne supravegheze, ceea ce cauza anumite fricțiuni. Aşa încît am hotărît să le aducem asta la cunoştință liderilor comunității cubaneze. Stăteam cîte patru în cameră şi, într-o noapte, după ce luminile s-au stins, Sopo şi cu mine am hotărît să evadăm. Am pus nişte haine în pat, le-am acoperit cu pături, aşa cum văzuserăm în filme, ne-am strecurat pe uşă, ne-am furişat pe alee şi apoi am mers în linişte pe-un drum prăfuit, pînă cînd am dat de o stradă pietruită. Am tot mers, vreme de zece sau poate cincisprezece minute, iar apoi am văzut, în depărtare, o casă cu luminile aprinse.

Sopo a bătut la uşă şi a deschis o femeie. I-a spus acesteia că i se stricase maşina şi a întrebat-o dacă ar putea da un telefon familiei, pentru a veni să-l ajute. S-a arătat mai mult decît bucuroasă să îi ofere ajutorul.

Apoi Sopo a întrebat-o care este adresa exactă.

— E atît de întuneric, încît n-am putut să ne dăm seama unde ne aflăm, i-a explicat el.

Ne-a dat adresa – era în Homestead, la vreo şapte kilometri de baza aeriană.

— Veniți în timpul zilei ca să puteți găsi drumul, le-a comunicat Sopo celor din familia sa, apoi întoarceți-vă noaptea ca să ne luați.

Şi aşa s-a întîmplat. I-am dus de nas pe americani. Practic, toți cubanezii am reuşit să ne revedem familiile, aranjînd „evadări” în Miami în fiecare noapte. De fapt, toată

echipa mea de infiltrare a evadat în grup în weekendul anterior plecării în Cuba. Eram conştienți că urma o misiune periculoasă, una din care nu ne vom întoarce cu toții. Ne-am dorit şansa de a ne revedea familiile încă o dată înaintea plecării. Aşa că am dus la bun sfîrşit o operațiune secretă – am plecat cu toții în Miami. Avem chiar şi o poză cu noi, făcută acasă la Sopo.

Dacă americanii ar fi ştiut despre ieşirile noastre, s-ar fi supărat. Dar nu au aflat nimic. Acum, privind în urmă, ştiu că am încălcat toate regulile de securitate vizitîndu-ne familiile. Evident, *noi* puteam ține secretul. Dar n-aveam nici o idee în fața cui ar fi putut părinții şi rudele noastre să scape o şoaptă, astfel încît, dacă aş fi avut pe atunci experiența pe care o am acum, probabil că m-aş fi împotrivit acestor „evadări".

Totuşi, aceste escapade ne-au ajutat mai mult decît ar fi crezut consultanții noştri americani. În primul rînd, am reuşit să stabilim o întîlnire cu liderii politici ai comunității cubaneze şi am aflat de la ei cam ce ne aştepta în Cuba – ne-am dat seama cît de eficiente erau mişcările anti-Castro şi am înțeles pe ce sprijin politic şi material puteam conta în zonele rurale şi în oraşe. În al doilea rînd, hainele pe care le primiserăm de la americani erau inutile pentru echipele de infiltrare. Erau de proveniență americană, ceea ce ne-ar fi dat de gol imediat. Din fericire, familiile noastre aveau dulapurile pline, prin urmare hainele pe care le-am împachetat să le ducem cu noi în Cuba erau toate cubaneze.

5

Prima echipă de infiltrare a plecat spre Cuba de Valentine's Day, 14 februarie 1961. Noi urma să fim a doua echipă. Am plecat pe 28 februarie. Ne-au dus cu maşina la Key West, după care am fost transferați pe vasul nostru. A urmat o călătorie dificilă. Mica noastră ambarcațiune (de vreo opt metri lungime, plină cu arme şi explozibil) a fost serios zdruncinată de valuri. Drumul a ținut cam patru ore şi jumătate, timp în care stomacurile ne-au fost puse la grele încercări, iar pe la ora şase după-amiaza am zărit dinainte țărmul Cubei. Pentru mine, momentul în care am întrezărit coasta cubaneză a fost extrem de emoționant. Mă reîntorceam în patria mea exact aşa cum îmi dorisem: cu o armă în mînă, pentru a lupta împotriva dictatorului comunist.

Curentul ne-a purtat la vest de zona pe care o avuseserăm în vedere pentru acostare, la Arcos de Canasí, aproape de granița dintre provinciile Matanzas şi Havana. Pe căpitanul nostru îl chema Kikio Llanso, iar secundul era un om îndesat, pe nume Rolando Martínez, care-mi devenise prieten apropiat şi care, ulterior, avea să fie cunoscut drept unul dintre „spărgătorii" de la Watergate ce lucrau pentru E. Howard Hunt. După localizarea poziției în care ne aflam, vasul a fost întors către est şi am plutit paralel cu țărmul, în întuneric, cam la o sută de metri de plajă, navigînd încet şi căutînd din priviri semnalul de pe țărm.

Pentru mine a fost o experiență incredibilă, mă simțeam de parcă aş fi participat la turnarea unui film. Puteam auzi diverse zgomote de pe țărm în timp ce înaintam încet, în linişte, prin noapte. Am trecut pe lîngă pescari ce-şi aruncau undițele de pe doc, am privit oameni plimbîndu-se liniştiți

prin mica piață a oraşului de lîngă ocean, am văzut pînă şi familii bucurîndu-se de-un picnic prelungit. Puteam vedea luminile din case şi uneori cîte o maşină, care acompania zgomotul înăbuşit al motorului nostru. Apoi, în sfîrşit, am văzut semnalul de recunoaştere: trei flash-uri luminoase unul după altul – şi vasul s-a oprit.

Am pregătit bărcile pneumatice, străduindu-ne din greu să nu pierdem controlul pe măsură ce se ridicau şi coborau sub picioarele noastre, şi le-am legat de vasul cu motor. Aveam arme şi rucsacuri, dar eram nevoiți să luăm cu noi şi două tone de echipament – explozibil, grenade, arme automate, muniție şi echipament de comunicație. Nici acostarea n-avea să fie uşoară, deoarece, în locul unei plaje nisipoase, ne-am văzut nevoiți să facem slalom printre stînci ascuțite şi să oprim bărcile la baza unei coaste lungi şi abrupte.

Odată ajunşi la mal, am găsit vreo două duzini de oameni aşteptîndu-ne: fermieri din zonă şi muncitori de la moara de zahăr. Lucrurile deveneau teribil de dezorganizate, ceea ce îmi provoca o anume îngrijorare. Cu greu s-ar mai fi putut numi acostare clandestină o operațiune în care țărani ce pufăiau liniştiți din țigaretele lor ne ajutau, în noapte, să ne descărcăm bărcile şi să ne cărăm echipamentul. Într-un final, asudați, ne-am oprit. Tot ce aduseserăm din Florida se afla pe nisip, la picioarele noastre.

I-am dat ghidului local ordinul de-a porni la drum. Ținta noastră era o şosea aflată probabil la vreo trei kilometri depărtare. Prima problemă a fost să cărăm totul de pe plajă. La marginea ei, se afla nenorocita aceea de costişă, ce arăta aproape ca o stîncă, să tot fi avut vreo cincizeci de metri pînă-n vîrf, acoperită în întregime cu vegetație țepoasă şi deasă. Am găsit o cărăruie îngustă şi, cu ajutorul frînghiilor, am reuşit să cărăm totul sus pe creastă. Acolo, cu ajutorul voluntarilor, am coordonat împărțirea întregului armament, a explozibililor şi a muniției, chiar şi a armelor noastre, urmînd ca acestea să fie ascunse, pentru viitoarele operațiuni de rezistență.

M-am întors şi am privit către mare. Vasul care ne adusese aici nu se mai vedea nicăieri. Probabil Kikio şi Rolando s-au îndepărtat în momentul în care noi am atins țărmul. M-am întors apoi cu spatele spre mare şi, după ce am fixat ruta cu ghidul nostru, ne-am început drumul pe uscat, prin acel ținut rural.

Eram alarmat şi încîntat în acelaşi timp: mă aflam din nou în Cuba, respirînd aerul copilăriei mele. Reveneam aici însă ca soldat, un străin în propria țară, neştiind dacă vom fi trădați sau nu de țăranii care ne cărau explozibilii pe umeri. M-am lăsat în voia lui Dumnezeu, nerămînîndu-mi altă soluție decît să am încredere în cei care ne ajutau. I-am lăsat pînă şi propria armă, un pistol automat M-3, unuia dintre cei care ne-au întîmpinat pe plajă în acea noapte caldă. N-aveam cum să nu fiu totuşi îngrijorat. Zona pe care o străbăteam era locul perfect pentru o ambuscadă – o cărare împrejmuită de vegetație deasă. Iar zgomotul pe care-l făceam în timpul deplasării era suficient pentru a alerta cîinii de la fermele din apropiere, care începuseră să latre la noi.

După vreo două ore, am ajuns într-un sfîrşit la şoseaua Matanzas-Havana. Aveam doar hainele din rucsacuri. Am aşteptat în linişte pe marginea drumului maşinile care urmau să ne preia, purtîndu-ne discuțiile în şoaptă. Metoda de recuperare era rudimentară, dar, cum se întîmpla în general în *tradecraft*, era funcțională – şi am folosit-o. Deplasarea noastră către Havana urma să fie coordonată de rezistența anti-Castro, cunoscută ca MRR. Ştiau cu aproximație ora infiltrării noastre, dar nu şi momentul exact cînd aveam să ajungem la şosea. Aşa încît au trimis mai multe maşini, la intervale de cincisprezece minute una după alta, care mergeau înainte şi înapoi pe drumul dintre Matanzas şi Havana. Fuseserăm instruiți ca, atunci cînd ajungem, să aşezăm un bolovan într-o anumită poziție, la marginea şoselei. Una dintre maşini urma să oprească la vederea semnalului, ne urcam în ea şi plecam.

Aveam şi un cod de recunoaştere verbal. Fiecare maşină urma să ia doi sau trei dintre noi. Cînd oprea, şoferul avea să spună: „doi” sau „trei”. Răspunsul aşteptat era zece minus numărul de pasageri – aşa că trebuia să răspundem: „şapte” sau „opt”.

Echipa mea s-a împărțit în două grupuri pe şosea. Trei dintre noi, Segundo Borges, Javier Souto şi Pepe González, au mers direct în provincia Las Villas. Borges urma să-i învețe pe cei din rezistență cum să primească pachete pe cale aeriană şi maritimă. Acțiunea şi sabotajul constituiau misiunea lui Pepe, iar Javier era responsabil de comunicație – legătura cu Miami. Edgar Sopo şi cu mine trebuia să mergem mai întîi în Havana, pentru a lua legătura cu liderii rezistenței. De acolo, aveam să ne îndreptăm către provincia Camagüey, unde urma să coordonăm primirea unui transport mare de arme – erau aşteptate o mie de arme din partea americanilor. Maşina pentru Sopo şi mine a trecut prima. Şoferul a văzut semnalul de recunoaştere, a oprit, iar noi am urcat. A accelerat, după care s-a întors spre noi.

— Dumnezeule, a spus, sînteți nebuni?

— Despre ce naiba vorbeşti?

— Aici nu purtați haine de camuflaj sau bocanci de armată. Vreți să ne omorîți pe toți?

Sopo şi cu mine am izbucnit în rîs – fuseserăm obligați de Agenție să purtăm uniforme militare şi bocanci în cursul infiltrării, aşa încît arătam ca doi revoluționari paramilitari, deşi ar fi trebuit să trecem drept civili. Am schimbat rapid hainele verzi de camuflaj cu cele cubaneze, pe care le luaserăm de-acasă, din Miami.

Drumul cu maşina a durat aproximativ o oră şi jumătate. Era tîrziu, aşa că pe şosea nu era cine ştie ce trafic. Ne încerca totuşi o anume nelinişte, aşa încît am fost bucuros cînd am ajuns la destinație, în casa unui cuplu în vîrstă, undeva în afara Havanei. Erau nişte oameni drăguți – ne-au hrănit şi ne-au întrebat despre viața din America, iar apoi ne-au oferit o cameră confortabilă în care să dormim.

Am fost surprins să descopăr o mişcare de rezistenţă bine coordonată. Agenţia nu ne spusese nimic despre acest lucru. De fapt, noi plănuiserăm să ne ascundem în junglă şi să ne descurcăm cum putem. Am găsit, în schimb, o organizaţie care să ne asigure suportul, locuinţe de siguranţă în care să stăm, dulapuri pline cu haine de schimb şi o reţea de mesageri şi şoferi – tot ceea ce ne era necesar pentru pregătirea operaţiunilor.

CIA a pregătit rezistenţa cît de bine a putut. Aveau drept arme pistoale-mitralieră M-3, din al doilea război mondial. Primiseră şi pistoale automate de calibru 45, care ar fi fost în regulă dacă ei ar fi operat în SUA. Dar aici, în Cuba, forţele lui Castro erau dotate cu pistoale de 9 mm, iar cele de 45 ar fi reprezentat o problemă în cazul în care rămîneau fără muniţie. Aşa cum spune astăzi Sopo, nu era mult diferită de o operaţiune în care am chema nişte prieteni, am cumpăra nişte arme de pe stradă şi o barcă cu motor sau două şi am pune la cale de capul nostru o mişcare secretă de invazie.

Trebuie spus totuşi că implicarea Guvernului Statelor Unite ne-a adus şi anumite avantaje. Spre exemplu, Castro credea la acea vreme că infiltrările se făceau cu ajutorul U.S. Navy, prin intermediul submarinelor, şi că noi, cei infiltraţi, primeam ajutor serios din partea americanilor. Dacă ar fi ştiut adevărul!

Ne-am trezit reconfortaţi în dimineaţa următoare şi am băut o cană de cafea tare şi dulce, aşa cum îmi aminteam din copilărie. Apoi a venit vremea să-l întîlnim pe liderul rezistenţei cubaneze şi să discutăm despre misiunea noastră. Numele lui de cod era Francisco şi a ajuns pe la mijlocul dimineţii, însoţit de şeful securităţii MRR, Cesar Baro.

Numele real al lui Francisco era Rogelio González Corso. Mă aşteptasem să fie mai în vîrstă, dar s-a dovedit a avea doar cu cîţiva ani mai mult decît mine – avea vreo douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de ani. Avea o înălţime medie, era arătos, cu păr ondulat şi ochi negri. Purta un tricou deschis la gît şi o pereche de pantaloni de culoare deschisă. Dacă-l

vedeai pe stradă, ziceai că e student. Avea diplomă în inginerie şi vorbea frumos şi convingător. Francisco era tipul de om care-i inspira pe ceilalți în mod firesc. Era inamicul public numărul unu al serviciului de informații cubanez, aşa încît era foarte prevăzător cînd se deplasa prin țară. Locuia în case de siguranță folosite doar de el, nu petrecea două nopți la rînd în acelaşi loc. Nimeni nu-i cunoştea programul şi foarte puțini ştiau locația caselor. Rețelele lui includeau grupuri de rezistență armate ce duceau la îndeplinire operațiuni de sabotaj în oraşe şi activități de gherilă în ținuturile rurale, misiuni de spionaj în favoarea americanilor şi suport pentru echipele noastre de infiltrare.

În cele din urmă, serviciul G-2 l-a capturat pe Francisco, dar numai din întîmplare. La 1 aprilie 1961, agenții lui Castro au organizat un raid într-o casă de lîngă Havana. Soarta a făcut ca Francisco şi cîțiva dintre oamenii săi cei mai importanți, printre care şi fostul procuror-şef al Cubei, să se afle la o întîlnire cu trei case mai încolo. Chiar şi aşa, ar fi rămas nedescoperiți, dacă menajera din casa cercetată n-ar fi intrat în panică şi – în mod inexplicabil – n-ar fi alergat direct către casa în care Francisco îşi ținea întrunirea. Poliția a urmărit-o şi a început să cerceteze casa în care se refugiase. A avut loc un schimb de focuri şi toți cei prezenți la întîlnire au fost capturați. N-au ştiut că-l prinseseră pe Francisco decît cîteva zile mai tîrziu, după ce avuseseră timp să-i interogheze – şi, probabil, să-i tortureze – pe toți cei arestați. Francisco a fost executat pe 17 aprilie, în ziua invaziei din Golful Porcilor.

În dimineața în care l-am întîlnit, Francisco l-a îmbrățişat pe Sopo, deoarece îl cunoştea de mult timp, iar mie mi-a strîns mîna cu căldură. L-am plăcut din prima clipă. Apoi ne-am aşezat la masă, discutînd cu însuflețire şi făcîndu-ne planuri. Echipa noastră urma să formeze un front nordic de gherilă în Las Villas, scopul fiind acela de a-l determina pe Castro să-şi divizeze trupele şi, în cele din urmă, să împartă insula în două. Borges, Souto şi Pepe se aflau deja în Las Villas pentru a pune bazele operațiunilor. Sopo şi cu mine

urma să ne alăturăm lor. Mai întîi însă, trebuia să mergem în oraşul Morón din provincia Camagüey, unde avea să ajungă acel uriaş transport de arme din America.

În ciuda faptului că am rămas în Havana vreme de încă două săptămîni, nu am prea văzut oraşul. Am stat ascunşi în cea mai mare parte a timpului, aventurîndu-ne afară numai pentru întîlniri (şi acelea doar în maşini închise) şi, din motive de securitate, mutîndu-ne permanent dintr-o locuință de siguranță în alta. Marea teamă nu era aceea că am fi putut fi depistați de securitatea lui Castro, cît mai ales faptul că riscam să fim văzuți de prietenii noştri sau de rude. Aveam unele probleme şi cu documentele ce ne fuseseră date de CIA. Cîteva luni mai tîrziu, de altfel, am şi menționat asta în raportul către Agenție: „Ne-am văzut nevoiți să cerem [MRR] acte de identitate [noi], deoarece cele pe care le aveam erau vechi şi le expirase perioada de valabilitate".

Am învățat *tradecraft* pe pielea mea. De exemplu, marea majoritate a caselor conspirative aveau dulapuri pline cu haine. Ne curățam şi ne schimbam tricourile şi pantalonii purtați cu altele noi, dar din cînd în cînd vedeam pe cineva pe stradă purtînd garderoba noastră din ziua precedentă. Chiar dacă nu-l cunoşteai, ştiai că era o altă persoană din organizație.

Deşi nu am pierdut prea mult timp cutreierînd, am observat schimbări petrecute în cei doi ani de cînd plecasem din Havana. În primul rînd, îți atrăgea atenția numărul mare de soldați de pe străzi. În al doilea rînd, vedeai peste tot însemne ce proclamau victoria revoluției cubaneze şi materiale propagandistice revoluționare ce anunțau marile realizări ale lui Castro pentru țară. Era o situație asemănătoare celei din Republica Dominicană, cu acel cult al personalității lui Trujillo – iar oamenii, cred, n-o interpretau altfel decît ca pe o ficțiune, cum şi era de fapt.

Am avut, pe de altă parte, impresia că poziția lui Castro era încă, dacă nu dificilă, măcar nu tocmai stabilă. Țăranii care ne întîmpinaseră bărcile, spre exemplu, nu arătau cine

şie ce dragoste sau loialitate față de Fidel – mai bine zis, erau printre principalii noştri susținători. Existau, de asemenea, sute de ofițeri militari care conspirau împotriva lui. Iar cubanezii moderați, indiferent de clasă, se lămuriseră deja că aserțiunile lui Fidel conform cărora n-ar fi fost comunist erau, de fapt, nişte minciuni neruşinate.

Am plecat în cele din urmă către Morón, pentru a aştepta transportul de armament. Am stat chiar în oraş în prima fază. Dar Morón este un loc mic, aşa că, după cîteva zile, membrii MRR care ne oferiseră locuința conspirativă ne-au anunțat că trebuie să ne mutăm, deoarece umbla vorba că în oraş se aflau „străini". De fapt, n-au fost singurii care ne-au avertizat. Un om care-i cunoştea familia lui Sopo a apărut la uşa noastră şi ne-a spus:

— Prieteni, ăsta e un oraş mic. Există doar un singur drum de intrare şi un singur drum de ieşire, aşa că începe să fie periculos pentru voi.

Am decis să ne schimbăm locația. După lăsarea întunericului, ne-am mutat la o fermă părăsită, aflată la cîțiva kilometri în afara oraşului, unde am aşteptat să ne sosească armele. Şi am aşteptat. Şi am tot aşteptat.

Locul era arid – o casă în mijlocul pustiului. În loc de duşumele, aveam lut. N-aveam electricitate, canalizare sau apă curentă. Eram neînarmați, fără nici o posibilitate de autoapărare. Aşa încît, de fiecare dată cînd vedeam colbul ridicîndu-se şi indicînd apropierea cuiva, fugeam către cîmpul din jurul casei pentru a ne ascunde. Eram plictisiți de moarte. N-aveam nimic altceva de făcut în afară de a dormi sau de a sta pe podea şi a aştepta. Nu aveam radio. Nu aveam telefon.

Pe la prînzul fiecărei zile, apărea un fermier pe-un cal deşirat, aducînd două oale de fasole şi orez, nişte friptură cubaneză, banane prăjite şi două bidoane cu apă. După vreo cinci zile şi-a făcut apariția, neanunțat, un alt om. Ne-a spus că era fermier şi membru al Mişcării 30 Noiembrie – o altă organizație anticastristă – şi că ar vrea să lucreze cu noi.

Sosirea acestui voluntar neinvitat a fost picătura care a umplut paharul. Nu numai că n-aveam nici un mijloc de comunicare, nici un plan şi nici o armă – acum nu mai aveam nici securitate operațională. Dacă acest fermier ştia că sîntem infiltrați, cîți alții mai ştiau? Cum ar fi fost să afle şi poliția secretă a lui Castro şi să treacă pe la noi într-un raid?

Mă înfuriase teribil situația, aşa încît am decis să iau măsuri. Frustrarea se prelungise mult prea mult. La vreo două zile după apariția fermierului voluntar, îmi făcusem planul şi l-am anunțat pe Sopo:

— Merg la Havana să-l găsesc pe Francisco şi să-i spun că întreaga operațiune s-a dus naibii. Iar după aia plec în America. O să găsesc armele alea nenorocite şi-o să le aduc aici eu însumi.

Am luat legătura cu Francisco prin intermediul unei femei pe care o cunoşteam sub numele de Margarita Rosas. Era soția unui important medic, foarte activ în MRR. Francisco a fost de acord cu propunerea şi a făcut pregătiri pentru plecarea mea din țară. Uşor de zis, însă greu de făcut. Am făcut de trei ori drumul de la Havana către coasta de nord, unde ar fi trebuit să găsesc un vas american care să mă transporte. Şi tot de trei ori vasul nu a fost de găsit. Nici drumul pe şosea nu era chiar simplu, dar ultima porțiune, de la şosea la coastă, echivala cu o înaintare anevoioasă de trei-cinci kilometri printr-un teren accidentat. Puteam fi văzuți în orice moment de vreun fermier din zonă sau de vreo patrulă a lui Castro.

Coordonarea reprezintă unul dintre cele mai importante elemente ale oricăror misiuni clandestine. Sînt extrem de multe variabile ce pot duce la un dezastru. Vremea e un factor – ploaia sau noroiul pot dubla timpul necesar traversării unei zone. Transportul poate fi dat peste cap. Un accident pe o şosea la un kilometru distanță poate să blocheze traficul şi să cauzeze ratarea unei întîlniri.

Un element demn de luat în seamă este şi norocul. Un soldat plasat la un baraj rutier îşi poate aprinde o țigară chiar

în momentul cînd treci tu, iar atenția îi este astfel deturnată. Sau, pe de altă parte, poate avea o zi proastă şi decide să se ia de orice persoană pe care o verifică în tura lui. Ştiind toate astea, te străduieşti să faci tot ce-ți stă în putință ca lucrurile să meargă în favoarea ta. Iar dacă fiecare mişcare posibilă este bine planificată în avans, atunci variabilele te vor afecta mai puțin.

Am avut şi altă problemă majoră în cursul misiunii noastre: bărcile pe care americanii ni le dăduseră erau complet nepotrivite pentru operațiuni secrete. Erau prost întreținute, stricîndu-se deseori. În plus, de obicei erau prea mici pentru numărul mare de arme pe care încercam să le aducem în Cuba. Împovărate de armament, bărcile deveneau nesigure şi greu de manevrat, iar aceste probleme apăreau în mod regulat. Cu alte cuvinte, americanii ne-au antrenat, ne-au oferit echipament şi ne-au ajutat să pătrundem. Dar s-au limitat la atît, neasigurîndu-ne alt suport sau altă logistică. Această lipsă de coordonare a reprezentat, în cele din urmă, un factor important al eşecului nostru.

Imediat după eşuarea celei de-a doua tentative de întîlnire, am fost la un pas să fiu capturat de oamenii lui Castro.

Am plecat cu maşina din Havana, după care, în întuneric, am mers vreo cinci kilometri prin asprul ținut rural. Vreme de trei ore, timp în care insectele s-au îndestulat din trupurile noastre, am aşteptat vasul ce trebuia să mă ducă înapoi în SUA. După ce ne-am lămurit că n-o să apară, am refăcut drumul prin ținut către maşină, pornind apoi din nou spre Havana. La ora unu dimineața, am dat de un blocaj rutier. Eram cinci într-o maşină neagră, închiriată, marca Chevy Otis. Ne crescuse adrenalina şi eram pregătiți să luptăm, dar eram în acelaşi timp frustrați, extenuați şi slab înarmați: aveam doar un revolver. Mai mult, aveam asupra mea un plic gros cu documente pregătite de MRR şi destinate serviciilor secrete americane.

Pachetul cuprindea detalii cu privire la instalațiile militare ale lui Castro, informații despre bazele sovietice şi personalul lor – inclusiv un microfilm şi fotografii. Nu erau tocmai nişte lucruri cu care ai fi vrut să fii prins. Din motive inexplicabile, ofițerul MRR care sigilase plicul scrisese: „Pentru Clarence" – numele destinatarului CIA din Miami – şi apoi, cu litere mari de tipar, pe plic trona cuvîntul SECRET.

Evident, nici colegii mei nu erau tocmai mulțumiți de ideea de a fi capturați – mai cu seamă că se aflau pe lista neagră a lui Castro. Aşa încît opțiunile noastre erau foarte limitate – exact ăsta e motivul pentru care, cînd vorbim de *tradecraft*, orice regulă dispare. Am avut la dispoziție doar cîteva secunde pentru a lua o decizie care făcea diferența între viață şi moarte.

Una dintre variante era să forțăm barajul – am eliminat-o imediat, deoarece patrula avea radio şi putea anunța să fim interceptați mai încolo. Altă opțiune era aceea de a intra în vorbă cu ei. Dacă vedeam că lucrurile luau o întorsătură urîtă, atunci am fi putut încerca să le luăm soldaților armele. Însă eram depăşiți numeric, opt la cinci, iar ei erau înarmați cu puşti automate FAL.

Intuiția m-a îndemnat să mizez pe o cacealma. În primul rînd, eram într-o maşină neagră Chevy – acelaşi tip de maşină pe care-l foloseau serviciile secrete ale lui Castro. În al doilea rînd, eram cu toții bărbați, îmbrăcați civil – am fi putut trece drept membri ai poliției secrete. În treilea rînd, lucru care conta probabil cel mai mult, ştiam că cei care se ocupau de blocaje rutiere erau soldați neantrenați, neexperimentați, care nu-şi doreau să fie afară în miez de noapte şi care, totodată, nu voiau să aibă probleme.

Mergeam cu viteză atît de mare, încît după frînare am mai făcut cîțiva zeci de metri dincolo de punctul de control. La cererea mea, şoferul a trecut în marşarier şi am început să ne deplasăm încet înapoi către soldați. Le-am ordonat tuturor să coboare geamurile maşinii. Cînd eram la vreo cinci-şase metri

depărtare, m-am aplecat în afară şi am întrebat cu o voce ce degaja, cel puțin aşa speram, autoritate:

— *Pasa algo, compañeros?* – E vreo problemă, tovarăşi?

După o secundă-două, mi-a răspuns ofițerul:

— Nu, nici o problemă. Puteți merge mai departe.

Rememorînd, mai tîrziu, toate acestea, m-am gîndit că soldații trebuie să fi avut în minte două posibilități. Prima, că eram într-adevăr de la G-2. A doua, că eram exact genul de oameni pentru care creaseră barajul, însă au crezut că sîntem înarmați pînă-n dinți.

I-am dus de nas? Posibil. S-au lăsat duşi de nas? Probabil.

N-a fost însă singura dată cînd ne-am aflat la un pas de a fi capturați. La un moment dat, Sopo şi cu mine am fost contactați în Havana de către un bărbat pe care nu-l ştiam, dar cu care ne făcuse cunoştință şeful securității MRR, Cesar Baro. Bărbatul ne spusese că trebuie să aducă nişte arme pentru rezistență. Eram în continuare precauți, deşi ajunsese la noi prin intermediul MRR – Castro îşi strecurase oameni în cadrul rezistenței, la fel cum reuşise să-şi plaseze agenți în echipele de infiltrare. Cu toate astea, voiam şi aveam nevoie de arme.

Conduşi de noul nostru contact, Sopo şi cu mine ne-am îndreptat în aceeaşi după-amiază către locuința sa, pentru a ridica armele. Ne urmau alte două maşini ale MRR. Ar fi trebuit să fie multe arme.

În timp ce ne apropiam, am început să fiu neliniştit. Ne îndreptam direct către sediul central al poliției secrete a lui Castro. În timp ce străbăteam Fifth Avenue, direct spre clădirea G-2, Edgar Sopo a început să mă înghiontească şi să-mi şoptească:

— Félix, e o capcană!

În ultimul moment însă, şoferul a trecut pe lîngă G-2, a luat o curbă spre dreapta şi a parcat în fața unei case mari, de tip colonial. Am intrat şi am găsit acolo o încărcătură de arme cît să încapă în cele trei maşini. Erau depozitate într-un beci ce avea zid comun cu temnițele G-2. Trebuie să fi fost

vreo două sute de arme acolo jos, iar noi le-am cărat spre maşini în plină zi, la vedere. Din fericire, nu ne-a văzut nimeni din cadrul poliției secrete.

De multe ori putea fi o problemă să mergi prin Havana. Unul dintre lucrurile de care te loveşti atunci cînd operezi în interiorul unui stat totalitarist este încadrarea în peisaj. De exemplu, un bărbat care călătoreşte singur trezeşte deseori suspiciuni, mai ales cînd soseşte la un hotel aproape fără nici un bagaj. Acestui aspect i se adaugă faptul că, într-un stat precum Cuba, unde hotelurile se află în posesia guvernului, angajații dau în mod regulat raporturi serviciilor secrete. Aşa că, în puținele ocazii cînd nu aveam nici o locuință de siguranță în care să stăm, trebuia să improvizăm diverse moduri de a scăpa nedetectați.

Cea mai bună strategie era să agățăm femei. Sopo şi cu mine am făcut asta într-o noapte cînd, după o şedință prelungită cu liderii rezistenței, ne-am trezit într-o zonă ciudată a Havanei, pe la unu dimineața. Asta se întîmpla în luna martie, cînd rezistența era angajată în tot felul de sabotaje, iar forțele de securitate ale lui Castro patrulau pe străzi toată noaptea. Aşa că ne-am pitit într-un bar, am văzut nişte „doamne" care stăteau în aşteptare, i-am oferit un bacşiş generos barmanului şi l-am rugat să ne facă cunoştință cu două dintre ele.

— Sigur, a spus el. Şi fiți fără grijă – sînt fete curate.

Am stat un pic la taclale, apoi Sopo şi cu mine le-am întrebat:

— Ce-ați zice dac-am petrece ceva timp împreună?

Fuseserăm luni întregi în jungla din Guatemala, apoi în Panamá, apoi în Florida – peste tot lipsiți de companie feminină.

Ele, normal, au fost mai mult decît dornice – plus că aveau un motel convenabil unde să meargă. În ziua următoare, Sopo şi cu mine ne-am distrat copios pe seama întregii poveşti.

— Ştii, a mea era pornită tare împotriva comuniştilor – şi-a petrecut toată noaptea vorbindu-mi despre cît de rău e Castro, mi-a zis Sopo.

— A mea la fel, i-am răspuns. Dar eu l-am apărat puțin pe Fidel, pentru că n-aveam de unde să ştiu dacă nu încerca să mă provoace.

Într-o altă situație, le-ar fi picat bine nervilor noştri dacă am fi avut alături nişte femei. Sopo şi cu mine mergeam într-o zi cu maşina prin provincia Las Villas. Ne-am zis că ar fi frumos să oprim pentru un prînz bun, cu niscai friptură, aşa că am tras pe dreapta în oraşul Manacas, unde ştiam că era o excelentă berărie cu terasă. Abia ce apucaserăm să ne-nfigem cuțitele în friptură, cînd în fața terasei au oprit două maşini negre Chevy, garnisite cu antene, iar din ele au ieşit opt bărbați cu aspect dur, cu tocurile armelor schițate sub haine, care au intrat în restaurant.

I-am aruncat lui Sopo o privire. Veniseră probabil să verifice actele de identitate ale celor aflați în local.

Noi aveam acte, normal, dar erau contrafăcute – şi se cam vedea lucrul ăsta. Mai rău, amîndoi eram din Las Villas, iar în restaurant se aflau oameni care, dacă nu ne cunoşteau pe noi, ne cunoşteau familiile.

Din fericire pentru noi, bărbații de la G-2 nu-şi doreau altceva decît o friptură şi o bere. S-au aşezat la două mese distanță şi au comandat. Iar noi am terminat prînzul, după care am plecat.

Am reuşit într-un sfîrşit să ies din Cuba – pe 25 martie, la a patra încercare. Dar pînă şi această tentativă a fost dată peste cap. Rolando Martínez m-a preluat pe vasul său, dar a rămas fără combustibil la mai puțin de doi kilometri de Key West. A fost nevoit să cheme prin radio o altă ambarcațiune a Agenției pentru a ne ajuta să ajungem la țărm.

Am petrecut trei zile într-o locuință de siguranță, oferind informațiile pe care le dețineam şi încercînd să fac aranjamentele necesare pentru a obține armele de care avea nevoie rezistența. Întrucît realizasem amploarea mişcării anti-

Castro din Cuba şi văzusem ostilitatea pe care o trezea Fidel în rîndurile majorității celor cu care intrasem în legătură, eram optimist asupra şanselor de reuşită. I-am informat pe cei care mă interogau despre cele văzute şi simțite acolo.

Într-una din zile, am reuşit să ies pentru cîteva ore din locuința de siguranță şi să-mi vizitez familia. Unchiul meu Fernando Mendigutia (acum avocat în Miami) îşi păstrase casa din Havana şi, în timpul acelei scurte vizite, mi-a spus că, dacă o să am vreodată nevoie de o maşină în Cuba, pot să merg acolo şi să-l rog pe şofer, Oscarito, să mă ajute cu transportul.

N-am considerat vizita la familia mea sau oferta lui Fernando ca reprezentînd o breşă în securitate. În primul rînd, familia mea ştia că fusesem în echipa de infiltrare şi că stătusem în Cuba vreme de trei săptămîni. În al doilea rînd, practic oricine din Miami ştia că în curînd va avea loc o invazie. Iar în al treilea rînd, în cazul în care nici o maşină a MRR n-ar fi fost disponibilă, era mai sigur să folosesc în Havana maşina unchiului meu şi pe şoferul său de încredere decît să mă bazez pe taxiuri sau mijloace de transport în comun.

Revenit în casa conspirativă, americanii mi-au dat un nou set de ordine pentru echipele infiltrate, pe care trebuia să le transmit la întoarcerea în Cuba. Mi s-a cerut să le spun colegilor mei următoarele:

— Nu contează cît de ridicole ar putea să vi se pară instrucțiunile pe care le primiți. Urmați-le cu strictețe, pentru că sînt elementele unui plan general.

Mi s-a spus, de asemenea, că ceva se va întîmpla în următoarele treizeci de zile şi mi s-a cerut să mă asigur că echipa mea va fi capabilă să se mişte rapid.

În cele din urmă, am fost dus cu maşina spre Keys de către Sherman, un lungan din Texas. Am primit acolo armele pe care le aşteptam de o lună. Sherman mi-a oferit, de asemenea, un lucru special pentru a-l lua cu mine în Cuba. Era un aruncător de flăcări în miniatură – putea fi ținut

confortabil cu o mînă, dar, cu toate astea, arunca o flamă alb-fosforescentă pe o distanță de aproape cinci metri. Sherman mi-a mai spus că aruncătorul era o armă strict secretă, dar că voia neapărat s-o am.

Din ceea ce am aflat de la Sherman în timpul drumului spre sud, mi-am dat seama că urma să se întîmple ceva cît de curînd. A povestit despre transporturi de bombe spre taberele de antrenament din Guatemala şi despre înarmarea avioanelor, iar perspectiva lui cu privire la aceste operațiuni era una optimistă.

N-am avut nici o problemă cu transportul armelor înspre Cuba, însă coborîrea lor pe țărm era o cu totul altă poveste. Coordonarea defectuoasă m-a împiedicat, din nou, să ajung la mal cu orice altceva în afara mini-aruncătorului meu de flăcări, a unei cutii cu pistoale de calibru 45 şi cu muniție şi a unei lăzi cu grenade de mînă. Toate celelalte au rămas la bordul vasului, iar livrarea lor a fost reprogramată peste încă o săptămînă. Nu cred că rezistența a mai primit vreodată sutele de puşti, mitraliere, mortiere şi muniția aduse de mine.

M-am întors în Havana prin Morón, cu un Buick Roadmaster vechi, cu aruncătorul de flăcări ascuns bine sub bordul maşinii. (N-am avut ocazia să-l folosesc. I l-am oferit unuia dintre oamenii mei de contact din MRR, dar n-am aflat niciodată dacă i-a fost sau nu util.) M-a întristat să aflu despre capturarea lui Francisco, dar aveam alte probleme de rezolvat. Trebuia să informez celelalte Echipe Gri cu privire la noile instrucțiuni. MRR mi-a pus la dispoziție o maşină şi o femeie ca însoțitoare. Din nou *tradecraft*, căci un bărbat şi o femeie trezesc mult mai puține suspiciuni decît un bărbat sau doi bărbați singuri. Era o văduvă cu cinci copii, o femeie atrăgătoare şi bine educată pe nume Maria, dintr-o familie bogată şi respectată, Comellas. Era unul dintre cei mai devotați membri ai rezistenței pe care i-am cunoscut.

Aveam răspunderea de a transmite noile ordine către grupurile de rezistență. Primul era în Camagüey, unde şeful echipei noastre de infiltrare era un fost căpitan din armata lui

Castro, Oliverio Tomeu. Locuința lui de siguranță era chiar în mijlocul oraşului Camagüey şi, în timp ce păşeam înăuntru, singurul lucru la care mă puteam gîndi era că semăna foarte mult cu decorul din filmul *Casablanca*, cu multe ventilatoare fixate pe tavan şi draperii făcute din mărgele. Oliverio, în lenjerie de corp, ne aştepta pe un scaun şubred, lîngă o masă şubredă.

I-am dat noile instrucțiuni: trebuia să-şi ia luptătorii şi să-şi croiască drum spre Havana.

M-a privit de parcă aş fi fost nebun.

— Cum naiba să fac asta? m-a întrebat. Aici pămîntul este complet plat – nu poți ține pozițiile. O să fim masacrați.

Am ridicat din umeri.

— Nu ştiu altceva decît că toate astea fac parte dintr-un plan mai amplu.

Mi-a oferit un *abrazo*.

— OK, Félix. Dar tot o nebunie rămîne.

A fost ultima dată cînd l-am văzut pe Oliverio în Cuba. Asemenea multora care au făcut parte din echipele noastre de infiltrare, a urmat instrucțiunile pînă-n cele mai mici detalii. A fost capturat, dar a supraviețuit, iar acum locuieşte în Florida.

Fratele Mariei, un membru al echipei de infiltrare, căruia-i ziceam Cawy, mi-a spus într-o zi că, dacă nimic urgent nu mă reține în Havana, aş putea pleca.

— Cred c-ar trebui să te gîndeşti să ieşi cîteva zile, pentru că aici lucrurile or să se-ncingă al naibii de tare.

N-aveam nimic planificat, aşa că am plecat, împreună cu Maria şi cu un prieten de-al ei, într-un orăşel din afara Havanei, unde familia celui din urmă deținea o mică moară de zahăr. Am rămas acolo peste weekend şi, într-un Mercedes verde împrumutat, ne-am dus în partea de sud a orăşelului, pînă la o plajă retrasă, încîntătoare. La radio, am auzit spunîndu-se că El Encanto, cel mai mare magazin din Havana, arsese pînă în temelii.

Conform declarațiilor lui Fidel, răspunzătoare de acest sabotaj era CIA. Noi ştiam însă mai bine. Grupul lui Cawy folosise probabil explozibili ai Agenției, însă planurile fuseseră doar ale lor.

I-ar fi îngrijorat, de asemenea, pe cei de la CIA să afle că, în timpul petrecut în Havana, făcusem o vizită în interes personal – acasă la femeia cu care aveam să mă căsătoresc mai tîrziu.

O cunoşteam pe Rosa Nodal de cînd aveam paisprezece ani. Am corespondat ocazional, cît timp am urmat liceul. Am devenit prieteni pe parcursul anilor, dar fără vreo implicare romantică. Întotdeauna am simțit totuşi că lucrurile vor evolua în sensul ăsta. Nu o văzusem pe Rosa de trei ani şi jumătate. Iar la o zi după reîntoarcerea mea în Havana, m-am hotărît să-i fac o vizită. Am folosit maşina unchiului Fernando, Oscarito fiind cel care m-a condus pînă la casa ei.

Mi-a deschis tatăl Rosei, Patricio. Ochii i s-au mărit – ştia că părăsisem Cuba şi credea că trăiam în Miami. Mi-a spus că Rosa plecase la Cienfuegos, oraşul lor natal de pe coasta de sud a Cubei. Am plecat repede, conştient că mă privea ca pe un nebun, de vreme ce mă întorsesem pe insulă.

N-am comunicat niciodată Agenției ce făcusem. Cei de-acolo ar fi considerat probabil că era o breşă de securitate inacceptabilă. Pe de altă parte, cred că eram mai în siguranță vizitînd casa familiei Nodal decît atunci cînd mă tot mutam dintr-o locuință de siguranță în alta. De exemplu, într-o zi, la începutul lui aprilie, după o întîlnire cu nişte oameni din rezistență, am ajuns la casa de siguranță doar pentru a constata că în locuința alăturată izbucnise un incendiu. Poliția şi pompierii erau peste tot. Întrucît n-aveam actele la mine, Maria, care conducea, s-a gîndit că ar trebui să aşteptăm să plece autoritățile înainte de a mă întoarce în casă.

Era o zi frumoasă, aşa că am mers cu maşina de-a lungul cîtorva străzi, urmînd a ne bucura de nisipul curat şi de apa limpede ale unei plaje din apropiere. În timp ce ne apropiam

de țărm, ne-a ieşit în cale un miliţian. Fără să mă gîndesc, i-am făcut cu mîna şi l-am întrebat:

— Este OK dacă folosim plaja asta, sau e privată?

— Privată? Da' pe unde-ai umblat, *compañero*? De la Revoluție încoace nu mai sînt plaje private în Cuba. Toate aparțin poporului.

Îmi venea să-mi trag una.

— Aşa e, *compañero*. Trăiască Revoluția! Mulțumesc.

Am mers pe plajă pînă spre cea mai retrasă parte a ei, am coborît din maşină şi ne-am aşezat, privind pentru un timp marea şi pălăvrăgind. La mică distanță spre est, am văzut o gheretă păzită de-un singur soldat. Mai departe pe plajă se vedea o casă mare, verde. Nu i-am dat atenție. Era o zi frumoasă, iar plaja mi-a trezit amintiri din perioada copilăriei.

După un timp însă, soldatul de la gheretă s-a îndreptat agale spre locul unde ne aflam.

— *Compañero*, ai grijă să nu treci pe partea aia a plajei, mi-a zis, arătînd înspre vilă.

— De ce? m-am mirat eu. Credeam că nu mai sînt plaje private în Cuba, *compañero*.

— Nu mai sînt, a acceptat el. Dar asta-i o plajă specială. Îi aparține lui Fidel. Şi-apoi a arătat din nou spre casa aceea mare: E a lui Fidel – e acolo chiar acum.

A fost suficient pentru a-mi atrage atenția. I-am spus că rămînem în acel loc. Am aşteptat cam zece minute înainte să plecăm, apoi am urcat în maşină, dar cînd am încercat să pornim, roțile au început să alunece. Eram împotmoliți în nisip. Cu cît ne străduiam mai mult să ieşim, cu atît roțile se afundau mai tare. Iar cu cît roțile se afundau mai tare, cu atît mai neliniştiți deveneam noi.

În cele din urmă, am fost salvați de către un locotenent din garda personală a lui Castro, care a văzut încurcătura în care ne aflam şi s-a grăbit să ne ajute – mai ales după ce i-a aruncat o privire Mariei.

A chemat un jeep să ne tracteze, dar nu era nici unul disponibil. Aşa că le-a ordonat oamenilor săi să ne împingă,

pînă am ajuns pe pămînt tare.

Cînd, într-un final, maşina era gata de plecare, Maria i-a zîmbit grațios şi i-a mulțumit. La rîndul meu, am fost foarte recunoscător.

— Mulțumesc, *compañeros*, le-am zis. Şi, gîndindu-mă la plănuita noastră invazie, am adăugat: Dacă aveți vreodată nevoie de ajutor, apelați la mine!

Am avut o mulțime de activități de-a lungul celor două săptămîni şi jumătate, pregătind operațiunile, coordonînd eforturile propriei mele echipe şi aşteptînd mesaje din SUA cu privire la invazie. Dar nu a fost niciodată transmis un astfel de mesaj.

6

Am aflat despre invazia din Golful Porcilor de la radioul cubanez, în dimineața zilei de 17 aprilie. Cînd am deschis aparatul de radiorecepție, am descoperit că toate stațiile cubaneze trecuseră pe aceeaşi rețea de urgență. Transmiteau instrucțiuni guvernamentale, ordonau personalului militar să se prezinte la posturi, precum şi alte instrucțiuni de apărare. Am trecut pe *Vocea Americii*, unde se spunea că avusese loc o invazie. Conform transmisiunii americane, luptătorii noştri pentru libertate trecuseră deja de şoseaua principală spre Havana – afirmație care s-a dovedit, bineînțeles, neadevărată.

Am început să-i sun într-o frenezie pe oamenii din rezistență, pentru a descoperi, spre groaza mea, că mulți fuseseră deja ridicați de forțele lui Castro. După cum se prezentau lucrurile, serviciile de informații ale lui Castro se dovediseră mai bune decît ale noastre! Cel puțin *el* părea să fi primit semnale de alarmă despre ceea ce plănuiseră americanii.

Pentru că încă era dimineața devreme, m-am hotărît să merg la biserică pentru a mă împărtăşi. Ar fi putut fi, după cum stăteau lucrurile, ultima mea împărtăşanie. Maria m-a condus pînă la biserica San Juan de Letrán, unde se căsătoriseră părinții mei. Am cerut să vorbesc cu un preot. Cînd a venit, i-am şoptit ce vreau – şi i-am spus şi de ce.

A dat din cap cu înțelepciune:

— Fiule, nu eşti singurul care a venit în dimineața asta, mi-a spus.

De la biserică am mers către o casă de siguranță, pentru o întîlnire grăbită cu cîțiva dintre liderii rezistenței. Sincer, şi ei, asemenea mie, erau într-o stare de totală confuzie. Ne antrenaserăm luni de zile, exersaserăm în junglele din Guatemala şi Panamá, studiaserăm toate tehnicile războiului de gherilă şi învățaserăm tot ceea ce ținea de *tradecraft*. Şi iată că, în ciuda tuturor acestor lucruri, totul se rezuma acum la o dimineață noroasă şi fierbinte, cînd nimic nu părea să meargă cum trebuie. Am discutat vreme de cîteva minute, dar conversația mi s-a părut contraproductivă, aşa că am plecat şi ne-am întors în apartamentul din El Vedado în care locuiam.

Am încercat, fără succes, să mobilizez oameni prin telefon. Aproape nici unul nu a răspuns. Fie fuseseră arestați, fie le era frică să ridice receptorul, – gîndindu-se că vreunul dintre colegi, aflat deja în mîinile lui Castro, era la celălalt capăt de linie. Dacă mi s-a răspuns la cîteva apeluri am descoperit voci ciudate la capătul firului, care îmi cereau să trec pe la ei de urgență. Erau agenți de securitate, aşa încît am pus receptorul jos imediat.

Am văzut afară sute de camioane ale armatei circulînd pe străzi şi soldați înarmați. Era extrem de deprimant. Neputînd să mă deplasez, în următoarele trei zile am stat în apartament, uitîndu-mă din cînd în cînd la televizor. La ştiri erau prezentate imagini cu camarazii mei din taberele de antrenament, capturați şi mînați în camioane ca nişte animale. Am plîns cînd am văzut pe fețele lor urmele frustrării

şi ale înfrîngerii. N-aveam nici cea mai mică idee despre ce se întîmplase cu colegii din echipa mea de infiltrare. Edgar Sopo era la Varadero Beach. Segundo Borges, Javier Souto şi José González Castro erau în provincia Las Villas. Dar mi-era imposibil să iau legătura cu vreunul dintre ei.

Am aflat mult mai tîrziu ce s-a întîmplat cu ei. Sopo a reuşit să se întoarcă în Havana, unde a primit azil din partea Ambasadei Venezuelei, dar într-o altă clădire, dintr-o altă locație. N-am ştiut, pentru o bună bucată de vreme, cît de aproape se aflase de mine. Javier Souto, operatorul nostru radio, a ajuns în siguranță, cu radioul în mînă, la Ambasada Ecuadorului din Havana. De fapt, lui am reuşit să-i transmit mesaje pe care, la rîndul său, să le transmită mai departe, spre America. Souto era obsedat de siguranța proprie, iar precauția i-a folosit. Făcuse o înțelegere cu o rudă de-a lui din provincia Las Villas, aceasta urmînd să țină la geam un aranjament floral cît timp totul era în regulă. Cînd G-2 a apărut pentru a o interoga, a reuşit să-i transmită mesajul, iar el a şters-o spre Havana.

Borges şi José González Castro, ultimii doi membri ai echipei, s-au ascuns în Santa Clara, la sud-est de Havana, pînă pe 21 iulie, cînd au fost capturați de către G-2 la diferență de cîteva ore unul de altul.

Povestea lui Borges aduce cu un roman de spionaj – cu mențiunea că, în cazul lui, e adevărată. Sună mai bine redată de el însuşi într-un raport pe care l-a scris la cinci zile după ce a ajuns în Miami, în ianuarie 1962.

> Am fost arestat la ora 10 dimineața, într-o casă din Colón 219, Santa Clara, provincia Las Villas, de către trei membri ai G-2. Am fost ținut acolo şapte ore, apoi am fost mutat la sediul G-2 din Santa Clara, unde am fost interogat de către locotenentul secund Anibal Velez, şeful G-2 din Santa Clara. Timp de şase zile am susținut că mă numesc Jorge Gutierrez şi că eram din Havana. Dar într-a şasea zi, menajera de la una dintre casele noastre de siguranță m-a identificat şi G-2 a descoperit că documentele şi adresa din Havana pe care le dădusem erau false.
>
> Aşa că le-am spus că mă numesc Segundo Borges şi că misiunea mea era să deschid un front de gherilă în Yaguajay. Am negat orice altceva. Am negat că aş fi avut legături sau contacte cu Guvernul SUA sau cu CIA, ceea ce ei au

vrut să afle în mod special. După ce am spus toate astea, am stat la sediul G-2 din Santa Clara timp de 25 de zile.

Împreună cu José Angel González Castro şi Miguel Penton, care fuseseră arestaţi în aceeaşi casă cu cîteva ore înaintea mea, am fost duşi în Havana, la sediile G-2 din Fifth Avenue şi 14th Street. Acolo am beneficiat de o încurcătură norocoasă. Hîrtiile noastre au fost pierdute şi toţi trei am fost plasaţi în aceeaşi celulă pînă pe 10 septembrie. Dar, întrucît nu aveau documente despre noi, n-am fost interogaţi. Pe 10 septembrie, am fost mutaţi într-o celulă de opt persoane, în vechiul sediu al Servicio de Inteligencia Militar (SIM) al lui Batista.

Am fost ţinuţi acolo trei săptămîni, pînă ne-am hotărît să evadăm. Am luat o tijă metalică de la unul dintre paturi şi cu ajutorul ei am făcut o gaură în peretele celulei, care se învecina cu o magazie mică, în care se aflau piese auto. Ne-a luat şase zile să terminăm. Ne-am terminat treaba pe 10 octombrie, la ora 10 seara, dar am aşteptat pînă la 4 dimineaţa pentru a evada. La patru, am intrat în magazie şi am văzut un singur gardian, care citea ziarul cu spatele la noi. Am reuşit să trecem peste ziduri în două grupuri. Eu am luat mai întîi un autobuz, apoi un taxi şi am reuşit să ajung la o casă de siguranţă a MRR pe care o ştiam, iar de acolo, după trei zile, cu ajutorul mătuşii unui prieten de-al meu din MRR, am reuşit să ajung la Ambasada Braziliei. Am stat acolo pînă pe 22 decembrie. În acea zi, guvernul cubanez mi-a permis ieşirea din ţară în siguranţă, aşa că am plecat mai întîi cu o cursă aeriană spre Venezuela, unde am stat pînă pe 7 ianuarie 1962, după care am luat avionul spre casă, în Miami.

Am fost nevoit să părăsesc locuinţa de siguranţă pe 20 aprilie. Un vechi prieten al tatălui Mariei, Alejandro Vergara, funcţionar la Ambasada Spaniei, a venit s-o vadă pe Maria. I-a spus că oamenii lui Castro organizau căutări din casă în casă pentru localizarea tuturor oamenilor din rezistenţă şi a spionilor şi că era, la rîndu-i, în pericol, căci ajunseseră cu căutările, chiar în acele momente, la o stradă distanţă. Fără a mai pierde nici o secundă, mi-am luat haina şi am plecat, împreună cu Maria şi Alejandro.

Am coborît cu liftul de la etajul patru, am ieşit pe uşa din faţă şi am mers pînă la locul în care spaniolul îşi lăsase maşina de corp diplomatic. În timp ce urcam în maşină, un camion plin cu soldaţi a venit din partea cealaltă a drumului şi a oprit chiar în spatele nostru. Alejandro nu s-a uitat deloc în urmă. A pornit încet şi a plecat. În timp ce ieşeam la şosea, mi-am întors capul şi am văzut cum soldaţii înconjuraseră blocul. Cu armele în poziţie de tragere, alţii tocmai intrau pe uşa pe care noi abia ieşiserăm.

Am mers direct către apartamentul lui Alejandro, care era situat într-o clădire uriaşă, ce acoperea un perimetru larg, înconjurat de străzi. Am suspinat adînc în timp ce parca maşina – bunicii din partea tatălui meu locuiau şi ei acolo! Am mers direct la apartamentul lui Alejandro, 2-B, unde am mai găsit şase cubanezi cărora le oferise refugiu.

La acea vreme nu ştiam încă, dar peste tot în Havana diplomaţii spanioli şi alţii de origine latină îşi puseseră casele la dispoziţia celor ce fugeau de poliţia secretă a lui Castro, în felul acesta sute de oameni fiind salvaţi de la încarcerare ori de la execuţie. Din păcate însă, cei mai mulţi dintre spioni şi dintre luptătorii din rezistenţă au fost totuşi capturaţi. Mai mult de două mii au fost executaţi, iar alţii au fost condamnaţi la ani grei de închisoare.

Aşa că situaţia mea nu era una singulară. Pe de altă parte, am fost probabil singurul membru al vreunei Echipe Gri care-şi găsise refugiu în aceeaşi clădire de apartamente în care locuiau şi bunicii lui. Am discutat cu Alejandro alternativele pe care le aveam. Era clar că nu puteam rămîne acolo mai mult de cîteva zile. După care fie trebuia să cer azil politic unei ambasade care m-ar fi acceptat, fie încercam de unul singur să-mi croiesc drum către Statele Unite.

Instinctul îmi cerea să fug. Ideea de a cere azil politic îmi dădea într-un fel senzaţia că aş fi cedat, recunoscîndu-mi înfrîngerea în faţa lui Fidel. Însoţit de Maria, am coborît către apartamentul bunicilor, întrebîndu-mă dacă mă pot ajuta. Am bătut la uşa lor.

— Sînt eu, Félix, bunico.

A întredeschis uşa şi a aruncat o privire scrutătoare. Pe faţă i se putea citi şocul.

— Félix?

Apoi a văzut-o pe Maria, iar ochii i s-au mărit şi mai mult. Ne-a invitat înăuntru şi a închis repede uşa după noi.

— Ce faci aici?

I-am spus că am venit din Miami pentru a mă convinge că e în siguranţă, iar Maria era o prietenă a mea din Havana. M-

a privit foarte neîncrezătoare. Abia după cîteva ore i-am spus adevărul – că eram infiltrat aici şi că am nevoie de ajutorul ei ca să scap de Castro.

Surprinzător, a părut cumva uşurată. Mai tîrziu mi-a spus:

— Félix, ai apărut la uşa mea cu Maria. E o femeie drăguță, dar tu nu ți-ai terminat studiile, aşa încît m-am gîndit că ai fugit pe-ascuns cu ea din Miami, fără consimțămîntul părinților, iar eu nu ştiam ce să spun. Am fost de-a dreptul încîntată să aud că, de fapt, te ascunzi de Fidel.

O fi fost ea încîntată că mă vede, dar, ca să fiu cinstit, nu m-a ajutat prea mult. A început să alerge prin apartament, trăgînd obloanele şi jaluzelele. Am încercat s-o conving că, făcînd orice lucru diferit decît de obicei, ar atrage atenția asupra ei şi m-ar pune în pericol pe mine. Chiar şi aşa, a insistat „să-şi ia precauții", după cum s-a exprimat – ceea ce sporea şansele ca eu să fiu capturat.

Aşa că, după o zi şi jumătate în care m-am bucurat de reîntîlnirea cu bunicii, dar m-am şi îngrijorat din cauza „precauțiilor", m-am întors în apartamentul lui Alejandro şi i-am spus că m-am răzgîndit – voi alege azilul politic.

M-am hotărît asupra Ambasadei Venezuelei, întrucît exista între Cuba şi venezueleni un acord care le permitea refugiaților politici ieşirea în siguranță din țară. Mai mult, bunicii aveau un prieten în clădire, un apropiat al ambasadorului acestei țări. Au luat legătura cu el şi mi s-a garantat refugiul.

Următoarele şase zile mi le-am petrecut în apartamentul lui Alejandro, încercînd să iau legătura cu membri ai rezistenței. Chiar dacă fusesem de acord cu azilul, nu eram deloc bucuros de acest lucru. I-am sunat pe toți cei care mi-au venit în minte – fără nici un rezultat. Unii nu mi-au răspuns. Alții au ridicat receptorul, dar cînd mi-au recunoscut vocea, au spus că am greşit numărul sau ceva de genul ăsta.

Prin invazia lor improvizată, americanii au reuşit de fapt să facă tocmai lucrul pe care încercau să-l prevină: i-au oferit lui Fidel prilejul de a-şi întări structurile şi de a zdrobi orice revoltă. Înainte de Golful Porcilor, n-am întîmpinat probleme în recrutarea de voluntari anti-Castro în Cuba. Înainte de Golful Porcilor, cubanezii făceau glume în gura mare despre Castro şi vorbeau în public despre ce se va întîmpla cînd va fi alungat. După eveniment, nu s-a mai vorbit în public – nu s-a mai vorbit nicăieri altundeva. Castro s-a folosit de invazie ca pretext pentru a aresta şi executa practic orice posibil inamic politic, punînd astfel capăt unei generații capabile de proteste. A scos pe străzi şi a trimis în diverse regiuni din țară agenți provocatori pentru a-i omorî pe cei ce vorbeau împotriva lui. Părerea mea este că înainte de 17 aprilie existau destul de multe şanse de a-l răsturna pe Castro şi de a readuce democrația în Cuba. După acea dată, un asemenea țel a devenit de două ori mai dificil de atins.

(O poveste pe care am auzit-o şi care-mi sprijină această părere se referă la întîlnirea întîmplătoare dintre Richard Goodwin, asistentul lui JFK, şi Che Guevara la o petrecere din Montevideo, Uruguay, în august 1961. Conform rapoartelor, Che i-a spus lui Goodwin să-i transmită lui Kennedy mulțumiri din partea lui Fidel pentru invazia din Golful Porcilor. Înainte de invazie, a spus Che, puterea lui Fidel se cam clătina. După aceea, Castro s-a transformat într-un erou cubanez macho, care a ținut piept superputerii reprezentate de *gringos* şi a cîştigat. Invazia a fost cea care i-a permis lui Fidel să-şi consolideze puterea în țară.)

Americanii n-au realizat niciodată dimensiunile gafei lor. La scurtă vreme după invazie, cîțiva dintre noi, cei infiltrați, am primit un mesaj din partea Agenției în care ni se transmitea practic cam aşa ceva: OK, tot ceea ce aveți de făcut de-acum e să supraviețuiți. Să vă luați slujbe. Să vă restabiliți în Cuba. Apoi, după ce vă veți reconstrui viețile, contactați-ne din nou.

Cîtă naivitate în acele instrucțiuni! Noi eram fugari. Agenția ne dăduse nişte documente care nu l-ar fi putut păcăli nici pe cel mai nepregătit milițian – ca să nu mai vorbesc despre birocrații cărora ar fi trebuit să le facem față. Cu toate astea, americanii se aşteptau ca noi să trăim la vedere, ca simpli cetățeni ai unui stat comunist totalitar. N-am nici cea mai vagă idee cine a venit cu acest plan, însă oricine ar fi fost, n-avea nici un contact cu realitatea. Tot ce-am putut face a fost să rîdem – şi să sperăm ca următorul grup de personal al CIA cu care am fi avut de-a face să păstreze măcar o oarecare legătură cu lumea reală.

Dimineața de 26 aprilie era friguroasă şi înnorată, cu o amenințare de ploaie în atmosferă şi cu briză venind dinspre oceanul aflat în apropiere. Pe la 7.30, Alejandro m-a rugat să cobor la parter şi să aştept împreună cu nepotul lui pînă cînd avea să pornească maşina şi s-o tragă în fața clădirii. Mi-am luat la revedere de la Maria şi i-am urat tot binele din lume. În cele din urmă, a primit şi ea azil politic din partea ambasadorului din Paraguay. În momentul de față, şi-a refăcut viața şi trăieşte fericită în Spania. Recunoştința şi respectul față de ea mă vor însoți permanent. A riscat enorm şi-i datorez viața.

Pentru prima oară după întîmplările din 17 aprilie, eram acum îngrijorat cu privire la siguranța mea. Motivul era, cred, tocmai faptul că acum ştiam că avea să mi se acorde azil politic. Cîtă vreme eşti convins că urmează să fii ucis sau capturat, ai o atitudine de genul: „La naiba, asta e – merg pînă la capăt", dar atunci cînd ştii că peste zece, douăzeci, douăzeci şi cinci de minute ai şansa de a fi în siguranță, te cam iau frigurile şi-ncepi să te temi de orice ar putea merge rău.

Prin urmare, am stat în fața intrării întrebîndu-mă de ce naiba întîrzie atît de mult Alejandro, gîndindu-mă la ce aveam să fac în cazul în care soldații ne-ar fi oprit pe drum şi m-ar fi scos din maşină, îngrijorîndu-mă chiar că cei de la G-2 ar fi

putut să mă înhațe de-a lungul celor cîțiva metri pe care-i aveam de străbătut de la clădire pînă la maşină. Pînă şi a sta acolo, la intrare, a fost dificil: în clădirea în care se afla apartamentul lui Alejandro locuiau şi mulți dintre ofițerii cu grad înalt ai lui Castro. Cît timp am aşteptat acolo, au trecut permanent pe lîngă mine – şi m-au studiat din cap pînă-n picioare – ofițeri, soldați şi cine mai ştie cine. Într-un sfîrşit, Alejandro a apărut cu maşina, iar eu aproape că m-am aruncat în ea, fericit că mă aflu într-un vehicul cu numere de corp diplomatic. Am plecat imediat către reşedința ambasadorului spaniol, destul de aproape de Ambasada Venezuelei.

— Să vedem acum cît de dificil va fi să te introducem în ambasadă, mi-a spus Alejandro.

Am stat în uriaşul salon al ambasadorului spaniol cîtă vreme Alejandro a făcut verificările necesare, admirînd mobila din lemn închis la culoare şi pianul mare ce trona acolo, simțindu-mă cumva nelalocul meu în mijlocul acestei grandori: nu mă bărbierisem de două zile şi nu-mi schimbasem hainele de şase.

Alejandro s-a întors şi mi-a prezentat situația.

— O să luăm maşina ambasadorului, a spus. Şoferul ne va duce direct la Ambasada Venezuelei. Tu o să stai pe bancheta din spate, împreună cu mine. Să nu te uiți nici în stînga, nici în dreapta. Şi să nu le dai atenție soldaților cubanezi care sînt în față. Comportă-te ca un diplomat.

Am intervenit.

— Cum să nu, i-am spus. Halal diplomat! Să fim serioşi, Alejandro. Uită-te la mine: nu m-am ras de două zile. Nu m-am mai tuns de-o lună. N-o să le ia mai mult de-o secundă pînă să-şi dea seama că nu-s diplomat.

— Îți spun că nu-şi vor da seama, a ripostat el. Crede-mă pe cuvînt, Félix. Ştiu ce zic. Am mai făcut asta.

Am acceptat doar pentru că eram forțat de împrejurări. Iar el mi-a explicat apoi ce urma să facem.

— N-o să fii în siguranță decît cînd o s-ajungi în interiorul clădirii ambasadei. Nu-i suficient să fii doar pe teritoriul ei. Aşa că o să trecem cu maşina de postul de gardă cubanez, o luăm pe drumul de acces şi mergem de-a lungul ambasadei, pînă lîngă uşa bucătăriei. Eu o să cobor din maşină şi-o să intru. Tu să nu ieşi. Cîtă vreme eşti în maşină, te afli sub protecția Ambasadei Spaniei, aşa că să nu te mişti – chiar dacă miliția cubaneză începe să lovească uşile sau chiar să spargă geamurile. Apoi, cînd eu o să deschid uşa bucătăriei şi-ți dau semnalul, alergi de mănînci pămîntul spre mine. Ai înțeles? m-a întrebat, țintuindu-mă cu privirea.

Am dat din cap.

Alejandro m-a lovit uşor pe spate, în semn de încurajare.

— OK, mi-a zis. Hai s-o facem.

Am ieşit afară împreună, mergînd către maşina ambasadorului. În ciuda situației precare în care mă aflam, nu m-am putut abține şi, privindu-l pe Alejandro, am lăsat să-mi scape un admirativ:

— Măiculiță!

Pe alee se afla un superb Mercedes de epocă, verde-metalizat, cu steagul Spaniei montat pe aripa dreaptă. M-a lovit ironia situației în care mă aflam: ajunsesem aici în mod clandestin, străbătînd cu greu valurile înspumate. Şi acum, făcînd primul pas spre plecare, un şofer în uniformă mi-a deschis portiera, iar eu am urcat în spate, cufundîndu-mă în bancheta capitonată cu piele fină. Călătoria n-a durat mult, probabil mai puțin de două minute. Dar a fost una dintre cele mai stresante de care am avut parte. Mă simțeam fără apărare. Eram neînarmat. N-aveam acte. Mă aflam pe lista neagră a lui Castro. Şi cine putea şti dacă oamenii lui Castro n-ar fi putut spune: „La dracu' cu toate porcăriile astea diplomatice" şi, pur şi simplu, să mă tragă afară din maşină şi să mă-mpuşte pe loc.

Alejandro vorbea, dar eu nu-l ascultam. Încercam să mă gîndesc la toate căile de scăpare în cazul în care ceva mergea rău. Smulge-i arma unuia dintre milițieni şi ia-o la fugă.

Croieşte-ți drum împuşcînd în stînga şi-n dreapta. Deturnează maşina şi condu prin blocajele rutiere. Fă rost de-o armă automată.

— Aşteaptă aici.

Vocea lui Alejandro mi-a întrerupt gîndurile. Eram deja pe teritoriul Ambasadei Venezuelei. M-am uitat în jur. La vreo zece metri de maşină se aflau trupele cubaneze.

Apoi am auzit din nou vocea lui Alejandro.

— Félix, fugi!

Îmi ținea uşa de la bucătărie deschisă. Am țîşnit din maşină ca un alergător de clasă mondială, am trecut de uşi şi mi-am continuat fuga de-a lungul întregii bucătării, oprindu-mă abia lîngă un bărbat respectabil, în vîrstă, ce stătea la masă, luîndu-şi micul dejun. L-am recunoscut imediat şi am reuşit să bolborosesc un: „Bună dimineața, domnule preşedinte", în timp ce el se uita la mine şocat. Aproape mă ciocnisem de Manuel Urrutia Lleó, fostul preşedinte cubanez pe care, într-o primă fază, Castro îl instalase la putere, tot el dîndu-l jos mai apoi.

Eram, în sfîrşit, în siguranță. Fidel nu mai avea cum să pună mîna pe mine. Dar aveam să-mi petrec următoarele cinci luni în această clădire, pînă la obținerea permisiunii de a pleca.

*

Eram peste o sută de refugiați, luptători şi dezertori în ambasadă. Dormitoarele de la etaj erau rezervate femeilor şi copiilor. Noi, bărbații, dormeam la parter, pe podeaua sălii de mese. Fiecăruia îi revenea cîte o sarcină menajeră. Făceam totul în ture – îmbăiatul, bărbieritul, mîncatul, chiar şi curățenia sau spălatul vaselor. În fiecare săptămînă erau afişate liste cu însărcinările noastre şi fiecare îşi făcea partea lui de treabă. Venezuelenii au fost foarte generoşi. Ne-au asigurat toată hrana (mai tîrziu am aflat că, în alte ambasade, cubanezilor refugiați acolo li se ceruseră bani pentru

mîncare). Pachetele din afară trebuiau să treacă de soldații cubanezi care păzeau ambasada, iar aceştia furau mare parte din alimentele pe care ni le trimiteau familiile noastre. Împărțeam între noi ceea ce rămînea.

Erau foarte puține lucruri de făcut. Am citit cărți din biblioteca Ambasadei, am scris cîteva poezii şi eseuri, iar din cînd în cînd le-am trimis mesaje colegilor mei din alte ambasade, folosind diplomați venezueleni sau alți membri ai personalului pe post de curieri. Am împărțit cele cîteva mii de pesos care-mi rămăseseră în urma operațiunilor între membrii echipei mele de infiltrare, după ce am descoperit unde se refugiaseră. Am reuşit să discut cu alți refugiați – oameni politici, ofițeri militari şi alții asemenea, culegînd astfel o mulțime de zvonuri, dar şi cîteva ştiri incontestabile, pe care le-am transmis apoi Agenției.

Pe 4 iunie, spre exemplu, am trimis un raport cu privire la desfăşurările militare din capitala cubaneză. Am scris:

> În ultimele cîteva zile, guvernul a mobilizat numeroase trupe de armament greu în jurul Havanei. Un informator susține că peste zece tancuri şi cîteva camioane blindate, echipate cu mitraliere de calibru 30, sînt ținute într-un garaj subteran din El Vedado, străzile J şi 25.

Raportul continua cu menționarea armamentului depozitat în diferite alte locații din Havana.

> Părerea noastră cu privire la acest fapt e că guvernul ştie că, mai curînd sau mai tîrziu, o invazie este iminentă... Ei cred că vom bombarda toate țintele militare importante şi speră că, în felul acesta, depozitînd atît de multe arme în zonele cu populație civilă, le vor salva.

Pentru a reuşi să transmit mesajul, trebuia să pun raportul într-un plic, să-l sigilez, să trec pe el adresa părinților şi să i-l dau consulului venezuelean. Părinții mei urmau să predea plicul americanilor, în Miami. În mod normal, am fi avut metode de a transmite informații în situații neprevăzute. Însă nimeni nu putuse anticipa un dezastru de dimensiunea celui din Golful Porcilor. Aşa că am improvizat. Şi trebuie să fi funcționat, întrucît din cînd în cînd americanii

s-au folosit de informațiile pe care li le-am transmis. Una dintre ele, cu privire la transporturile de arme cubaneze către America Centrală, a fost folosită în scopuri propagandistice – am descoperit-o chiar într-unul dintre ziarele din Venezuela, care preluase aproape cuvînt cu cuvînt ceea ce scrisesem eu.

De vreme ce puteam primi scrisori şi telegrame, primeam frecvent şi răspunsuri la mesajele noastre. Spre exemplu, am primit cîteva telegrame de la „Susy". Asta era metoda găsită de ai mei pentru a mă anunța că-mi primiseră mesajele şi le transmiseseră mai departe. Am pus la punct, de asemenea, un sistem care-mi permitea să fiu în contact cu americanii prin radio. Mă gîndesc chiar că am avut un trafic radio mai intens în timpul petrecut la Ambasada Venezuelei decît de-a lungul perioadei în care fusesem infiltrat în Cuba.

Însă cea mai importantă informație pe care am obținut-o în cele cinci luni de refugiu nu a fost folosită, din cîte cunosc, de Agenție. În iulie, un căpitan din armata cubaneză care dezertase mi-a spus că sovieticii construiesc baze pentru rachete în provincia Oriente. Lucrase el însuşi la tuneluri, iar atunci cînd i-am făcut rost de hărți, mi-a indicat locația tunelurilor şi direcția în care erau îndreptate rachetele – către baza navală americană de la Guantánamo. I-am cerut să-mi descrie armamentul cu cît mai multe amănunte: înălțime, greutate, culoare, tipul vehiculului de lansare – orice mi-a trecut prin minte. Ca de obicei, am pus informațiile într-un plic şi i l-am dat consulului.

(Nu am primit nicicînd vreun răspuns. Şi din moment ce nimeni n-a dat vreo importanță descoperirii mele, m-am simțit liber să vorbesc public despre ea. În octombrie 1961, cînd mi-am vizitat vechiul liceu, am ținut un discurs în fața elevilor despre experiențele mele cubaneze. Am prezentat pe larg locațiile rachetelor sovietice, iar spusele mele au apărut inclusiv în ziarele locale. Însă povestea n-a fost preluată nici de către presa națională, nici, din cîte ştiu eu, de către Guvernul SUA.)

Abia mult mai tîrziu am aflat că n-am fost singurul care a trimis un astfel de raport. Joaquin Powell, un văr de-al meu care a fost un agent important al CIA din Miami, a păstrat permanent legătura cu Victor Rodríguez, un proprietar de fermă din provincia Oriente. La începutul anului 1962, Victor a reuşit să ajungă la Miami, cu o poveste ciudată, pe care i-a relatat-o vărului meu.

— Ruşii au luat-o razna, i-a spus.

— De ce? s-a mirat vărul meu.

— Transportă cu camioanele bucăți mari de gheață către bazele lor, a explicat bătrînul. În fiecare zi, cubanezii vin cu camioane pline cu gheață, iar ruşii le preiau la poartă şi le duc în tunelurile pe care le-au construit. Probabil le e dor de Siberia, a continuat rîzînd.

Situația i s-a părut suspectă vărului meu. I-a transmis informațiile parvenite prin intermediul lui Victor superiorului său, care a devenit foarte interesat. CIA a verificat povestea, iar explicațiile primite din partea omului Agenției au fost următoarele: deoarece combustibilul pentru rachete trebuia să fie ținut la o temperatură constantă, iar sistemul de răcire din tuneluri probabil se stricase, ruşii foloseau gheața ca substitut.

În septembrie, guvernul cubanez mi-a oferit, în fine, o ieşire sigură. Puteam fi repatriat. Am urcat în unul dintre cele trei autobuze şi am ieşit pe porțile ambasadei în drumul către aeroport, escortați de maşini ale G-2. Călătoria prin Havana a fost foarte emoționantă pentru mine, întrucît era posibil să văd acele locuri pentru ultima oară. Aveam un aparat foto, aşa încît am făcut nişte poze, chiar dacă fuseserăm avertizați că n-avem voie. Una dintre aceste fotografii avea să devină în mod special plină de sens pentru mine: o poză a casei unchiului Toto, situată la intersecția dintre Fifth Avenue şi 28th Street din Miramar. Locul era plin de amintiri ale copilăriei mele. Mai tîrziu aveam să aflu că, în ziua în care fotografiasem casa, cinci familii sovietice locuiau acolo.

Am ajuns în siguranță în Caracas pe 13 septembrie. Pe 1 octombrie, am luat un avion către Miami.

7

La întoarcere am găsit un Miami schimbat față de cum îl lăsasem cu cîteva luni înainte. Eşecul invaziei, la care s-a adăugat capturarea de către Castro a numeroşi lideri ai rezistenței au dus la dezordine şi neînțelegeri în cadrul comunității cubaneze şi al diferitelor grupări anticastriste, ba chiar şi în interiorul CIA. După cum aveam să aflu, apăruseră o mulțime de acuzații, nu însă şi soluții oferite de diferitele facțiuni din cadrul Guvernului SUA.

Invazia din Golful Porcilor încă stîrneşte controverse înverşunate în interiorul serviciilor de spionaj. În decembrie 1987, un fost istoric notabil din cadrul CIA, pe nume Jack B. Pfeiffer, a dat în judecată Agenția pe baza Legii privind Libertatea Informațiilor, spre a-i forța astfel să facă publice documentele referitoare la invazia din Golful Porcilor pe care le scrisese el. Aceste rapoarte transferau în mod concret vina pentru eşecul invaziei dinspre CIA către unii membri ai Administrației Kennedy, printre care secretarul de stat Dean Rusk, secretarul Apărării Robert S. McNamara şi consilierul pe probleme de securitate națională McGeorge Bundy. Din motive ştiute doar de ei, cei din CIA s-au opus eliberării rapoartelor lui Pfeiffer.

În ciuda tuturor injuriilor şi acuzațiilor, în vara anului 1961 mai erau ceva urme de speranță că unele elemente ale activităților guvernamentale anticastriste puteau fi recuperate. Theodore Shackley, un tînăr şi inteligent ofițer al CIA, a fost adus din Berlin pentru a supraveghea planurile Agenției cu privire la operațiunile din Cuba. Unul dintre

locotenenții săi, un bărbat cu care aveam să colaborez strîns în următorii cincisprezece ani (pînă cînd am pus punct prieteniei noastre în urma activităților sale alături de Edwin Wilson, spion ce trădase CIA), era Tom Clines.

Problemele cu care aveau să se confrunte Shackley, Clines şi alți ofițeri ai CIA din Miami erau considerabile. Liderul MRR, Francisco, era mort, executat de Castro pe 17 aprilie. Înlocuitorii lui, aleşi de către americani, erau Manuel Guillot Castellanos şi Rafael Quintero. Sarcina lor era să se infiltreze şi să reclădească destrămata organizație MRR în Cuba.

Nu avea să fie deloc uşor. În primul rînd, Castro îşi consolidase o dominație aproape totală asupra țării. În al doilea rînd, existau anumite resentimente împotriva lui Guillot şi Quintero din partea multor luptători din rezistență încă activi. Aceştia simțeau că la conducere ar fi trebuit să ajungă cineva dintre cei rămaşi, nu doi oameni care, după eşecul invaziei din Golful Porcilor, dăduseră bir cu fugiții. Totuşi, Guillot şi Quintero aveau în spate banii şi resursele Agenției – iar operațiunea CIA din Miami, cu nume de cod JM-WAVE, era uriaşă.

Biroul din Miami a fost singura reprezentanță a CIA în întregime operațională care şi-a avut sediul în partea continentală a Statelor Unite. De-a lungul timpului, Agenția şi-a plasat oficiile, numite baze, în oraşe cu mare afluență de străini (porturi, oraşe de graniță sau centre cosmopolite unde străinii vin în vizită sau pentru a lucra), locuri precum New Orleans, San Francisco, New York. Prin lege, se ştie, CIA nu are voie să desfăşoare operațiuni interne. Dar îşi poate menține în mod legal atribuțiile de supraveghere a străinilor, în special a celor care au un anumit potențial de a oferi informații despre țările lor de baştină. De asemenea, poate coordona unele activități ale FBI-ului şi ale altor agenții de securitate.

Dar Biroul din Miami era unic. La apogeul lui, pe la mijlocul anilor ’60, avea sute de angajați ce lucrau pe teren, la

sud de campusul Universității din Miami, pe tot întinsul zonei Homestead. Motivul constituirii Biroului din Miami rezidă în însăşi geografia zonei Caraibelor. Pentru Agenție, nu mai era eficient din punct de vedere financiar să susțină baze permanente pe insule care, în perioada anilor ’50-’60, treceau de la statutul de colonie la cel de stat suveran. Cu toate acestea, informațiile din regiune erau (şi încă sînt) cruciale pentru interesul național al Statelor Unite. Aşa că s-a făcut o excepție, iar Miami a avut propriul şef de birou, proprii rezidenți ai CIA, ofițeri, agenți şi personal auxiliar – asemenea oricărui alt birou al Agenției de peste hotare.

Dar în anii ’60, în timpul pregătirilor pentru invazia din Golful Porcilor şi de-a lungul anilor ce au urmat, JM-WAVE s-a transformat dintr-un mic avanpost tropical al CIA într-un birou foarte important. Existau o mulțime de locuințe de siguranță şi realmente sute de cubanezi exilați, asemenea mie, care lucrau ca agenți pentru ofițerii americani responsabili de caz.

Din punct de vedere organizatoric, noi, cubanezii, eram plasați în pozițiile de la baza diagramei. Din cîte mi-am putut da seama, în Biroul din Miami nu era, de fapt, nici un ofițer CIA cubanez. Toți „şefii” erau americani. Erau, pe de altă parte, o mulțime de „indieni” cubanezi – cu alte cuvinte, agenți. Agenții erau împărțiți în cîteva grupuri. Cubanezii lucrau în primul rînd în forțele paramilitare sau de gherilă. Alții făceau muncă de propagandă, lansau buletine informative, făceau transmisiuni radio. Mai erau unii care ajutau la strîngerea informațiilor prin interogarea refugiaților sau transmiteau informațiile aflate de la familiile lor.

Am devenit agent principal. Funcționam ca intermediar între ofițerul responsabil de caz, Tom Clines, şi camarazii cubanezi alături de care lucram. De exemplu, în cazul unei infiltrări, nu ofițerul, ci agentul principal însoțea echipa. Un cubanez trebuia să vină cu maşina pe la casele noastre şi să ne ia dimineața devreme. Apoi urma să mergem la întîlnire, unde Clines sau un alt american ne aştepta cu o maşină a

Agenției. Fiindcă a venit vorba, o interesantă informație suplimentară privind Biroul din Miami e cea legată de sistemul privilegiat al atribuirii maşinilor. Ofițerii CIA de rang inferior conduceau un Chevy sau un Ford. Ofițerii superiori beneficiau de maşini Pontiac. Iar Ted Shackley, şeful Biroului, conducea un Cadillac.

Agenții principali serveau drept interpreți în timpul întîlnirilor cu cubanezii (foarte puțini americani vorbeau fluent spaniola). De asemenea, întrețineam casele conspirative – aveam grijă să fie mîncare, țineam socoteala facturilor şi de multe ori deveneam un fel de intendenți, sergenți însărcinați cu aprovizionarea şi casieri, toate la un loc. Cînd echipele noastre s-au infiltrat în Cuba, am mers cu ele pe vas, asigurîndu-ne că intră şi ies în siguranță.

De fapt, acei agenți care şi-au riscat viața mergînd în Cuba au făcut-o probabil cu mai multă încredere şi datorită faptului că agenți principali asemenea mie lucrau alături de ei. Iar asta în primul rînd pentru că ne cunoşteam între noi. Existau relații de familie sau de prietenie stabilite în decenii. Iar camarazii noştri cubanezi ştiau că niciodată nu i-am fi lăsat în urmă.

Spre exemplu, la un moment dat, un ofițer de caz al CIA a uitat să transmită un nou semnal de recunoaştere unei echipe pe care o însoțeam într-o misiune de infiltrare. Cînd scafandrul cubanez responsabil cu aducerea echipei de pe plajă le-a dat semnalul, n-au răspuns corect, aşa încît scufundătorii s-au întors la vas. Numai datorită insistențelor mele am mers către plajă şi i-am recuperat. Nu mai e nevoie să spun că echipa care aproape fusese abandonată nu era deloc mulțumită de ofițerul de caz.

Agenția păstra însă un înalt nivel de securitate chiar şi în privința agenților principali. Eu, spre exemplu, n-am ştiut niciodată unde era localizat sediul Biroului din Miami, pînă în 1965, cînd am aflat întîmplător. (Se afla în vechiul campus al Universității din Miami. Am descoperit asta lucrînd ca gardian pentru o firmă de securitate ce fusese angajată de către

Universitate. Într-o noapte, mi-am văzut ofițerul de caz intrînd într-una dintre clădirile campusului.) De asemenea, n-am ştiut niciodată numele de familie al persoanelor de contact din Agenție. Îi apelam după numele de botez, care putea fi real sau, la fel de bine, un pseudonim.

În mod evident, Biroul din Miami beneficia de anumite avantaje prin comparație cu cele de peste hotare. Era localizat pe teritoriu prietenos, prin urmare avea parte de sprijinul tacit al autorităților locale şi, de asemenea, al celorlalte servicii de lege şi ordine. În al doilea rînd, numeroşii emigranți cubanezi din Miami ar fi făcut aproape orice – mai bine zis, n-ar fi refuzat *aproape nimic* – pentru a ajuta Agenția în războiul secret împotriva dictatorului comunist, pe care ei îl urau din tot sufletul. Pentru noi, lupta împotriva lui Castro reprezenta de-a dreptul o patimă devoratoare. Era un război sfînt, o cruciadă.

Şi erau atît de multe lucruri de făcut. Erau interogați noii refugiați, erau adunate informații, porneau zeci de operațiuni împotriva lui Castro. Conform unui articol publicat în *Harper's Magazine*, în perioada sa de glorie din anii '60, Biroul din Miami avea un buget anual „ce depăşea 50 milioane de dolari". În cazul în care lucrurile stăteau într-adevăr aşa, trebuie spus că noi, cubanezii, n-am prea văzut acele milioane. Agenții principali asemenea mie abia de cîştigau 175-225 de dolari pe lună, cît să aibă din ce supraviețui. Personal, dacă Agenția ar fi permis asta, aş fi lucrat şi pe gratis. Tot ce-mi doream era să lupt împotriva lui Castro. Însă ei au insistat să fim plătiți lunar şi să semnăm pentru aceşti bani.

La nici două săptămîni după întoarcerea din Venezuela, eram înapoi pe drumul spre Cuba. Misiunea mea era să reactivez o rută de infiltrare, care avea să servească ulterior mutării lui Guillot şi Quintero în Cuba. Din cîte se ştia, eram singurul agent care mai avea pe insulă rămăşițe din rețeaua sa de infiltrare. M-am folosit de un om pe nume Tito Ortega,

al cărui tată, Quirino, deținea un vas de transportat peşte şi cărbune. Instrucțiunile primite de Qurino erau acelea de a veni regulat într-un anumit loc de lîngă Key Romano din provincia Camagüey, cam o dată pe săptămînă, în căutarea unui contact. În acel loc i-am dus pe Guillot şi Quintero. Am eşuat la prima tentativă – nu ne-am putut întîlni cu tatăl lui Tito. Însă a doua oară am reuşit.

Devenise tot mai important să ştim cu cine avem de-a face, întrucît situația din Cuba se schimbase dramatic după Golful Porcilor. În toamna anului 1961 era deja dificil să convingi cubanezi să se angajeze în orice fel de activități anticastriste, pe care cu doar nouă luni mai devreme le-ar fi îndeplinit cu nerăbdare.

Principalul motiv era programul agresiv dus la îndeplinire de Fidel, după eşecul din Golful Porcilor, ce a avut în vedere eliminarea sprijinului popular față de noi. Înainte de invazia din 17 aprilie, forțele de securitate ale lui Castro erau dezorganizate şi avuseseră foarte puțin succes în eradicarea opoziției interne. Mare parte din realizările lor – de exemplu, capturarea lui Francisco – fuseseră produse ale întîmplării. După aceea lucrurile s-au schimbat. Sub pretextul invaziei, Castro a întemnițat sute, poate mii dintre adversarii săi politici. Grupurile de urmărire, în cadrul cărora oamenii erau forțați să-şi spioneze vecinii şi să raporteze periodic, au crescut. Au început să apară totodată, în număr din ce în ce mai mare, diverşi consilieri sovietici.

Înainte de Golful Porcilor, majoritatea cubanezilor au rezistat manevrelor lui Castro. Spiritul independent şi prețuirea libertății sînt caracteristice poporului nostru, dar, după 17 aprilie, s-a instalat o anume demoralizare națională. Statele Unite erau, într-o anume măsură, responsabile pentru asta. Ne infiltraseră pe noi ca avangardă pentru o invazie masivă. Noi am venit în fața persoanelor de contact din rezistența cubaneză cu mesajul: „Americanii ne vor sprijini pe tot parcursul campaniei. Armele lor vor ajunge la timp. Forțele noastre aeriene «Free Cuba» vor întreprinde raiduri

masive, iar fraţii noştri din nord ne vor ajuta să eliberăm ţara”.

Iar cînd americanii ne-au lăsat de izbelişte de-a lungul acelei invazii făcute de mîntuială, au provocat adevărate reacţii în lanţ. Una dintre ele a fost reprezentată de consolidarea puterii lui Castro şi de tacticile sale agresive de a anula orice sprijin din interiorul Cubei. Spre exemplu, a trimis unităţi militare, îmbrăcate asemenea celor care se infiltraseră, în regiuni unde primiserăm foarte mult sprijin. Provocatorii comunişti ajungeau de obicei noaptea. Unii vorbeau engleza. Aşa că-i spuneau vreunui fermier: „Uite, tocmai am venit din Miami şi avem nevoie de ajutor”. Dacă respectivul îi ajuta, era arestat şi executat public, pentru activităţi contrarevoluţionare.

Tactica s-a dovedit a fi eficientă, deoarece populaţia din regiunea respectivă nu mai ştia în cine să creadă. Aşa că am fost nevoiţi să ne construim legăturile cu mare greutate, mergînd din om în om pînă să reuşim formarea unei reţele fără informatori de-ai lui Castro. A fost un proces extrem de migălos pe alocuri. Trebuia să stabilim, într-o primă fază, o anumită zonă în care ne propuneam să operăm, apoi să identificăm fermierii care ne-ar fi putut ajuta. Pentru a-i convinge de buna noastră credinţă, ne vedeam nevoiţi să aducem fotografii sau mesaje din partea rudelor lor din Miami. În prezent, studenţilor de la National War College din Washington li se predau asemenea tehnici cînd studiază războiul neconvenţional. Noi n-am primit nici un instructaj de acest gen – acţionam empiric, învăţînd din greşeli.

Eforturile ne-au fost răsplătite: între toamna anului 1961 şi vara lui 1962, numai eu, personal, am reuşit să transport pe ascuns în Cuba aproximativ zece *tone* de echipament militar. Din cîte ştiu, mare parte din el este tot acolo unde l-am ascuns, dar numai Dumnezeu ştie dacă mai este funcţional.

Agenţia ne-a sprijinit destul de mult. Am primit arme de toate felurile – de la pistoale-mitralieră şi puşti automate

Browning la diverse lansatoare de rachete pneumatice bazooka. Dacă stau să mă gîndesc, mai am cîteva fotografii, făcute în casa unchiului meu Toto din nord-estul oraşului Miami, în care apar alături de armamentul depozitat în acea locuință, care ne fusese oferit de CIA şi pe care-l folosisem pentru antrenamentul echipelor.

Ni se oferise acces la o gamă largă de ambarcațiuni, de la mai greoaiele vase principale, care ajungeau pînă la treizeci de metri lungime, la bărci cu motor RB-12 sau bărci pneumatice cu motoare silențioase. Am avut chiar şi dispozitive cu infraroşii, ce purtau denumirea de metascop, chiar dacă erau slabe ca performanță în comparație cu cele disponibile în zilele noastre. De exemplu, un balon cu infraroşii a fost legat în vîrful catargului vasului principal, astfel încît îl puteam vedea cînd se apropia de coastă pe timp de noapte şi puteam să recepționăm semnalele de la distanță. Însă n-aveam ochelarii pentru vedere nocturnă disponibili în prezent. Foloseam fie un metascop alimentat cu baterii, fie, mai rău, unul alimentat manual, cu manivelă.

Totodată, nici misiunile nu mergeau întotdeauna pe atît de bine pe cît ar fi trebuit. Raportul pe care l-am întocmit după „Operațiunea Triunfo, nr.2" reflectă unele frustrări cărora a trebuit să le facem față:

> *29 decembrie 1961*: Am călătorit toată ziua şi am ajuns cu vasul principal la locul stabilit, unde ne-am pregătit să debarcăm la ora 9 PM. Eram în total şase bărbați, aveam 340 kg de echipament şi un radio RS-1. Renato, Omar şi cu mine am luat o barcă Boston Whaler, iar încărcătura am pus-o în barca RB-12, în care se aflau Monty, Tito şi Felipe, legînd-o de ambarcațiunea noastră. Mai aveam, de asemenea, două dispozitive de comunicație radio, un GE şi un PRC-10.
>
> La începutul drumului am putut ține legătura cu vasul principal. La 10.15 PM, partea din față a bărcii a intrat complet sub apă şi aproape ne-am scufundat. Ambele aparate de transmisie au fost stricate de apă. Am fost nevoit să sar din barcă (apa nu era foarte adîncă, deşi ne aflam destul de departe de țărm) şi să pun o parte din echipamentul pe care îl căram în RB-12. Am încercat să iau legătura prin GE cu vasul principal, dar am constatat că nu puteam transmite şi recepta în acelaşi timp mesaje, din cauza defecțiunilor produse de apă. Cu toate acestea, am reuşit să transmit comandantului de pe vas că ne vom continua drumul şi că puteau să ne recupereze în ziua următoare, aşa cum stabiliserăm.

La 10.45 PM am reuşit să eliminăm apa cu ajutorul unei canistre goale şi ne-am continuat drumul spre Cuba. Ne-a fost dificil să continuăm însă, căci ne puteam ghida doar cu ajutorul unei mici busole.
La 11.45 PM, am ajuns la locul unde ne ascunseserăm primul echipament [N.B.: dintr-o misiune anterioară]. Am continuat să vîslim şi, pînă la miezul nopții, am ajuns la cincisprezece metri de coastă. Am stabilit împreună cu Omar un perimetru în jurul zonei de debarcare. Locul era pustiu. Am început să descărcăm echipamentul, iar cînd am terminat, am ascuns barca RB-12 şi motorul ei într-un loc sigur. Apoi, ud pînă la brîu, am mers la culcare.
30 decembrie 1961: Am dormit de la ora 1.00 la 5.30 AM. Apoi i-am trezit pe toți. Am dat jos motorul de pe barca Boston Whaler şi le-am ascuns în aceleaşi tufişuri, după care ne-am întors să dormim.
La 8.30 AM, Renato şi Tito au mers să patruleze la sud de Key Romano, căutînd barca lui Quirino. S-au întors la amiază. Nu găsiseră nimic.
Am luat în considerare continuarea infiltrării cu barca Whaler, dar cei 130 de litri de combustibil din rezervor n-aveau cum să ne ajungă şi pentru acest drum, şi pentru întoarcerea pe vasul principal. De asemenea, era posibil ca Quirino să fie acasă, în Morón, şi nu la locul stabilit, de lîngă gura de vărsare a rîului Ciénega.
La 2.00 PM, Tito a mers în patrulare în sudul coastei, unde văzuse în zare un velier. După ce s-a întors, a luat barca RB-12 şi, la 3.35 PM, a plecat împreună cu Renato pentru a verifica respectiva ambarcațiune.
La 5.30 PM, am scos barca Boston Whaler din ascunziş şi am pregătit-o pentru întoarcerea la vasul principal.
La 6.00, Renato şi Tito s-au întors. Au spus că velierul se deplasa către portul Nuevitas, aşa că nu putea fi tatăl lui Tito. Timpul era pe terminate. Monty şi Tito au hotărît să rămînă şi să-l aştepte pe Quirino Ortega. Au cerut doar sare şi mîncare de pe vasul principal, deoarece în Key Romano era apă potabilă şi, în caz de forță majoră, puteau vîna cai sălbatici. Ar fi putut rămîne în siguranță acolo 6-10 zile, ceea ce însemna că n-ar fi avut probleme pînă la următoarea misiune Triunfo, care urma să se desfăşoare înainte de 10 ianuarie.
Am plecat spre vasul principal, stabilind contactul cu ajutorul metascopului cu infraroşii, în jurul orei 8.00 PM, pe o mare foarte agitată. În timp ce ne îndreptam către vas, am detectat alte şapte ambarcațiuni, dar nici o canonieră a forțelor navale cubaneze. Am ajuns la 9.00 PM, uzi pînă la piele, am trimis înapoi barca Whaler cu provizii pentru Tito şi Renato şi, în sfîrşit, pe la ora 11.00 PM eram pe drumul de întoarcere.
31 decembrie 1961: Am călătorit întreaga zi. La 3.00 PM, un hidroavion al U.S. Navy a zburat pe deasupra noastră, cercetîndu-ne. Am ajuns la destinație la 9.00 PM, ne-am întîlnit cu barca ce avea să ne preia la 10.00, din cauza unei defecțiuni la motor, şi am ajuns pe coasta Floridei la 11.00 PM.

Treburile n-au mers mai bine nici pe drumul către casă. Ne era frig, eram uzi şi ne doream foarte mult să ajungem în Miami cît mai repede cu putință. Era totuşi ajunul Anului Nou. Însă nimic n-a mers cum trebuia. Persoana din partea Agenției care trebuia să ne recupereze a venit cu întîrziere.

Apoi, a condus cu viteza unui melc. L-am rugat să mă lase pe mine la volan. Era una dintre maşinile închiriate de Agenție, un Chevy negru, mare, căruia i-am apăsat pedala de accelerație pînă la podea. Am scos un timp bun – mergînd constant cu 130 la oră –, pînă am fost tras pe dreapta de un polițist. Situația nu se prezenta tocmai bine – o maşină mare, cu patru cubanezi neraşi, cu uniforme verzi de camuflaj, murdare şi ude, iar alături de ei un anglo-american.

Polițistul afişa o figură calmă, dar era în mod evident nelinişt. Mi-a cerut actele de identitate. I-am spus că n-am. Le-a cerut atunci prietenilor mei actele. Iar ei, la fel, i-au răspuns că nu le au asupra lor. S-a uitat apoi spre mine:

— Permisul de conducere?

— L-am lăsat acasă.

Polițistul a oftat. Tipul de la Agenție l-a tras alături vreme de cîteva minute, pentru o discuție privată. După care polițistul s-a întors. Ne-a dat pe loc o amendă de 100 dolari – cincizeci pentru viteză şi cincizeci pentru că n-aveam permisul la mine – şi, înainte de a ne lăsa să plecăm, m-a pus să completez un formular lung, cu numele şi adresa (evident, nu i le-am dat pe cele reale).

Mai tîrziu, omul de la CIA ne-a povestit ce vorbise cu polițistul: că eram refugiați, iar el lucra pentru o agenție umanitară care ne ajuta să ne găsim un loc de muncă în Key West. Partea cu agenția era corectă, dar după cum arătam mă îndoiesc că polițistul a crezut vreun cuvînt din acea poveste.

Acesta nu a fost totuşi sfîrşitul. După vreo cîteva săptămîni, omul de la CIA chiar mi-a cerut să mă prezint cu permisul de conducere la tribunal, ca să-şi recupereze cei cincizeci de dolari. L-am refuzat. Pînă la urmă, îmi dădusem un nume fals – ceea ce m-ar fi costat mai mult de cincizeci de dolari.

Altă dată, grupul de prieteni în care mă aflam a fost oprit de un ajutor de şerif. Patrula pe autostradă şi ne-a reperat dubița. În spate aveam un lansator de rachete de 57, plus muniția corespunzătoare – fiecare proiectil trebuie să fi avut

peste jumătate de metru. Ne întorceam de la antrenament sau ceva de genul ăsta. Ne-a tras pe dreapta şi am crezut că o să-i sară ochii din cap cînd a văzut armamentul antitanc din partea din spate a maşinii.

— Ce naiba faceți cu aia?

— Mergem la vînătoare de rațe, i-am spus zîmbind.

Din habar n-am ce motive, nu prea ne-a crezut. Ne-a spus că trebuie să ne confişte arma şi să ne ducă şi pe noi la secție. Dar noi ştiam mai bine cum stăteau lucrurile – cunoşteam legea.

În respectiva perioadă, legea privind regimul armelor şi muniților în Florida le permitea oamenilor să posede şi să transporte o armă, cu condiția să nu fie automată, calibrul nefiind menționat. Aşa că i-am spus ajutorului de şerif:

— Arma noastră nu e automată. Aşa că nu-i ilegală – poți verifica asta prin colegii tăi, cît timp noi stăm aici.

A luat legătura cu colegii, în timp ce noi am aşteptat la marginea drumului. Într-un final s-a întors către noi şi ne-a spus:

— Isuse Hristoase, e de necrezut, dar aveți dreptate. Puteți pleca!

L-am lăsat scărpinîndu-se în cap şi mormăindu-şi în barbă că nenorocita asta de lege trebuie schimbată.

Întîmplările de genul ăsta n-au fost doar cazuri izolate. Pentru noi, cei care făceam parte din rezistența cubaneză şi lucram în sudul Floridei în acei ani ’60, era de-a dreptul un stil de viață – un amestec de eroism şi teatru al absurdului.

Dar am avut şi reuşitele noastre, desigur. În august 1962, bunul meu prieten José Basulto a navigat pînă-n Portul Havana cu şase prieteni şi a deschis focul asupra unui hotel plin de consilieri ruşi.

Pe Basulto l-am cunoscut în Guatemala, în 1960. Era operator radio în Brigada 2506 – unul dintre primii ei membri. Numărul său de identificare era 2522. De atunci, ne-am avut ca frații. În ultimul deceniu, de cînd sandiniştii puseseră mîna pe putere, se implicase în sprijinirea

luptătorilor pentru libertate din Nicaragua şi coordonase sprijinul constant față de trupele Contra în comunitatea cubaneză din Miami. Fusese chiar şi-n taberele Contra din America Centrală, contribuind la distribuirea ajutoarelor umanitare.

José Basulto devenise luptător pentru libertate şi iubitor al valorilor democratice încă din anii adolescenței. Fusese, alături de membri ai familiei sale, activist în mişcările anti-Batista conduse de către organizațiile catolice cubaneze studențeşti în anii '50. Apoi, după preluarea puterii de către Fidel, membrii familiei Basulto s-au ridicat împotriva dictatorului comunist. Mama lui transportase, dintr-un loc în altul al Havanei, transmițătoare radio pentru luptătorii din rezistență. Întreaga familie Basulto se implicase în obținerea de armament pînă cînd, în cele din urmă, emigrase în Miami. Lui Basulto îi place şi acum să povestească despre cum se transformase casa din Havana a familiei sale, cu trei niveluri, într-un depozit de armament al MRR. Clădirea avea un lift, iar ei stocaseră armele în puțul acestuia. Reuşiseră să pună în funcțiune chiar şi un emițător radio, ascuns în pod.

José Basulto a devenit, ca şi mine, membru al unei echipe de infiltrare. Iar pentru că era operator radio, fusese nevoit să-şi petreacă cîteva săptămîni la „ferma" CIA din Fort Peary, Virginia. Cubanezii o porecliseră „The Icebox" („Frigiderul"), întrucît ajunseseră acolo în perioada iernii (mulți dintre ei văzînd astfel zăpada pentru prima oară, grație CIA).

Basulto a fost unul dintre cei cinci bărbați trimişi, înainte de invazie, în oraşul Santiago de Cuba, din provincia Oriente. Era student la arhitectură şi, spre deosebire de mine, infiltrarea lui nu s-a produs cu ajutorul bărcii. A pozat în student la Boston College care vine acasă în vacanță şi a zburat direct către aeroportul din Havana. Mai tîrziu, cînd lucrurile au început s-o ia razna, Basulto a reuşit să se strecoare în baza navală americană din Guantánamo, fiind imediat transportat cu avionul la Miami. Ceilalți membri ai

echipei sale n-au fost la fel de norocoşi – toți au fost uciși sau capturați.

Basulto este, într-o anume măsură, responsabil pentru continuarea colaborării mele cu CIA. Era dificil să găsesc operatori radio pentru misiunile mele. Cu toate acestea, Agenția nu era dispusă să mă scoată din operațiuni ce presupuneau o pregătire în domeniul comunicațiilor. Aşa că am apelat la Basulto, iar el s-a străduit să mă învețe codul Morse. Acesta e dificil de învățat, însă Basulto, care locuia acasă în toamna anului 1961, a folosit în cazul meu o metodă eficientă ce implica o răsplată irezistibilă. Vreme de două-trei ore, în zori de zi, stătea şi mă urmărea cu răbdare, în timp ce eu exersam la o tastatură. Apoi maică-sa ne făcea o mulțime de clătite, deasupra cărora punea înghețată de ciocolată.

În 1962, eu eram mulțumit de colaborarea cu Agenția. Basulto nu era. El simțea – şi simte şi acum – că CIA era mai interesată de promovarea interesului național al Statelor Unite decît de a vedea o Cubă liberă şi democrată. Basulto a considerat întotdeauna că afacerile Agenției cu cubanezii reflectă un amestec periculos de cinism şi naivitate.

Aşa cum a spus chiar recent, „problema cu Agenția era că îşi axase interesul numai pe conflictul dintre Est şi Vest – dintre americani şi sovietici. Nu-i păsa de democrația cubaneză sau de eliminarea unui dictator. Noi, cubanezii, nu însemnam nimic pentru CIA. Dacă n-ar fi fost vorba de Cuba, ci de Mexic, spre exemplu, ar fi recrutat mexicani. Dacă ar fi fost vorba de Brazilia, ar fi recrutat brazilieni".

Aşa că Basulto a renunțat la colaborarea cu CIA şi a decis să lupte pe cont propriu. Asemenea multor cubanezi din Miami, era ofensat de ceea ce el percepea ca fiind o slăbiciune publică a Administrației Kennedy față de Fidel. De-a lungul primei jumătăți a anului 1962, tonul lui Kennedy referitor la Cuba era mai puțin aspru decît înainte de Golful Porcilor. Iar Agenția a întreprins mai puține operațiuni paramilitare, prioritară devenind culegerea de informații secrete.

În martie, spre exemplu, l-au însărcinat pe Rafael Quintero să afle numărul de puncte de control dintre Morón şi Havana, să evalueze eficacitatea grupurilor de urmărire a vecinilor, să raporteze orice modificare apărută în documente şi în actele de identitate şi să urmărească îndeaproape operaţiunile militare de securitate desfăşurate în Keys. A fost rugat să facă „un raport despre perspectiva psihologică generală a populaţiei în privinţa guvernului comunist" şi, de asemenea, a fost chestionat asupra succesului lui Castro în privinţa îndoctrinării poporului cubanez.

Pentru mulţi dintre noi a părut o perioadă lipsită de activitate – ceea ce nu ne făcea vreo plăcere. La vremea respectivă, nu ştiam despre eforturile din culise ale lui JFK de a-i repatria pe membrii Brigăzii 2506 aflaţi în închisorile cubaneze, despre operaţiunile administraţiei de strîngere de informaţii cu privire la amplasamentele rachetelor sovietice din provincia Oriente şi despre accentuarea opiniei din cadrul National Security Council (NSC) că acţiuni precum minarea porturilor din Cuba sînt necesare pentru a păstra un anume control asupra acţiunilor lui Castro şi, în cele din urmă, pentru răsturnarea lui de la putere.

Basulto nu avea la rîndu-i nici o idee despre ce anume pregătea Guvernul Statelor Unite. El îşi dorea acţiune. Aşa că, împreună cu un prieten, Carlos Hernández, au cumpărat, cu 300 de dolari din fonduri proprii, un lansator antitanc semiautomat Lathi de 20 mm, muniţie pentru o sută de trageri şi şase încărcătoare. Poate părea ciudat acum, dar în 1962 puteai cumpăra asemenea arme de pe străzile din Miami sau prin poştă. După care, cei doi au împrumutat vasul tatălui unui prieten de-al lor, o motonavă Bertram de zece metri ce atingea o viteză maximă de treizeci de noduri, echipată cu un rezervor suplimentar pentru combustibil, căreia i-au montat pe punte un suport pentru armă.

În ziua de 24 august 1962, Basulto şi încă şase prieteni, toţi abia trecuţi de douăzeci de ani, au navigat din Miami pînă-n portul Havana, punînd la cale un raid chiar de pe apă

asupra Hotelului Rosita de Hornedo, în care locuiau zeci de consilieri sovietici. Nimeni n-a fost omorît, deşi Basulto şi ai lui au bombardat fațada hotelului şi au ciuruit-o cu pistoalele. Au reuşit cumva să se-ntoarcă la Miami fără a fi loviți de vreun glonte al armatei cubaneze, al marinei sau al sovieticilor.

Perspectiva lui Basulto asupra misiunii era aceea de a-şi sublinia astfel o hotărîtă declarație personală împotriva lui Fidel. Ştia, de asemenea, că dacă el şi prietenii lui ar fi avut succes, ar fi făcut ştirea de primă pagină a presei din Miami. Le-a ieşit mult mai bine de-atît: au ajuns ştirea de primă pagină a presei din toată lumea. Dar au creat în acelaşi timp un incident internațional de toată frumusețea. Castro a acuzat că organizatorii acestui raid ar fi fost preşedintele Kennedy şi CIA. Guvernul Statelor Unite, pe de altă parte, neştiind nimic despre această inițiativă, era într-o evidentă încurcătură. Iar la Biroul din Miami s-a dezlănțuit o adevărată furtună, în timp ce Agenția încerca să-şi dea seama cum de o mînă de puşti cubanezi, fără nici un ajutor operațional, fuseseră capabili de o asemenea misiune reuşită.

Mi-ar fi plăcut să fi mers cu Basulto, dar la vremea aceea mintea îmi era ocupată cu altele. Pe 25 august 1962 m-am căsătorit cu Rosa Nodal. Ne cunoşteam încă din 1955, însă lucrurile nu deveniseră serioase decît cu şase luni înainte de nuntă. Cu toate astea, întotdeauna am simțit cumva, în subconştient, că mă voi însura cu ea. În Republica Dominicană, de exemplu, am scris în jurnalul meu despre cîteva relații cu femei pe care le-am avut în Ciudad de Trujillo. Dar am adăugat profetic: „Poate mă voi căsători cu Rosa. Bineînțeles, va fi greu de cucerit". Îmi riscasem chiar şi viața pentru a o vizita acasă, în Cuba, şi doar pentru ca tatăl ei să-mi spună că era plecată într-o vacanță la mare!

Rosa a emigrat în America în decembrie 1961. Reuşise să părăsească Cuba înaintea părinților săi, deoarece avusese viză de student – învățase între 1958 şi 1959 la Colegiul Baptist din Bristol, Virginia. A ajuns la scurtă vreme după ce

ajunsesem eu, la capătul celor cinci luni petrecute în Ambasada Venezuelei. Am început să ne întîlnim aproape imediat ce am aflat că venise în Miami şi locuia împreună cu mătuşa şi unchiul ei, Aurelia şi Luis Carbonell.

Căsătoria a adus, fireşte, noi responsabilități. În iulie, i-am spus ofițerului meu de caz din CIA că aveam de gînd să-mi încetez colaborarea cu Agenția şi să încerc să-mi găsesc o slujbă normală. Nici nu aveam, în fapt, vreo relație oficială, certificată, cu CIA – şi nici n-aveam să am vreuna pînă spre sfîrşitul anilor ’60, cînd, la cererea Agenției, am mers în Perú şi Ecuador, apoi în 1969, cînd am semnat un contract chiar înainte de a pleca în Vietnam. În 1962 însă, relația mea cu CIA avea la bază doar o înțelegere verbală. Nu se semnase nici o hîrtie, nu se oferise nici un contract. Agenția nu-şi recunoştea niciodată propriile operațiuni. Fiecare ştia despre sine cine era şi ce avea de făcut, însă nimeni n-a ieşit să spună: „Sînt angajat al CIA”. Mă gîndesc că, dacă am fi cerut să devenim angajați „cu normă întreagă” ai Agenției, s-ar fi luat o decizie în sensul ăsta. Totuşi, nici noi, nici cei din CIA nu au deschis subiectul.

Prin urmare, asemenea altor prieteni ai mei, am ajuns şi eu într-un fel de relație de tip *freelance* cu Agenția, fără nici o conexiune formală şi, aş putea adăuga, fără bonusuri. Într-un fel, era mai bine să fie aşa. Puteam să plec şi să vin după voie. Pe de altă parte însă, un asemenea viitor nu era tocmai potrivit unui bărbat aflat chiar la începutul căsniciei sale.

Am avut o nuntă simplă – Rosa nu a purtat nici măcar o rochie lungă –, într-o biserică dintr-un centru comercial între Northwest 27th Avenue şi 79th Street. Cu excepția unor fotografii Polaroid şi a altor cîteva instantanee, nu avem poze de la căsătorie. Mica noastră recepție ne-a fost oferită de verii noştri Aurora şi Omar Vaillant. Ca s-o spun pe şleau, nu prea aveam bani. Reuşisem să strîng 700 $. Din suma aceasta, 250 $ s-au dus pe inelul de logodnă, iar 200 $ i-am folosit pentru luna de miere – cîteva zile la Fort Lauderdale şi o

excursie de-o săptămînă pe coasta de vest a Floridei. Amîndoi locuiam cu familiile noastre, aşa încît prima noastră casă împreună a fost camera unui motel situat peste drum de mătuşa Rosei.

Lucram amîndoi. În fiecare dimineață o lăsam pe Rosa la locul ei de muncă, la secretariatul unui post de radio, iar eu îmi continuam drumul către ACE Letter Service, unde se tipăreau documente şi broşuri pentru hotelurile din Miami. Mă plăteau cu un dolar pe oră ca să stivuiesc broşurile şi să le transport. Apoi, în septembrie, cu ajutorul unchiului meu Raúl, am găsit o slujbă unde eram plătit cu 1,55 $, la o întreprindere de împachetare a cărnii. Acolo scoteam bucățile de carne din congelator şi le duceam în zona de preparare. Făceam mai mulți bani, însă condițiile de muncă erau oribile – treceam de zeci de ori pe zi de la temperaturi de îngheț la o căldură de patruzeci de grade.

Înainte de a mă îmbolnăvi de pneumonie, a intervenit soarta. La începutul lui octombrie, am primit un telefon de la fostul meu ofițer supraveghetor, Tom Clines, care mi-a cerut, pe un ton impacientat, să mă întîlnesc cu el de urgență la Howard Johnson, lîngă Universitatea din Miami. Am plecat de la serviciu fără a spune nimănui nimic şi am mers să văd ce voia.

— Félix, mi-a spus după un salut grăbit, îți vorbesc din postura de reprezentant al comunității serviciilor secrete ale Guvernului Statelor Unite.

Francheța lui mi s-a părut uluitoare. Deşi ştiam foarte bine că Tom lucra pentru CIA, el nu admisese niciodată că ar avea vreo legătură cu Agenția.

— Trupele de marină ale Statelor Unite urmează să invadeze Cuba, a adăugat. Şi avem nevoie de ajutorul tău.

— În regulă, i-am răspuns. De ce anume ai nevoie?

Clines mi-a explicat. Voia să mă paraşuteze, împreună cu o mînă de cubanezi, în provincia Las Villas. Obiectivul era să instalăm un transmițător radio, îndreptat către o bază sovietică de rachete, astfel încît avioanele americane să o

poată ataca. A adăugat că exista şi posibilitatea de a fi nevoiți să apărăm semnalizatorul pentru cîteva ore în fața trupelor cubaneze şi sovietice. Urma să fim paraşutați noaptea, iar avioanele aveau să atace bazele de rachete în dimineața următoare.

Am fost de acord să conduc misiunea, deşi nu mai folosisem o paraşută în viața mea şi nici vorbă să mă fi antrenat să sar dintr-un avion noaptea. Am plecat de la Howard Johnson direct către o casă conspirativă a Agenției. N-am sunat-o pe Rosa, n-am sunat pe nimeni altcineva. După ce am ajuns, i-am dat lui Tom o listă cu posibili membri ai echipei, iar el a plecat cu acea hîrtie în mînă.

Am rămas singur în casă. Între timp, Rosa şi-a terminat treaba la stația radio şi a aşteptat – şi a tot aşteptat – să vin s-o iau. A luat în cele din urmă autobuzul pînă la camera noastră de motel, întrebîndu-se dacă nu cumva eram în vreun spital. Pe la miezul nopții, după ce a dat nenumărate telefoane prietenilor noştri, şi-a dat seama că se întîmplase ceva şi probabil plecasem în vreo misiune. Deja circulau zvonuri în comunitatea cubaneză despre ceea ce urma să fie cunoscut sub numele de „criza rachetelor cubaneze”.

Tom Clines a revenit după şaptezeci şi două de ore. A început să se scuze.

— Félix, îmi pare rău. Se pare că au uitat de tine, au avut alte lucruri de rezolvat.

Mi-a explicat că misiunea nu mai avusese loc, mi-a mulțumit pentru voluntariat şi a plecat. Cam la atît s-a redus rolul meu în criza rachetelor cubaneze din 1962 – cu excepția unor inconveniente nu tocmai de ignorat, cum ar fi pierderea slujbei şi îngrijorarea teribilă a soției mele, care nu ştiuse nimic de mine vreme de trei zile, urmată de o furie pe măsură. Oare de ce asemenea probleme nu apar niciclnd în romanele cu James Bond?

8

Primii prizonieri din Brigada 2506 au aterizat la baza aeriană din Homestead pe 23 decembrie 1962, într-o sîmbătă. Fuseseră răscumpărați de Statele Unite cu hrană şi medicamente în valoare de 53 milioane de dolari – un indiciu asupra situației economiei cubaneze sub dictatura comunistă. Şase zile mai tîrziu, l-am văzut pe preşedintele John Kennedy, la doar cîțiva metri depărtare de mine, pe arena Orange Bowl din Miami, ridicînd steagul Brigăzii 2506, care fluturase pentru cîteva ore deasupra Cubei.

— Vă asigur că acest drapel va fi returnat brigăzii într-o Havană liberă, s-a adresat preşedintele mulțimii care ovaționa.

În aceeaşi zi, preşedintele a mai făcut o promisiune, mai puțin publică. Una prin care ofițerilor Brigăzii 2506 li se oferea şansa de a funcționa ca ofițeri ai armatei Statelor Unite chiar dacă nu erau cetățeni americani. Cei mai mulți dintre noi, într-adevăr, nu aveam nici măcar rezidență permanentă, cu drept de muncă. Aşa încît, la acea vreme, a părut o oportunitate bună. Am discutat cu Rosa asupra acestui fapt. Am ajuns la concluzia că o carieră militară ne-ar fi putut oferi o anume siguranță. Se termina în felul ăsta şi cu nebunia de a dispărea fără a spune un cuvînt şi de a nu te întoarce cu orele, cu zilele, chiar cu lunile. Aşa încît am acceptat oferta preşedintelui Kennedy, am fost înaintat la gradul de locotenent secund şi, în martie 1963, m-am prezentat pentru instrucția de bază la şcoala de infanterie din Fort Benning, Georgia.

Însă, înainte chiar de a încheia aceste cursuri, o vizită din partea lui Manuel Artime şi a lui Rafael „Chi Chi” Quintero mi-a schimbat încă o dată cursul vieții.

— Mergem să-l răsturnăm pe Castro, iar de data asta chiar o facem, mi-au spus ei, explicîndu-mi că preşedintele Statelor Unite în persoană patrona mişcarea de eliberare. Mai mult,

aceste forțe aveau să fie în totalitate formate şi conduse de către cubanezi. Spre deosebire de încercările anterioare, n-aveam să mai stăm la cheremul supervizorilor şi al birocraților americani, cu care ne confruntasem înainte de Golful Porcilor. Artime mi-a promis că, de astă dată, vom izbîndi sau vom eşua prin noi înşine.

Operațiunea urma să fie purtată în afara Americii Centrale, folosind tactici de tip „loveşte şi fugi" împotriva lui Castro, dîndu-i lovituri năucitoare repetate, ca un boxer, pînă cînd aveam să-i slăbim forțele şi să pornim un atac militar major.

Mi-au garantat că Guvernul Statelor Unite se afla în spatele acestui plan şi că era finanțat de către Robert Kennedy şi chiar de preşedinte. Mi-au cerut să fiu ofițer de grad superior în această încercare, urmînd să conduc divizia de comunicații. Singura problemă era că trebuia să-mi dau demisia din armată. Operațiunea urma să fie sub acoperire.

Le-am spus că-mi place în armată şi că, după terminarea cursurilor de bază, aveam să fiu selecționat pentru antrenamentul de la contrainformații. În plus, aveam unele rețineri. Americanii ne mai abandonaseră la greu – dacă situația avea să se repete? Şi nici nu eram sigur că Artime şi Chi Chi Quintero vorbeau în numele autorităților Statelor Unite. A-mi da demisia din armată era o chestiune serioasă.

Îi cunoşteam totuşi de multă vreme. Pe Chi Chi Quintero îl întîlnisem în 1956. În acel an, trei surori din Camagüey, care arătau trăsnet, îşi petreceau vara pe plaja Varadero. Eu am curtat-o pe cea mai mare, Chi Chi pe cea mai mică, iar fratele său pe cea mijlocie. Nu-l mai întîlnisem de-atunci pînă chiar înainte de Golful Porcilor, însă aflasem de la prieteni comuni că devenise apropiat al conducerii mişcării de rezistență din Cuba. După moartea lui Francisco, Chi Chi a fost unul dintre liderii rezistenței pe care i-am reinfiltrat în Cuba – există chiar şi o poză cu noi doi din timpul unei misiuni.

Acum, era asistentul lui Artime. Manuel Artime era unul dintre acei oameni charismatici pe care-i întîlneşti o dată sau

de două ori în viață. Îl ştiam din 1960, pe cînd era liderul politic al MRR. În timpul uneia dintre primele întîlniri ne-a rugat pe mine şi pe Edgar Sopo să-l ajutăm să pună la punct nişte baze de antrenament anticastriste. I-am oferit pe loc agenda organizației Diaz Lanz, pentru a putea lua legătura cu potențiali finanțatori sau soldați. Era genul de persoană care le stîrnea oamenilor un asemenea tip de încredere. Artime fusese medic psihiatru, aşa încît ştia cum să se joace cu mințile oamenilor ca să obțină ceea ce-şi dorea. Dar era, şi un bun soldat. Fusese ofițerul politic al Brigăzii 2506 – fusese capturat chiar pe plaja din Golful Porcilor. A fost de două ori amenințat cu execuția de către Castro. Într-una din aceste situații, unul dintre oamenii lui Castro chiar i-a pus pistolul în gură şi a apăsat pe trăgaci. Încărcătorul era însă gol. Îl supuseseră unui joc psihologic.

Artime avea ceva mai mult de treizeci de ani, un păr negru, ondulat, şi o voce aspră, care-i servea de minune în discursurile publice. Era genul de om care, dacă venea la tine acasă, ar fi sărutat-o pe mama ta pe obraz, făcînd-o astfel să-i pregătească în cinci minute mîncarea favorită.

— Ce garanții ai că e o operațiune a Statelor Unite? l-am întrebat pe Artime.

— De ce garanții ai nevoie? m-a întrebat.

Mi-au trebuit cîteva clipe de gîndire.

— Uite cum stau lucrurile, am zis. Îmi spui că vrei să-mi oferi instructaj în comunicații speciale. Oferă-mi-l aici, în uniforma armatei americane.

— Dacă asta-ți doreşti, în regulă.

La scurtă vreme după această convorbire, la Fort Benning şi-au făcut apariția doi civili, care mi-au spus că se numeau Mr. Moose şi Mr. Flannigan şi că avea dispoziție să îmi ofere mie şi altor doi colegi, în cadrul bazei şi îmbrăcați în uniformă, instructajul privind comunicațiile. Iar asta m-a convins că operațiunea plănuită de Artime era una susținută cu *bona fide* de Guvernul Statelor Unite, aşa încît am făcut paşii necesari pentru retragerea din armată.

Am terminat antrenamentul de bază la începutul lui octombrie, iar pe 9 octombrie 1963 am primit ordinul de lăsare la vatră din Armata Statelor Unite.

Rosa n-a fost deloc încîntată. Spera că mă voi concentra asupra unei cariere militare stabile, cu bonusurile aferente, aşa cum îi promisesem. Era însărcinată cu Rosemarie, fetița noastră, aşa încît nu mă voia plecat din țară.

Însă posibilitatea de a contribui la obținerea unei victorii decisive împotriva lui Castro era ceva ce n-aş fi putut refuza. I-am spus asta şi Rosei:

— Am încetat să mai lucrez pentru Agenție cînd m-am însurat cu tine şi am promis că mă voi aşeza la casa mea. Dar ți-am zis, de asemenea, că, dacă apare ceva legat de Cuba, o să mă ofer voluntar. Mi-am lăsat părinții ca să lupt pentru Cuba – iar acum sînt nevoit să te las şi pe tine.

Adevărul e că lupta pentru eliberarea Cubei a fost şi a rămas factorul dominant al vieții mele. E cazul multor altora din generația mea.

Vara anului 1963 a marcat sfîrşitul unei ere pentru mulți americani – chiar dacă nu şi-au dat seama de asta în acel moment. Privind retrospectiv, a fost o vară plină de-un optimism deschis, în timpul căreia, pe treptele clădirii Lincoln Memorial din Washington, Martin Luther King şi-a ținut memorabilul discurs *Am un vis*.

Vara lui 1963 a fost ultima dintre verile senine ale Americii: a fost vara dinaintea asasinării lui JFK la Dallas, a fost ultima vară înainte ca numele Vietnam să se insinueze în conştiința noastră națională.

Pentru noi, veterani ai închisorilor lui Castro, luptători încă din adolescență (în acea vară aveam doar douăzeci şi doi de ani), practic nici unul dintre aceste lucruri nu conta şi nu exista. Noi trăiam în afara tendințelor generale ale culturii americane – orfani societali, al căror unic țel era răsturnarea lui Castro şi restabilirea unei republici democrate în patria noastră.

Pentru mine, vara lui 1963 a însemnat antrenamentele de infanterie de la Fort Benning, urmate de cursurile de inițiere în arta comunicațiilor clandestine, susținute de Mr. Moose şi Mr. Flannigan.

În ceea ce priveşte viața de familie, n-a fost chiar cea mai fericită perioadă. Rosa îşi închipuise că mă poate schimba. Şi ar fi putut – dar nu cînd se punea problema libertății Cubei. Mi-am făcut planurile şi, cam pe cînd preşedintele Kennedy era asasinat, am plecat spre America Centrală.

Mi-am petrecut aproape doi ani în Nicaragua, conducînd rețeaua de comunicații pentru Artime. Desfăşurarea operațiunii era considerabilă – mai mult de trei sute de oameni, cu baze în Nicaragua, Costa Rica şi Miami. Cele trei baze principale ale noastre erau plasate în Nicaragua: cartierul general operațional, baza mea de comunicații şi baza comandourilor. Artime stătea în Miami, iar stocurile de armament se aflau în Costa Rica. Banii pentru proiect proveneau de la CIA, dar sursa originară era ascunsă prin intermediul unei firme-fantomă, o companie numită Maritima BAM, care reprezintă inițialele lui Artime, citite de la coadă la cap. Periodic, în conturile acestei firme erau plasate depozite de sute de mii de dolari, care erau cheltuiți de funcționarii cubanezi ai corporației. Guvernul SUA îşi avea astfel posibilitatea de distanțare dorită, iar noi aveam banii necesari.

Fondurile erau consumate cu cap. Dispuneam de două nave principale, fiecare de optzeci de metri şi de două bărci Swift de cincisprezece metri, cu rame de aluminiu, pentru forțele de comando, plus cîteva bărci mai mici pentru debarcări silențioase şi operațiuni speciale. Aveam un avion C-47, două Cessna şi un mic Beaver, care era capabil să amerizeze. Armele noastre au venit din Germania, cu o barjă uriaşă pe care am ascuns-o într-un rîu din Costa Rica. Se aflau acolo mai mult de două sute de tone de armament – toate fabricate în America –, inclusiv o pereche de tunuri antiaeriene de 20 mm, în cazul în care Castro se hotăra să

lanseze un raid asupra cartierului general al comunicațiilor aflat sub conducerea mea. În total, de-a lungul a doi ani şi jumătate, operațiunea a ajuns să-i coste pe americani în jur de şase milioane de dolari.

Am pus la cale paisprezece misiuni în acea perioadă, dintre care patru şi-au atins țintele. Deşi rata de succes pare scăzută, nu era deloc aşa. Primul an şi jumătate l-am petrecut organizînd proiectul. Conduceam o operațiune complet independentă, pornită de la zero. Ceea ce am făcut în Nicaragua în urmă cu douăzeci şi cinci de ani seamănă destul de bine cu ceea ce înseamnă operațiunea Contra în zilele noastre. De lecțiile asumate de noi în anii ’60 ar putea beneficia, cred, cei care astăzi privesc Contra cu un ochi critic.

Răbdarea, de exemplu, este o cerință obligatorie. Operațiunile mişcărilor de rezistență necesită timp, iar succesul nu vine peste noapte. Fiecare detaliu trebuie pus la punct cu meticulozitate pentru a asigura reuşita. Eu eram responsabil de comunicații. Dețineam rangul de maior şi aveam în subordine nouăzeci de oameni. Problemele de care m-am lovit nu erau de netrecut, doar că rezolvarea lor cerea timp. A trebuit să găsesc metode care să ne permită comunicarea în siguranță cu echipele de infiltrare şi cu unitățile de comando aflate la sute de kilometri distanță de bază. A fost necesar să instituim un sistem de comunicații între fiecare bază a noastră şi cartierul general politic din Miami şi, de asemenea, un sistem mobil de comunicații pentru vasele noastre. Toate aceste proceduri sînt teribil de complicate, întrucît frecvențele radio variază foarte mult în funcție de ora din zi, de condițiile atmosferice şi de vreme, iar aceste lucruri îi sînt cunoscute pînă şi unui operator radio amator.

Am fost nevoit să-i învăț pe operatori să lucreze cu frecvențe radio înalte, cu dispozitive telegrafice, cu codificatoare şi decodificatoare, cu cifruri de tip OTP (*one-time pad*) şi altele asemenea – cam tot ce ar fi putut cuprinde

activitatea de *tradecraft* în comunicații. Şi totul a trebuit să fie funcțional în doar cîteva luni. A fost necesar să proiectez şi să supervizez construcția adăposturilor pentru echipamentul de comunicații. Mai cu seamă înainte de folosirea microîntrerupătoarelor şi a tranzistorilor în comunicații, nu numai selectarea locației pentru echipament era importantă la tropice, ci şi protejarea lui de umezeală, de căldură şi insecte.

Dar cel mai important lucru pe care l-am făcut a fost crearea unui plan de semnalizare, lucru care mi-a luat săptămîni bune înainte de a-l duce la bun sfîrşit. Planul de semnalizare este piesa de rezistență a tuturor operațiunilor de comunicații securizate. Îți spune ce frecvențe să foloseşti şi cînd s-o faci, ce indicator de apel să foloseşti şi cînd s-o faci. Noi, spre exemplu, transmiteam şi recepționam pe două frecvențe, pentru a îngreuna interceptările inamicului. Planul de semnalizare îți spune în ce succesiune sînt folosite frecvențele, cînd se schimbă şi cît de des. În plus, determină ce cifruri vor fi utilizate. Noi foloseam cifrul Agenției, cu cinci litere, care chiar şi astăzi este aproape imposibil de spart deoarece are la bază o grupare aleatorie a literelor, fiecare fiind folosită o singură dată.

Toate acestea priveau doar partea mea de responsabilitate – schema totală de operațiuni implica însă mult mai multe lucruri. Trebuiau angajați şi antrenați căpitanii de vase şi echipajele lor. Trupele de comando trebuiau să învețe să lucreze împreună, în unitate. Rețelele de informații secrete trebuiau puse la punct pentru a putea culege informația, a o evalua şi a o transmite mai departe. Trebuiau proiectate şi produse documente aduse la zi, de la cărți de identitate şi permise de conducere pînă la tot felul de mărunțişuri folosite în mod obişnuit. Trebuiau evaluate bazele operative, trebuiau desemnate rute de aprovizionare pe termen lung. Fiecare dintre aceste sarcini cerea timp. Fiecare necesita planificare. Iar odată finalizate, trebuiau să se integreze în întregul plan operațional, devenind parte a sistemului de coordonare.

În ciuda a ceea ce mulți din Congres par să gîndească în momentul de față, e imposibil să creezi în mod eficient o asemenea operațiune de amploare fără bani şi, ceea ce e la fel de important, fără destul timp şi suficientă răbdare.

Am învățat atunci, în 1963, că echiparea şi antrenarea unei forțe combatante eficiente presupune un efort susținut, indiferent cît de mare e motivația (iar în cazul nostru era foarte, foarte mare).

Asemenea Rezistenței Democratice din Nicaragua, Contra, noi tocmai eram pe punctul de a ne specializa şi rata noastră de succes tocmai începuse să urce, cînd fondurile ne-au fost tăiate, iar operațiunea a fost aruncată la gunoi. De fapt, rezistența din Nicaragua se află într-o poziție mai bună decît fuseserăm noi din punct de vedere militar, deoarece ei şi-au plasat taberele la granițele țării lor sau chiar pe teritoriul acesteia. Noi ne aflam la sute de kilometri depărtare. Trupele noastre trebuiau să călătorească zile întregi pe mare pînă să le apară în fața ochilor țărmurile țării pentru care luptau.

O altă problemă căreia ne-am văzut nevoiți să-i facem față a fost legată de securitate. Serviciile de informații ale lui Castro ne-au vizat imediat. Ne-a luat ceva vreme, dar pînă la urmă am descoperit în rîndurile noastre un spion, pe nume Gabriel Albuerne. Acesta a încercat să lucreze pentru mine, la comunicații, dar n-avea stofă pentru aşa ceva, astfel încît n-a obținut postul. Ca urmare, s-a alăturat forțelor noastre ca electrician. Imediat ce a ajuns la baza noastră din Monkey Point, în Nicaragua, lucrurile au început să meargă prost.

Generatoarele de pe vase au început să se defecteze. La puțin timp după aceea, centrala a început să ne facă probleme. L-am pus pe prietenul meu, Papo Reyes, să verifice cablurile electrice şi am descoperit că Albuerne supraîncărcase unul dintre cablurile trifazice, scurtcircuitînd instalația din depozitul în care ne țineam tot explozibilul. Cînd s-a văzut pus în fața situației, a recunoscut că e agent al lui Castro. L-am ținut sub lacăt pentru o vreme, apoi l-am predat Guvernului Somoza, care l-a încarcerat. Albuerne a

reuşit să evadeze în 1973, în timpul cutremurului din Managua. S-a refugiat la Ambasada chiliană, pînă cînd a reuşit să se întoarcă în Cuba, unde, din cîte ştiu, încă lucrează în cadrul DGI (Cîțiva ani mai tîrziu, am fost contactat de către biroul FBI din Miami şi am fost întrebat dacă ştiu ceva despre un cubanez pe nume Gabriel Albuerne, despre care cei de-acolo spuneau că intrase ilegal în Statele Unite din Canada. I-am spus agentului ceea ce ştiam, iar Albuerne a fost deportat în Canada.)

Genul de operațiuni pe care le-am inițiat împotriva lui Castro combinau războiul economic cu tacticile de gherilă. În ciuda succesului militar redus (doar patru operațiuni complete avuseseră loc înainte de a ne fi stopate fondurile), îşi aveau totuşi importanța lor ca instrumente de propagandă.

Un bun exemplu în sensul ăsta e misiunea din mai 1964, numită Zenon Viera 2. Ținta ei era fabrica de zahăr Cabo Cruz, de pe coasta sudică a provinciei Oriente. Pentru îndeplinirea acestei misiuni, au fost necesari zece luptători de gherilă: doi scafandri, doi luptători de comando pe post de cercetaşi, alți doi care să asigure spatele, trei luptători de comando pentru asalt şi un membru de echipaj pentru barca RB-12. Comandoul a aruncat în aer instalațiile de răcire şi pompare ale fabricii, în timp ce o barcă rapidă Monty, echipată cu armament automat de calibru 50 şi cu lansatoare de rachete de calibru 75 şi 57, a bombardat depozitul, rezervoarele cu melasă şi alcool şi coşul de evacuare a reziduurilor.

Poate părea simplu. Dar nu era vorba de-un film de război sau de-un spectacol televizat, în care misiunile de tip comando se întreprind fără cine ştie ce pregătire şi în care santinelele se uită întotdeauna în altă direcție în timp ce Rambo sau Clint Eastwood apar pe după ziduri. Operațiunea militară pe care am pus-o noi la cale era una complicată şi coordonată, presupunînd trimiterea la peste o mie de kilometri distanță, în ape ostile, a ambarcațiunilor şi a oamenilor, lovirea țintei cu precizie şi revenirea în siguranță şi

fără nici o victimă la bază. Aveam asigurată chiar şi posibilitatea realimentării în Republica Dominicană – vechiul meu prieten Rafael García Toledo era omul de legătură al lui Artime cu dominicanii.

Spre deosebire de războaiele din scenariile hollywoodiene, cele din lumea reală se ghidează aproape întotdeauna, am descoperit, după ceea ce renumitul teoretician militar Clausewitz a numit *La Friction*, o variantă mai elegantă a uneia dintre legile lui Murphy: ceea ce poate merge rău cu siguranță va merge rău. Aparatele de transmisie se strică de obicei, muniția se udă, bărcile se scufundă sub tine, iar santinelele se holbează chiar în direcția ta. Aşa că atunci cînd receptorul meu a preluat mesajul: „Fabrica arde, sînt multe explozii", trimis de pe nava principală, sentimentul de mîndrie şi împlinire a fost copleşitor. Oamenii noştri reuşiseră – prin forțe proprii, fără consilieri americani, fără instructori ai CIA şi fără asistență americană directă.

N-am fost singurul care am simțit asta. Mesajul încărcat de hiperbole al lui Artime către comando era plin de mîndrie. Le-a scris în felul următor:

> Este cea mai grea lovitură pe care comunismul cubanez a primit-o după Golful Porcilor. Pagubele sînt estimate la cinci milioane şi jumătate de dolari… Presa internațională i-a alocat acelaşi spațiu ca şi declarației lui McNamara [secretarul Apărării]. Fratele preşedintelui a izbucnit în urale, în ciuda faptului că fusese de curînd operat de ulcer… În aceeaşi zi, Brazilia a rupt relațiile cu Cuba, iar oamenii cred că noi am determinat guvernul brazilian să ia această decizie. Rahatul e de proporții olimpice în Cuba. Fidel a fost nevoit să emită un comunicat de război… Vă informez, prin intermediul acestui mesaj, că toți cei care ați participat la operațiune veți fi decorați cu medalia Trident… *Viva* MRR! *Viva* Cuba liberă! *Viva* Dumnezeu! Cuba sau nimic! – Artime.

Şi totuşi, în ciuda reuşitei, pînă spre sfîrşitul anului 1964 operațiunile noastre au fost anihilate. Banii începuseră să nu mai ajungă la timp, ca altădată. Informațiile pe care le primeam de la Agenție nu mai erau atît de recente sau atît de valide. Operațiunea noastră fusese concepută şi plănuită de către cei doi Kennedy. Dar JFK a murit în 1964, iar Robert nu mai avea puterea de odinioară. Lyndon Johnson avea alte

priorități (Vietnam, de exemplu), iar noi, cubanezii, nu ne mai găseam loc între obiectivele administrației.

Eram lăsați de izbelişte şi pentru că una dintre operațiunile noastre a pus într-o poziție extrem de inconfortabilă Guvernul Statelor Unite. Pe la sfîrşitul anului 1964, am pornit un raid de tip comando asupra coastei nordice a Cubei. Timp de patruzeci şi cinci de zile, oamenii noştri au călătorit pe mare în condiții foarte proaste, din pricina vremii. Cînd au ajuns la locul stabilit din Cuba, după ce realimentaseră şi se aprovizionaseră în Republica Dominicană, şi-au dat seama că informațiile primite din partea CIA nu mai erau de actualitate: zona de ancorare pe care o aleseseră era iluminată, iar ținta nu mai putea fi atinsă.

Erau frustrați, dar în timp ce au intrat în curentul de lîngă coastă, au văzut un uriaş vapor la distanță. Primul lucru care i-a trecut prin minte comandantului a fost că era vorba despre *Sierra Maestra*, nava-emblemă a marinei comerciale cubaneze. Mi-a transmis imediat informațiile de la fața locului şi mi-a cerut permisiunea de a pregăti un atac asupra navei.

Am încercat să-l localizez pe Artime, întrucît regulamentele ne interziceau orice atac fără un accept obținut de la vîrf. Am transmis un mesaj urgent în Miami, însă Artime era de negăsit. În acelaşi timp, curgeau mesaje dinspre locul acțiunii care-mi comunicau că, dacă mai trebuie să aştepte, vor pierde ținta.

Gîndindu-mă acum la ceea ce s-a întîmplat, nu pot decît să presupun că simțeam aceeaşi frustrare față de ratarea primei ținte ca şi membrii comandoului. Aşa că le-am răspuns: „N-am putut lua legătura cu Artime. Dacă sînteți siguri că ținta e *Sierra Maestra*, aveți undă verde pentru atac”.

La scurt timp, mi s-a transmis că loviseră vasul. Era în flăcări şi avuseseră loc explozii. Am transmis informația către Miami, pe frecvența pe care ştiam că o monitorizează Agenția, dînd coordonatele atacului, astfel încît să poată fi desfăşurate

echipele de salvare şi lăsîndu-i mesaj lui Artime că atacaserăm *Sierra Maestra*.

Puțin mai tîrziu, în aceeaşi dimineață, am primit răspuns din Miami: „Vă rog să ne spuneți unde naiba operați – în Oceanul Atlantic sau în Pacific? *Sierra Maestra* a trecut prin Canalul Panamá acum două săptămîni, în drum spre China comunistă”.

Îngrijorarea mea a atins cote maxime. Dacă atacaserăm un vas al Statelor Unite, prejudiciile aduse cauzei noastre ar fi fost de proporții gigantice. Abia mai tîrziu am aflat ce se întîmplase. Comandoul s-a apropiat de cargobot dinspre pupa la tribord şi au îndreptat reflectorul spre vas. Au văzut cuvîntul *Sierra*. Entuziasmați de perspectiva distrugerii unei ținte atît de importante, n-au mers mai departe de-a lungul tribordului, pentru a vedea restul numelui. Dacă ar fi făcut-o, ar fi văzut că în continuare apărea denumirea *Aranzazu* şi nu *Maestra*. Atacaseră cu mitraliere de 50 mm şi cu lansatoare de calibru 57 un inofensiv cargobot spaniol. L-au ucis pe căpitan, au rănit o mare parte din echipaj, au dat foc vasului şi l-au scos din uz.

Am descoperit ulterior că nava transporta un boiler pentru o fabrică de trestie-de-zahăr cubaneză şi diverse produse alimentare pentru Crăciun. Ne-am simțit îngrozitor. Imediat după incident, întregii noastre operațiuni i s-a pus punct. Bărcile noastre rapide au fost luate de către Agenție şi trimise în Africa, fiind întrebuințate în Congo. Unii dintre oamenii care mi-au fost alături în Nicaragua au plecat la rîndu-le voluntari în Africa.

Eu m-am întors în Miami, unde m-am angajat din nou, *part-time*, ca agent principal. Mi-am recuperat timpul pierdut alături de fiica mea, Rosemarie. Nu fusesem în America la naşterea ei – ceea ce pe Rosa a supărat-o profund. Pe lîngă munca la CIA, mi-am mai luat încă două slujbe ca să pot plăti facturile. Cel de-al doilea copil, Félix Jr., a venit pe lume în ziua de 26 aprilie 1966, iar eu m-am bucurat să am atît o fată, cît şi un băiat.

În această perioadă, am acceptat doar o misiune scurtă în Venezuela, unde am lucrat alături de doi americani – Bert şi Joe – şi am avut parte de trei luni plăcute în Caracas, surprinzător de liniştite şi lipsite de orice frecuş. Singura emoție reală a apărut la întoarcerea în Miami. Documentele mi se rătăciseră undeva pe drum, aşa încît am zburat din Venezuela fără nici un fel de act care să spună cine sînt. Agentul CIA care se ocupa de mine a fost avertizat de problemele întîmpinate, iar la aterizare m-a aşteptat. Mi-a înmînat un pachet – în care se aflau toate actele, de la permisul de conducere pînă la un document de identitate portorican – şi m-a pus să semnez pentru ele chiar acolo, sub ochii celor din cadrul controlului vamal al Statelor Unite. Dar probabil că şi ei au ştiut ce se petrece, întrucît nu mi-au făcut nici o problemă.

Vreme de vreo doi ani, am trăit o viață destul de obişnuită alături de Rosa şi de copii. Apoi, într-o zi din luna iunie a anului 1967, am primit un telefon de la un ofițer CIA. Urmările acelei discuții nu s-au epuizat nici pînă astăzi.

9

Omul de la CIA era Larry S. Nu-l cunoşteam. Mi s-a spus că venise de la Washington şi că era de rang înalt. Ofițerul meu supraveghetor, pe care îl voi numi Earl, a aranjat o întîlnire, spunîndu-mi că Larry are o propunere pe care crede că o voi găsi interesantă. Am stabilit întîlnirea într-o casă conspirativă din zona Homestead. Acolo, Larry mi-a descris misiunea specială pentru care Agenția credea că sînt omul cel mai potrivit.

Mi-a spus că era posibil să stau în America de Sud o perioadă mai mare de timp, că misiunea urma să-mi pună în

valoare abilitățile privind războiul neconvențional, operațiunile de gherilă şi cele de comunicații. I-am spus că sînt interesat.

— Bine, a spus Larry. Sînt şanse mari, a adăugat, ca Che Guevara să fie implicat în activități de gherilă în Bolivia. Sarcina ta este să-i ajuți pe bolivieni să-i dea de urmă şi să-l captureze. Félix, a zis el după o pauză, dacă te-aş alege pentru această misiune, cît de repede ai putea pleca?

Am încercat, fără prea mare succes, să nu dau frîu liber entuziasmului care m-a cuprins.

— Depinde, i-am răspuns. Dacă vrei să plec la noapte, mă duc să-mpachetez cîteva lucruri şi s-o anunț pe Rosa c-o să fiu plecat pentru o bucată de vreme. Dacă-mi spui că am doar cîteva ore, o s-o sun din aeroport pentru a-i spune că o să fiu plecat cîteva luni. Iar dacă-mi spui „chiar acum", atunci să plecăm şi, în drum spre aeroport, o să-ți dau numărul meu de telefon de-acasă şi ai să o suni tu pe Rosa din partea mea.

N-am plecat în acea zi, însă, la scurt timp, Earl m-a sunat să-mi spună că, din şaisprezece agenți intervievați, eu şi încă unul am fost selecționați de către Larry pentru misiune. Am împachetat, i-am spus Rosei că o să ne reîntîlnim cît de repede se va putea şi am luat avionul către Washington, pentru a începe instructajul premergător misiunii.

După aterizarea pe National Airport, am plecat direct către apartamentul închiriat de Agenție în centrul Washingtonului. Era un apartament luminos, decorat cu gust, situat la mică distanță de monumente. Cineva de la CIA a luat legătura cu mine. M-a întrebat dacă sînt dispus să lucrez cu un om numit Eduardo. I-am spus că da – îl cunoscusem pe Eduardo în timpul antrenamentelor de infanterie de la Fort Benning, în 1963. Nu eram prieteni apropiați, dar n-am avut nici o obiecție.

— Bine, a spus omul de la Agenție. Du-te la plimbare pentru o vreme şi revino în două-trei ore.

Am rătăcit pe lîngă Mall, m-am minunat în fața monumentelor comemorative ale lui Lincoln şi Jefferson şi

dinaintea Monumentului Washington şi am coborît înspre Capitoliu, copleşitor chiar şi în fierbinţeala verii. Americanii par să uite uneori însemnătatea acestor lucruri. Ca refugiat din calea dictaturii comuniste, n-am făcut niciodată asta. Era bine să le văd de aproape, în timp ce mă gîndeam încotro avea să mă poarte soarta şi la perspectiva de a-mi întîlni faţă-n faţă unul dintre cei mai aprigi inamici.

Cînd m-am întors la apartament, Eduardo era acolo. Ne-am strîns mîinile. Apoi omul Agenţiei ne-a expus coordonatele planului. Eduardo şi cu mine aveam să călătorim spre Bolivia, unde urma să lucrăm sub conducerea unui ofiţer CIA. I se spunea Jim şi opera sub o acoperire oficială, avînd un paşaport oficial roşu. Eduardo şi cu mine urma să avem documente care să arate că sîntem cubanezi rezidenţi în SUA. Numele lui de împrumut era Eduardo Gonzalez. Numele meu era Félix Ramos Medina, pe care eu îl cerusem, deoarece corespundea cu iniţialele mele reale.

Faptul că Eduardo şi cu mine nu aveam cetăţenie americană era foarte important. Unul dintre principalele motive pentru care am fost selecţionaţi, aveam să-mi dau seama mai tîrziu, era că, la dorinţa Casei Albe, ambasadorul american în Bolivia emisese un ordin prin care nici un cetăţean al Statelor Unite nu putea participa la acţiuni de luptă în zonele în care operau trupele de gherilă.

Acoperirea noastră era de natură comercială – eram doi oameni de afaceri cubanezi, rezidenţi în SUA, care veniseră să exploreze oportunităţile de investiţii în Bolivia. Guvernul bolivian ştia cu exactitate, evident, cine eram. Însă poveştile noastre de acoperire aveau să ne protejeze de o atenţie nepotrivită din partea presei – apăruseră deja ceva speculaţii privind prezenţa lui Che – şi a agenţilor lui Castro care s-ar fi putut afla în zonă. Acoperirea n-a fost concepută să ne ţină o veşnicie, dar era îndeajuns de decentă pentru a ne permite să intrăm, să ne facem treaba şi să plecăm fără un risc prea mare.

Odată încheiat procesul de selecție a echipei, au început două săptămîni dificile de instructaj al Agenției cu privire la tot ce ar fi trebuit să ştim, de la situația politică din Bolivia, pînă la istoricul fiecărei persoane cu care aveam să colaborăm. Ca de obicei, din rațiuni de securitate, sesiunile de instructaj s-au ținut în apartament, şi nu la centrul CIA. Pe lîngă informațiile legate de politica şi armata boliviană, a trebuit să revăd şi să pun în practică un plan de semnalizare cu centrul CIA, atît prin transmisiuni vocale, cît şi prin cod Morse. Aveam carnete cu coduri şi frecvențe. Din cauza munților înalți din Bolivia, transmisiunile aveau să fie deseori dificile. Din multe zone ale țării era mult mai uşor să transmiți ceva către o stație de comunicare învecinată decît să încerci să prinzi Ambasada din La Paz. De acolo, mesajul urma să fie transmis la Washington, după care înapoi către La Paz.

Odată ajunşi la fața locului, urma să petrecem o mare parte din timp lucrînd separat. Eduardo avea să se concentreze pe antrenamentul unui grup de elită de aproximativ zece bolivieni, urmărind să-i inițieze în domeniul culegerii de informații secrete, făcîndu-i capabili să devină ochii şi urechile batalionului lor. Planul era ca, după antrenament, ei să poată opera, ca civili, în teritoriul controlat de gherile. În acelaşi timp, eu urma să lucrez la nivel de divizie, coordonînd activitățile alături de doi ofițeri de contrainformații, maiorul Arnaldo Saucedo şi şeful său, colonelul Joaquín Zenteno Anaya, ambii devenindu-mi în timp foarte apropiați. Treaba mea avea să fie aceea de a urmări schema generală a lucrurilor şi de a-i ajuta pe bolivieni să reacționeze rapid la informațiile brute pe care le primeau.

Cel mai important element al succesului unei operațiuni în cadrul unui război neconvențional este informația secretă. Abilitatea de a reacționa rapid la noile informații devine crucială cînd ai de-a face cu trupe de gherilă şi cu operațiunile lor. Asemenea cetățenilor din multe țări din

Lumea a Treia, bolivienii nu stăteau prea mult pe gînduri cînd era vorba de prizonieri. Brutalitatea era ceva obişnuit în armată, la fel şi tratamentul dur din partea ofițerilor. Trupelor li se ordona deseori să nu ia prizonieri; execuțiile rapide, chiar dacă nu se practicau în mod uzual, nu erau totuşi doar nişte excepții.

Am făcut o serie de progrese în a le demonstra bolivienilor că forța nu era singura alternativă. Pappy Shelton, maior în cadrul Forțelor Speciale americane, le-a explicat celor din armata boliviană că un antrenament dur, însă nu brutal, aplicat unor indieni Quechua înrolați ca *soldados* (soldați) îi putea transforma din copii de țărani în luptători curajoşi şi hotărîți. Chiar făcuse acest lucru cu un grup de aproximativ şase sute de soldați din armata boliviană în zona în care urma să lucrez şi eu.

Shelton a fost una dintre cele mai bune persoane cu care am avut onoarea să lucrez. Deşiratul din Tennessee fusese înregimentat timp de zece ani, înainte de a merge la şcoala de ofițeri. Fusese paraşutist şi îndurase o dificilă pregătire ca ranger înainte de a intra în rîndul Beretelor Verzi. Această muncă îi venea ca turnată, în timp ce majoritatea ofițerilor bolivieni îşi tratau oamenii cu diferite grade de cruzime.

Ofițeri bolivieni care fuseseră antrenați în SUA considerau totuşi că brutalitatea – atît la adresa propriilor trupe, cît şi cea împotriva prizonierilor – nu era o soluție pe termen lung. Speram la rîndu-mi să fiu capabil să-i conving pe oamenii cu care voi lucra că felul în care-ți tratezi prizonierii contează. Un om care crede că eşti de partea lui îți va spune mult mai multe lucruri decît unul care crede că îl vrei mort. Îți va da informații pe care el le va considera neimportante, dar care pentru tine, raportîndu-le la întregul plan de luptă, sînt esențiale.

Pe lîngă ajutorul dat ofițerilor pentru a-şi rafina tehnicile de interogare, speram să reuşesc să le arăt cum să folosească documentele confiscate. Aşa cum le-am spus bolivienilor acum mai bine de două decenii şi aşa cum încerc să-i conving

astăzi pe prietenii mei din armata salvadoriană, documentele din ranița unui luptător de gherilă sînt, de multe ori, mai prețioase decît aurul. Ele furnizează informații importante despre cum şi unde operează, despre cine-i sînt colegii şi colaboratorii şi despre ceea ce are de gînd să facă. De asemenea, îți pot oferi indicii detaliate despre personalitatea lui şi despre strategiile pe care plănuia să le folosească împotriva ta. Portofelul conține deseori poze şi notițe care-ți permit să înveți lucruri despre viața sa personală – elemente pe care le poți folosi în timpul interogatoriilor.

Am descoperit totodată că luptătorii de gherilă au tendința de a purta de toate asupra lor. Fiind tot timpul în mişcare, cară deseori asupra lor acte, carnete, jurnale, coduri de comunicație şi registre contabile care ne permit să le examinăm operațiunile în detaliu. Aceste mărunțişuri sînt de prea multe ori ignorate fie de către soldații la care ajung pe cîmpul de luptă, fie de către ofițerii responsabili. N-ar trebui să se întîmple asta. Ar trebui cercetate imediat, pentru a fi exploatate tactic la locul faptei. Reacționînd rapid la noile informații, ai putea lansa o campanie de succes împotriva unei unități de gherilă pe care, cu cîteva ore înainte, nu păreai a avea vreo şansă s-o localizezi. Învățîndu-i pe bolivieni aceste adevăruri simple, credeam că vom fi capabili să-l găsim, să-l izolăm şi să-l capturăm pe cel mai mare duşman al nostru, Che Guevara.

În timpul perioadei de instructaj din Washington, am primit şi veşti bune legate de salariul meu. Pentru această misiune urma să primesc mai mult decît dublu. Pînă atunci, ca agent principal primeam cam 300 de dolari pe lună, ceea ce mă obliga să am o slujbă suplimentară pentru a-mi întreține familia. Acum urma să fiu plătit cu 800 de dolari pe lună – net – plus decontarea cheltuielilor.

Dar nu banii erau motivul pentru care m-am oferit voluntar. Perspectiva de a-l captura pe Che Guevara m-a atras ca un magnet către Bolivia.

Ernesto Guevara de la Serna s-a născut la 14 iunie 1928, în Rosario, la aproximativ 300 km nord-vest de Buenos Aires. La scurt timp, prospera familie Guevara s-a mutat în capitala Argentinei. Dar pe cînd Ernesto avea cam patru ani, s-au mutat din nou: copilul dezvoltase o formă gravă de astm, iar doctorii le-au recomandat părinților clima din Córdoba, un oraş din centrul țării. În ciuda bolii şi a staturii sale mici, tînărul Ernesto a excelat în ceea ce priveşte sporturile, conform relatărilor practicînd chiar şi rugby-ul, un sport ce presupune contact fizic.

A fost totodată şi un student înzestrat, obținîndu-şi diploma de medic în 1952, la Universitatea din Buenos Aires. Şi mai era şi un călător pasionat. Pînă să termine colegiul, deja vizitase aproape toată America de Sud şi făcuse prima călătorie în Statele Unite, petrecînd ceva timp în Miami. După ce a absolvit, Guevara şi-a continuat călătoriile. Cam în această perioadă – nu mi-a fost clar niciodată cînd şi unde – tînărul şi influențabilul Guevara a devenit marxist. De-a lungul şederilor ulterioare în Costa Rica şi Guatemala, idealistul medic a intrat în cercurile revoluționare subversive.

Che – care era porecla lui, derivată dintr-un apelativ argentinian ce s-ar putea traduce prin „hei, prietene" – l-a întîlnit prima oară pe Fidel Castro în Mexic, în 1955. Unii spun că le făcuse cunoştință Hilda Gadea, o marxistă din Perú care avea să devină prima soție a lui Che; alții spun că prima întîlnire s-ar fi produs prin intermediul fratelui vitreg al lui Fidel, Raúl Castro. Indiferent care versiune e adevărată, indiscutabil rămîne faptul că Guevara a fost atras aproape imediat de năzuințele lui Fidel şi a devenit parte integrantă a planurilor revoluționare ale acestuia. În 25 noiembrie 1956, Che a fost unul dintre cei optzeci şi doi de luptători de gherilă care au navigat cu yahtul *Granma* pentru a pătrunde în Cuba şi a-l răsturna pe Fulgencio Batista.

Aproape toți au fost omorîți sau capturați de armata lui Batista, la scurt timp după debarcarea lor de pe 2 decembrie. Che a fost unul dintre cei doisprezece care au supraviețuit şi

au reuşit să fugă la Sierra Maestra. A fost punctul în care legenda lui ca luptător de gherilă a luat ființă. Fidel i-a dat comanda asupra regiunii Las Villas – zona în care m-am născut şi am crescut eu. Che chiar şi-a însuşit cetățenia cubaneză. Iar după ascensiunea la putere a lui Castro, a ocupat cîteva poziții de conducere în guvernul comunist.

A fost numit ministru al Industriilor. A devenit şeful Băncii Naționale Cubaneze şi a semnat pe bancnotele lui Castro cu un singur cuvînt – Che. A participat la întîlnirile Alianței pentru Progres din Montevideo, Uruguay, în august 1961. Acolo, la o întîlnire secretă cu consilierul lui JFK, Richard Goodwin, îi transmisese „mulțumiri" sarcastice lui Kennedy pentru că-l ajutase pe Fidel să-şi asigure dominația comunistă a Cubei prin netrimiterea ajutorului necesar din timpul invaziei din Golful Porcilor.

Ca ministru de stat cubanez, Che a călătorit peste tot, iar reputația lui de purtător de cuvînt în favoarea revoluțiilor violente a crescut, mai ales după apriga izbucnire de la Adunarea Generală a Națiunilor Unite, unde a atacat conceptele coexistenței şi ale democrației. A fost primit la Moscova în toamna anului 1964. Mai tîrziu în acel an a făcut prima vizită în Africa.

Apoi, în aprilie 1965, Guevara a dispărut din spațiul public. La acea vreme apăruseră zvonuri că ar fi fost executat de către Fidel din motive politice. Cu o imagine romantizată, de bărbat bine, cu privire blîndă şi purtînd o beretă de luptător de gherilă (imagine pe care a cultivat-o cu asiduitate), Che a fost întotdeauna mult mai idealist decît pragmaticul, emfaticul fumător de trabuc Fidel – calități care îl făceau totodată şi mai periculos.

Comunismul lui Che era dur şi auster, după tiparul „Marşului Lung" personificat de Mao Zedong şi Ho Şi Min, nu versiunea mai permisivă şi coruptă a marxism-leninismului de tip sovietic al lui Fidel şi Raúl Castro.

Dar Che nu fusese ucis. Se ocupa, în schimb, cu exportul revoluției comuniste în Africa. Folosind numele „Comandante

Tatu" ca *nom de guerre* şi comandînd peste o sută de luptători de gherilă cubanezi – printre care şi un anume Pombo, care mai tîrziu l-a însoțit în Bolivia ca bodyguard –, Che a recrutat africani şi a dus un război de gherilă în Congo împotriva preşedintelui susținut de Occident, Moïse Tshombe. (Şi unde, trebuie spus, bărcile rapide de cincisprezece metri, cu rame de aluminiu, pe care le folosiserăm în operațiunile coordonate de Artime, fuseseră reintroduse de către CIA în lupta împotriva expansiunii comuniste.)

În multe privințe, obiectivele dificile pe care Che se străduise să le atingă sînt exemple care servesc atît la cristalizarea propriilor sale credințe, cît şi la ilustrarea, prin intermediul unei intense exploatări de către alții, a imaginii lui de comunist revoluționar. Într-o scrisoare trimisă părinților la mijlocul anilor 1960, Che scria:

> Marxismul meu are rădăcini puternice şi este purificat. Cred în conflictul armat ca unică soluție pentru oamenii care luptă pentru libertatea lor şi acționez în conformitate cu acest crez. Mulți mă vor considera aventurier, ceea ce şi sînt – doar că de alt tip, unul dintre aceia care-şi riscă propria piele pentru a demonstra că idealurile lui sînt adevărate.

Din motive personale, Che a hotărît „să-şi rişte pielea" organizînd şi conducînd o mişcare de gherilă comunistă în Bolivia. În octombrie 1966, revoluționarul de treizeci şi opt de ani, care renunțase la cetățenia cubaneză, a intrat în Bolivia cu unul dintre cele două paşapoarte uruguayene false pe care le avea. Ambele fuseseră emise în Montevideo. Cel cu numărul 130220 fusese emis pe numele Ramón Benítez Fernández, în 2 decembrie 1965. Cel cu numărul 130748 i-a fost emis, în 22 decembrie 1965, lui Adolfo Mena Gonzáles. La scurt timp după ce a intrat în țară, Che a părăsit La Paz şi a preluat comanda unei mici armate de comunişti în provincie. Această decizie avea să-i fie fatală.

Din nefericire pentru el, Che alesese să conducă această insurecție nereuşită într-o țară care nu doar că era inospitalieră din punct de vedere geografic, dar era şi locul

unde îndemnurile sale revoluționare nu prea aveau ecou în general.

Bolivia este una dintre cele două națiuni din America de Sud care sînt înconjurate de uscat (cealaltă e Paraguay). Este învecinată cu Brazilia, Paraguay, Argentina, Chile şi Perú. Şi, în timp ce pe hartă ar putea părea locul ideal pentru a exporta revoluții şi comunism, adevărul e că, din cauza munților şi a terenului accidentat, deplasarea dintr-o regiune în alta fără transport aerian era practic imposibilă în anii ’60.

Mai mult – am aflat asta în timpul instructajului de la Washington –, populația Boliviei, cei mai mulți fermieri de origine indigenă împărțiți în două grupuri majore, Quechuas şi Aymaras, nu se prea grăbea să-şi răstoarne guvernul. În noiembrie 1964, un fost general de aviație, pe nume René Barrientos Ortuño, a preluat puterea în urma unei lovituri de stat pusă la cale de forțele armate boliviene. În august 1966, Barrientos a devenit preşedinte.

Deşi trecuse prin tot felul de probleme interne, Bolivia, spre deosebire de alte țări din regiune, nu era un teren fertil pentru expansiunea comunismului. Cubanezii se gîndiseră că, asemenea celei mai mari părți a Americii de Sud, şi Bolivia era condusă de cîțiva proprietari de teren foarte puternici, care-i exploatau pe țărani, presupunere care s-a dovedit a nu fi însă adevărată. În mare parte, țăranii aveau o situație bună. Aveau suficient pămînt la dispoziție, pe care îl puteau cultiva după cum doreau. Mai mult, atunci cînd Che şi aliații săi comunişti au încercat subminarea guvernului, erau în derulare o serie de reforme economice şi agrare.

Au existat şi alte elemente care le-au creat probleme celor din gherilă. Unele pot părea minore la suprafață – dar n-au fost aşa. Spre exemplu, indienii bolivieni nu obişnuiau să poarte barbă. Aşa încît au avut o reacție instinctuală de teamă şi neîncredere văzîndu-i pe luptătorii de gherilă cubanezi, alături de peruvieni şi de aliații locali bolivieni, cu bărbi şi păr lung. Această neglijență din partea gherilelor a avut două urmări: a fost mult mai dificil pentru cubanezi să

obțină provizii în timp ce se deplasau din loc în loc şi au devenit ținte mai uşoare pentru armată, deoarece țăranii se arătau destul de dornici să îi denunțe autorităților pe „străinii" care se insinuaseră între ei.

În sfîrşit, devenise practic imposibil pentru grupul lui Che să acționeze după dictonul lui Mao Zedong: „Luptătorul de gherilă ar trebui să se poată deplasa printre mase precum peştele în apă". De asemenea, comuniştii aveau totodată propriile lor probleme interne: erau decimați de luptele dintre diverse facțiuni, care-i divizaseră şi-i înfuriaseră.

Che s-a aruncat în această situație confuză cu tot idealismul său revoluționar proletar. Trupa sa de gherilă avea să numere în cele din urmă, în totalitatea ei, cincizeci şi trei de membri. Din aceştia, treizeci erau bolivieni, şaptesprezece cubanezi, unul argentinian, unul est-german, trei peruvieni, iar unul – al cărui *nom de guerre* era Danton – era scriitorul comunist francez Régis Debray.

Pe 20 aprilie 1967, Debray a fost capturat. În primele ore a avut parte de un tratament brutal din partea armatei. Apoi şi-a făcut apariția un agent CIA de origine cubaneză, cunoscut pe atunci sub numele de Gabriel García García (numele lui real este de fapt Julio şi e un vechi prieten de-al meu), care era consilier de contrainformații al Ministerului de Interne şi Securitate Publică din Bolivia, iar Debray a fost tratat cu omenie şi respect. Într-un articol publicat în *Evergreen Review* în februarie 1968, Debray a afirmat chiar că e posibil ca CIA să-i fi salvat viața.

García şi bolivienii l-au interogat de francez cu meticulozitate. În unele rapoarte publicate mai tîrziu se afirmă că Debray a susținut la interogatoriu că nu-l văzuse niciodată pe Che, că era doar un jurnalist care documenta mişcarea de gherilă şi că bolivienii îi crezuseră această poveste. Adevărul este însă cu totul altul. În cele din urmă, Debray le-a mărturisit de bună voie bolivienilor şi celor de la CIA tot ce ştia despre operațiunile lui Che. Mărturia lui Debray a convins de fapt Agenția să facă pregătirile pentru

capturarea alunecosului revoluționar. Francezul ar fi putut fi condamnat la moarte. În schimb, întrucît cooperase, a primit doar o sentință de treizeci de ani, iar în cele din urmă a fost chiar grațiat, în 1970.

În Washington, am petrecut multă vreme studiind transcrierile interogatoriilor lui Debray, precum şi altele care ne-au fost puse la dispoziție de bolivieni. Cu ajutorul lor ne făcuserăm o hartă psihologică, obținuserăm indicii valoroase despre oamenii împotriva cărora aveam de luptat.

Am observat că în urma acestor trupe de gherilă rămăseseră o mulțime de documente, fie sub forma aşa-numitelor „comunicate revoluționare" (declarații propagandistice emise pentru uzul public), fie sub forma jurnalelor sau a notițelor. (Practica de a păstra o asemenea cantitate de documente incriminatorii nu s-a limitat doar la gherilele din Bolivia. De curînd, în El Salvador, am văzut ranițele unor luptători din FMLN – Farabundo Martí para la Liberatión Nacional [11] – care gemeau de hîrtii. Aceste comori fără stăpîn sînt, în mod cert, o sursă nemaipomenită de informații. De asemenea, ele reprezintă o eroare gravă de strategie a trupelor de gherilă, şi totuşi comuniştii persistă în colectarea, iarăşi şi iarăşi, a acestor documente.)

Mai important, mi s-a spus că, dacă vom reuşi să-l capturăm pe Che, Statele Unite ne vor sprijini din toate punctele de vedere pentru a-l duce viu în Panamá, pentru interogatorii. Am fost asigurat că, dacă situația o va cere, vom avea parte de avioane şi elicoptere gata de plecare.

Am descoperit, de asemenea, nişte informații interesante despre un anume luptător din gherilă menționat de francez, un tînăr pe nume José Castillo Chávez, al cărui *nom de guerre* era Paco. Descriindu-l pe Paco în timpul interogatoriilor, Debray a afirmat în cîteva rînduri că acesta n-avea nici o reținere în a vorbi despre faptul că fusese mințit de comuniști. Tînărul bolivian de treizeci de ani, tapițer de profesie, afirma despre sine că e teoretician, nu luptător, şi că

fusese atras de partea lor ca urmare a promisiunii unei educații revoluționare la Havana şi Moscova.

În loc de asta, i s-a plîns Paco lui Debray, primise o armă şi fusese trimis în junglă. La acea vreme m-am gîndit că Paco s-ar putea transforma într-o excelentă sursă de informații dacă era prins în viață.

Instructajul s-a încheiat în cele din urmă, iar noi ne-am întors în Miami. Urmînd procedurile de *tradecraft*, în ziua de 21 iulie am cumpărat de la compania aeriană Braniff un bilet pe ruta New York – La Paz pentru 31 iulie, sub numele Félix Ramos. În ziua următoare, am cumpărat un bilet Miami – New York, pentru aceeaşi zi, de astă dată folosindu-mi numele real.

În ziua de 31 iulie am zburat spre New York, unde, într-un hotel Holiday Inn din apropierea Aeroportului Kennedy, mi-am primit documentele de la CIA. Apoi m-am îmbarcat, împreună cu Eduardo, în avion. Urma să facă o scurtă escală în Miami înainte de a-şi continua zborul către La Paz, iar noi fuseserăm avertizați să nu coborîm. Soarta a făcut însă ca radarul avionului să se strice, aşa încît ne-am petrecut noaptea la hotelul Aeroportului Miami, sperînd să nu fim văzuți întîmplător de nici un cunoscut. În noaptea de 1 august am zburat, în fine, spre Bolivia.

10

Eduardo şi cu mine am ajuns în La Paz la primele ore ale dimineții. Am fost întîmpinați de ofițerul responsabil de cazul nostru, Jim, de un alt angajat al Agenției şi de un ofițer bolivian de la Imigrații. Omul de la CIA ne-a luat documentele şi chitanțele bagajelor, spunîndu-ne că va obține toate ştampilele, va lua valizele şi apoi se va întîlni cu noi la hotel. Eram agitat şi voiam să mă apuc de treabă imediat, dar erau nişte formalități de care trebuia să ne ocupăm înainte de a începe treaba. Prima noastră obligație a fost vizita acasă la preşedintele Boliviei, René Barrientos Ortuno.

Fostul general de aviație ne-a întîmpinat cu căldură în reşedința lui rece. (Faptul că locuința preşedintelui era rece probabil era cunoscut, de vreme ce şeful de birou CIA din La Paz, care ne-a însoțit, i-a adus şefului de stat bolivian o pătură electrică drept cadou!) Barrientos primise deja toate datele despre noi. Chiar şi aşa, i-am povestit despre unele operațiuni împotriva lui Castro şi despre lupta noastră împotriva comunismului. A părut mulțumit să ne asculte relatările.

După discuție, preşedintele ne-a dat lui Eduardo, lui Jim şi mie nişte cărți de vizită adresate întregului personal militar şi civil. Fiecare avea semnătura personală a lui Barrientos şi cereau tuturor să ne ofere tot ajutorul şi cooperarea de care am putea avea nevoie. De acolo am mers direct la hotelul Paz, pentru a face un duş rapid şi a ne bărbieri. Apoi am fost conduşi la întîlnirea cu generalul Alfredo Ovando Candía, comandantul suprem al Forțelor Armate Boliviene. Primirea de la Ovando a fost mult mai oficială şi mai formală decît

întîmpinarea de care tocmai avuseserăm parte la reşedința preşedintelui Barrientos.

Ne-a măsurat superficial din priviri, apoi ne-a aprobat ID-urile militare – mici acte cu pozele noastre, care ne acreditau apartenența la Forțele Armate Boliviene. Mie mi se oferise rangul de căpitan. Urma să ne ridicăm documentele mai tîrziu în aceeaşi zi de la *estado mayor* – cartierul general al personalului.

La scurt timp după sosirea aici, Eduardo şi cu mine ne-am împărțit responsabilitățile. Am părăsit La Paz pentru a putea fi mai aproape de zonele unde operau trupele de gherilă. În timp ce el era concentrat asupra muncii cu batalionul de rangeri, eu mi-am stabilit sediul în oraşul Santa Cruz şi am început lucrul la nivel de divizie cu un mic grup de ofițeri bolivieni, arătîndu-le cum pot să-şi îmbunătățească operațiunile de culegere de informații secrete. Cam jumătate din timp mi-l petreceam în La Esperanza, unde-şi aveau sediul central rangerii (şi unde maiorul Pappy Shelton îşi avea tabăra de antrenament pentru forțele speciale).

Cînd ne-am început misiunea în La Paz şi de-a lungul primelor zile petrecute în Santa Cruz, am urmat cu grijă toate instrucțiunile de securitate primite de la Washington, ceea ce însemna să purtăm haine civile, să ne străduim să păstrăm secrete întîlnirile noastre şi aşa mai departe. Dar pe parcurs, după ce am început să lucrăm într-o tot mai strînsă relație cu armata boliviană – folosind, spre exemplu, unul dintre camioanele lor de peste două tone pentru naveta de la Santa Cruz la tabăra de antrenament a rangerilor din La Esperanza –, ar fi fost destul de caraghios ca nişte civili să conducă un Jeep sau un camion militar. Aşa că am început să purtăm uniforme aproape tot timpul, dar fără a afişa vreun rang militar. Le dădeam jos doar cînd mergeam să mîncăm sau cînd, pur şi simplu, ieşeam în public, însă în perioada cît am stat în Bolivia mi-am dat seama că uniforma mă ajută să mă amestec în mulțime şi să mă simt mai puțin străin.

Se lucra foarte uşor cu bolivienii, în special cu ofițerul diviziei de informații, maiorul Arnaldo Saucedo, cu care am dezvoltat repede o relație de colegialitate excepțională. Saucedo a acceptat imediat faptul că aveam mai multă experiență în operațiunile antigherilă decît el, aşa încît s-a arătat foarte deschis la sugestii.

Una dintre cele mai importante idei pe care le-am oferit lui Saucedo şi colegilor săi de la bun început a fost aceea de a-şi coordona activitățile de informații cu alte unități boliviene. Che reuşise, în planificarea operațiunilor sale de gherilă, să folosească o tehnică devenită comună multor mişcări de insurgență. Şi-a aşezat tabăra într-o zonă controlată de o anumită unitate boliviană, dar a acționat dincolo de rîu, într-o zonă învecinată, controlată de o altă unitate. Mai concret, tabăra lui Che se întindea la sud de Rio Grande, în sfera de operațiuni a Diviziei a IV-a boliviene. Cu toate astea, marea majoritate a misiunilor sale s-au desfăşurat la nord de Rio Grande, într-o regiune patrulată de Divizia a VIII-a.

Che şi-a dat seama că majoritatea comandanților, fiind competitivi prin definiție, nu vor coopera uşor unii cu alții. (Cei din cadrul Viet Cong [12] ştiau şi ei lucrul ăsta, iar acum au aflat şi comuniştii din El Salvador.) Prin urmare, n-a creat nici un fel de probleme în sudul rîului, astfel încît, dacă ar fi fost întrebat, comandantul Diviziei a IV-a i-ar fi răspuns omologului său de la Divizia a VIII-a că „noi n-avem aici nici un fel de probleme cu gherilele”. Treaba mea era să-i conving pe bolivieni că războiul împotriva lui Che va fi cîştigat numai prin coordonarea eforturilor – împărtăşind veştile şi informațiile şi cuplînd operațiunile.

Zilele mele de lucru au intrat curînd într-un soi de rutină. Plecam pe la şapte dimineața către cartierul general al diviziei, unde mă întîlneam cu şeful de la informații. În general, aveam de analizat documente – hîrtii găsite asupra gherilelor, rapoarte de informații sau transcrieri ale unor interogatorii. Fiecare fărîmă de informație primită era pusă la

dosare. Era un proces foarte laborios. Astăzi, ofițerii de la informații folosesc computere cu baze de date relaționale, cu ajutorul cărora se pot sorta şi indexa sute de mii de biți de informații într-o fracțiune de secundă. Însă noi am alcătuit manual dosare pentru fiecare membru al gherilei lui Che, adunînd şi copiind frînturi de informații, după primirea şi verificarea lor, la maşina de scris. Multiplicarea se făcea cu indigoul.

Am alcătuit dosare pentru fiecare luptător de gherilă din trupa lui Che. Am încercat să includem acolo toate lucrurile esențiale, pe care am putut pune mîna, fireşte, cu privire la ei – nume, *nom de guerre*, rang, vîrstă şi cetățenie. Dar dosarele noastre conțineau şi informații care ne ajutau să prevedem cum vor reacționa oamenii respectivi. Aveam nevoie să ştim care dintre ei fumează şi care nu, care dintre ei are puşcă, pistol, sau mitralieră. Trebuia să aflăm cu ce se îmbracă, ce mănîncă şi cum vorbesc, să ne lămurim asupra prieteniilor şi invidiilor dintre ei, să descoperim care are calități de lider şi care are doar calități de discipol. Fără a-i vedea cu ochii noştri, trebuia să ne dăm seama cum arată fiecare. Fără să vorbim cu ei, trebuia să ne dăm seama cum se mişcă pe teren – cum se comportă fiecare cînd patrulează. În cele din urmă, am ajuns să-i cunoaştem de parcă le-am fi stat alături în anevoioasele incursiuni prin junglă.

Asemenea tehnici de contrainsurgență, normale pentru SUA sau pentru alte națiuni dezvoltate, nu erau des folosite în Lumea a Treia. Cînd au fost probleme cu trupele de gherilă din Honduras şi din Guatemala, la sfîrşitul anilor ’70 şi începutul anilor ’80, consultanți de la AMAN, Direcția de Informații Militare a Forțelor de Apărare israeliene, şi de la Shin Bet, serviciul de securitate internă al Israelului, au instruit un număr important de studenți latino-americani în aceleaşi tehnici de luptă antigherilă pe care le predasem eu, cu un deceniu mai devreme, în Bolivia. Israelienii învățaseră aceste tehnici deoarece fuseseră nevoiți să conceapă

operațiuni de informații antiteroriste similare în zonele ocupate Cisiordania şi Gaza.

Culegerea de informații nu era singura mea însărcinare. Am conceput, de asemenea, cîteva rețele de comunicații în acea perioadă, care să le permită forțelor armate boliviene să-şi coordoneze mai bine activitățile. Avioanele lor militare nu puteau, de pildă, să comunice cu trupele de la sol, ceea ce avea drept urmare imposibilitatea practică a unor acțiuni comune de reacție rapidă. Eram hotărît să rezolv această problemă, aşa că am început să lucrez la un sistem improvizat de antene care să le permită piloților să folosească un transmițător PRC-10 cu baterii pentru a comunica direct cu trupele de la sol şi a-şi coordona activitățile. Am pus la punct, de asemenea, un emițător cu care Jim putea lua legătura vocală cu Biroul din La Paz şi, folosind un sistem RS-48 (cod Morse), să înceapă transmisiile regulate.

Pînă la prima noastră breşă importantă au trecut cam patru săptămîni. Pe 31 august, după un schimb de focuri la Vado del Yeso, pe malurile lui Rio Grande, bolivienii au capturat un luptător de gherilă pe nume José Castillo Chávez. Era acel Paco despre care citisem în transcrierile interogatoriilor lui Régis Degray – cel care nu-şi prea dorea să fie luptător de gherilă.

Prin urmare, două zile mai tîrziu, cînd maiorul Arnaldo Saucedo, prietenul meu de la contrainformațiile armatei boliviene, mi-a cerut să zbor cu el pînă la Vallegrande pentru a-l ajuta cu interogatoriul prizonierului, am acceptat pe loc.

Pe 3 septembrie, am luat un C-47 de la Santa Cruz, iar după aterizare am mers direct la Spitalul Nuestra Señora de Malta, unde Paco se recupera în urma rănilor, fiind bine păzit. Cînd am ajuns în camera de spital, am avut parte de-o privelişte uimitoare: vreo doisprezece soldați cu armele ațintite către un amărît de prizonier rănit şi murdar, care stătea pe un scaun. Era într-o stare jalnică: avea părul lung

şi murdar, o mustață căzută à la Fu Manchu şi cîteva fire de barbă.

Paco părea înnebunit de frică – şi, sincer, avea toate motivele să fie speriat. Nu era singurul capturat în viață la Vado del Yeso. Un alt luptător, cunoscut sub numele de Ernesto, fusese de asemenea preluat de armată. Însă, după cum am aflat mai tîrziu de la Paco, Ernesto era un tip arogant. În prima noapte de captivitate s-a răstit la soldați şi a refuzat să coopereze. L-au împuşcat pe loc şi i-au dus cadavrul în grămada de luptători de gherilă ucişi în luptă.

Mi-au fost necesare doar cîteva minute alături de Paco pentru a-mi da seama cît de valoros putea fi pentru noi. Saucedo gîndea acelaşi lucru, aşa că i-am cerut să obțină custodia lui Paco, iar el a fost de acord.

Ne-am îndreptat imediat către clădirea colonială văruită-n alb care servea drept cartier general al Comandamentului Tactic al Diviziei a III-a, sub a cărui autoritate se afla Paco. Am intrat şi i-am cerut comandantului permisiunea de a-l lua pe Paco la Santa Cruz.

Însă primul intervievator al lui Paco, încăpățînatul locotenent-colonel Andrés Selich de la Regimentul Pando, a susținut în fața ofițerilor, inclusiv a generalului David Lafuente care venise din La Paz, că orice interogatoriu suplimentar va fi inutil.

— Ascultați, a spus Selich, noi deja am spus presei că prizonierul e grav rănit şi că nu prea sînt şanse de supraviețuire. Şi-apoi, a adăugat el, oricum nu cred că am mai putea scoate ceva de la el.

A făcut o pauză.

— Generale, doar un cuvînt să-mi spuneți şi îl execut.

L-am înghiontit în momentul acela pe Saucedo.

— Haide, i-am şoptit. Cere-i generalului prizonierul.

Saucedo a încercat, dar vorbele sale au fost rapid anulate de către Selich. Am văzut pe fața lui că mai mult de atît nu poate face.

Am păşit către Lafuente.

— *Mi General*, am spus.

Locotenent-colonelul Selich s-a interpus între noi. Am scos din buzunar actele mele de identificare – cartea de vizită semnată de preşedintele Barrientos şi documentele de la generalul Ovando – şi i le-am arătat. Lafuente a aruncat o scurtă privire către mine şi mi s-a părut că văd în ochii lui o undă de recunoaştere. Îl mai întîlnisem o dată, în timpul unei vizite pe care o făcuse în La Esperanza, însoțind un general american pe nume Porter, comandant suprem sau CINC [13] al Comandamentului Zonei de Sud (Southcom), care îşi avea baza în Panamá. Colegul meu Eduardo gătise atunci în cinstea vizitatorilor friptură de porc în stil cubanez, iar medicul personal al lui Porter, colonelul Bernstein, chiar tratase o fetiță boliviană ce locuia în vecinătatea taberei de antrenament a forțelor speciale. Aşa că Lafuente, chiar dacă nu cunoştea cu exactitate cine sînt, ştia măcar că eram într-un anume fel legat de Guvernul Statelor Unite.

— Generale, am continuat, alegîndu-mi cu mare grijă cuvintele, lăsați-ne pe mine şi maiorul Saucedo să interogăm acest prizonier. Vă asigur că informațiile pe care ni le va oferi vor fi neprețuite pentru noi. Iar dacă după aceea nu veți fi mulțumit de ceea ce vom obține, nu vă voi mai cere nici un prizonier. Dar vă rog, domnule, lăsați-ni-l pe acesta.

Lafuente s-a uitat din nou la mine, cercetîndu-mi chipul. După care s-a întors către ofițerii Pando din cameră.

— Dați-i acestui tînăr prizonierul, a ordonat el.

A fost scris rapid un ordin –, într-atît de repede încît ofițerul care a făcut-o a folosit o hîrtie de ambalaj –, care i-a fost înmînat maiorului Saucedo. Aveam permisiunea să ne ridicăm prizonierul.

Transportul lui Paco în Santa Cruz a fost chiar mai dificil decît obținerea permisiunii de transfer. Bolivienii nu prea voiau să ni-l predea – au încercat să aranjeze lucrurile în aşa fel încît să nu-l putem urca în ultimul avion către Santa Cruz, promițîndu-ne că ni-l vor trimite cu maşina în ziua

următoare. Însă noi ştiam ce s-ar fi întîmplat în cazul ăsta: Paco ar fi fost transportat cu o maşină plină de gardieni înarmați, iar undeva între Vallegrande şi Santa Cruz el ar fi încercat să evadeze – sau cel puțin asta ne-ar fi spus ei – şi soldații ar fi fost nevoiți să-l împuşte.

Saucedo şi cu mine l-am scos pe Paco din spital, trecînd peste ofițerii responsabili, fluturînd ordinul – bucata de hîrtie de ambalaj semnată de comandantul zonei Vallegrande – şi afişînd o mare siguranță. Apoi ne-am grăbit către aeroport, unde am descoperit că avionul nostru C-47 fusese umplut cu reporteri bolivieni, cărora armata le permitea acum să călătorească spre Santa Cruz, asta ca să ne îngreuneze şi mai mult situația. Maiorul ce stătea pe pista de decolare era de neclintit: sub nici o formă n-aveam să urcăm prizonierul în avion.

Însă pe mine toată situația asta mă enervase deja la culme.

— Ascultă, i-am spus, avem instrucțiuni de la generalul Lafuente să-l luăm pe tipul ăsta cu noi. Şi exact asta o să facem!

O undă de cedare din privirea maiorului trăda faptul că înțelesese că a se lua la harță cu mine acum nu era tocmai cel mai inteligent lucru de făcut. Cu toate astea, nu s-a lăsat.

N-am mai stat să aştept. I-am tras haina lui Paco peste cap pentru a-i ascunde părul lung şi barba, l-am apucat de mîna care nu-i era rănită şi l-am împins prin uşa avionului.

Reporterii ne-au urmărit fără a scoate un cuvînt, în timp ce eu şi Saucedo îl duceam grăbiți pe Paco către compartimentul din față. Le-am observat privirile confuze pe cînd treceam pe lîngă ei. Însă capul lui Paco fiind acoperit cu haina, iar noi fiind îmbrăcați în uniforme militare, n-aveau nici o idee cine sîntem – şi nouă, evident, nu ne trecea prin minte să le spunem. Am răsuflat uşurat în fine abia după ce-am închis uşa, iar Paco s-a prăbuşit pe unul dintre scaune.

Am comandat nişte Coca-Cola şi fursecuri de la personalul de zbor şi i le-am dat luptătorului de gherilă, care era speriat

de moarte şi plîngea.

— O să mă omori, îmi tot spunea.

— Nu, n-o s-o fac, i-am răspuns.

— N-am vrut niciodată să fiu luptător de gherilă, a urlat el. N-am vrut niciodată să mă lupt. Iar acum o să mă omori.

Nimic din ceea ce-i spuneam nu-l convingea pe Paco că aveam nevoie de el viu, nu mort.

N-a ajutat nici faptul că după aterizare am fost nevoiți să aşteptăm să coboare toți reporterii din avion – cam treizeci şi cinci de minute – pînă să-l putem coborî pe Paco. După care am apucat-o pe centura ocolitoare a oraşului Santa Cruz, spre cartierul general al Diviziei a VIII-a. A urlat tot drumul, crezînd că mergem către provincie, nu în oraş, ca să-l putem împuşca şi să-i aruncăm corpul în vreun şanț.

Paco nu m-a crezut, am impresia, nici măcar cînd am ajuns la destinație. Am găsit o cămăruță pentru el – nu o celulă – şi, după ce am pus să fie spălat, am cerut ca geamurile şi uşile să fie blocate cu scînduri. Însă n-a fost prins în lanțuri sau cătuşe, iar camera era confortabilă. Cred că abia cînd şi-a văzut camera a realizat, în sfîrşit, că fusesem sincer cu el. După care a început să se dea pe brazdă.

Am petrecut două săptămîni cu Paco, interogîndu-l zilnic timp de cîteva ore. Am angajat o asistentă care să vină de două ori pe zi pentru a-i îngriji rănile. I-am dat antibiotice şi haine, chiar şi reviste de citit. Am pus să fie tuns şi am aranjat ca hainele să-i fie permanent spălate. Am vorbit cu el ca de la bărbat la bărbat.

Am discutat despre Cuba – despre copilăria mea de acolo şi despre cum s-au schimbat lucrurile după ce Castro a preluat puterea. I-am explicat cum îmi afectase comunismul țara şi cum mă simțeam eu ca exilat. Ştiam că era deja dezamăgit de gherilă, aşa încît mi-am concentrat eforturile pentru a-i spori scepticismul față de comunism. L-am întrebat care este adresa familiei sale. I-am spus:

— Dă-mi voie, Paco, să le trimit un mesaj părinților tăi, pentru a-i asigura că eşti în regulă.

I-am promis că mă voi strădui să-i conving pe bolivieni să-l trateze bine după ce-mi voi termina interogatoriile. (Şi au făcut-o: ultima oară cînd am auzit de Paco, lucra pentru serviciul de informații al armatei boliviene – un devotat anticomunist!)

Apelînd la asemenea metode, n-a durat mult pînă să-i cîştig încrederea. Practic, am avut o singură experiență negativă cu Paco: un căpitan din forțele speciale americane a venit să-l interogheze fără permisiunea mea. Paco nu-l cunoştea şi a fost şovăitor cu el. Căpitanul l-a acuzat că minte şi l-a amenințat fizic, dînd lucrurile peste cap. Am îndreptat treburile chiar în aceeaşi zi, cerîndu-mi scuze de la Paco, spunîndu-i că a fost o greşeală şi că nu se va mai întîmpla niciodată.

Mi-am luat toate măsurile de precauție ca nimeni să nu mai pericliteze relația mea cu Paco, întrucît informațiile primite de la acesta erau prețioase ca aurul. Interogatoriul lui este un exemplu clasic cu privire la modul în care bunele tratamente şi perseverența dau rezultate mult mai folositoare decît brutalitatea şi amenințările. Şi, de asemenea, ilustrează modul în care informațiile trebuie puse cap la cap.

În aceeaşi zi în care a fost capturat Paco, un locotenent cubanez de gherilă, Israel Reyes Zayas, al cărui nume de luptător era Braulio, a fost ucis de bolivieni. În ranița lui Braulio se afla un jurnal – iar o copie ne-a fost oferită şi nouă de către García García, agentul CIA care l-a interogat pe Régis Debray şi care a venit din La Paz pentru a-l interoga pe Paco în Vallegrande, la scurt timp după ce am ajuns eu şi Saucedo.

Jurnalul lui Braulio începea cu data de 25 octombrie 1966 („Mi-am părăsit casa [din Cuba] la 5.00 PM") şi se încheia cu data de 9 august 1967 („Armata ne-a înconjurat şi, de-a lungul retragerii noastre, Pedro a fost ucis, iar mitraliera lui de calibru 30 a fost capturată").

Se găsea acolo o mulțime incredibilă de informații brute despre viața de gherilă. Şi, în timp ce citeam jurnalul scris într-o spaniolă rudimentară, adesea primitivă, căci Braulio nu

era un om educat, am putut să-mi dau seama de ce Paco ajunsese atît de repede nemulțumit de viața de soldat revoluționar.

> 26 februarie 1967: La ora 3 PM am pierdut primul om. Era prietenul nostru Serafín. S-a apropiat prea mult de malul rîului Rosita şi a alunecat. Nu ştia să înoate. Ceilalți au încercat să-l ajute, dar eram prea slăbiți [din pricina lipsei de mîncare], aşa că n-am reuşit.
> 2 martie 1967: Nu mai avem nici un contact cu avangarda. Am început să am crampe la picioare şi să nu pot umbla. Marcos, de asemenea, abia mai poate păşi. Camarazii sînt foarte, foarte slăbiți. Am primit în sfîrşit permisiunea să mîncăm rezerva [pachetele cu hrană], deoarece nu sînt şanse să găsim vreun fermier…

Însă nu doar viața dificilă pe care o descria Braulio mi se părea fascinantă. Pentru mine, informațiile cele mai utile din jurnal se găseau în adnotările greu lizibile ale cubanezului despre tovarăşii săi şi despre modul lor de operare.

> 25 martie 1967: Ramón [numele de luptător al lui Che] a ținut un discurs. L-a dat afară pe Marcos şi i-a oferit lui Miguel funcția pe care o avusese el înainte.
> 12 aprilie 1967: L-am îngropat pe Rubio şi ne-am retras undeva mai sus [în zona rurală]. Pe 14 ne-am întors la bază, unde am stat două zile, după care ne-am întors la Ñancahuazú. Acolo am lăsat ariergarda, în timp ce Ramón împreună cu avangarda s-au îndreptat către un loc numit Ballipampa…

Interogîndu-l pe Paco, m-am folosit de ceea ce aflasem din jurnalul lui Braulio (ca şi, de altfel, de orice asemenea informație legată de activitatea gherilelor pe care am putut s-o obținem). Unul dintre adevărurile pe care le-am descoperit de-a lungul carierei mele e acela că arta interogatoriului nu-i deloc una uşoară. E mai apropiată de psihoterapie decît de întrebările adresate într-o sală de judecată. Există tehnici clare care conduc către reuşita unui interogatoriu. Dacă le urmezi, obții de cele mai multe ori informațiile care-ți sînt necesare – şi chiar mai mult de atît. Dar, aşa cum am spus întotdeauna, tortura sau abuzul psihic al prizonierului sînt total contraproductive. Scopul este să-i atragi să-şi însuşească viziunea ta, nu să-i bați spre a le obține supunerea.

În Vietnam, de pildă, unii dintre cei mai buni oameni cărora le-am dat vreodată consultanță erau foşti membri Viet Cong sau soldați nord-vietnamezi care, după un amestec de interogatoriu detaliat şi de persuasiune filosofică făcută cu blîndețe, au devenit cei mai vehemenți anticomunişti. Îmi amintesc în mod special de un asemenea caz – fusese capturată o femeie-ofițer din Viet Cong. Îşi susținuse în fața noastră argumentele de filosofie politică şi de marxism pînă se înalbăstrise la față. Am lăsat-o să tune şi să fulgere. Apoi am dus-o pînă în piața unui sat şi i-am spus:

— Du-te şi vorbeşte cu oricine vrei şi întreabă-i dacă sînt mai fericiți liberi sau sub comunism.

A făcut asta, iar în cele din urmă a ajuns să fie convinsă de viziunea noastră. A devenit un agent foarte bun, care ne-a ajutat să distrugem multe rețele ale Viet Cong-ului.

Cel mai important element al interogatoriilor este abilitatea de a asculta. Cel care interoghează trebuie să fie ca un burete, să absoarbă fiecare moleculă de informație. În al doilea rînd, trebuie să cîştige încrederea totală a subiectului. Prizonierul trebuie să creadă că eşti sincer interesat să-l ajuți – fie făcînd demersuri în favoarea lui, fie obținîndu-i o sentință mai uşoară, fie, aşa cum a fost în cazul lui Paco, salvîndu-i viața. Este extrem de important să vii cu asemenea oferte, deoarece astfel vor vedea şi alții că, în cazul în care cooperează, se vor ajuta pe ei înşişi.

Niciodată, pe de altă parte, nu poți mima sinceritatea. Ceea ce se doreşte în final este adevărul. Cel care interoghează trebuie, bineînțeles, să-şi dezvolte calitățile instinctuale pentru a-şi da seama dacă în cele din urmă subiectul va coopera sau nu. Mai sînt şi indivizi fanatici. Nu-ți permiți să-ți pierzi vremea cu ei, mai ales atunci cînd (cum era în cazul lui Paco) eşti în căutarea unor informații tactice, iar timpul e un factor esențial.

Dacă subiectul simte însă că „te foloseşti” de el, îți va spune ce crede că vrei să auzi, ceea ce s-ar putea să n-aibă mai nimic de-a face cu ceea ce ar trebui, de fapt, să auzi. Aşa

că interogatoriile ar trebui să înceapă într-o notă generală, vorbind despre trecutul tău şi al lui sau împărtăşindu-vă experiențele – adică orice ți-ar permite să începi să cîştigi încrederea subiectului.

În cazul lui Paco, am vorbit mai întîi despre trecutul nostru. Am descoperit că s-a născut pe 4 februarie 1937 în Challapata, în provincia Oruro din Bolivia. Paco mi-a povestit că prima oară a mers la o întîlnire a comuniştilor în La Paz, însoțit de un prieten al unchiului său Raúl Quispaya, în 1958. Pînă în 1966, legăturile sale cu comuniştii au fost sporadice.

Apoi, la sfîrşitul lunii octombrie a acelui an, l-a reîntîlnit pe Quispaya. Acesta i-a făcut cunoştință cu un comunist bolivian numit Moisés Guevara (nici o legătură cu Che), iar legăturile lui Paco cu acele gherile incipiente au căpătat o notă oficială. I-au cerut să le facă diferite favoruri, iar el a acceptat. În ianuarie 1967, Raúl şi Moisés Guevara i-au făcut lui Paco o ofertă specială: o educație revoluționară în Uniunea Sovietică şi Cuba. Pentru a începe lunga călătorie, i-au spus că trebuie să părăsească Bolivia clandestin, trecînd prin ținuturile rurale. Astfel, pe paşaportul lui Paco nu s-ar fi văzut că a părăsit țara – toate documentele sale urmînd să ajungă mai tîrziu.

Bineînțeles, Paco n-a ajuns niciodată la Moscova sau Havana. În loc de asta, mi-a mărturisit, pe 13 februarie 1967 a fost dus într-o tabără, unde a întîlnit un luptător de gherilă pe nume Juan Pablo Chang Navarro – jumătate chinez, jumătate peruan, al cărui *nom de guerre* era El Chino Perúano. Paco s-a alăturat astfel altor bolivieni ce fuseseră recrutați. A încercat să le explice că nu era un luptător, că tot ceea ce-şi dorea era să primească educație revoluționară. Cu toate astea, doi dintre luptătorii de gherilă, Ñato (un bolivian al cărui nume real era José Luis Méndez Conne) şi Antonio (căpitanul cubanez Orlando Pantoja Tamayo), i-au dat o raniță, un hamac, o gamelă, o puşcă Mauser cu 120 de cartuşe, izmene şi-un pachet de țigări Derby. I-au dat numele

de luptător Paco şi i-au spus că de-acum înainte era soldat de gherilă.

În ziua următoare, Antonio i-a spus lui Paco că şeful cel mare se numea Ramón, acesta fiind numele de luptător al lui Che Guevara. Antonio avea toate motivele să ştie adevărata identitate a lui Ramón: căpitanul cubanez era un veteran din Sierra Maestra, care lucrase în strînsă colaborare cu Che la Ministerul de Interne al Cubei. Venise voluntar în Bolivia spre a-i fi alături vechiului său tovarăş de arme şi intrase în țară pe 12 decembrie 1966, cu un paşaport ecuadorian emis pe numele Antonio Léon Velasco şi avînd numărul 49040.

Condițiile descrise de Paco erau destul de dificile. Antrenamentul său de gherilă a constat în marşuri cu echipament complet, întinse de-a lungul unei zile şi jumătate sau de-a lungul a două zile (erau numite marşuri de rezistență sau de performanță), în timpul cărora toți trebuiau să alerge în sus şi-n jos pe dealuri şi munți, cît de repede puteau, cărînd cu ei arme şi hamacuri, însă nu şi ranițe.

La puțin timp după ce ajunsese acolo, Paco a întîlnit trei personaje care urmau să devină actori importanți în acea piesă de gherilă. Una era Tania, despre care s-a spus că ar fi fost iubita lui Che. Est-germană prin naştere (numele ei real fiind Tamara Bunke Bider), Tania era, aveam să descopăr asta mai tîrziu, agent KGB. Fusese însărcinată de spionajul sovietic să-l urmărească pe Che. Însoțitorii ei erau Debray şi Ciro Roberto Bustos, un scriitor argentinian.

Tania le-a spus lui Paco şi celorlalți că tovarăşii ei erau ziarişti veniți să-l vadă pe Ramón. După cum aveam să aflăm ulterior, ei serveau şi ca mesageri, aducînd documente secrete şi bani trupelor de gherilă. După spusele lui Paco, Debray purtase şi o puşcă în timpul petrecut alături de Che. Într-un episod evocat de Paco, scriitorul francez a ucis cu ea un urs.

Paco ne-a pus la curent cu bîrfele din rîndurile trupei. Ne-a spus că Tania avea obiceiul de a scrie într-un carnețel toate lucrurile urîte spuse de alții despre ea şi apoi le aducea la cunoştința lui Che. De pildă, Joaquín, comandantul

ariergărzii, i-ar fi spus în față că e o cucoană din înalta clasă şi i-ar fi reproşat că vorbeşte prea des despre faptul că avusese mulți bani înainte. Cei doi s-ar fi certat altă dată, conform aceluiaşi Paco, fiecare dintre ei pretinzînd că a sacrificat mai mult în numele revoluției.

Toate acele dispute, a spus Paco, se terminau invariabil cu Tania în lacrimi, mîzgălind în carnețelul ei. Ne-a spus de asemenea că Tania avea sănătatea şubredă – uneori avea mari probleme să țină pasul cu trupele, astfel încît întregul grup se vedea nevoit să încetinească pentru a o aştepta.

Paco ne-a mai zis că Tania era operatorul radio al lui Che, primind cu regularitate mesaje din Havana la ora 12.00, de la Radio Norte de Montero la ora 13.00 şi de la Radio Altiplano din La Paz la 20.00. Paco nu şi-a dat seama, dar probabil că ea primea şi mesaje secrete de la KGB în timpul unora dintre acele transmisii. Pînă la urmă, slujba ei era aceea de a-l ține sub observație pe Che.

Paco ne-a relatat că, în ziua în care a fost capturat, adică pe 31 august, Tania fusese împuşcată mortal la Vado del Yeso, pe Rio Grande. Văzuse cînd fusese doborîtă. Corpul Taniei fusese tras sub apă şi se blocase în spatele unei stînci din cauza greutății raniței sale. Pe 7 septembrie, la patru zile după ce am început interogarea lui Paco, am trimis un grup de soldați bolivieni înapoi pe malul rîului şi au găsit-o acolo unde indicase el că va fi – într-o anume stare de descompunere, dar încă identificabilă. Fusese ucisă de gloanțe, însă, după spusele lui Paco, avea cancer uterin în stadiu avansat şi probabil ar fi murit oricum în scurt timp.

Conform celor aflate de la Paco, gherilele au rămas în tabăra centrală cam pînă în a doua săptămînă din martie 1967, cînd Antonio a hotărît să trimită patrule pentru a lua legătura cu Che Guevara, de care nu mai auzise nimeni de foarte mult timp. În timpul acelor patrulări au avut loc primele dezertări: era vorba despre doi bolivieni, Vicente şi Pastor, care fuseseră trimişi să verifice nişte capcane pentru vînat.

— Au plecat, a spus Paco, şi nu s-au mai întors niciodată. Pe la ora 13 în aceeaşi zi, Moisés Guevara a început să aibă bănuieli în legătură cu ce se întîmplase cu ei. Şi a mers acolo unde-şi țineau ranițele. A găsit un bilet de la Vicente, în care scria: „Nu plec pentru c-aş fi laş, ci pentru că sînt foarte îngrijorat de soarta copiilor mei. Mă voi întoarce imediat ce-mi voi rezolva problemele de acasă. E o problemă materială. Copiii nu mai au ce să mănînce". Paco a continuat: „Era semnat: Vicente".

La două-trei zile după dezertare, cînd a sosit Ramón, adică Che Guevara, începea să se lase seara. Era însoțit de Pombo, al cărui nume real era Harry Villegas Tamayo, veteran din Sierra Maestra, care-i fusese gardă de corp încă din perioada petrecută-n munții cubanezi şi, de asemenea, în Africa… Cînd a apărut Ramón, Tania era în bucătăria taberei. Imediat ce l-a văzut, s-a apropiat de el foarte prietenos, l-a sărutat şi i-a strîns mîna – iar din acel moment a apărut mai tot timpul la brațul stîng al lui Che.

Ramón l-a întrebat pe El Chino de ce sînt atît de mulți oameni în tabăra centrală, cînd de fapt ei ar trebui să fie împrăştiați pe la alte baze. El Chino i-a povestit lui Ramón ce s-a întîmplat, adică despre dezertări şi, de asemenea, despre faptul că Marcos, comandantul taberei, s-a retras întrucît credea că armata se apropiase prea mult, iar el n-a vrut să intre în luptă.

Auzind acestea, Che s-a enervat teribil. L-a criticat pe Marcos şi le-a spus tuturor că în ziua următoare se vor întoarce la tabăra abandonată de Marcos – baza nu trebuia lăsată inamicului fără luptă.

Apoi am gătit nişte fasole şi orez şi am făcut cafea pentru toți, iar după aceea ne-am dus la culcare. Cînd am terminat noi, în bucătărie au intrat oamenii lui Ramón şi au gătit pentru ei. În acea noapte, Ramón l-a trimis pe Julio [un bolivian al cărui nume era Mario Gutiérrez Ardaya] să-l găsească pe Marcos şi să-i ordone să se întoarcă de urgență la tabăra centrală…

[Cînd Marcos s-a întors, a avut o ceartă violentă cu] Ramón, care i-a spus acestuia că-i un nenorocit şi un laş. Iar Marcos i-a răspuns astfel: „Sînt în aceeaşi măsură un *comandante* ca şi tine – am luptat împreună în Sierra Maestra". Apoi Ramón s-a apropiat de Marcos ca şi cum ar fi vrut să-l lovească peste gură. Iar Marcos a tăcut…

[Mai tîrziu] am primit noile ordine de la Ramón: Victor [ucis în 2 iunie], Chingolo [care a dezertat în iulie], Pepe [care a dezertat în mai] şi cu mine urma să ne alăturăm ariergărzii, aceasta fiind localizată cam la 200 de metri de centrul unității. La ordinele lui Ñato, probabil pentru că n-avea încredere în mine, Walter [un luptător de gherilă bolivian ucis pe 31 august] mi-a luat Mauserul, cu toate că mi-a permis să-mi păstrez cele 150 de încărcătoare de muniție. Cînd am ajuns, Joaquín [un veteran cubanez din Sierra Maestra, comandant, al cărui nume real era Juan Vitalio Acuna Núñez] i-a spus lui Rubio [alt veteran din Sierra Maestra, căpitanul Jesús Suárez Gayol] să aibă grijă de noi…

În acea noapte, Ramón a convocat o adunare. A vorbit timp de o oră… Ne-a spus că grupul său de luptători cubanezi au venit să ajute mişcarea de gherilă

boliviană deoarece simțeau că este de datoria lor să ajute alte țări din America Latină să pornească lupta împotriva imperialismului nord-american. A scos în evidență faptul că toți camarazii cubanezi din Bolivia sînt voluntari. Ne-a spus că lupta urma să fie lungă – nu un război de un an sau doi, ci unul care va dura nu mai puțin de zece ani, unul care va fi susținut de toată America Latină... Ne-a spus că luptătorii cubanezi ne vor fi alături pînă cînd ne vom putea descurca singuri. „După care, a adăugat el, vom pleca spre alte țări care vor avea nevoie de ajutorul nostru în lupta împotriva imperialismului american."

Apoi Che a început să analizeze situația celor doi dezertori, a spus că, lăsîndu-i pe Vicente şi Pastor să fugă, Marcos a acționat inadecvat şi a făcut o serie de comentarii critice asupra condițiilor din tabăra de bază.

După ce a analizat foarte critic şi a menționat toate greşelile făcute de Marcos, Che l-a retrogradat din gradul de *comandante* la cel de simplu soldat şi i-a ordonat acestuia să meargă în ariergardă împreună cu noi, punîndu-l în subordinea lui Joaquín. Apoi Ramón a făcut un anunț conform căruia Miguel era numit şef al avangărzii...

Paco nu şi-a dat seama, însă ne-a oferit informații vitale. Era evident din ceea ce ne spusese că luptătorii cubanezi, cu toate discursurile lor despre independența revoluționară, nu erau prea încrezători în luptătorii bolivieni. Lui Paco, de exemplu, îi fusese luată arma; de asemenea, îmi mai povestise şi despre alte dezertări – toți fiind bolivieni care, asemenea lui Vicente, erau mai interesați de faptul că familiile lor nu au ce pune pe masă decît de toată vorbăria despre marxism-leninism.

Che, sesizînd probabil disperarea bolivienilor, i-a pus pe cubanezi – şi pe Tania – la conducerea tuturor operațiunilor. Ea, de exemplu, nu numai că lucra la radio, dar controla şi fondurile revoluționare. Paco mi-a spus că, pe cînd lucrase la bucătăria taberei, o văzuse numărînd zece mii de dolari în valută americană şi cinci mii de *boliviano*.

Noi ştiam deja că Marcos şi Che se certaseră, întrucît citiserăm o altă versiune a altercației în jurnalul lui Braulio. Retrogradarea lui Marcos era, prin ea însăşi, foarte importantă. Marcos fusese un *comandante* cubanez de rang mare. Numele său real era Antonio Sánchez Díaz. După ce Castro preluase puterea, el comandase Primul Regiment Revoluționar din cea mai importantă bază din Havana, deținînd şi alte funcții la nivel de comandant în provinciile

Escambray şi Camagüey. Era chiar membru în Comitetul Central al Partidului Comunist Cubanez. Se infiltrase în Bolivia pe 18 noiembrie 1966, cu un paşaport panamez cu numărul 65966, şi devenise imediat şef în avangarda lui Che.

De la Paco aflaserăm că trupa de gherilă a lui Che operează în trei grupuri în timp ce se deplasează prin dificilele ținuturi rurale boliviene. Avangarda deschidea drumul, la aproximativ un kilometru în fața forței principale. La o mie de metri în spate, se afla ariergarda. Distanța nu pare foarte mare, dar, ținînd cont de teren şi de faptul că unii sau alții rămîneau deseori în urmă, însemna cam o jumătate de zi de mers dinspre un grup către celălalt. Ravenele erau atît de abrupte, încît aproape că făceau pereți verticali. În zonele cu vegetație rară erau bolovani şi stînci care-ți alunecau de sub picior şi-i făceau pe luptători să se rostogolească spre moarte. În junglă, vegetația de la sol era aproape impenetrabilă: deasă, cu liane țepoase şi tufe care trebuiau tăiate, altfel le-ar fi sfîşiat luptătorilor hainele. Parcurgerea a cîțiva metri putea lua şi cîteva ore, ținînd cont şi de faptul că, pe lîngă obstacolele naturale de care se loveau, luptătorii trebuiau să rămînă continuu alerți la armata şi avioanele boliviene.

După cum scria Braulio în jurnal, trecerea unui rîu lat de doar cîțiva metri a durat trei zile. Mai întîi, au fost nevoiți să construiască o plută care să-i transporte pe ei şi echipamentele lor. După ce a fost construită, pluta a fost dusă de curent vreo patru kilometri, ceea ce, scria Braulio, „a cauzat [sic] viața unui om, Carlos, şi pierderea a şapte arme şi patru ranițe”.

Dar bijuteria pe care ne-a oferit-o Paco a fost o descriere precisă, pe care jurnalul lui Braulio a omis-o. În jurnal se menționa atît: „25 martie: Ramón a ținut un discurs. L-a dat afară pe Marcos şi i-a oferit lui Miguel funcția pe care o avusese el înainte”. Notița ni s-a părut întotdeauna destul de confuză. Abia datorită lui Paco ne-am dat seama că Miguel fusese făcut liderul avangărzii.

Iar lucrul ăsta făcea toată diferența.

Pe 26 septembrie, la doar trei săptămîni după ce i-am cerut generalului Lafuente să ni-l dea pe Paco pentru interogatorii, bolivienii au ucis trei luptători într-o zonă din apropierea satului La Higuera. Cei trei morți erau cubanezul Miguel şi doi bolivieni, Coco, al cărui nume real era Roberto Peredo Leigua, şi Julio – Mario Gutiérrez Ardaya. Trupurile au fost transportate de locotenentul Galindos în satul Pucará şi în aceeaşi zi am plecat să le iau amprentele, pentru a-i putea identifica în mod corect.

Cubanezul ucis era într-adevăr Miguel. Numele său real era căpitan Manuel Hernández. Era un veteran din Sierra Maestra care intrase în Bolivia cu un paşaport spaniol cu numărul 40137, emis pe numele Miguel Angel Mattos LaPorta. A fost momentul în care mi s-a aprins becul. Miguel era comandantul avangărzii. Deci forța principală de gherilă – incluzîndu-l, m-am rugat, şi pe Che Guevara – nu putea fi prea departe în urmă.

Am plecat imediat să-l întîlnesc pe colonelul Joaquín Zenteno Anaya şi l-am îndemnat să-şi mute batalionul de rangeri din cartierul general din La Esperanza în zona Vallegrande.

— Dar încă nu şi-au terminat instrucția de rangeri, Félix, s-a opus colonelul. Mai au de făcut două săptămîni. O să-i mut imediat ce-şi vor încheia ciclul.

— Colonele, i-am răspuns cu toată hotărîrea, dacă nu-ți muți trupele acum, tot antrenamentul din lume nu-i va mai ajuta. Tot ceea ce m-am străduit să fac de cînd am ajuns aici îşi poate găsi împlinirea chiar acum. Mulțumită informațiilor obținute de la Paco, cred că putem, pentru prima dată, să prezicem cu exactitate încotro îşi duce Che Guevara forța principală. Sînt sigur că le putem da comunişților o lovitură mortală – dar numai dacă acționați decisiv şi ordonați batalionului să intre-n luptă chiar acum.

Tonul vocii mele trebuie să fi fost convingător, deoarece, pe 29 septembrie, colonelul Zenteno a mutat convoiul celui de-al doilea batalion de rangeri – căruia m-am alăturat şi eu – din

La Esperanza la Vallegrande. Şase sute cincizeci de oameni, care fuseseră antrenați atît de bine de către prietenul meu din forțele speciale, maiorul Pappy Shelton, aveau să înceapă, în fine, o serie de misiuni de căutare şi anihilare ce aveau să se încheie cu rezultate de însemnătate istorică.

11

Am rămas în Vallegrande în primele zile din octombrie, pentru a fi alături de *estado mayor* – cartierul general – al Diviziei a VIII-a, care fusese relocat temporar acolo de către colonelul Zenteno. Mi-am petrecut timpul familiarizîndu-mă cu împrejurimile şi dîndu-le o mînă de ajutor bolivienilor.

Am asamblat, de asemenea, antene pentru nişte PRC-10 – aparate de emisie-recepție portabile cu baterii – pe care aveam de gînd să le instalez pe avioanele T-86 ale Forțelor Aeriene Boliviene. Acestea le-ar fi permis piloților să comunice direct cu forțele de la sol. Pe 8 octombrie, tocmai terminasem de instalat antenele pe două avioane şi începusem lucrul la al treilea, cînd prin radio am primit o ştire incredibilă. Mesajul suna astfel: „*Papá cansado*" – care, tradus, înseamnă: „Tata [este] obosit."

Papá! Era numele de cod pentru comandanții din fruntea trupelor de gherilă. *Cansado* însemna capturat şi rănit. O imensă bucurie radia de-a lungul pistei din Vallegrande în timp ce vestea era transmisă din ofițer în ofițer: *Papá* a fost capturat. Dar care comandant? Era vorba despre bolivianul *comandante* „Inti" Peredo sau despre Che Guevara?

Che? Imposibil! Cum şi-ar fi permis devotatul combatant veteran din Sierra Maestra şi din Congo să se lase capturat, în mai puțin de-o săptămînă, de nişte trupe de începători,

puşti crescuți la țară care nici măcar nu-şi terminaseră ciclul de instrucție?

Şeful operațiunilor Diviziei a VIII-a, maiorul Serrate şi cu mine ne-am hotărît să mergem să aflăm. Fiecare dintre noi a urcat pe scaunul din spate al cîte unui avion de luptă T-86, amîndouă fiind deja echipate de către mine cu aparate de emisie-recepție. Primul avion care a decolat a fost al lui Serrate. L-am urmat, dar la cîteva secunde după ce ne-am ridicat de la sol, un fum gros a umplut cabina avionului meu. Microfonul meu nu funcționa, aşa încît am fost nevoit să strig către pilot pentru a afla care era problema. A spus că probabil era un scurtcircuit la sistemul electric al avionului. Vestea bună a fost că, după ce s-a jucat cu cîteva întrerupătoare din carlingă, fumul s-a disipat şi am putut zbura liniştiți. Vestea proastă a fost că nu mai putea trage cu mitraliera de calibru 50 sau cu rachetele ataşate de aripi.

Datorită faptului că aparatul instalat de mine era în regulă (era alimentat cu baterii), cel mai important lucru era acela că pilotul a reuşit să ia legătura cu soldații de la sol şi, în timp ce zburam deasupra junglei boliviene, am auzit în sfîrşit, repetate, cuvintele pe care la aşteptam de atîta timp: „*Papá – el extranjero*” – „Papa este străin”.

Deci *Papá* era Che Guevara. În mesajul inițial se indica faptul că Che a fost capturat şi că este rănit. Dar cît de grav era rănit? Vorbind cu trupele de la sol, am aflat că avea doar o rană uşoară la gamba piciorului drept.

Întrucît sistemul electric era căzut, nu le-am putut oferi trupelor de la sol sprijin aerian armat, însă le-am putut oferi sprijin moral. Pilotul a început o serie de manevre, zburînd la mică înălțime peste zona La Higuera, deasupra vîrfurilor copacilor, apoi ridicîndu-se brusc, ca modalitate de a ne declara entuziasmul legat de victoria rangerilor. Dar nici măcar accelerația gravitațională sporită de picaje n-a putut egala emoția pe care o simțeam față de ceea ce reuşiseră trupele.

Cînd ne-am întors la Vallegrande, i-am confirmat colonelului Zenteno nemaipomenitele veşti. I-am spus şi că Che avea asupra lui o mulțime de documente, inclusiv un jurnal.

Zenteno a reacționat rapid. L-a trimis cu elicopterul către La Higuera pe locotenent-colonelul Andrés Selich din regimentul Pando pentru a-l interoga pe Che, pentru a pune mîna pe documente şi pentru a aştepta acolo ordinele de la Comandamentul Suprem al Boliviei.

N-a fost o hotărîre care să mă mulțumească, Selich fiind primul anchetator al lui Paco. Nu numai că nu obținuse foarte multe informații de la refractarul luptător de gherilă, însă intenționase chiar să-l execute pe Paco. Totuşi, decizia lui Zenteno era una ce ținea de competența armatei boliviene şi n-aveam să-i pun sub semnul întrebării hotărîrea la acea vreme.

În noaptea ce a urmat, am sărbătorit în micul hotel din Vallegrande unde era cazat colonelul Zenteno. Cumpărasem o sticlă de whisky Ballantine's pe 2 octombrie, în speranța că vom sărbători curînd înfrîngerea comuniştilor. Acum era momentul potrivit să-i scot dopul.

Am petrecut cu Zenteno şi cu ceilalți comandanți din cadrul diviziei şi am închinat în cinstea norocului nostru. Apoi, încurajat fiind atît de evenimentele de peste zi, cît şi de băutură, l-am întrebat formal pe Zenteno:

— *Mi colonel*, îmi permiteți să vă însoțesc mîine în La Higuera, pentru a vorbi cu prizonierul Ernesto Che Guevara?

Zenteno s-a uitat la cei prezenți în jurul mesei. Fiecare persoană de acolo dorea să-l însoțească, dar munții care trebuiau trecuți spre La Higuera erau înalți, aerul era rarefiat, iar micul elicopter putea duce doar doi pasageri în afara pilotului.

Colonelul s-a ridicat în picioare.

— Ştiu că fiecare dintre voi vrea să meargă cu mine, a spus. Însă Félix ne-a fost de mare ajutor şi vreau să-i mulțumesc pentru toată cooperarea de pe parcursul ultimelor

luni. Ştiu totodată cît de important e pentru el să stea față-n față cu unul dintre comuniştii care l-au forțat să-şi părăsească țara, cît de mult va însemna să-l vadă cu propriii ochi pe Che Guevara. Aşa că, dacă nimeni nu are nici o obiecție, îl voi lua mîine pe Félix cu mine la La Higuera.

La masă s-a aşternut liniştea. Apoi cineva, nu-mi mai aduc aminte cine, a spus:

— Da, Félix ar trebui să meargă!

Şi imediat alți ofițeri au aprobat zgomotos.

Colonelul Zenteno a ridicat paharul şi a toastat:

— Pentru Bolivia şi pentru reinstaurarea păcii în țara noastră.

Am reuşit cu greu să dorm în acea noapte. Un milion de gînduri mi-au trecut prin minte în timp ce stăteam tolănit în pat. Ştiam, în sfîrşit, de ce nimic nu e imposibil, de ce absolut orice poate fi realizat: în doar cîteva ore, urma să stau față în față cu legendarul *comandante* Ernesto Che Guevara. În timp ce se apropiau zorii, am pregătit un lung mesaj codificat – de peste o sută de rînduri – către CIA, descriind întîmplările din ultimele zile şi cerînd instrucțiuni cu privire la Che Guevara.

Mesajul meu îi sugera de asemenea şefului de Birou de la Ambasada din La Paz că, dacă voia să-l țină pe Che în viață, conform instrucțiunilor inițiale de la Washington, atunci ar trebui să intervină repede pe lîngă bolivieni.

Încă de la primele instructaje din Washington, mi s-a spus: „Dacă va fi capturat, fă tot ce e posibil să-l ții în viață – absolut orice!”. Dar CIA şi-a dat seama totodată cu cine are de-a face: cu latino-americanii. Şi mi s-a spus de la bun început că bolivienii n-aveau obiceiul de a-şi ține prizonierii în viață.

Vallegrande, 9 octombrie 1967. 7 AM, ora locală. Mi-am luat rămas-bun de la ofițerii de pe aeroport şi, împreună cu colonelul Zenteno, ne-am aşezat pe locurile din spate ale micului elicopter. Pilotul, maiorul Jaime Niño de Guzmán din cadrul Forțelor Aeriene Boliviene, şi-a pus centura şi am

decolat. Eu m-am aşezat în partea stîngă a elicopterului, Zenteno în cea din dreapta. Zborul a durat cam treizeci de minute, dintre care cea mai mare parte s-au scurs în linişte, fiecare dintre noi fiind preocupat de propriile gînduri.

În ce mă priveşte, mintea-mi era în derivă. Eram atît de aproape să mă întîlnesc față-n față cu asasinul atîtor patrioți cubanezi. Şi iată, prin contrast, ce zi minunată era! Soarele strălucea parcă mai puternic decît îl văzusem vreodată. Jungla boliviană arăta mai frumoasă şi mai maiestuoasă ca oricînd. Cît de multă istorie, cît de multe poveşti fantastice erau ascunse în acea zonă liniştită, izolată, necunoscută peste care zburam? Am urmărit cu privirea copacii şi vegetația în timp ce ne deplasam deasupra lor, în elicopterul ce străbătea munții bătuți de vînturi.

Era oare posibil ca istoriei Americilor şi chiar a întregii lumi să-i fie întrucîtva deviat cursul, ca urmare a ceea ce avea să se întîmple în această senină zi de octombrie?

Pe la 7.30, am început să coborîm. Am aterizat într-o zonă îngrădită, chiar lîngă o pădurice deasă şi o mică baracă. La Higuera era un loc micuț – cîteva case din chirpici, întinse de-a lungul unei singure străzi. În timp ce elicopterul se apropia de sol, am văzut un grup de soldați în echipament de camuflaj care ne aşteptau. Cînd Niño de Guzmán a oprit motorul elicopterului, am putut auzi, în depărtare, zgomote clare de mortiere şi arme de foc mici.

Zenteno şi cu mine ne-am uitat, mai întîi, în ranița cu documente a lui Che, care fusese confiscată de locotenent-colonelul Selich. Jurnalul se afla acolo, la fel şi nişte fotografii, microfilme şi o listă de adrese ale unor locuințe în care s-ar fi putut adăposti în Paris, Mexic şi Uruguay. Astfel de adrese sînt utile trupelor de gherilă, teroriştilor şi, evident, spionilor. De exemplu, i-au permis lui Che să-i transmită lui Fidel Castro mesaje fără a fi nevoit să recurgă la comunicații radio clandestine. Tot ce trebuia să facă era să trimită o scrisoare la una dintre adrese, iar aceasta era trimisă mai departe destinatarului – lui Fidel sau oricui.

Se mai afla acolo un carneţel cu însemnări – mesaje, aşa păreau să fie, de la cineva din Cuba, pe nume Ariel. Ne-am gîndit la început că Ariel s-ar putea să fie însuşi Castro, dar s-a dovedit că nu era aşa. Ariel era doar purtătorul de cuvînt al guvernării dictatoriale.

Che purta cu sine, de asemenea, două mici cărţulii cu coduri numerice unice, cifruri tipărite pe hîrtie subţire. Deoarece acele coduri sînt folosite o singură dată, e aproape imposibil să descifrezi mesajele. Che avea un set de cifruri scrise cu cerneală neagră, care erau pentru transmiterea mesajelor, şi un set cu cerneală roşie, pentru primirea lor.

După ce am cercetat lucrurile lui Che, am plecat împreună cu colonelul Zenteno spre centrul localităţii, acolo unde, în clădirea şcolii, Che era ţinut prizonier. Era o clădire cu un singur nivel, cu structură rectangulară, cu ţiglele acoperişului descompuse de mult timp în iernile grele din Bolivia. Şcoala avea trei uşi de lemn masiv şi un set de ferestre situate în partea din faţă. Che era ţinut în secţiunea din stînga a clădirii. Zenteno a deschis uşa şi a intrat în încăperea întunecată de la parter. L-am urmat.

Che era întins pe jos, cu mîinile legate la spate şi cu picioarele lipite unul de altul. Lîngă el zăceau cadavrele a doi luptători de gherilă. Unul – Antonio, pe al său *nom de guerre* – era de fapt un ofiţer cubanez pe nume Orlando Pantoja, care luptase alături de Che în Sierra Maestra. Celălalt, Arturo, fusese căpitan în cadrul serviciilor de informaţii militare cubaneze. Numele său real era René Martínez Tamayo. În una din încăperile învecinate din dreapta, legat în acelaşi mod, se afla un luptător bolivian numit Willy, un fost lider sindicalist al minerilor din oraşul de baştină al lui Paco, Oruro, al cărui nume real era Simón Cuba Saravia.

Piciorul rănit al lui Che sîngera puţin, dar vizibil. Iar el era într-o stare jalnică. Avea părul încîlcit şi murdar iar hainele îi erau zdrenţuite şi rupte.

Zenteno i s-a adresat. Eu am rămas în spatele lui, tăcut, complet absorbit de moment.

— De ce-ai ales să vii în Bolivia? l-a întrebat pe Che.

N-a primit nici un răspuns.

— Cum ai intrat în țara mea?

Singurul sunet ce s-a auzit a fost respirația lui Che.

— De ce lupți împotriva guvernului meu?

Tăcere.

Zenteno a mai pus alte cîteva întrebări, dar Che n-a răspuns.

— Cred c-ar fi cazul să răspunzi la întrebări, a spus Zenteno. Pînă la urmă, eşti un străin care a pătruns cu gînduri duşmănoase în țara mea.

Che zăcea acolo, fără a ne arunca măcar o privire, cu obrazul lipit de podeaua rece şi umedă. În cele din urmă, dîndu-şi seama de zădărnicia eforturilor sale, Zenteno mi-a făcut semn şi am ieşit din încăpere.

Tocmai ce mă aflasem față în față cu unul dintre cei mai mari duşmani ai mei. Mă aşteptasem să fiu tulburat, mişcat, chiar zdruncinat, dar n-am avut nici unul dintre aceste sentimente. Am realizat, în schimb, cît de multe lucruri trebuiau făcute în doar cîteva ore. Nu mă aflam în La Higuera în calitate de membru al rezistenței democratice cubaneze sau în căutarea unei răzbunări personale, ci ca un străin, reprezentant al guvernului american. Aşa că am lăsat deoparte sentimentele personale şi i-am cerut lui Zenteno aprobarea de a fotografia toate materialele capturate. Colonelul mi-a permis să fac asta. Apoi, împreună cu alți ofițeri, a plecat spre următorul comandament de unde rangerii bolivieni coordonau operațiunile de luptă.

Mi-am despachetat echipamentul radio, un sistem de comunicații portabil RS-48, şi i-am prelungit antena. Am lăsat un soldat să-mi păzească echipamentul şi, în fața clădirii în care armata îşi stabilise centrul de comandă (probabil deoarece acolo se afla singurul telefon funcțional din La Higuera), am început să aliniez materialele lui Che pentru a le fotografia.

Imediat ce am aşezat totul în ordine, am mutat o masă – foarte şubredă şi neşlefuită – în bătaia soarelui, ca să pot face poze cu cele două aparate foto pe care le aveam, un Pentax japonez de 35 mm şi un micuț Minox de fabricație germană. Am lucrat cît de repede am putut, străduindu-mă să focalizez totul. Între timp, bolivienii au continuat să aducă luptători de gherilă din zona de conflict. Unul dintre aceştia, Aniceto, fusese împuşcat în față şi, evident, suferea cumplit. Altul, un peruan cunoscut sub numele El Chino Perúano, era deja mort. Amîndoi au fost aşezați jos, în apropierea mesei.

Pe la 10 AM am stabilit o conexiune şi am început să transmit mesajele mele cifrate. În timp ce tastam, un soldat a venit către mine. Primiseră un telefon din Vallegrande şi voiau să vorbească cu ofițerul cu cel mai mare grad din La Higuera.

Pînă la întoarcerea lui Zenteno, eu eram acela, deoarece mi se dăduse gradul de căpitan în armata boliviană. Am intrat, am ridicat receptorul şi m-am prezentat: „Căpitanul Ramos”.

Vocea de la celălalt capăt al firului mi-a transmis următorul mesaj: „Eşti autorizat de către Comandamentul Suprem să conduci Operațiunea «Cinci sute – şase sute»”.

Pulsul mi s-a accelerat brusc. „Cinci sute” era codul bolivian pentru Che. „Şase sute” însemna moarte. În cazul în care Comandamentul Suprem al Boliviei l-ar fi vrut pe Che în viață, mesajul ar fi fost „Operațiunea «Cinci sute – şapte sute»”. I-am cerut ofițerului din Vallegrande să repete cuvintele, pentru a avea confirmarea ordinului. A făcut-o, iar apoi am pus receptorul în furcă.

N-am spus nimic nimănui, aşteptînd întoarcerea colonelului Zenteno, cu puțin timp înainte de ora 11 AM, de la postul de comandă. L-am luat deoparte şi l-am informat cu privire la telefonul primit şi la gravele sale implicații. Am accentuat că instrucțiunile mele din partea Guvernului Statelor Unite erau să încerc să-l țin în viață pe liderul gherilei prin orice mijloace. Ştiam că americanii au elicoptere şi avioane pregătite să-l evacueze pe Che în Panamá pentru

interogatorii şi că supraviețuirea lui Che era extrem de importantă pentru Agenție.

Zenteno a clătinat din cap.

— Félix, am lucrat foarte bine împreună şi îți sîntem recunoscători pentru tot ajutorul pe care ni l-ai dat, dar nu-mi cere să fac asta. A nu mă conforma ordinului de a-l executa pe Che ar însemna nesupunere față de preşedintele meu şi aş risca o lăsare la vatră dezonorantă.

Zenteno şi-a privit ceasul.

— Ştiu cît de mult rău i-a făcut țării tale. Este ora unsprezece acum. Eu plec cu elicopterul. Va face cîteva drumuri dus-întors în următoarele ore, evacuînd morții şi răniții şi aducînd muniție şi rații de mîncare. La două după-amiaza o să-l trimit înapoi. M-aş bucura să am cuvîntul tău de onoare că, la ora aceea, o să aduci personal cadavrul lui Che Guevara în Vallegrande. Felul în care rezolvi problema te priveşte. Poți s-o faci chiar tu dacă vrei, de vreme ce a făcut atît de mult rău țării tale.

L-am privit pe Zenteno în ochi. Fusese generos cu mine. N-avusese nici o obligație să mă aducă aici, dar o făcuse pentru că ştia ce însemna pentru mine să-l întîlnesc pe Che şi ce însemna pentru guvernul meu să obțin informații de la el.

L-am privit pe Zenteno în ochi.

— Colonele, i-am spus, încearcă te rog să-i faci să se răzgîndească. Dar dacă nu poți obține contramandarea, îmi dau cuvîntul de onoare că la două după-amiaza îți voi aduce cadavrul lui Che Guevara.

Ne-am îmbrățişat, apoi el a plecat.

Odată rămas singur, mi-au trecut prin minte mii de gînduri. Agenția îl voia pe Che în viață. Puteam să rezolv asta? Aş fi reuşit oare să-l duc în La Paz fără ca bolivienii să afle? Cum aş fi putut să fac asta?

N-ar fi fost prea dificil. În zonă exista un singur telefon şi nici un fel de comunicații radio. Cînd elicopterul s-ar fi întors, la ora două, aş fi putut foarte uşor să merg la telefon, după care să mă întorc şi să-i spun pilotului, Niño de Guzmán, că

ordinele se schimbaseră – că Ambasada SUA îl convinsese pe preşedintele Barrientos să-l țină în viață pe Che şi că trebuia să-l ducem la Vallegrande imediat. Iar odată ajunşi acolo, bolivienilor nu le-ar mai fi fost atît de uşor să-l ucidă – toți l-ar fi văzut pe Che în viață.

Pe de altă parte, mi-am amintit ceva important din istoria Cubei: Fidel Castro fusese la un moment dat aruncat în închisoare de către Batista doar pentru a fi eliberat ceva mai tîrziu. „Şi iată ce-avem noi acum în Cuba şi-n America Latină", am gîndit.

Aşa că, în timp ce analizam toate posibilitățile de a-l scoate din țară pe Che în viață, concluzia la care am ajuns de fiecare dată a fost asta: în primul rînd, am încercat tot ce-am putut pe căile normale. În al doilea rînd, şi cel mai important, hotărîrea le aparținea bolivienilor, nu americanilor. Noi eram doar consilieri aici. În al treilea rînd, mi-am dat seama că, dacă o voi apuca pe această cale extraordinară a salvării vieții lui Che, aş putea să mă confrunt, în ultimă instanță, cu faptul că am făcut o greşeală enormă.

Totul depindea de mine. Iar decizie mea a fost să las totul în mîinile bolivienilor. Era războiul lor, Che era prizonierul lor. Eu nu mă aflam în Bolivia pentru a comanda, ci pentru a ajuta.

Cu toate astea, Zenteno a spus că-l puteam executa pe Che după bunul meu plac. „Dacă va trebui s-o fac, am gîndit, atunci îl voi pune în fața unui pluton de execuție şi-l voi ucide la fel cum mi-a ucis şi el atît de mulți prieteni în fortăreața La Cabaña."

Am fost trezit din gîndurile mele de zgomotul unor focuri de armă. Veneau dinspre clădirea şcolii. Am coborît în grabă dealul unde se afla masa mea de lucru spre clădire şi am izbit uşa de perete. Che s-a uitat spre mine de jos. Am intrat în cealaltă cameră şi am văzut un soldat cu arma încă fumegîndă şi pe luptătorul Willy prăbuşit peste o masă mică. Aproape că auzeam cum se scurge viața din el.

Soldatul s-a întors spre mine cu o privire speriată şi mi-a spus, ca şi cînd şi-ar fi cerut iertare:

— *Mi Capitán*, a încercat să evadeze.

Evadarea era imposibilă. Camera avea doar o singură fereastră, şi aceea îngrădită, în spate. Peste tot în jurul şcolii se aflau trupe. Nu, soldatul doar executase ordinele. Bolivienii nu voiau nici un prizonier. Ei îi voiau morți pe luptătorii din gherilă. M-am întors fără să spun un cuvînt şi am revenit în camera în care zăcea Che, cu mîinile şi picioarele strîns legate.

Camera era mică – cam de doi metri şi jumătate lungime pe trei metri lățime, cu pereți din lut şi podele de pămînt. O fereastră mică era singura sursă de lumină. Avea o singură uşă, îngustă, ce dădea spre partea din față a clădirii. Che stătea întins lîngă o bancă de lemn veche. În fundul încăperii se aflau cadavrele lui Antonio şi Arturo.

L-am cercetat cu mai multă atenție decît înainte. Era o epavă. Hainele sale erau mizerabile, rupte în mai multe locuri, nemaiavînd aproape nici un nasture. Nici măcar încălțări normale nu purta, ci doar nişte bucăți de piele înfăşurate în jurul picioarelor şi legate cu sfoară.

Am stat deasupra lui Che, cu bocancii lîngă capul lui, la fel cum Che stătuse cîndva lîngă dragul meu prieten şi camarad din Brigada 2506, Nestor Pino. Fiind capturat la Golful Porcilor, Pino a fost bătut de soldații lui Castro cînd le-a spus că nu este nici bucătar, nici operator radio, ci comandantul unui batalion de paraşutişti. Cu corpul zdrobit, zăcea pe podeaua de lut a unei barăci de pe malul mării, continuînd să primească lovituri. Apoi, brusc, au încetat să-l mai lovească.

Pino a deschis ochii şi a văzut o pereche de cizme lustruite lîngă fața lui. A ridicat privirea. Era Che Guevara, care-l privea de sus cu răceală. Che i-a vorbit simplu, de parcă i-ar fi spus unui copil că mîine e zi de şcoală.

— O să vă omorîm pe toți, i-a zis.

Pino a supraviețuit calvarului. Iar acum situația era inversată. Che Guevara zăcea la picioarele mele. Şi arăta ca un morman de gunoi. I-am spus:

— Che Guevara, vreau să-ți vorbesc.

Chiar şi acum îşi juca rolul de *comandante*. Ochii i-au scăpărat:

— Nimeni nu mă interoghează pe mine, a replicat sarcastic.

— *Comandante*, i-am spus, cumva uimit că hotărîse să-mi răspundă, n-am venit să te interoghez. Idealurile noastre sînt diferite, dar te admir. Ai fost ministru de stat în Cuba. Iar acum uită-te la tine – eşti în starea asta pentru că ai crezut în propriile idealuri. Am venit doar să vorbesc cu tine.

M-a privit în tăcere preț de un minut, apoi a fost de acord să vorbească şi a întrebat dacă nu poate să stea în şezut. I-am ordonat unui soldat să-l dezlege şi să-l sprijine de şubreda bancă de lemn. I-am făcut rost de tutun pentru pipă.

N-ar fi discutat despre chestiuni tactice sau despre detalii tehnice. Cînd l-am întrebat despre anumite operațiuni ale sale, singurul său răspuns a fost:

— Ştii doar că n-am cum să-ți răspund la asta.

Dar la întrebările cu caracter mai general, precum: „*Comandante*, dintre toate țările din regiune, de ce ai ales Bolivia pentru a-ți exporta revoluția?", a răspuns pe larg.

Mi-a spus că a luat în considerație şi alte zone – Venezuela, America Centrală, Republica Dominicană au fost cele trei pe care le-a numit. Dar, a adăugat el, experiența l-a învățat că, atunci cînd Cuba a încercat să provoace tulburări atît de aproape de Statele Unite, *yanquis* [14] au reacționat cu hotărîre, iar activitățile revoluționare au eşuat.

— Aşa că, a continuat Che, din moment ce țări precum Venezuela şi Nicaragua erau prea importante pentru imperialismul yankeilor, iar americanii nu ne-au permis să avem succes acolo, ne-am gîndit că, dacă alegem o țară atît de îndepărtată de SUA, nu li se va părea că pericolul e

iminent, iar *yanquis* nu se vor interesa de noi. Bolivia îndeplinea aceste cerințe. În al doilea rînd, a adăugat, noi eram interesați de o țară săracă – iar Bolivia este săracă. Iar în al treilea rînd, Bolivia are granițe cu cinci țări. Dacă am avea succes aici, atunci ne-am putea îndrepta şi către alte locuri – Argentina, Chile, Brazilia, Perú, Paraguay.

Considera, din cîte mi-a spus, că şi-a pierdut sprijinul în Bolivia din pricina faptului că populația era prea provincială.

— Ei nu pot vedea revoluția în termeni universali, ca o mişcare internațională de gherilă care luptă pentru proletariat, ci doar ca pe o problemă locală. Ei îşi doresc un *comandante* bolivian, nu cubanez, chiar dacă eu sînt expert în asemenea probleme.

Am vorbit şi despre Cuba. A recunoscut că economia era la pămînt, în primul rînd din cauza boicotului economic instaurat de SUA.

— Dar ai contribuit la dezastrul ăsta, i-am spus lui Che. Tu, care erai medic, ai fost făcut preşedinte al Băncii Naționale a Cubei. Ce ştie un doctor despre economie?

— Ştii cum am ajuns preşedintele Băncii Naționale a Cubei? m-a întrebat.

— Nu.

— O să-ți spun o glumă, a rîs el. Mă aflam la o întîlnire într-o zi, iar Fidel a intrat şi a întrebat dacă printre noi se află vreun *economista* plin de zel. Eu l-am înțeles greşit – am crezut că întreabă de-un *comunista* plin de zel, aşa că am ridicat mîna. A dat din umeri. Vezi, de-aia m-a ales Fidel în fruntea economiei cubaneze.

A refuzat să vorbească despre ce a făcut în Africa, deşi, cînd i-am spus că, din cîte auzisem, ar fi avut zece mii de bărbați în forțele de gherilă, dar că soldații săi africani erau un dezastru, a rîs cu tristețe şi mi-a răspuns:

— Dacă aş fi avut cu adevărat zece mii de luptători, situația ar fi fost diferită. Dar ai dreptate, să ştii – africanii au fost nişte soldați foarte, foarte slabi.

A refuzat să-l vorbească de rău pe Fidel, dar pe de altă parte l-a condamnat practic cu un elogiu spus cu jumătate de gură. De fapt, Che devenea evaziv cînd apărea în discuție numele Fidel. Mi-a devenit clar faptul că era supărat pe dictatorul cubanez din pricina lipsei de susținere a incursiunii sale în Bolivia. Şi chiar faptul că Che recunoscuse starea jalnică a economiei cubaneze reprezenta un mod de a acuza conducerea lui Fidel, chiar dacă nu o critica deschis.

Am discutat cu Che vreme de-o oră şi ceva, pînă cînd, cu puțin înainte de amiază, am auzit elicopterul apropiindu-se. Am ieşit şi am descoperit că Niño de Guzmán a adus un aparat foto de la maiorul Saucedo, deoarece voia o fotografie cu prizonierul. Acesta a fost momentul în care am modificat cu bună ştiință reglajele aparatului foto al bolivienilor şi l-am pus pe Niño de Guzmán să facă o poză cu mine şi cu Che folosind aparatul meu Pentax. Este singura fotografie care-l surprinde pe Che în viață în ziua morții sale.

Reveniți înăuntru, am reluat discuția din punctul în care o lăsaserăm. Che s-a arătat surprins de faptul că ştiam atît de multe lucruri despre el şi despre Cuba.

— Nu eşti bolivian, a spus.

— Nu. De unde crezi că sînt?

— Ai putea fi portorican sau cubanez. De oriunde ai fi, după tipul de întrebări pe care mi le-ai pus, cred că lucrezi pentru serviciile secrete ale Statelor Unite.

— Ai dreptate, *comandante*, i-am spus. Sînt cubanez. Am fost membru al Brigăzii 2506. De fapt, am fost membru al echipelor care au operat în interiorul Cubei înaintea invaziei din Golful Porcilor.

— Cum te cheamă?

— Félix. Félix şi atît, *comandante*.

Aş fi vrut să-i spun mai multe, dar n-am îndrăznit. Mai exista totuşi o slabă şansă să scape cu viață şi n-am vrut să ia cu sine identitatea mea.

— Ha, a făcut Che.

Nimic mai mult. Nu ştiu la ce se gîndea în acel moment şi nici nu l-am mai întrebat.

Am început să vorbim din nou despre economia Cubei, cînd am fost întrerupți de focuri de armă, urmate de zgomotul produs de un corp prăbuşindu-se la podea. Aniceto fusese executat în camera alăturată. Che s-a oprit din vorbit. N-a spus nimic despre împuşcături, dar pe față i se putea citi tristețea şi şi-a clătinat capul încet, de la stînga spre dreapta, de cîteva ori.

Probabil şi-a dat seama în acel moment că şi soarta lui era pecetluită, chiar dacă eu nu i-am spus nimic pînă cu puțin înainte de ora unu după-amiază.

Am tot amînat inevitabilul, făcînd naveta între camera lui Che şi masa pe care-i fotografiam documentele. Făceam poze ale jurnalului său, cînd s-a apropiat de mine o învățătoare din sat.

— *Mi Capitán*?

Am ridicat privirea.

— Da?

— Cînd o să-l împuşcați?

Vorbele ei m-au neliniştit.

— De ce mă întrebați asta?

— Pentru că la radio deja s-a anunțat că a murit în urma rănilor primite în luptă.

Bolivienii nu-i lăsau nici o şansă. Anunțul radio pecetluise soarta lui Che. Am coborît dealul, am intrat în şcoală şi l-am privit pe Che în ochi.

— *Comandante*, i-am spus, am făcut tot ce mi-a stat în putință, dar ordinele au venit de la Comandamentul Suprem al Boliviei…

Chipul i-a devenit alb ca hîrtia.

— E mai bine aşa, Félix. N-ar fi trebuit să mă las capturat în viață.

Cînd l-am întrebat dacă are vreun mesaj de transmis familiei, a spus:

— Spune-i lui Fidel că în curînd va vedea o revoluție triumfătoare în America.

Felul în care a spus-o mi s-a părut a fi o ironie la adresa dictatorului cubanez, pentru că-l abandonase în jungla boliviană.

Apoi a adăugat:

— Şi spune-i soției mele să se recăsătorească şi să încerce să fie fericită.

Apoi ne-am îmbrățişat, iar momentul a fost extrem de emoționant pentru mine. Nu-l mai uram. Clipa adevărului sosise pentru el şi se comporta ca un bărbat. Şi-a întîmpinat moartea cu eleganță şi curaj.

M-am uitat la ceas. Era unu după-amiaza. Am ieşit afară către locul în care se aflau Mario Terán şi locotenentul Pérez. L-am privit pe Terán, a cărui față arăta de parcă ar fi băut. I-am spus să nu-l împuşte pe Che în față, ci undeva de la gît în jos. Apoi am urcat dealul şi am început să scriu notificări. Cînd am auzit împuşcăturile, mi-am verificat ceasul. Era ora 1.10 PM.

Che era mort.

Presupun că lucrurile ar fi putut avea o încărcătură emoțională mai mare pentru mine în acel moment, dar, ca să fiu sincer, nu prea era timp. Mai aveam o mulțime de lucruri de făcut. Echipamentul meu trebuia împachetat cu grijă, cutiile cu filmele foto făcute trebuiau stocate cu grijă. Nu voiam să pierd nici cel mai mic lucru.

În timp ce lucram, Terán, odată ce-şi îndeplinise sarcina, a venit la mine şi a întrebat de pipa lui Che. Am stat să mă gîndesc cîteva clipe. Che îi spusese lui Terán că nu voia să-i dea pipa, însă, m-am întrebat, de ce trebuia să mă conformez dorințelor unui om care mi-a omorît atît de mulți prieteni?

Am scos pipa din buzunar şi i-am întins-o lui Terán. I-am spus:

— Uite, ca să-ți aminteşti de marea ta ispravă.

Nu cred că sergentul bolivian a sesizat ironia din vocea mea. A coborît totuşi privirea, a luat pipa din mîna mea şi a

plecat fără să mai spună o vorbă.

Un alt soldat bolivian l-a „uşurat” pe Che de ceasul Rolex GMT Master de la încheietură. Eu purtam unul asemănător – îl cumpărasem pentru o misiune în Cuba, în decembrie 1961. I-am ordonat soldatului să-mi arate ceasul lui Che. L-am luat deoparte şi i-am scos repede brățara de oțel. Cînd i-am înapoiat bolivianului ceasul, s-a ales la rîndu-i cu un Rolex, însă nu cu cel al lui Che. Ceasul revoluționarului se afla acum la încheietura mea.

Probabil a trecut cam o jumătate de oră pînă să merg să examinez corpul lui Che. Doi ofițeri bolivieni au venit de la postul de comandă, iar eu i-am însoțit în şcoală. Corpul lui Che era contorsionat pe pardoseala de pămînt. Ochii şi gura îi erau deschise. Fusese împuşcat aşa cum indicasem, mai jos de gît.

Unul dintre bolivieni i-a lovit fața lui Che cu un băț, lăsînd o mică tăietură deasupra unei sprîncene.

— Nenorocitule, a spus.

Avea motive să fie supărat – avusese mult de suferit din cauza trupei lui Che.

Nu vedeam totuşi nici un motiv să profaneze cadavrul lui Che. După ce au plecat, am rugat un soldat să-mi aducă o găleată cu apă. Am luat-o şi i-am curățat fața lui Che cu mîinile mele, i-am închis ochii şi am încercat să-i închid gura.

Elicopterul a ajuns mai repede decît fusese programat. Împreună cu Niño de Guzmán şi cu doi soldați, am cărat trupul lui Che afară din şcoală pe o targă făcută din pînză de cort şi l-am legat de partea dreaptă a trenului de aterizare. Era un lucru destul de periculos, întrucît trebuia să echilibrăm corpul cu atenție – zborul într-un elicopter mic, cu o greutate ataşată de o parte, nu era deloc uşor. În timp ce-l mişcam, m-am murdărit pe mîini cu sîngele lui Che, care se scursese pe pînza de cort, şi m-am şters de uniforma mea de camuflaj. Încă mai legam cadavrul cînd Niño de Guzmán a pornit rotoarele.

Am urcat în elicopter şi mi-am legat centura cînd, de nicăieri, a apărut pe strada plină de gropi un preot catolic, călărind un catîr. S-a apropiat cu o asemenea viteză, încît am crezut că o să fie decapitat de palele elicopterului, dar s-a oprit chiar lîngă ele, a sărit de pe măgar, a făcut semnul crucii şi a binecuvîntat corpul lui Che. Era părintele Schiller. N-am vorbit niciodată cu el. Îmi amintesc că mă gîndeam în acel moment cît de ciudat era ca ateul declarat Ernesto Che Guevara să primească ultima binecuvîntare din partea unui preot.

Am petrecut zborul de-o jumătate de oră către Vallegrande într-o linişte meditativă, gîndindu-mă la Che şi la moartea sa, la familia mea şi totodată la modul în care îmi permiseseră sorții să ajung să stau față în față cu unul dintre cei mai mari duşmani ai mei. La cîteva secunde după ce am aterizat pe aerodrom, am profitat de agitația de-acolo şi m-am făcut pierdut în mulțime – doar un alt ofițer bolivian anonim.

Colegul meu de la CIA, Eduardo, a dezlegat jos cadavrul lui Che şi l-a încărcat într-o ambulanță gri, veche. Din păcate pentru el, a fost fotografiat de cîteva ori în acea zi. Fotografiile au fost publicate în ziare şi reviste de pe tot cuprinsul lumii. În multe dintre ele, a fost identificat ca „Agentul CIA Félix Ramos”. Eu, pe de altă parte, am avut mare grijă să nu-mi arăt fața. Aşa că, în timp ce numele meu sub acoperire a fost făcut public, identitatea mea a rămas ascunsă.

Conform indicațiilor lui Eduardo, cadavrul a fost transportat la spitalul Nuestra Señora de Malta, unde fuseseră duse toate celelalte corpuri neînsuflețite ale luptătorilor de gherilă. În spălătoria spitalului, transformată temporar în morgă, a fost făcută celebra fotografie cu corpul lui Che. Eu nu eram acolo.

Grămada de reporteri, soldați, ofițeri şi simpli spectatori a pornit pe urmele ambulanței care a părăsit aeroportul. În mulțimea care se împuțina cu repeziciune, i-am găsit pe maiorul Serrate şi pe maiorul Saucedo, ambii aşteptîndu-mă pe mine. Ne-am îmbrățişat şi-am discutat emoționați despre

conversația pe care am purtat-o cu legendarul luptător de gherilă comunist. A apărut apoi şi Niño de Guzmán şi toți patru am plecat către aparatul său de zbor. Mi-am recuperat echipamentul de comunicații pe care-l pusesem în cala elicopterului.

Apoi am plecat singur către locuința pe care o împărțeam cu Eduardo. În timp ce păşeam prin aerul rece de munte, mi-am dat seama că gîfîiam şi că-mi era din ce în ce mai greu să respir. Che era mort, dar astmul lui – o boală pe care n-am avut-o niciodată – s-a legat cumva de mine. Pînă în ziua de azi, dificultatea cronică de a respira este o permanentă amintire a lui Che şi a ultimelor sale ore din micul oraş La Higuera.

Restul acelei zile şi zilele următoare au trecut atît de repede, încît mi le amintesc foarte vag. Mi-am petrecut mai tot timpul vorbind. Mai întîi, la hotelul în care locuia colonelul Zenteno Anaya, le-am relatat lui şi generalului Alfredo Ovando Candia discuțiile pe care le purtasem cu Che.

Hotărîrea generalului Ovando Candia de a păstra dovezi concrete ale morții lui Che, pentru cazul în care Fidel Castro ar fi negat întregul eveniment, a condus la cel mai bizar episod din haosul ce a urmat evenimentului. Şeful de stat-major bolivian a dorit să păstreze chiar capul lui Che. A fost convins, din fericire, că un asemenea lucru ar întrece orice decență şi i s-a sugerat că păstrarea unui deget îndepărtat chirurgical ar fi o dovadă suficientă.

Răspunsul lui Ovando a venit repede: a ordonat să-i fie tăiate mîinile lui Che şi să fie conservate. De asemenea, a ordonat debarasarea de cadavrul lui Che.

În aceeaşi seară, m-am întors în Santa Cruz, unde mă aştepta agentul meu de legătură Jim. Şi mi-am mai spus o dată povestea. Apoi am plecat spre La Paz, unde am ajuns pe 12 octombrie şi unde am fost intervievat de un alt ofițer CIA. Mai tîrziu în aceeaşi zi, după ce am urmat un nesfîrşit şir de proceduri spre a nu fi urmărit – habar n-am de către cine –, am ajuns într-o casă de siguranță, unde m-am întîlnit cu un

grup de oameni de la CIA (printre care şi adjunctul şefului de Birou din La Paz), cărora le-am dat toate rolele de film şi notiţele. Nu trecuseră nici trei zile de la moartea lui Che.

Pe 13 octombrie, m-am reîntors la Santa Cruz, unde mă aşteptau Jim şi compatriotul meu Eduardo, şi mi-am recuperat lucrurile personale. Ne-am dat la fund în Santa Cruz, deoarece prin presă circulau poveşti despre implicarea Agenţiei în vînarea lui Che, iar reporterii se răspîndiseră prin oraş în căutarea străinilor.

În ziua de 14, un avion american C-130 Hercules a sosit la Santa Cruz pentru a ne prelua. Dar, cînd am plecat spre aeroport, în dimineaţa următoare, am descoperit că avionul făcuse, în mod misterios, o pană – şi n-avea roată de rezervă. Jim a luat imediat legătura cu Ambasada din La Paz, care a trimis un C-54 să ne ia. Am zburat direct către aeroportul din La Paz, unde fiecare dintre noi a fost luat de cîte o maşină a Agenţiei şi dus în case diferite. În sfîrşit, pe 16, alt C-130 a venit şi ne-a dus în Panamá, unde am ajuns – înfiorător de obosiţi – în dimineaţa zilei de 17. Pe 25 octombrie, după încă o săptămînă de chestionări şi un pic de odihnă bine-meritată, am plecat spre SUA.

12

După ce m-am întors din Panamá, n-am avut aproape deloc timp pentru odihnă. La vreo şase săptămîni, chiar la începutul anului 1968, Eduardo şi cu mine eram deja în drum spre Ecuador, pentru a ajuta la instruirea unei unităţi de elită în tehnici antiteroriste şi contrarevoluţionare. Serviciile ne-au fost solicitate de către preşedintele acestei ţări. De astă dată, am călătorit sub acoperire militară. Numele

sub care am intrat în Quito, capitala Ecuadorului, era Frank García.

Unii dintre ofițerii alături de care urma să lucrăm fuseseră antrenați în SUA. Dar armatei ecuadoriene îi lipseau echipamentele de comunicație avansate şi capacitățile operative în munca privind informațiile secrete – de exemplu, competența de a realiza transmisii în siguranță de la o locație la alta sau ştiința de a folosi transmițătoare mobile şi telefoane pe frecvențe securizate (asta se întîmpla în zilele cînd aparatele de bruiat mobile nu erau încă la îndemîna oricui). În acelaşi timp, ne-am propus să ne concentrăm munca, într-o bună parte a perioadei petrecute acolo, asupra tehnicilor de interogare. Ecuadorienii ştiau despre experiența noastră cu Che din Bolivia. Reputația ne-o luase înainte, ceea ce ne oferise şi mai multă credibilitate. Aşa că, atunci cînd le-am vorbit despre cum se pot extrage informații de la prizonieri, ei cunoşteau faptul că fusesem responsabil de reuşita unor operațiuni din trecut şi că vorbeam din experiența dobîndită pe teren.

Am descoperit o audiență foarte receptivă. Oamenii pe care-i antrenam nu făceau parte din vechea generație de ofițeri latino-americani, rigizi în gîndire şi supuşi sistemului de caste. Erau ofițeri tineri, cu vîrste între douăzeci şi treizeci de ani, care fuseseră redistribuiți din armată, aviație sau poliție. Cei mai mulți aveau un oarecare antrenament în Statele Unite, fie prin intermediul programelor militare, fie sub îndrumarea FBI.

I-am învățat aceleaşi principii de interogare pe care le folosisem şi cu Paco în Bolivia. Înainte de orice, le-am spus elevilor mei că trebuie să-l determine pe prizonier să se identifice cu ei. În majoritatea cazurilor, e un lucru destul de uşor de făcut, deoarece luptătorii de gherilă sau teroriştii capturați se aşteaptă să fie bătuți pînă la ultima suflare, torturați, înfometați, insultați – mă rog, toate acele tratamente inumane pe care le au de suferit prizonierii aflați în închisorile din țările comuniste. Motivul unor astfel de

aşteptări este deseori faptul că superiorii lor i-au avertizat în legătură cu consecinţele capturării lor în viaţă, cu scopul de a-i împiedica să dezerteze pentru a se alătura forţelor guvernamentale.

Aşa că, atunci cînd sînt capturaţi şi trataţi cu totul altfel decît fuseseră informaţi de către liderul lor comunist, încep să realizeze că ceea ce li s-a spus nu e tocmai adevărat. În multe cazuri, aceste tratamente bune, surprinzătoare pentru ei, au un impact uriaş şi creează premise favorabile, oferindu-ţi cadrul de lucru. Regula numărul unu, prin urmare, este să te apropii de subiect şi să-l determini să se identifice cu tine. Povesteşte-i despre tine – pînă la un punct. Oferă-i frînturi de informaţii, în aşa fel încît să devină dependent de tine şi să înceapă să aibă încredere în tine.

Al doilea principiu pe care l-am predat a fost să folosească informaţiile obţinute pentru a extrage alte informaţii. Un agent capturat îţi va oferi, în prima fază, povestea de acoperire pe care a fost învăţat s-o spună. Dar din informaţiile obţinute anterior, probabil că ştii deja cîteva lucruri despre ceea ce a făcut, cu cine a lucrat, pe unde a fost şi aşa mai departe.

Le-am spus elevilor mei să folosească ceea ce ştiu cu discernămînt:

— Prindeţi-l cu o mică minciună. Spuneţi-i: „Ascultă, prietene, ştiu că lucrurile nu stau deloc aşa”. După care veniţi cu informaţii clare, care-i corectează afirmaţiile, ceea ce îl va face să-şi închipuie că ştiţi mult mai mult decît ştiţi cu adevărat. Apoi testaţi o altă zonă – chiar una despre care nu ştiţi nimic. Aveţi şanse să obţineţi informaţii noi, care se vor confirma drept reale.

În America Latină, familia ocupă un loc foarte important în viaţa oricui. Le-am spus să se folosească de acest fapt.

— Dacă subiectul se află în custodie de suficientă vreme încît să nu mai creeze probleme de securitate, spuneţi-i că-i veţi contacta familia pentru a vă asigura că totul e în regulă. Dacă vă împărtăşeşte chestiuni personale (că maică-sa are

probleme financiare, de pildă, sau că fratele mai mic a intrat în belele), atunci trebuie să-l ajutați, chiar dacă nu-i spuneți pe loc ce ați făcut. Lăsați-i familia să-i spună. Va simți în felul ăsta că-l ajutați nu pentru că este slujba voastră, ci pentru că aşa doriți. Astfel de tehnici pot fi extrem de convingătoare în fața unui individ căruia i s-a spus că sînteți nişte brute, care-i vor face lucruri oribile dacă va fi capturat.

Am desfăşurat şi cîteva scenarii în timpul cursurilor, elevii intrînd fie în rol de prizonier, fie în rol de anchetator. Au învățat repede şi bine. Au deprins totodată cîteva dintre elementele de bază ale activității de supraveghere: cum să folosească fotografiile şi cum să instaleze microfoane parabolice sau alte dispozitive de ascultare, atît în interior, cît şi în exterior.

Misiunea a fost provocatoare şi plină de satisfacții pentru mine. Am împărțit cu Eduardo o cameră într-un hotel drăguț din Quito, unde ne înregistraserăm ca doi oameni de afaceri aflați în trecere. În fiecare dimineață, luîndu-ne toate precauțiile pentru a nu fi urmăriți, ne îndreptam spre o casă de siguranță. În acel loc se desfăşurau cursurile. Eram într-o legătură permanentă cu ofițerul nostru de caz, un ofițer CIA pe care-l voi numi Jack. Am petrecut, de fapt, destul de multă vreme în locuința lui, fiind invitați acolo pentru prînz sau cină. În weekenduri, Jack şi familia lui ne luau în excursii prin regiunea Quito.

Deja terminaserăm cea mai mare parte a programului de instructaj pe care-l pregătiserăm, cînd am primit un telefon din partea lui Jack.

— N-ai vrea să treci pe la mine împreună cu colegul tău? m-a întrebat.

Îmi făceau întotdeauna plăcere invitațiile de genul acesta. Jack avea o minunată casă tip cabană, într-un cartier drăguț, dar deloc ostentativ, al clasei de mijloc. Mă bucuram de timpul petrecut acolo, povestind cu Jack şi cu soția lui sau jucîndu-mă cu cei doi copii ai lor. Copiii chiar mă numeau unchiul Frank.

Cînd am ajuns, Jack ne-a spus:

— Probabil nu sînt motive reale de îngrijorare, dar am primit informații din partea FBI că există posibilitatea unei acțiuni, inițiată de Castro, ce vizează răpirea familiei tale, Frank, sau a familiei tale, Eduardo.

Jack ne-a comunicat asta pentru ca, în cazul în care voiam să plecăm în Miami, la familii, să facă toate aranjamentele necesare.

La auzul veştii ne-a străbătut un fior din cap pînă în picioare. Însă Jack ne-a dat asigurări că FBI ne supraveghează din umbră familiile şi că nu exista nici un indiciu al unei amenințări iminente. Ne-a mai spus şi că mesajul pe care l-a primit nu era foarte clar cu privire la care dintre cele două familii se afla într-un potențial pericol – cu toate că soția lui Eduardo fusese cea care contactase Agenția.

Lucrurile se explicau. Eduardo fusese fotografiat în Bolivia în ziua în care transportasem cadavrul lui Che în Vallegrande. Mai mult, fusese chiar identificat atunci ca american şi agent CIA (Interesant e că, întrucît avea o frunte proeminentă, ten şi ochi deschişi la culoare, Eduardo fusese probabil de la bun început identificat în mod greşit de serviciile cubaneze ca *gringo*.) În plus, în unele fotografii publicate în SUA şi nu numai, fusese numit Félix Ramos, în locul pseudonimului folosit de el în Bolivia, şi anume Eduardo Gonzalez. Însă nici unul dintre aceste nume de cod nu însemna nimic pentru noi, de vreme ce le folosiserăm doar o singură dată.

La scurt timp după ce Jack ne-a informat asupra acelui mesaj, Eduardo şi cu mine ne-am întors la Miami, pentru a fi alături de familiile noastre. Cînd am reîntîlnit-o în sfîrşit pe Rosa, m-a asigurat că nu se întîmplase nimic ieşit din comun.

Şi într-adevăr, după cîteva săptămîni petrecute acasă, m-am convins că nu identitatea mea fusese compromisă. Avusesem grijă în Vallegrande să nu-mi arăt chipul în preajma fotografilor. Nu i-am spus niciodată lui Che numele meu real. Bolivienii nu auziseră niciodată numele Félix Rodríguez.

Colegul meu nu fusese însă la fel de norocos. Poate că-i lipsiseră anumite cunoştinţe în ceea ce priveşte tehnicile de autoprotecţie ale *tradecraft*-ului sau poate că avusese doar ghinion, dar cert e faptul că, după ce ne-am întors în Miami din Ecuador, n-a mai primit niciodată, din cîte ştiu, vreo altă misiune din partea CIA.

Deşi nu eu fusesem cel compromis, era prudent din partea mea să fiu în permanenţă vigilent, întrucît Fidel nu era omul care să uite uşor. De exemplu, persoana care-mi făcuse posibilă prezenţa în La Higuera, prietenul meu, colonelul Joaquín Zenteno Anaya, a fost în cele din urmă promovat la rangul de general, iar în 1973 a fost trimis la Paris, ca ambasador al Boliviei. Dar pe 11 mai 1976, Zenteno a fost împuşcat mortal pe o stradă din Paris de către un grup terorist, necunoscut pînă atunci, care-şi spunea „Brigada Che Guevara". Ştirile de la acea vreme au relatat că generalul fusese asasinat de către un bărbat cu barbă, de vreo treizeci şi cinci de ani, care l-a împuşcat de două ori în spate, omorîndu-l pe loc. Amprentele lui Fidel erau vizibile peste tot în acel caz. Am considerat această crimă un semnal de alarmă de netăgăduit pentru toţi cei care luaserăm parte la operaţiunea împotriva lui Che Guevara. Fiecare dintre noi era în pericol. Singura protecţie era anonimatul.

CIA foloseşte o anumită strategie pentru a păstra secretă identitatea agenţilor săi. Întrucît aceste tehnici au fost deja făcute publice, nu deconspir nimic oferindu-vă aici explicaţii asupra lor. Fiecărui agent al CIA i se desemnează, de la bun început, un pseudonim. De obicei, e vorba despre nume est-europene. Eu nu apar, de exemplu, pe listele CIA cu numele Félix Rodríguez, ci sub un nume fictiv sovietic. Să spunem Iakov Smirnov. Ce ţară, aşa-i?

Nici un nume fictiv folosit în operaţiuni nu apare în vreun raport al meu. Aşa că, dacă un dezertor ca Philip Agee sau un trădător ca Edward Howard ar lua un raport şi l-ar copia, nici el, nici altcineva n-ar putea face legătura între numele Iakov Smirnov şi Félix Rodríguez. Nici un trădător n-ar putea

descoperi că am folosit numele de Ramos sau García în misiunile din străinătate.

Aceste tehnici funcționează. Cînd, în noiembrie 1979, teroriştii iranieni au ocupat Ambasada americană din Teheran, au pus mîna şi pe nişte dosare ale Agenției. Dar sînt sigur că în acele hîrtii nu apărea numele real al nici unui agent, ci doar pseudonimele lor – care n-ar fi dus în nici un fel la identificarea oamenilor CIA din Iran, cel puțin nu după nume. Aceste precauții au fost liniştitoare pentru mine, mai ales în săptămînile şi lunile ce au urmat asasinării lui Zenteno la Paris.

*

În acelaşi an 1968, am fost trimis să ajut o unitate de paraşutişti din Perú să învețe bazele spionajului şi abilitățile de patrulare în zone ample. Inițial, misiunea ar fi trebuit să dureze doi ani, aşa că m-am gîndit să-i iau pe copii şi pe Rosa cu mine în capitala peruană. Însă părinții ei îmbătrîniseră şi nu puteau călători cu uşurință, iar a-i lăsa să se descurce singuri nu era o variantă de luat în calcul. Am decis pînă la urmă ca Rosa şi copiii să rămînă la Miami, atît cu părinții ei, cît şi cu ai mei, iar eu să plec singur în Perú, propunîndu-mi să mă întorc în Miami din şase-n şase luni pentru a-mi vizita familia.

Şef îmi era vechiul meu prieten din Bolivia, Jim, care opera pe atunci din Lima. Şi pentru prima oară am călătorit cu numele meu. Conform documentelor, eram Félix Rodríguez, lucrînd sub contract cu Ministerul Apărării din Perú.

Zona de antrenament se afla într-un mic sat de dincolo de Anzi. Pentru a ajunge acolo, trebuia fie să zbori, fie să mergi cu maşina de-a lungul unor şosele înguste şi şerpuitoare prin munți, pînă ajungeai la un drum într-atît de îngust, încît era cu sens unic – spre vest în zilele de luni, miercuri şi vineri şi spre est în zilele de marți, joi şi sîmbătă. Duminică era după noroc.

Unitatea nu era constituită din soldați, ci din oameni selectați din garda civilă. Oficial era cunoscută ca „Los Sinchis” din cadrul Benemérita Guardia Civil del Perú, o unitate de poliție a cărei responsabilitate fusese extinsă şi-n zonele rurale şi care funcționa asemenea poliției naționale italiene, carabinierii.

Se stabilise de la bun început ca această unitate să fie un proiect comun între Perú, pe de o parte, şi Forțele Speciale ale SUA şi CIA, pe de altă parte. Forțele Speciale au făcut antrenamentul de bază pentru paraşutişti – tot ceea ce era necesar, de la sărituri pînă la împachetarea paraşutei. Mai tîrziu, oamenii Agenției au asigurat expertiza în comunicații şi în tehnicile de informații. Am zburat împreună cu Jim, care m-a prezentat comandantului peruan, locotenent-colonelul Danilo Agramonte, un bărbat înalt şi musculos, ce purta ochelari negri. Jim l-a tras deoparte, l-a pus să jure că păstrează secretul şi apoi i-a povestit despre experiențele mele din Bolivia cu Che Guevara. După care a plecat, fără a-mi mai menționa ce-i povestise lui Agramonte.

Mai tîrziu în acea zi, la cina din sala de mese a ofițerilor, colonelul Agramonte s-a ridicat şi m-a prezentat.

— Acesta este Félix Rodríguez. El e omul care l-a capturat pe Che Guevara în Bolivia.

Am simțit că înnebunesc cînd l-am auzit. Am spus:

— Ei, n-am avut nimic de-a face cu asta!

Dar era prea tîrziu. În cele din urmă, am scăpat de reticența inițială şi, la solicitarea peruanilor, am ținut chiar şi un discurs despre cum l-am capturat pe Che. Dar în acel moment eram îngrijorat. Călătoream totuşi cu numele meu real. Sigur că peruanii nu ştiau asta. Dar eu consideram că orice scurgere de informații cu privire la capturarea şi execuția lui Che avea să ajungă cumva pînă la Fidel. Şi chiar dacă peruanii nu vedeau nimic semnificativ în numele Félix Rodríguez, nu acelaşi lucru se putea spune despre serviciile de informații ale lui Fidel.

Viața acolo era destul de rudimentară, ca să folosesc un eufemism. De o parte a străzii se aflau casele unei aşezări de aproximativ două sute de oameni. De cealaltă parte se afla tabăra noastră. Aveam şi-o pistă de aterizare din pămînt, suficient de lungă cît să permită coborîrea unui C-47, dar nu mai mare. Aveam terenuri de antrenament, barăci, depozite pentru echipament şi săli de curs în care făceam antrenamentul în comunicații cu acelaşi tip de aparatură pe care o folosisem în Bolivia sau cu Artime, în 1965. Tot acolo se aflau cazărmile ofițerilor şi sălile de mese. Mi-a fost repartizată o casă aflată la mică distanță de bază şi, cu toate că fusese construită pentru douăsprezece persoane, eu eram singurul ocupant. Fiecare cameră avea duş propriu şi, chiar dacă vremea era cam umedă pe timpul zilei, locuința era destul de confortabilă, mai ales că trecea şi un rîu prin spatele ei.

În primul weekend de după sosirea mea a aterizat un avion. Era un C-47 al forțelor aeriene peruane, folosit de unitate pentru efectuarea salturilor săptămînale. Cu puțin timp înainte de venirea lui, avusesem o discuție cu colonelul Agramonte.

— Cu siguranță eşti paraşutist, mi-a spus el.

Presupunerea era logică. M-am uitat fix în ochii lui şi i-am răspuns:

— Normal că sînt, *comandante*.

— Cîte salturi ai efectuat, Félix?

— Nu ştiu… Poate o sută, i-am răspuns zîmbind.

— Atunci vei sări cu noi astăzi.

— Sigur, am zis fără ezitare. Nici o problemă.

Mi-am amintit de tabăra de antrenament din Guatemala. Sărisem de pe o bancă, învățînd tehnica de aterizare în trei puncte. Am sărit dintr-un turn cu ajutorul unui cablu. Dar niciodată nu făcusem vreun salt din avion. Cît de rău putea fi totuşi?

Mă aflam în bază de mai puțin de-o săptămînă, dar îmi făcusem deja un prieten, un căpitan pe nume Javier

Devincensi. L-am căutat, l-am tras deoparte şi i-am spus:

— Am nevoie de ajutorul tău.

— Oricînd.

— OK, am zis. Cum naiba pun pe mine o paraşută?

S-a uitat la mine de parc-aş fi fost nebun.

— Vrei să zici că n-ai mai sărit niciodată dintr-un avion?

Am dat din cap.

— Ştii, eşti cam *loco*. O să te omori cu zile.

— Pe naiba. În plus, chiar dacă n-am mai sărit niciodată dintr-un nenorocit de avion, nu-i pot spune asta colonelului Agramonte. Ba chiar am avut parte şi de nişte lecţii. Am nevoie doar de puţină practică. Pe tine te rog doar să-mi reîmprospătezi cunoştinţele.

Am mers în camera mea, unde am sărit de pe un scaun, iar Javier şi-a putut face o părere despre stilul meu de aterizare.

— Nu-i rău deloc, a conchis el.

Apoi am mers în zona în care era ţinut echipamentul şi, înainte ca altcineva să ajungă acolo, mi-a arătat cum să-mi fixez paraşuta pe spate.

— Tot cred că eşti nebun, mi-a zis. Serios, Félix, nu-i nici o ruşine. Pot să-i spun colonelului şi te asigur că o să înţeleagă.

— Las-o baltă, i-am zis. Pot s-o fac.

— OK, a spus el, ridicînd din umeri.

L-am convins, de asemenea, să mă lase pe mine să sar primul. Pentru că zona era atît de muntoasă, ar fi fost periculos ca toţi să sară în acelaşi timp. În aceste misiuni de antrenament, avionul decola şi înconjura oraşul Satipo, apoi revenea, zburînd jos prin trecătorile din munţi. Echipa sărea cînd aparatul C-47 ajungea deasupra pistei de aterizare. Dar pentru că pista era înconjurată de junglă şi mărginită de rîu, un om căruia i se spunea *wind dummy* [15] sărea singur la prima trecere pe deasupra pistei. El urma să plutească fără a-şi ajusta paraşuta, pentru ca pilotul să-şi dea seama cum bate vîntul. Apoi, direcţia de zbor trebuia adaptată condiţiilor

exterioare de vînt, iar restul oamenilor – în jur de douăzeci – aveau să-l urmeze. Această tehnică reducea numărul de victime în rîndul paraşutiştilor.

Eu am vrut să fiu acest *wind dummy*. Motivele mele erau întemeiate. În primul rînd, nimeni n-avea să-mi vadă greşelile, dacă făceam vreuna. În al doilea rînd, probabil cel mai important, voiam să înfrunt această provocare singur.

Am urcat în C-47 împreună cu echipa. Pot spune cu sinceritate că în ziua aceea am pierdut multe kilograme, deoarece am transpirat din abundență – în urma efectului unei combinații de căldură, echipament greu şi frică. Credeți-mă pe cuvînt, e foarte neplăcut să sari în gol cînd n-ai mai făcut asta niciodată.

M-am cufundat în scaun, care se afla lîngă uşa deschisă, gîndindu-mă că nu trebuie să înțepenesc în cadrul uşii. Am decolat, urcînd şi trasînd un lung şi domol cerc deasupra oraşului. Apoi, după vreo şase sau şapte minute, ne aflam din nou deasupra aerodromului, zburînd printre crestele munților.

Coordonatorul paraşutiştilor mi-a dat comanda să merg către uşă.

— *A la puerta*!

M-am ridicat, mi-am prins cîrligul de la paraşută de cablul de ancorare care trecea de-a lungul avionului şi m-am îndreptat către uşă. M-am poziționat chiar în prag, cu vîrful unui picior peste margine, cu mîinile fixate în afara deschizăturii şi cu suflul elicei biciuindu-mi fața.

Coordonatorul a îngenuncheat lîngă mine. Cu fața aproape de podea, a privit căutător prin uşă. Mîna lui dreaptă îmi ținea glezna stîngă. În timp ce ne apropiam de zona de lansare, măsura din priviri traiectoria avionului. Îi puteam simți strînsoarea tot mai încordată.

Am încercat să nu mă uit în jos, ştiind că era cel mai rău lucru pe care-l puteam face – se întîmplase ca unii care s-au uitat spre pămînt să înțepenească-n uşă. Însă nu m-am putut abține. Iar ceea ce am văzut m-a făcut să simt că-mi îngheață

sîngele în vene. Aşa că mi-am îndreptat privirile-n față, către muntele din partea opusă mie.

Coordonatorul m-a lovit în partea de jos a piciorului. Am închis ochii şi am sărit fără să mai gîndesc, mîinile şi picioarele mele pătrunzînd în curentul puternic al elicei.

Forța gravitației. Am simțit cum cad, cad şi tot cad… Apoi am fost smucit în sus. Paraşuta. Funcționa. Straşnic. Am deschis ochii şi am privit în sus. Eram puțin încurcat în corzi, deoarece sărisem greşit. Însă m-am descîlcit imediat şi am ştiut că totul va fi bine.

Era incredibil să fii suspendat în aer, la peste şaptezeci de metri deasupra pistei. Puteam vedea jungla, rîul, munții, toate aceste frumuseți apărîndu-mi clare în aerul rece al dimineții. Nici una dintre experiențele anterioare nu mă pregătise pentru această senzație uluitoare de plutire lină, care-mi dădea senzația că eram regele lumii. Mi-am relaxat corpul, ştiind cu siguranță că paraşuta mă va duce fără probleme la sol.

Solul! Se apropia prea repede. Mult prea repede – era ca şi cînd aş fi căzut de la etajul trei al unei case. Mi-am propus să nu mă-ncordez, altfel aş fi putut să-mi rup picioarele. Am ajuns la sol, ratînd pista cu vreo douăzeci şi cinci de metri şi aterizînd chiar lîngă un țăran şi catîrul său (aproape că am lovit catîrul).

M-am rostogolit corect, am revenit pe picioare şi am început să-mi împachetez paraşuta. Am privit cum avionul a făcut a doua trecere pe deasupra pistei de aterizare, iar ceilalți au sărit, apropiindu-se încet de țintă.

După aceea Devincensi a venit spre mine şi mi-a oferit un *abrazo*.

— Ei bine, ai reuşit, mi-a zis. Acum ştiu că eşti nebun!

După al treilea salt, i-am spus colonelului Agramonte adevărul. Stăteam într-o seară la un pahar şi-am început aşa:

— Pot să vă fac o mărturisire? N-am sărit în viața mea dintr-un avion pînă s-ajung aici.

A izbucnit într-un rîs nestăpînit, după care a spus:

— Eşti nebun, Félix!

Apoi pe chip i-a apărut un zîmbet.

— În acest caz, a zis, trebuie să te licenţiem. Ai efectuat trei salturi. Mai fă încă cinci şi-o să primeşti brevetul din partea forţelor aeriene peruane şi din partea unităţii noastre de poliţie.

Am făcut cele opt salturi necesare – şi încă patru pe lîngă. Douăsprezece salturi în total şi, cu prilejul fiecăruia dintre ele, cred că am slăbit vreo două kilograme, deoarece transpiram foarte tare. Dar au fost nişte experienţe incredibile.

Am lucrat cu acea unitate în jur de şase luni, mult mai puţin decît acceptasem în prima fază să stau. Primele patru luni au fost grozave. Ultimele două au fost însă dificile. Iar asta din cauză că mi s-a alăturat un alt consultant, un cetăţean american (deşi latino-american la origine) cu care colonelul Agramonte nu s-a înţeles deloc.

Acest consultant era un individ din cale-afară de intransigent şi, pînă cînd mi-am făcut bagajele şi m-am reîntors în Lima şi-apoi în Miami, reuşise deja să şi-i îndepărteze complet pe peruani. Se ajunsese pînă acolo încît refuzau să coopereze sau să-i urmeze sfaturile. Există această tendinţă – pe care am observat-o mult prea des – a acelora dintre noi care provin din societăţi avansate, precum Statele Unite, de a fi aroganţi cînd ajung în ţări din Lumea a Treia. Ne aşteptăm ca totul să se facă după programul nostru şi sub aceleaşi standarde care se aplică în Washington, Miami sau New York. Ei bine, treaba nu merge aşa. Fie că eşti agent CIA sau turist, trebuie să înveţi să te dezbari de rigiditatea pe care cei mai mulţi dintre americani o au.

Urmărindu-l pe acest consultant cum distruge o relaţie pe care m-am chinuit s-o dezvolt vreme de jumătate de an, am învăţat cîteva lecţii importante. Mesajul este simplu: dacă eşti consultant, atunci treaba ta e să oferi consultanţă – nu să dai ordine sau să comanzi după propriul chef. Dacă te rezumi doar la a vorbi, şi nu asculţi cîtuşi de puţin, oamenii pe care

se presupune că trebuie să-i ajuți se vor întoarce împotriva ta. Dacă nu le respecți valorile şi capacitățile, atunci nici ei nu o vor face. Dacă nu lupți pentru ei, dacă nu devii avocatul cauzei lor, atunci nici ei nu vor lupta pentru tine şi pentru cauzele tale. Uneori cred că uităm aceste lucruri simple cînd le cerem altora să acționeze în numele nostru. Iar uitarea poate genera probleme, aşa cum aveam să învăț în următoarea mea misiune: Vietnam.

13

M-am oferit voluntar pentru Vietnam – n-am fost obligat să mă duc acolo. De fapt, mi se oferise o altă misiune în Venezuela, țară pe care o cunoşteam şi care-mi plăcea, a cărei limbă o vorbeam şi în care m-aş fi acomodat fără nici o problemă. Dar, ca să fiu cinstit, simțeam că aş putea face mai mult bine Statelor Unite în Vietnam. Existau o mulțime de voluntari pentru America de Sud pe care i-ar fi putut folosi Agenția, însă mult mai puțini alegeau sud-estul devastat de război al Asiei.

Sentimentele mele patriotice ajunseseră într-un punct special, întrucît tocmai îmi obținusem cetățenia. Pe 24 februarie 1969, am ridicat mîna dreaptă şi am depus jurămîntul de credință față de Statele Unite (după care, primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă înregistrez pentru a vota – cu republicanii!). Simțeam că am o datorie față de țara mea adoptivă. Mult prea des, cred eu, noi, americanii, ne privim libertatea şi drepturile ca pe ceva ce ni se cuvine în mod automat. Țara mea natală a fost însă confiscată de comunism, aşa încît ştiu că libertatea trebuie protejată. Cînd preşedintele Bush vorbeşte despre drapelul american şi despre simbolismul special al acestuia, cuvintele

lui capătă înțelesuri noi pentru mine şi pentru toți acei dintre noi care ne-am pierdut ținuturile de baştină din cauza tiraniei. Iar americanii de origine cubaneză au suportat, la rîndu-le, prețul Vietnamului. Félix Sosa Camejo, Celso Pérez şi Irenaldo Padrón, colegi ai mei din Brigada 2506, au murit luptînd împotriva comunismului în sud-estul Asiei.

Am plecat spre Saigon pe 13 martie 1970. Acoperirea mea era ca lucrător civil pentru Armata Statelor Unite, cu un rang echivalent cu cel de maior. Motivul pentru această acoperire era simplu: angajații CIA, în special cei care lucrează în zone de război, nu poartă carduri de identitate care să precizeze că fac parte din personalul Agenției. Bănuiesc că, în perioada în care am fost eu acolo, în Vietnam se aflau peste cinci sute de oameni ai Agenției. Unii dintre ei operau din noua Ambasadă americană din Saigon, alții din vechea clădire, rămasă din vremurile coloniale franceze şi situată pe malul rîului Saigon. De asemenea, erau oameni din CIA care lucrau în birouri, filiale, oficii, unități şi cantonamente în fiecare dintre cele cinci regiuni militare ale Vietnamului. Regiunea I era Da Nang; Regiunea a II-a – Nha Trang; Regiunea a III-a îşi avea baza la Bien Hoa şi includea toate provinciile din jurul Saigonului; Regiunea a IV-a acoperea Delta Mekongului şi se întindea pînă în sud; iar Regiunea a V-a era chiar Saigonul. Însărcinarea mea era de consultant operativ pentru Provincial Reconnaissance Units (PRU) [16] din Regiunea a III-a, cu baza la Bien Hoa.

În 1970, se spunea că Biroul din Saigon este cel mai mare şi mai important Birou CIA din lume. Se presupunea că cei trimişi la conducerea lui aveau să ajungă într-o zi şefi ai comunității de informații a Statelor Unite. Importanța pe care a acordat-o Agenția operațiunilor vietnameze s-a reflectat în faptul că fiecare dintre cele cinci regiuni militare se comporta asemenea unei țări suverane: fiecare avea propriul şef de Birou, cu puteri, mi s-a spus, egale cu ale oricărui alt director de Birou din orice țară a lumii. Iar în centrul tuturor –

supraveghind fiecare program, fiecare operațiune, fiecare fărîmă de informație care a fost obținută de către CIA în Vietnam – se afla Biroul din Saigon. Pentru noi, cei din Agenție, omul care conducea Biroul din Saigon avea puteri mai mari decît un zeu. Acel om era Ted Shackley.

N-aveam nici o idee cine era Shackley pînă cînd Jim, vechiul meu prieten din Bolivia şi Perú, mi-a spus cu puțin timp înainte să plec spre Saigon:

— El conducea Biroul din Miami cînd tu erai ocupat cu operațiunile din interiorul Cubei.

Jim mi-a spus că Shackley avusese o carieră sclipitoare în Agenție şi că probabil va deveni DCI (Director of Central Intelligence – director al CIA), poziție deținută de Richard M. Helms în perioada în care eu am fost în Vietnam.

L-am întîlnit pe Shackley la scurt timp după ce am ajuns acolo. Vreo patruzeci dintre nou-veniți am fost adunați într-o cameră securizată din Ambasada SUA pentru discursul său de punere în temă. Avea puțin peste patruzeci de ani şi purta ochelari cu lentile extrem de groase. Mă gîndeam că arată ca un profesor. Era foarte deştept, elocvent şi a părut sincer atunci cînd a spus că uşa lui e deschisă pentru oricine, oricînd şi cu orice problemă.

Circulau la vremea aceea în Saigon o mulțime de poveşti despre Shackley. Avea o reputație de tip dur, care ştia exact ce voia, inflexibil şi fără scrupule, însă într-un fel intelectual. Avea totodată reputația de a le impune subordonaților săi cerințe care puteau fi măsurate sau cuantificate. De exemplu, un număr de X rapoarte de informații despre un număr de X pătrunderi, cu un număr de X capturați şi cu un număr de X ucişi – în felul acesta cerea să-i fie predate lucrurile. Cifrele îl ajutau să se descurce mai uşor cu birocrații din Langley.

De asemenea, avea obiceiul să supravegheze oamenii îndeaproape. Un tip de la Agenție care a lucrat cu Shackley mi-a spus: „Întotdeauna mă verifica”. Şi avea memorie fotografică. Prietenul meu (şi şeful meu din Vietnam) Rudy Enders a lucrat cu Shackley atît în Miami, cît şi în Vietnam.

Rudy mi-a spus la un moment dat că, după ce a răsfoit un raport de şaisprezece pagini scrise de el, Ted a început să-i citeze paragrafe întregi, cuvînt cu cuvînt. Oamenii care au lucrat pentru Shackley l-au comparat cu un cîine care te încearcă pe la picioare: dacă greşeşti un pas, te va muşca; dar dacă i-ai cîştigat încrederea, Shackley te va susține pentru totdeauna. Loialitatea însemna enorm pentru el – şi încă înseamnă. Îl consider prieten şi mă mîndresc cu prietenia lui.

Era extraordinar de inventiv. Odată, ambasadorul american i-a cerut să intervină pe lîngă Nguyen Van Thieu, preşedintele vietnamez. Voia ca Thieu să autorizeze o operațiune ARVN (Armata Republicii Vietnam) chiar lîngă granița cu Cambodgia şi îi ceruse în mod repetat lui Thieu cooperarea, dar acesta îl refuzase continuu.

Shackley era hotărît să afle de ce şeful de stat vietnamez nu voia să-şi implice trupele în operațiune. A durat cîteva zile, dar a descoperit motivul: a aflat că preşedintele vietnamez mergea la un astrolog pentru a primi consultanță în practic orice chestiune. Acesta îi spusese lui Thieu că stelele nu erau favorabile unei operațiuni lîngă granița cambodgiană. Shackley şi-a folosit farmecul său considerabil pe lîngă astrologul preşedintelui. Dumnezeu ştie cum a făcut-o, dar, imediat după întîlnirea dintre ei, astrologul l-a sunat pe preşedinte şi i-a zis:

— Stelele spun: „Porneşte mîine!”.

Thieu n-a aflat niciodată că Ted Shackley fusese, pentru o zi, astrologul prezidențial.

De vreme ce eram consilier al Provincial Reconnaissance Units din Regiunea a III-a şi bazîndu-mă pe ce auzisem despre el de la colegii mei, mă aşteptam ca Shackley să mă țină şi pe mine mereu în vizor. Sarcina mea imediată era o prioritate pentru Shackley: să opresc atacarea cu rachete a Saigonului de către Viet Cong. Shackley avea două motive importante să dorească oprirea cît mai rapidă a raidurilor. În primul rînd, rachetele Viet Cong-ului omorau oameni nevinovați peste tot în oraş. În al doilea rînd, presa relata că

nici Statele Unite, nici sud-vietnamezii n-ar fi putut opri aceste atacuri, care se desfăşurau în propria lor curte. Situația era jenantă pentru ambele guverne şi dăunătoare pentru imaginea Americii.

Circulau, de asemenea, şi nişte glume răutăcioase prin Biroul din Saigon, conform cărora motivul real al interesului lui Shackley era faptul că locuia în Saigon – şi nu voia ca vreo rachetă lansată de nemernicii de comunişti să-i întrerupă *lui* somnul.

Dar, deşi am vorbit cu Shackley de nenumărate ori cît am stat în Vietnam, în timpul celor douăzeci şi cinci de luni petrecute acolo am lucrat mai îndeaproape cu ceilalți şefi. Şi am ajuns să-i cunosc şi să-i respect enorm.

Şeful meu direct era Rudy Enders. Era un tip plin de vitalitate (a deținut la un moment dat recordul mondial de viteză la 400 m pentru alergători de peste patruzeci şi opt de ani!), cu o bună percepere a problemelor complexe de care ne loveam. Este una dintre acele personalități rare, apte nu doar de abordări operaționale în rezolvarea problemelor tactice, dar totodată capabile să înțeleagă contextul intelectual şi filosofic care a condus la apariția situației conflictuale. Iar acest lucru îi oferă un mare avantaj cînd vine vorba despre planificare. Rudy avea deja o carieră remarcabilă în Agenție cînd a ajuns în Vietnam. De fapt, la vremea cînd eu participam la operațiunile de infiltrare în Cuba, el fusese desemnat de Biroul din Miami să se ocupe de obținerea şi buna funcționare a tuturor activelor maritime. Nu-l cunoşteam pe-atunci pe Rudy, aşa cum nu ştiam că în anii ’60 Ted Shackley era directorul Biroului din Miami. Mi se părea ciudat că soarta ne adusese să lucrăm din nou împreună – cu deosebirea că acum eram conştient de asta.

În Vietnam, am fost desemnat asistentul lui Rudy. Deşi în trecut, de-a lungul celor şase ani petrecuți în Vietnam, participase la sute de operațiuni, inclusiv un stagiu alături de I Corps în timpul ofensivei Tet [17] din 1968, cît am stat eu

acolo, Rudy a fost omul cartierului general – petrecîndu-şi cea mai mare parte a timpului în biroul din Bien Hoa. Era (şi încă este) foarte talentat la scris, el fiind cel care punea pe hîrtie toate rapoartele de după acțiuni (ceea ce era perfect din punctul meu de vedere). Eu eram făcut pentru teren. Nu cred că am petrecut o zi întreagă în birou de-a lungul întregii mele şederi în Vietnam.

Cred că am fost mai apropiat de Rudy decît de oricine altcineva în acea perioadă. Locuia cu soția sa şi cu familia într-o casă drăguță din Bien Hoa. Obişnuiam să-l vizitez şi să mă joc cu copiii lui.

Mare parte din timp am locuit în Saigon. Aveam o cameră la Hotelul Duc, unde erau cazați foarte mulți oameni ai Agenției. Nu prea ne amestecam cu cei din armată şi, în mod cert, nu ne asociam în nici un fel cu cei din presă. Personalul Agenției avea tendința de a sta grupat. Nici la restaurant nu ieşeam prea des. Mîncarea din sala de mese a hotelului era destul de bună. Şi, de altfel, cînd mă întorceam după o zi plină care începuse foarte devreme, tot ce-mi doream era să îmbuc ceva şi să mă bag în pat.

Cei doi oameni care conduceau operațiunile PRU din întreaga țară îşi aveau sediul în vechea clădire a Ambasadei SUA din Saigon (biroul lui Ted Shackley se afla în incinta noii ambasade).

Directorul PRU era Tucker Gougelmann. Era un bărbat înalt, de peste un metru optzeci, fost marinar. Fusese atît de grav rănit la Guadalcanal, în al doilea război mondial, încît medicii hotărîseră să-i amputeze piciorul. Tucker le-a interzis s-o facă, aşa încît acum avea ambele picioare, chiar dacă se deplasa şchiopătînd serios. Era un bărbat dintr-o bucată, tare ca o stîncă, de aproximativ cincizeci de ani, care nu se prea dedase la finețurile vieții. Înainte să conducă programul PRU, spre exemplu, Tucker fusese directorul Biroului Regiunii a III-a din Bien Hoa. Acolo dormea într-un pat de fier, iar camera lui n-avea aer condiționat. În fiecare dimineață, la ora opt fix,

îmbrăcat în nişte pantaloni kaki şifonați, într-o cămaşă albă cu mînecile suflecate pînă deasupra coatelor, încălțat în bocanci de vînătoare, străbătea coridoarele către biroul de la etajul trei din sediul CIA strigînd: „E ora opt AM şi nu aud zgomotul clapelor de la maşina de scris!”.

Tucker era o legendă a CIA. Fusese recrutat din cadrul OSS [18] spre sfîrşitul anilor 1940 şi, în unele seri, stătea în curtea locuinței sale din Bien Hoa cu picioarele sprijinite de-o masă, cu o băutură în mîna sa mare şi, privind către rîul Dong Nai, îşi povestea aventurile din China, Laos, India şi Vietnam.

Într-o anumită perioadă de-a lungul şederii sale în Bien Hoa, a ținut în camera sa, pe post de animal de casă, un urs pe nume Go-Go. Îl luase de pui, dar, după cîteva luni în care mîncase resturi din sala de mese şi alte bunătăți, Go-Go ajunsese la aproape două sute de kilograme, iar Tucker n-a mai putut să-l țină înăuntru. Aşa că a pus să se construiască un țarc în vecinătatea incintei CIA, izolat cu pînză de cort, şi a ținut ursul acolo.

Rudy Enders îşi amintea prima sa întîlnire cu Go-Go. Într-o zi, se plimba pe lîngă gardul țarcului:

— Şi ursul se ridicase pe labele din spate, zgîindu-se prin găurile din pînza de cort. Tot ce am putut vedea au fost doi ochi roşii care mă urmăreau.

În cele din urmă, condițiile pentru a ține un urs au devenit imposibile. Tucker a rechiziționat un elicopter şi l-a ademenit pe urs înăuntru. Go-Go a fost transportat pînă în provincia Long Khanh din Regiunea a III-a, unde Tucker l-a eliberat într-un desiş de afine.

Cu toate că Tucker, ca şef al programului Provincial Reconnaissance pentru Vietnam, avea acelaşi rang ca şi Ted Shackley, nu se împăca deloc cu birocrația şi formalitățile. Rudy Enders spunea că, la un moment dat, în timpul unei întruniri la sediul central al CIA din Langley, Tucker s-a enervat atît de tare că a fost nevoit să urmeze nişte proceduri

formale, încît a deschis o fereastră şi a început să strige diverse obscenități. Singura dată cînd l-am văzut pe Tucker la Langley, după ce amîndoi plecaserăm din Vietnam, părea nefericit că fusese reținut la munca de birou şi mi-a vorbit despre planurile de a se pensiona – ceea ce a şi făcut la puțin timp după aceea.

Tucker ura, de asemenea, cămăşile scrobite. În timpul recepțiilor de la Ambasada din Saigon, comportamentul său devenea uneori scandalos. Rudy mi-a spus că odată, avînd cîteva pahare la bord, s-a îndreptat către soția unui respectabil oficial american şi s-a prezentat în felul următor: „Bună, doamnă, eu sînt Tucker-The-Fucker!".

Sînt sigur că Tucker nu-şi dorea să-i jignească pe oameni cu limbajul său vulgar şi cu comportamentul său irascibil. Era doar unul dintre acele personaje impresionante cu care te întîlneşti o dată în viață şi al cărui comportament îl treci cu vederea pentru că ştii cine este şi ce a realizat.

Adjunctul lui Tucker era pe atît de tăcut şi de rezervat pe cît de gălăgios şi de extrovertit era şeful său. Se numea William Buckley. Era mai degrabă un om de birou decît unul de teren. Un excelent analist, cu mare atenție la detalii, era foarte serios, chiar rigid în concepția lui despre viață, fără pic de simț al umorului. Era exact opusul lui Tucker. Ce doi erau Yin şi Yang – opusurile care se potrivesc impecabil, formînd o pereche grozavă. Ar fi putut juca perfect într-o variantă a *The Odd Couple*[19], cu Tucker în rolul gregarului şi neglijentului Oscar Madison, iar Buckley – în cel al minuțiosului şi fercheşului Felix Unger. Buckley era atît de organizat, încît simțea nevoia să-şi curețe şi să-şi lustruiască biroul în fiecare seară. Hainele sale de schimb erau aşezate întotdeauna într-un teanc îngrijit. Carnetele sale de notițe erau întotdeauna perfecte, cu un scris citeț, fără nici o mîzgălitură.

Hobby-ul lui Buckley era colecționarea de antichități. Ți-ar fi putut spune probabil valoarea oricărui lucru vechi, de la o ediție din perioada celui de-al doilea război mondial a revistei

Life, pînă la o puşcă marca Daisy BB. În timpul revenirilor în SUA, făcea o mulțime de călătorii în North Carolina şi-n alte locuri, de unde cumpăra antichități pentru un magazin pe care-l deținea în Virginia.

Îi privea cu suspiciune pe mulți dintre vietnamezii cu care lucram – odată i-a spus lui Rudy Enders că nu-l considera demn de încredere şi-l vedea interesat doar de bani pe colonelul Lang, ofițerul vietnamez însărcinat cu trupele PRU. Cel puțin în privința acestui subiect, Buckley nu era de acord cu şeful său, deoarece Tucker era apropiat de Lang.

Bill Buckley era un tip care iubea munca de birou în aceeaşi măsură în care Tucker o ura. Ca unuia căruia-i displăcea să-şi scrie rapoartele de după misiuni, m-am identificat mai mult cu agentul de teren Tucker decît cu operatorul de birou Bill. Dar Buckley era un om de-o bunătate profundă, cu o empatie față de situația din Vietnam pe care am respectat-o enorm. Lucrase multă vreme în această țară divizată şi văzuse o mulțime de atrocități. Însă niciodată n-a devenit cinic sau indiferent față de locuitorii săi, ceea ce nu s-ar putea spune despre mulți alți americani.

Buckley era întotdeauna dispus să-mi asculte problemele şi să-mi dea sfaturi. Am ajuns să-l cunosc prin intermediul muncii mele de supraveghere fotografică, unul dintre elementele-cheie pentru pregătirea unei operațiuni de succes PRU. În condiții normale, putea dura o zi şi ceva pînă-mi primeam de la laborator pozele developate. Nu voiam să aştept atît de mult. Aşa că, deseori, în loc să utilizez canalele normale, adică predarea filmului către şeful regiunii pentru a fi trimis la developat, îl duceam personal la vechea Ambasadă. Cît timp aşteptam developarea în laborator şi imprimarea fotografiilor, mergeam la etaj pentru a-i vizita pe Buckley şi Tucker.

O bizară coincidență a destinelor a făcut ca aceşti doi oameni, care au împărțit atîta vreme un birou, să împărtăşească aceeaşi soartă crudă, la o diferență de zece

ani. Fiecare dintre ei a fost luat prizonier şi torturat pînă la moarte.

După retragerea din CIA, Tucker Gougelmann s-a întors în sud-estul Asiei, locul unde s-a simțit cel mai bine. A locuit în Bangkok şi şi-a deschis o afacere. În aprilie 1975, în timp ce Vietnamul de Sud se prăbuşea, Tucker s-a întors la Saigon. Se spune că încerca să-şi salveze familia vietnameză – exista o femeie în Saigon cu care se zvonea că ar fi avut doi copii. Pînă aici, lucrurile se cunosc. De aici încolo însă, datele sînt neclare. Ce se ştie cu certitudine e faptul că Tucker n-a mai luat legătura cu Ambasada sau cu Agenția. Aşa că, atunci cînd Saigonul a fost evacuat, a fost lăsat în urmă. Conform unei relatări pe care am auzit-o, ar fi rătăcit pe străzi vreme de cîteva zile pînă să fie ridicat de nord-vietnamezi.

Nimeni nu poate spune de ce n-a fost informat cu privire la retragerea americanilor. Unii zic că a fost o neglijență a lui. Alții spun că a fost o eroare tragică a celorlalți. De fapt, nimeni nu ştie cu certitudine. Ceea ce ştim însă e că a fost reținut de comunişti vreme de aproape doi ani, după care i-au returnat cadavrul. Din ceea ce mi s-a spus, corpul său purta urmele unor torturi brutale şi îndelungate.

Tucker a fost înmormîntat la Arlington National Cemetery, cu toate onorurile militare. Am participat la funeralii. El odihneşte chiar lîngă Francis Gary Powers, pilotul U-2 care a fost doborît de sovietici şi apoi oferit la schimb pentru spionul KGB Rudolph Abel.

Povestea lui Bill Buckley se cunoaşte mai bine. A devenit şef al Biroului din Beirut, această slujbă riscantă fiindu-i încredințată de directorul CIA, Bill Casey, după ce şeful anterior (şi mulți membri ai personalului) a murit în explozia maşinii-capcană care a distrus, în 1983, Ambasada SUA din Beirutul de Vest. În 1985, Bill a fost răpit de un grup de terorişti pro-iranieni şi torturat pînă la moarte. Conform unor rapoarte, Casey obținuse nişte înregistrări cu cîteva sesiuni de tortură, iar cele auzite îl determinaseră să recurgă la orice mijloace pentru a-l recupera pe Buckley în viață.

E uşor să-ți dai seama de ce l-a ales Casey pe Bill Buckley pentru Beirut. Era unul dintre cei mai mari experți în terorism din țară, o enciclopedie ambulantă despre cine şi ce erau cei din grupări, despre unde şi cum funcționau acestea. Din alt punct de vedere însă, Casey a trimis în Beirut cea mai nepotrivită persoană. Profesionistul, genialul, analistul din turnul de fildeş (a cărui minte putea reține mii de detalii) Buckley nu dobîndise niciodată instinctele unui agent de teren, atît de necesare pentru a-l ține în viață. Era probabil mai inteligent decît 99,9% dintre oamenii pe care i-am cunoscut. Dar i-a lipsit şcoala străzii.

În Beirut, spre exemplu, Buckley a locuit singur, într-un apartament de la etajul doi, aflat într-o fundătură. Programul şi-l schimba foarte rar. Ba pînă şi drumul către Ambasadă îl făcea pe jos, transformîndu-se practic într-o țintă tentantă şi convenabilă. A fost avertizat, dar nu a vrut să asculte.

Şeful lui Rudy din Bien Hoa era Don Gregg, directorul Biroului Regiunii a III-a, care i-a urmat lui Tucker Gougelmann. În ciuda tuturor articolelor care s-au scris în ultimii ani despre „vechiul meu prieten din Vietnam, Don Gregg", majoritatea descriindu-ne ca fiind nedespărțiți în acea perioadă, adevărul e că nu eram atît de apropiați pe cît s-a prezentat în presă.

El era şef de regiune cu rang mare, eu eram un angajat cu contract GS-11 [20]. Şi, aşa cum se spune în armată, generalii nu-şi pierd timpul cu sergenții. Pe de altă parte, din punctul de vedere al activităților sociale, el era mai apropiat de Rudy, cu care avea plăcerea să joace ocazional tenis – un joc pe care eu nu-l practic. Ca şef, Don a avut o abordare prudentă a operațiunilor. Mi-l amintesc, de exemplu, întrebînd de fiecare dată cînd porneam vreun atac:

— Eşti sigur că nu vei lovi vreun spital?

Don n-ar fi aprobat vreo operațiune dacă în respectiva zonă s-ar fi aflat orice tip de facilitate medicală.

Munca mea era extrem de provocatoare, dar îmi lua totodată şi foarte mult timp. Membrii PRU erau, de cele mai multe ori, foşti luptători de gherilă Viet Cong sau soldați nord-vietnamezi care dezertaseră sau fuseseră capturați. Cînd erau prinşi ori se predau (expresia vietnameză pentru aceste acte fiind *chu-hoi*), ne asiguram că vestea despre cooperarea lor ajungea la urechile celor din Viet Cong. Aşa că cei mai mulți dintre membrii personalului meu PRU fuseseră condamnați la moarte în lipsă de către foştii lor colegi. Poate părea o măsură cinică, dar i-a ținut la distanță pe spioni şi a contribuit la sporirea loialității şi a curajului trupelor de dezertori – de multe ori acestea fiind preferabile soldaților ARVN, pe care, de prea multe ori, nu te puteai baza în situații critice. În unitatea cu care am lucrat cel mai îndeaproape, patru cincimi dintre cei peste optzeci de oameni erau foşti membri Viet Cong sau soldați nord-vietnamezi.

Ideea din spatele trupelor PRU era simplă şi eficientă: erau concepute ca forțe de atac mici, extrem de mobile, care se bazau pe informații secrete de mare calitate. Aveau capacitatea de a se desfăşura rapid către țintă şi de a-şi distruge inamicul. De fapt, armata folosea deja o formă elementară a tacticilor de desfăşurare rapidă cu mult înainte de a ajunge eu în Vietnam. Numite „echipe roz" sau uneori „echipe sus-jos", tactica lor era de a zbura cu un elicopter mic – de obicei un Hughes 500 sau un Bell Ranger – la nivelul vîrfurilor copacilor, deasupra teritoriului ostil. Cînd se trăgea asupra lor de la sol, echipajul marca locul cu fumigene, iar apoi un elicopter de luptă venea să ciuruiască zona şi s-o bombardeze cu rachete. Era o metodă de a ne ocupa de Viet Cong destul de eficientă, dar crudă.

La PRU, am preluat conceptul de „echipe roz" şi l-am dezvoltat: am combinat desfăşurarea rapidă cu informații de foarte bună calitate. În loc să zburăm orbeşte deasupra teritoriului inamic, n-am plecat aproape niciodată spre o țintă pe care să n-o fi identificat anterior. Rata loviturilor de succes era mare. Mi s-a spus că Provincial Reconnaissance Units şi-

ar putea revendica în mod justificat cea mai ridicată rată de succes din întregul conflict vietnamez.

Obiectivele PRU nu erau numai acelea de a se angaja în luptă cu Viet Cong-ul sau cu nord-vietnamezii, ci includeau şi responsabilitatea de a captura prizonieri, atît pentru a-şi reîmprospăta rîndurile, cît şi pentru a obține informații. A fost o sarcină solicitantă, dar potențialul de succes era ridicat. Avînd în vedere elementele care constituie o operațiune bine construită – mijloace, motiv şi oportunitate –, în cadrul PRU, se găseau deja două dintre ele: motiv şi oportunitate. De cele mai multe ori duceau însă lipsă de mijloace – acces la date obținute în urma supravegherii aeriene şi la elicoptere care să transporte echipele rapid către țintă. Aşa că una dintre prioritățile mele a fost aceea de a mă asigura că, atunci cînd apare oportunitatea, unitățile mele vor putea ajunge acolo unde trebuiau să ajungă.

Provocarea era cu atît mai complicată cu cît, atunci cînd am ajuns, în cadrul PRU tocmai se făceau schimbări de personal în rîndurile consultanților şi echipele însele erau într-un soi de haos birocratic. Înainte de a ajunge eu, PRU erau supervizate de către oamenii Agenției şi aveau consultanți din cadrul personalului Navy SEAL sau US Army Special Forces. Însă, ca urmare a vietnamizării războiului pe care America o dorea, armata a fost retrasă din multe operațiuni, inclusiv din cadrul consultanței către PRU. Înainte de venirea mea, unitățile erau ataşate armatei. Acum, în 1970, erau unități speciale de luptă ale Poliției Naționale a Vietnamului de Sud. Eu am fost unul dintre primii consultanți civili angajați pe o perioadă lungă.

Acest nou statut atrăgea deseori dificultăți duble cînd se ajungea la operațiunile propriu-zise ale PRU: din cauza retragerii din scenă a Statelor Unite, ni se refuza deseori accesul la elicopterele militare, iar pe de altă parte, sprijinul Agenției era aproape imposibil de obținut din cauza altor priorități. Fără posibilitatea de a reacționa rapid şi decisiv,

Provincial Reconnaissance Units îşi pierdeau singura abilitate de a obține rezultate.

Am înțeles de la bun început că trebuia să-mi construiesc relații în rîndurile armatei. În Nha Be, la sud de Saigon, se afla un comandant de marină pe nume James Williams III, cu care m-am împrietenit. Avea un respect deosebit pentru PRU datorită eficacității lor împotriva Viet Cong-ului – pentru că, aşa cum a spus, nu mergeau doar la vînătoare de inamici, pe unde se nimerea. Din partea comandantului Williams am primit acces la elicoptere, atît pentru misiuni de supraveghere, cît şi pentru operațiuni. Iar din partea armatei am primit ajutorul extraordinar al generalului James Hollingsworth, cu care am rămas prieten din 1970, al locotenent-colonelului Bill Lumpkins, ale cărui elicoptere Cobra le-am putut folosi pentru a obține avantaje imense, şi al altor militari, cum ar fi locotenent-colonelul Jack Rollinger, care s-a arătat generos cu mine şi cu unitatea mea.

Probabil că în Vietnam am lucrat mai mult şi în condiții mai grele decît oriunde altundeva. Am petrecut mult timp în elicoptere, deseori trăgîndu-se asupra noastră în timp ce ne aflam deasupra junglei sau a cîmpurilor de orez în misiuni de supraveghere foto, de culegere de informații sau în zboruri operaționale. În Vietnam am şi învățat, de fapt, să pilotez un elicopter. Mi s-a părut logic să învăț, după ce un pilot mi-a explicat într-o zi:

— Félix, în treaba asta sîntem doar noi doi implicați, iar dacă se întîmplă ceva cu mine, murim amîndoi!

La început am învățat doar privind. Pe parcurs însă, după ce au văzut că am un talent înnăscut pentru asta, piloții cu care am colaborat m-au lăsat să preiau eu controlul elicopterului pentru scurt timp. Iar după ce mi-am însuşit lucrurile esențiale, au început să-mi explice cum să planez, cum să decolez şi cum să aterizez. Unul dintre oamenii cu care mi-a făcut deosebită plăcere să zbor a fost căpitanul Charlie Marvin. Acum a trecut în rezervă şi locuieşte în New

Orleans, dar încă mai pilotează elicoptere pentru Garda Națională.

Cînd nu învățam să pilotez sau nu culegeam informații, eram în luptă. În funcție de calitatea informațiilor adunate, puteam participa de la o singură operațiune de luptă în zece zile pînă la cinci în numai şapte zile.

Strategia noastră era întotdeauna aceeaşi: pornim cu informații bune, niciodată nu atacăm orbeşte, întotdeauna ne mişcăm rapid. Datorită acestor reguli, numărul victimelor din rîndurile noastre era mai scăzut decît media, iar numărul prizonierilor sau al celor ucişi de noi era mare. Cu timpul, tehnicile de culegere de informații antigherilă pe care le aplicasem în Bolivia deveniseră tot mai rafinate pînă cînd am avut ocazia să le utilizez în Vietnam. Ne-am implicat totodată în culegerea mai multor informații, astfel încît le-am putut pune cap la cap repede. Mai tîrziu, oficiali ai SUA au estimat că, în perioada cît am stat eu acolo, mai mult de 95% dintre țintele noastre au fost distruse.

Cîteodată ne atingeam obiectivele cînd ne aşteptam cel mai puțin. Într-o zi, de exemplu, un lucrător al Agenției mergea cu maşina, împreună cu un dezertor, prin piața Binh Duong, cînd cel din urmă a văzut o femeie făcînd cumpărături. S-a uitat cu ochii mari, plini de uimire, şi a exclamat:

— Cea de colo e secretara colonelului Tu Ton!

Asta era cu adevărat o lovitură! Tu Ton era şeful prozelitist al Subregiunii 23 a Armatei nord-vietnameze. Îl voiam cu disperare, deoarece agenții lui – aproape o sută – se puteau infiltra în Guvernul Vietnamului de Sud sau în ARVN.

Maşina s-a oprit scrîşnind, iar dezertorul, un fost şef al departamentului militar al Armatei nord-vietnameze pe care secretara îl cunoştea bine, a sărit din maşină, a alergat pînă în spatele ei, a bătut-o uşor pe umăr şi i-a spus:

— Vino cu noi.

A fost atît de surprinsă, încît a făcut ce i s-a ordonat fără nici un cuvînt de protest.

O vom numi aici Lan. Am petrecut ceva timp studiindu-i concepțiile, pentru a o convinge că-i va fi mai bine cu noi decît înapoi în Vietnamul de Nord. Dar nu i-a luat cine ştie cît timp pînă să fie de acord să schimbe taberele. De fapt, Lan se gîndise deja să dezerteze din motive personale. Îl ura pe Tu Ton şi căuta răzbunare. A ieşit la iveală faptul că fusese îndrăgostită de fiul lui Tu Ton, pe cînd se aflau în provincia Hau Nghia. Cei doi au încercat să-şi țină secretă relația, dar într-o zi Tu Ton s-a întors pe neaşteptate acasă, în vila în care locuiau soția şi fiul său, şi i-a găsit pe cei doi tineri în pat, ceea ce l-a adus în pragul nebuniei. Furiosul colonel şi-a trimis fiul departe, într-o unitate militară. La scurt timp după aceea, băiatul a fost ucis într-un raid cu avioane B-52. Lan îl considera pe Tu Ton responsabil de moartea iubitului ei şi se arăta dispusă să ne ajute să-l prindem.

În cele din urmă, ca urmare a ajutorului ei, am reuşit să inițiem acțiuni împotriva lui Tu Ton care au dus la dejucarea a nouăzeci şi cinci de operațiuni, iar majoritatea membrilor acestora au fost capturați. Spre uşurarea noastră, am descoperit totodată că Armata nord-vietnameză reuşise să introducă doar doi agenți în interiorul forțelor noastre: unul în poliție, celălalt ca majordom al unui şef local de provincie. I-am ridicat pe amîndoi.

O altă țintă importantă a noastră era colonelul Tu Thang din Armata nord-vietnameză. În Vietnam, numele Tu era foarte răspîndit. Tu Thang ne fusese de multă vreme ca un ghimpe în coastă, fiind comandantul cu cel mai înalt grad de la sud-est de Saigon şi totodată ofițerul însărcinat cu bombardarea cu rachete a capitalei vietnameze. Se ocupa de asta încă dinaintea sosirii mele, iar Ted Shackley îl voia anihilat.

Folosea rachete sovietice de 122 mm aduse în Ho Şi Min din Cambodgia şi apoi ascunse în taberele din orezăriile situate dincolo de rîul Saigon. (Asemenea lui Che în Bolivia, îşi păstra taberele – în care locuia personalul şi-n care îşi stocau resursele – separat de zonele de operațiuni.) Folosind

mici grupuri de gherilă, Tu Thang avea misiunea de a-şi duce rachetele dincolo de rîu, în păduricile cu palmieri nipa, şi de a bombarda Saigonul fără vreun discernămînt. Ideea nu era să atingă ținte precise, ci să terorizeze oraşul şi să-i pună pe americani într-o lumină proastă, arătînd că nici măcar cinci sute de mii de soldați ai Statelor Unite n-ar putea opri forțele hotărîte ale Viet Cong-ului. Deşi avea rachetele, noi am făcut asemenea presiuni armate, încît n-a mai reuşit să le treacă peste rîu şi să le lanseze. Dar doream să obținem mai mult decît acest impas în care-l împinseserăm: îl voiam pe Tu Thang.

O importantă breşă s-a ivit cînd am capturat un paramedic nord-vietnamez care lucrase ca gardă de corp a lui Tu Thang. Ne-a oferit detalii esențiale despre numărul de soldați din operațiunile lui Tu Thang (erau cam o sută în unitate) şi a fost de acord să ne ofere chiar date specifice privind localizarea taberei.

L-am urcat într-un elicopter şi am zburat deasupra zonei. A reuşit să indice locul pe care noi nu reuşiserăm să-l descoperim nici măcar după studierea fotografiilor făcute de la cinci sute de metri cu teleobiective. Aveam un aparat Polaroid la mine şi am făcut nişte poze. I-am arătat fotografiile prizonierului în timp ce ne aflam încă în zbor, iar acesta a reuşit să localizeze cu precizie toate intrările ascunse către postul de comandă al lui Tu Thang, să ne arate unde se aflau forțele de apărare şi să ne indice punctele slabe ale taberei.

I-am atacat pe comunişti în ziua de 4 decembrie 1970, cu treizeci şi şase de soldați PRU transportați în elicoptere UH-1H şi cu două elicoptere de luptă. Am fi preferat să-l prindem pe Tu Thang în viață, dar acest lucru n-a fost posibil. Am luptat împotriva a peste şaptezeci şi cinci de soldați ai Armatei nord-vietnameze, într-o bătălie ce a durat o oră, ucigînd treizeci şi şase dintre ei – printre aceştia aflîndu-se, după cum aveam să descoperim, şi colonelul cel atît de greu de capturat.

Am avut parte în acea zi şi de un incredibil spectacol adiacent, ca urmare a faptului că-l luasem cu mine, în elicopterul de comandă, pe fostul bodyguard al lui Tu Thang. Deşi ne devenise prizonier de doar şaptezeci şi două de ore, s-a identificat complet cu echipa noastră în timpul luptei. Sărea în sus de bucurie de fiecare dată cînd loviturile îşi atingeau ținta, strigînd: „Ați nimerit! I-ați dat chiar peste nas!”.

A fost un succes important. Am distrus cinci baze ale Armatei nord-vietnameze şi am scufundat trei ambarcațiuni *sampan*, încărcate cu două sute de kilograme de orez. De asemenea, am pus mîna pe mari cantități de medicamente şi de echipamente medicale, pe opt sute de cartuşe pentru puşti automate AK-47 şi cinci depozite de muniții, plus o grămadă de documente ale Armatei nord-vietnameze, cîntărind peste două kilograme, care erau de neprețuit pentru pregătirea viitoarelor misiuni. Printre hîrtiile pe care le-am studiat mai tîrziu se afla şi o copie a unui mesaj pe care Tu Thang l-a trimis cartierului său general. Scria acolo că primiseră nenumărate lovituri, că americanii exercitau presiuni uriaşe şi sublinia că nu va mai putea rămîne în regiune mult timp. M-am simțit mîndru citind mesajul: era dovada că unitatea mea făcuse o treabă foarte bună.

N-am scăpat însă nici noi nevătămați. Am pierdut doi oameni pe 4 decembrie, iar alți trei au fost grav răniți. Unul dintre piloții noştri de pe UH-1H, Bruce Bomberger, a primit medalia Distinguished Flying Cross pentru că a reuşit să evacueze răniții sub focul extrem de intens al inamicului.

În zilele în care urma să ieşim pe teren, mă trezeam de obicei pe la patru dimineața. Făceam un duş, mă bărbieream, îmbrăcam uniforma şi-mi luam casca de zbor, arma M-16 şi restul echipamentului, apoi, după un drum de jumătate de oră, făcut cu o viteză amețitoare, ajungeam la Nha Be, unde mă întîlneam cu echipa PRU, le făceam instructajul lor şi piloților, iar apoi decolam. Operațiunile se desfăşurau toată ziua, dar ne încheiam aproape de fiecare dată misiunile cu

două-trei ore înainte de apus. Motivul nu era acela de a purta un război de la nouă la cinci, ci trebuia să alocăm timp pentru misiuni de salvare în cazul în care unul dintre elicopterele noastre ar fi fost doborît spre sfîrşitul zilei sau dacă ar fi trebuit să recuperăm răniți ori morți din zonele ostile. Astfel de situații au apărut în mai multe rînduri.

Acest program ajuta, de asemenea, la păstrarea unei bune stări de spirit a trupelor. Spre deosebire de forțele ARVN, care ieşeau regulat în patrulări pe o durată de cinci zile, trupele mele PRU ştiau că, în afara operațiunilor speciale, aveau să se întoarcă în fiecare seară pentru a mînca hrană caldă, pentru a se uita la televizor şi pentru a dormi în paturi confortabile. Dar ştiau totodată că, pentru a beneficia de asemenea avantaje, trebuiau să se dăruiască o sută zece la sută cînd se aflau pe teren.

La început mi s-a părut că vietnamezii cu care lucram erau oarecum distanți şi rezervați – enigmatici, ca să folosesc un clişeu. Înainte de a pleca din State, mi se făcuse un instructaj cu privire la politica, societatea şi cultura vietnameze şi primisem avertizările obişnuite legate de apa şi mîncarea locale. Dar nimic din ce mi se spusese nu mă pregătise cum se cuvine pentru munca într-un mediu total diferit de ceea ce ştiam pînă atunci. Nu le vorbeam nici măcar limba – pentru prima dată în viață, am avut nevoie de un translator. Şi n-aveam practic nici o idee cu privire la detaliile istoriei vietnameze, ale tradițiilor şi ale altor aspecte ce se află dincolo de suprafața lucrurilor – altfel spus, tot ceea ce cunoşteam instinctiv despre America Latină.

Apoi, la scurt timp după ce am ajuns, am avut o discuție foarte deschisă cu unul dintre translatorii mei.

— Félix, mi-a zis el, noi sîntem în război de cînd mă ştiu – ba chiar mai demult. Şi de fiecare dată cînd ne vin consultanți străini, avem impresia că fiecare vrea să facă lucrurile numai şi numai în felul lui. Sigur, vor să ne ajute. Însă, fie că greşim, fie că avem dreptate, noi, vietnamezii, am ajuns să credem că lucrul pe care-l vor totuşi cel mai mult

consultanții este acela de a face ceva care să se reflecte pozitiv în cariera lor.

— Eu nu lucrez aşa, am replicat, sperînd că-l voi putea face să înțeleagă ce mă diferenția pe mine de alții.

I-am povestit – şi le-am povestit tuturor oamenilor mei din PRU – durerea pe care o simțeam pentru pierderea propriei patrii acaparate de comunism. Le-am spus că n-am fost obligat să vin în Vietnam, ci că m-am oferit voluntar. Le-am spus, de asemenea, că nu dau doi bani pe carieră, pe promovări sau pe orice lucru de genul ăsta. Nu mă aflam în Vietnam pentru a fi promovat, ci pentru a lupta.

— Eu deja mi-am pierdut patria, dar voi încă nu. Iar a nu o pierde e un lucru pentru care merită să luptați.

Spre deosebire de precedenții consilieri PRU, care veniseră şi plecaseră după cîteva luni, am stat alături de unitățile mele pe tot parcursul celor douăzeci şi cinci de luni din Vietnam. Între noi s-au dezvoltat relații de muncă foarte bune. Mă respectau deoarece îi însoțeam întotdeauna pe teren. Cîteodată chiar îi şi conduceam în luptă. Era o încălcare a regulamentului, de vreme ce consilierilor CIA le era interzis să însoțească trupele combatante pe teren. Agenția era foarte atentă în această privință – nu voia ca vreunul dintre oamenii săi să fie capturați. La vremea aceea nu le-am spus ce fac nici lui Rudy, nici lui Don Gregg, dar acum le pot mărturisi că mi-am însoțit oamenii pe teren de cam treizeci, poate treizeci şi cinci de ori. Cei din PRU m-au respectat pentru asta. Iar eu i-am respectat la rîndu-mi pentru curajul lor în bătaia puştii.

Unul dintre cele mai puternice crezuri personale – de fapt, un precept după care m-am străduit să trăiesc întreaga mea viață profesională – este că, dacă vrei să fii un consilier eficient, trebuie să te integrezi. Adică trebuie să înveți să înțelegi şi să prețuieşti alte societăți. Nu le poți cere să acționeze cum acționăm noi în Statele Unite.

Oamenii mei şi cu mine am ajuns deci la un anumit nivel de înțelegere. Le-am spus chiar de la început:

— Dacă printre capturile voastre se vor afla şi bani, îi puteți împărți între voi.

Un rezultat al acestei înțelegeri a fost acela că echipa mea PRU avea probabil informații mai bune despre ofițerii financiari nord-vietnamezi decît oricine altcineva din Vietnam. S-au străduit *permanent* să lovească trupele Armatei nord-vietnameze care se întorceau cu bani din Cambodgia. Nu numai că le-am oferit în felul ăsta oamenilor un stimulent material, dar, privind lucrurile dintr-un unghi fatalist, era şi un mod de a se asigura că familia lor va primi ajutor financiar în caz de deces, un aspect pe care guvernul sud-vietnamez îl trata deseori cu prea multă lejeritate.

M-am asigurat totodată ca ei să primească tot ce era mai bun, de la provizii pînă la îngrijire medicală. De vreme ce rata noastră de victime era atît de scăzută (aveam în medie cam şase morți şi mai puțin de doisprezece răniți pe lună), am reuşit să ajung la o înțelegere cu comandamentul medical pentru a le permite oamenilor mei să fie duşi în spitale americane, nu vietnameze, unde erau transportați de obicei răniții ARVN. Pe ofițerul medical aflat la conducere, generalul Bernstein, l-am cunoscut în Bolivia, pe cînd era colonel.

Cu acordul generalului Bernstein, Rudy Enders şi cu mine am creat carduri de identificare pentru fiecare membru din PRU. Pe ele scria atît în engleză, cît şi vietnameză: „Acest membru al unității speciale are autorizația de a fi tratat în Spitalul Evac 24 al SUA de către personal american". Erau semnate de Rudy, în calitatea lui de consilier-şef al PRU, Regiunea a III-a.

Aceste carduri erau ca nişte talismane pentru oamenii mei. Oricare dintre ei, dacă ar fi fost rănit, primea prin intermediul cardurilor garanția unui tratament medical de primă clasă. Dar valoarea lor era chiar mai mare de atît: demonstra că nouă, americanilor, ne păsa de ceea ce se întîmplă cu aceşti vietnamezi care-şi puneau viețile la bătaie în lupta noastră comună împotriva comunismului.

Lecția Vietnamului nu e doar aceea că n-ar trebui să purtăm războaie pe care nu sîntem hotărîți să le cîştigăm. E una mai profundă. Vietnamul m-a învățat, o dată pentru totdeauna, că națiunea noastră trebuie să-şi asume cuvîntul dat ca fiind o garanție fermă. Dacă am promis că ajutăm, atunci trebuie să ne ducem făgăduiala pînă la capăt, nu să-i abandonăm pe cei care au luptat şi au murit alături de noi.

Mi-am dorit să stau în Vietnam mai mult decît am stat, dar a devenit imposibil din motive medicale. Am participat, în total, la două sute cincizeci, poate trei sute de misiuni. În unele dintre ele, elicopterul în care mă aflam a fost lovit. În două rînduri am fost obligați să aterizăm forțat. O dată, spre exemplu, în apropiere de Cu Chi, am primit o lovitură la sistemul hidraulic. Nici pilotul, nici eu n-am simțit nimic, dar semnalul roşu luminos ne-a avertizat că, dacă nu aterizăm repede, vom pierde controlul elicopterului. Ne-am îndreptat spre teritoriul controlat şi, în ultimul moment, am aterizat chiar lîngă un cîmp de mine, situat la marginea unei tabere ARVN. A fost însă o aterizare dură – chiar a durut. Problemele au fost sporite de faptul că nu-mi strînsesem suficient de bine centurile de umeri, aşa încît am fost izbit destul de rău cînd ne-am lovit de sol.

Aterizarea dură de la Cu Chi a fost doar una dintre cele în care am fost trîntit de toți pereții elicopterului. În cele din urmă, problemele la nivelul coloanei vertebrale s-au înrăutățit atît de tare, încît mergeam adus de spate şi eram nevoit să dorm pe jos ca să mă pot îndrepta. La baie ajungeam tîrîndu-mă. Cu toate astea, am refuzat să iau medicamente împotriva durerii, deoarece nu voiam să-mi adorm simțurile pe teren.

În februarie 1972, am mers totuşi să mă vadă un prieten medic, căpitan la 24 Medevac. M-a examinat, mi-a făcut o radiografie, a studiat-o şi a conchis:

— Prietene, ar fi trebuit să fii trimis acasă de luni de zile – spatele ți-e *distrus*. În mod normal, n-ar trebui nici măcar să mergi.

I-am dus raportul medical lui Don Gregg, care a dorit să mă trimită imediat acasă. I-am spus că încă nu vreau să plec – mai erau lucruri pe care simțeam că le pot face. Aşa că am rămas pînă în aprilie, avînd un program de zbor ceva mai redus.

A fost dificil să-i părăsesc pe vietnamezii alături de care lucrasem atît de bine şi pe care ajunsesem să-i respect atît de mult. M-a consolat totuşi gîndul că America avea să-i sprijine permanent în lupta lor împotriva comunismului.

Cu ocazia Crăciunului din 1972, am primit o felicitare din partea lui Huynh Kim Hoa, şeful PRU din Bien Hoa. M-a emoționat primirea acelei felicitări – m-a făcut să-mi dau seama că încă se gîndeau la mine cu căldură. Era realizată manual şi, de asemenea, scrisă de mînă. Iar alături de urările de sărbători pentru mine şi familia mea, era pusă şi o întrebare: „Félix, crezi că America ne va abandona vreodată?”.

În scrisoarea de răspuns, i-am spus ceea ce gîndeam cu sinceritate: „Nu. Vom rămîne permanent alături de voi”.

Ei bine, n-am rămas alături de prietenii vietnamezi. Iar atunci cînd mă gîndesc la felicitarea lui Hoa (pe care o păstrez şi acum) şi la răspunsul pe care i l-am dat, îmi dau lacrimile atît pentru el, cît şi pentru noi. Spre deosebire de țara mea, eu am jurat să nu-i abandonez niciodată pe luptătorii pentru libertate.

14

Ar fi trebuit să mă retrag după ce m-am întors din Vietnam. N-am făcut-o. În schimb, m-am mutat, alături de Rosa şi de copii, în Argentina. A fost mîna sorții. Lucrasem ca translator şi ghid pentru generalul Sánchez de Bustamante, comandantul general al Armatei I argentiniene, în perioada

vizitei acestuia în Vietnam. N-am petrecut împreună mai mult de patru sau cinci ore, dar între noi s-a stabilit imediat o legătură. Mai tîrziu, am aflat că, atunci cînd l-a vizitat pe ambasadorul Statelor Unite din Saigon, Sánchez de Bustamante i-a cerut acestuia ca, după încheierea perioadei mele vietnameze, să fiu trimis la Buenos Aires în calitate de consilier special în probleme de contraterorism şi conflicte de slabă intensitate.

Am primit permisiune medicală, în ciuda problemelor cu spatele. Nici un argentinian de rangul lui Sánchez de Bustamante nu mai ceruse vreodată Guvernului Statelor Unite un consilier personal. Mă bucura noua provocare. Mi-aş dori să pot spune că Rosa şi copiii mi-au împărtăşit entuziasmul în legătură cu mutarea – mi s-au alăturat, dar fără prea multă bucurie. Rosemarie avea opt ani, Félix Jr. avea şase. Fuseseră crescuţi în stil american şi nu se simţeau în largul lor vorbind limba spaniolă. Nu voiau să plece din Miami şi să-şi lase în urmă prietenii.

Am fost totuşi foarte ferm în privinţa asta. Era timpul ca familia noastră să locuiască împreună. Aşa că, în toamna anului 1972, am plecat cu toţii spre Buenos Aires. Acoperirea mi-a fost creată de argentinieni. Veneam ca administrator al unei companii ce producea ustensile de bărbierit. (Foarte perspicace, fiul meu de şase ani m-a întrebat într-o zi de ce folosesc un aparat electric, de vreme ce lucrez pentru o companie care fabrica lame de ras. I-am răspuns că trebuie să-l folosesc pentru a ţine pasul cu concurenţa.)

Am locuit într-o suburbie tipică pentru clasa de mijloc din capitala Argentinei, de unde mergeam în fiecare zi cu trenul, dus-întors, la muncă – cel puţin asta credeau vecinii mei. Din punctul lor de vedere, eram doar un om de afaceri american care lucra pentru o companie argentiniană din oraş. În realitate, luam trenul regulat pînă la Buenos Aires, mergeam pe jos pînă la un apartament situat la ultimul etaj al unui imobil de pe Calle Florida, din centrul oraşului, iar acolo răvăşeam patul şi lăsam resturi în bucătărie, mototoleam

ziare şi puneam lenjerie murdară în coşul de rufe – totul pentru a-i crea menajerei impresia că în acel loc chiar locuia cineva. După care eram preluat de o maşină şi dus către cartierul general al Armatei I. Seara, întregul proces era reluat în sens invers. Eram lăsat de maşina armatei, făceam mizerie în apartament din nou, îmi schimbam hainele, mă întorceam la gară şi ajungeam acasă extenuat – ținînd strîns servieta-diplomat. Era un program istovitor, douăsprezece-paisprezece ore pe zi, timp de cinci zile pe săptămînă.

Generalul Sánchez de Bustamante îmi ştia, fireşte, tot istoricul – de la aventurile mele din perioada vînării lui Che pînă la copilăria mea din Cuba. Dar personalului său i se spusese că eram colonel nicaraguan.

Sánchez de Bustamante deținea şi o poziție politică extrem de importantă, pe lîngă cea militară. Armata I îşi avea cartierul general în Buenos Aires, aşa că era cea mai importantă unitate cînd venea vorba de strategiile politice ale Argentinei. Nici o lovitură de stat nu putea fi pusă la cale – sau prevenită – fără Armata I. Practic, forțele sale controlau capitala Argentinei. Îşi avea propriul armament greu – tancuri şi transportoare blindate. Datorită poziției sale strategice, comandantul Armatei I trebuia să beneficieze de totală încredere din partea preşedintelui. Iar lucrul ăsta era valabil în cazul lui Sánchez de Bustamante şi al omului care-l numise în această poziție, Alejandro Agustín Lanusse, şi el general.

Sánchez de Bustamante fusese încarcerat sub regimul Perón în anii ’60, iar după eliberarea şi ascensiunea sa la putere, şi-a adus mai întîi în birou uşa fostei sale celule de închisoare, apoi, după pensionare, a luat-o la el acasă, unde a păstrat-o ca un memento al lucrurilor care se pot întîmpla într-o dictatură. Spre deosebire de mulți generali latino-americani, Sánchez de Bustamante era dispus să asculte o gamă largă de opinii, astfel încît invita aproape zilnic la masă, în biroul său, oameni diferiți, din medii diferite. Se perindau

pe acolo miniştri, lideri ai opoziției, ambasadori argentinieni aflați acasă în permisii sau ofițeri de armată.

Generalul dădea tonul – îi făcea mare plăcere să inițieze teme controversate, pentru a urmări reacția invitaților –, apoi lăsa discuțiile să curgă ore întregi, în timp ce el absorbea totul. Am aflat, la rîndu-mi, nenumărate lucruri doar ascultînd, întrucît eram aproape întotdeauna invitat să iau parte la aceste mese cu discuții libere.

După ce am devenit un personaj familiar în cartierul general al Armatei I, generalul Sánchez de Bustamante le-a spus unora dintre ofițerii săi adevărata mea poveste. De vreme ce între mine şi general se dezvolta o relație personală foarte apropiată, totul era în regulă din partea mea. Astfel încît, pe măsură ce timpul trecea şi tot mai mulți ofițeri îmi aflau adevărata identitate, mi-a cerut să le povestesc despre pericolele comunismului, folosindu-mă de experiențele personale pentru a explica ce se întîmplă cînd marxiştii preiau puterea. Era extrem de deschis cu mine, ducîndu-mă la întîlniri şi şedințe informative. Părea cu adevărat interesat de sfaturile mele şi asculta cu atenție ceea ce aveam de spus. Relația noastră continuă şi în prezent. Este un om fascinant, căruia îi prețuiesc prietenia.

Mi-a plăcut Argentina. Şi familiei mele – după un timp. Copiii au mers la şcoala americană Lincoln, unde cursurile se țineau pe jumătate în engleză, pe jumătate în spaniolă. Omul a cărui companie îmi oferise acoperirea, un argentinian de origine engleză, mi-a devenit prieten bun şi apropiat. Soția sa i-a fost de mare ajutor Rosei, tratînd-o ca pe-o fiică.

Din păcate, ne-au trebuit cîteva luni pînă să ne aşezăm. Au fost probleme cu locuința pe care am închiriat-o şi, cel mai mare ghinion, mobila din Miami a ajuns abia pe la mijlocul primăverii anului 1973. Cu toate astea, Rosa şi copiii au ajuns curînd să aprecieze experiența unică a traiului în afara țării. La fiecare sfîrşit de săptămînă făceam excursii în ținuturile rurale din jurul Buenos Aires-ului, minunîndu-ne

de verdele pădurilor şi de peisaje, care păreau mai degrabă europene decît latino-americane.

Şederea noastră, care ne aşteptam să dureze cel puțin doi ani, s-a terminat însă brusc în iulie 1973. În ciuda politicilor preşedintelui Lanusse, un nou guvern s-a instalat la putere – iarăşi peroniştii. Generalul Sánchez de Bustamante s-a retras din funcție. Mai rău, guvernul Perón s-a grăbit să-şi îmbunătățească relațiile cu Cuba. Imediat ce a sosit noul ambasador de la Havana, Rosa şi cu mine am plecat spre Statele Unite.

N-am mai făcut cine ştie ce pentru Agenție în restul anului 1973 şi nici în 1974. Au fost nişte drumuri prin Caraibe, un fel de misiuni insulare de culegere de informații secrete care au durat doar cîteva luni. Pe la sfîrşitul anului 1974 sau pe la începutul lui 1975, se părea că aveam să lucrez într-un program antidrog în sud-estul Asiei. Dar, sincer să fiu, spatele meu era într-o stare deplorabilă. În plus, mai important, odată cu căderea Vietnamului, în aprilie 1975, a devenit clar pentru mine şi pentru mulți dintre colegii mei că o mare parte a personalului paramilitar al Agenției, din care făceam parte şi eu, va trebui să-şi caute de lucru în viitorul apropiat. CIA era sub asediu. În Congres, senatorul Frank Church şi comisia sa au dezvăluit diverse ilegalități ale Agenției. Şi nu s-au mulțumit doar cu nimicirea răului – au zugrăvit CIA în culori sumbre, distrugîndu-i moralul şi făcîndu-i pe unii dintre cei mai vechi aliați ai săi de peste hotare să devină neîncrezători în capacitatea Agenției de a-şi păstra secretele – şi prietenii – în siguranță.

Totodată, au avut loc şi alte evenimente importante în primăvara anului 1976. Pe 11 mai, vechiul meu prieten Joaquín Zenteno Anaya, generalul bolivian ce fusese numit ambasador în Franța, a fost asasinat pe străzile Parisului. Crima a fost comisă cel mai probabil de către agenții lui Fidel Castro, ca răzbunare pentru rolul jucat de Zenteno în capturarea şi executarea lui Che Guevara. Curînd după

aceea, am primit un telefon în Miami. Persoana de la celălalt capăt al firului a întrebat de Félix Ramos (pseudonimul meu din Bolivia) şi a spus: „Tu eşti următorul”, apoi a închis. Cînd i-am relatat asta unuia dintre oamenii mei de legătură cu Agenția, acesta s-a îngrijorat.

Mi s-a spus că lucrul cel mai potrivit pe care l-aş putea face ar fi să mă retrag.

— Spatele ți-e distrus, mi-a zis un ofițer. Noi avem mai mult personal paramilitar decît am avea nevoie. În plus, primeşti amenințări cu moartea…

Procesul de pensionare a ținut aproape un an, dar în final mi s-a acordat o pensie de invaliditate, pe care o primesc şi astăzi. A fost totodată anul în care Agenția mi-a instalat acasă un sistem de securitate (şi-au asigurat însă un drept de sechestru în valoare de 25.000 dolari pe o proprietate pe care o dețineam; nimic nu e gratis). Iar în cadrul pachetului de servicii, mi-au blindat şi maşina. N-am găsit nici un indiciu al vreunei amenințări fățişe, dar presupun că CIA nu voia să se întîmple nimic şi şi-au luat toate măsurile de precauție. Agenția a fost întotdeauna scrupuloasă în legătură cu securitatea mea.

De-a lungul acelui an cu examene medicale şi cu tot felul de hîrțogării, am avut parte totuşi şi de o aventură adevărată. Unii dintre prietenii mei cred că, atunci cînd vine vorba de afaceri, sînt o persoană naivă. Şi probabil că au dreptate. Pînă la urmă, întreaga viață mi-am petrecut-o luptînd împotriva comunismului. Spre deosebire de numeroşi camarazi de-ai mei atît din Brigada 2506, cît şi din Agenție, n-am intrat niciodată în afaceri. Nici la colegiu n-am mai mers, deşi fusesem acceptat, în 1960, la Universitatea din Miami. Pensia mea îmi permitea un trai modest alături de Rosa, însă îmi doream să am totuşi ceva de lucru după părăsirea Agenției. Termenii încă nedefinitivatei mele separări de Agenție specificau clar totuşi că n-aveam voie să obțin un salariu fix. Motivul era securitatea. O slujbă regulată însemna un orar regulat şi, fiind o potențială țintă, preocuparea

Agenției era ca programul meu să rămînă cît mai flexibil în viața de zi cu zi.

Prin urmare, am devenit rapid interesat cînd vechiul meu ofițer supraveghetor de la Biroul din Miami, Tom Clines, m-a sunat din Washington şi mi-a spus că şi-ar dori să zbor către capitală, pentru a discuta posibilitatea unei slujbe de consilier în Liban. Tom lucra încă la CIA, din cîte-mi aduc aminte, ca ofițer de birou în probleme cubaneze, iar după întoarcerea mea din Vietnam mai vorbiserăm de cîteva ori.

Am plecat la Washington. Tom m-a luat de la aeroport şi am mers împreună cu maşina în centrul oraşului, la biroul unui anume Ed Wilson. Habar n-aveam cine-i Wilson, însă Tom mi-a spus că era o persoană influentă, mai cu seamă pe lîngă democrați, şi că lucra la un proiect special pentru serviciile de informații ale marinei.

La birou i-am fost prezentat lui Wilson, un bărbat înalt, impunător, ce mi s-a părut prietenos şi comunicativ, cel puțin la prima vedere. I-am fost prezentat, de asemenea, unui furnizor de arme libanez, Sarkis Soghanalian, şi unui alt bărbat, despre care mi s-a spus că e căpitan în armata libaneză.

Soghanalian mi-a oferit o scurtă trecere în revistă a situației politice din Liban. Mi-a spus că Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) crease de fapt un stat în stat. Mi-a descris taberele palestiniene înarmate care încercuiseră Beirutul şi care ocupaseră periferiile altor oraşe libaneze, precum Sidon şi Tyr. A spus că, din motive de securitate, armata libaneză era interesată de pregătirea unor echipe speciale de infiltrare, pentru a putea pătrunde în aceste tabere palestiniene şi a obține informații despre planurile militare şi politice ale OEP.

Am considerat că ținta era realizabilă şi le-am spus-o, adăugînd că, dacă erau interesați, eram dispus să arunc o privire pentru a vedea ce pot face. Întîlnirea s-a terminat în acest ton. Tom Clines m-a condus înapoi la aeroport şi am prins zborul de după-amiază spre Miami.

După un timp, am primit încă un telefon din partea lui Clines. A intrat direct în subiect.

— Îți aminteşti de tipul ăla pe care l-ai întîlnit în biroul lui Ed Wilson? Ei bine, e pregătit pentru călătorie. Vrea să mergi în Liban şi să te întîlneşti cu şeful serviciului de informații.

Ştiam că CIA n-ar fi fost de acord cu plecarea mea în străinătate cît timp încă eram practic angajatul lor. Dar m-am gîndit că, din moment ce dosarul meu era în curs de finalizare, nu conta prea mult ce făceam. Aşa că i-am comunicat agentului meu de legătură cu Agenția că urma să plec în Key West pentru cîteva săptămîni, spre a încerca să-mi găsesc ceva de lucru – mi-am făcut bagajul şi am plecat spre Liban.

Am trecut prin Washington, de unde am ridicat o vestă antiglonț (un cadou din partea lui Ed Wilson pentru Sarkis), apoi prin New York, unde m-am întîlnit cu Sarkis, după care am zburat împreună, cu un avion de pasageri, spre Lisabona. Acolo ne-am urcat la bordul avionului privat al lui Sarkis, un 707 – pe care-l cumpărase de curînd prin intermediul lui Ed Wilson – care încă mai purta pe coadă însemnele Pan Am, N711PA. Odată ajuns la bord, am fost surprins să descopăr că avionul era plin cu arme din spațiul est-european. Apoi echipajul american al lui Sarkis a decolat şi am zburat spre Beirut.

Am întîmpinat probleme imediat ce am atins solul în Beirut. Toți oficialii de la aeroport erau musulmani. Armele erau destinate miliției creştine. Evident că musulmanii nu voiau ca avionul să fie descărcat, aşa că l-au încercuit cu camioane şi luptători înarmați. Cea mai bună opțiune a noastră era să ținem uşile avionului închise şi să aşteptăm, pe rampa militară, sosirea salvatoare a aliaților creştini ai lui Sarkis. Era de-a dreptul suprarealist: mă aflam aici, în mijlocul războiului civil din Liban, în timp ce Agenția credea că am plecat în Key West pentru a căuta de lucru. În cele din urmă, a sosit un convoi militar libanez. I-au dat deoparte pe musulmani şi au descărcat avionul.

Am petrecut cam o lună în Liban – în Beirut şi în enclavele creştine maronite de pe lîngă Juniyah. Sarkis şi prietenii săi mi-au fost gazde generoase. Şi, aşa cum stabiliserăm, am avut discuții cu şeful serviciului de informații din armata libaneză asupra agenților de infiltare în taberele OEP. I-am explicat chestiuni de bază în comunicații, i-am recomandat diferite tipuri de echipamente care puteau fi utilizate cu succes şi i-am sugerat metode pentru construirea unor rețele radio securizate şi a unor planuri de semnalizare. De asemenea, i-am descris cîteva metode care puteau fi folosite pentru recrutarea şi antrenarea unor agenți palestinieni, deoarece palestinienilor le-ar fi fost mai uşor să pătrundă în taberele OEP decît maroniților. Aş fi stat în Liban mai mult, dar războiul civil începuse să se încingă, iar Sarkis şi prietenii săi au considerat că era mai prudent să mă trimită acasă. Ceea ce au şi făcut – prin Londra, prima mea călătorie în Marea Britanie.

Cînd am ajuns în sfîrşit la Miami, agentul meu de legătură cu Agenția era în culmea furiei.

— Timp de o lună am tot sunat-o pe Rosa şi ea continua să susțină că eşti în Key West, iar eu ştiam foarte bine că nu-i aşa şi că probabil vei apărea undeva, prin Ecuador sau Bolivia, şi ne vei pune într-o situație îngrozitor de stînjenitoare.

M-am uitat la el zîmbind şi i-am spus:

— Îți garantez că n-am fost în Ecuador.

Apoi i-am oferit o mică scrumieră de metal pe care o cumpărasem din Beirut, cu trei cămile încrustate pe ea.

— Uite, i-am zis, ăsta-i un cadou pentru tine din Key West.

Tipul de la Agenție n-a avut ce face altceva decît să dea din cap şi să-mi spună:

— Félix, nu vreau să ştiu nimic.

Spre deosebire de mulți dintre cei cu care am lucrat, m-am retras în mod public din CIA. Unul dintre motive a fost că, spre deosebire de acei agenți ale căror cariere se

desfăşuraseră în totalitate sub acoperire, legăturile mele cu Agenția au fost întotdeauna cunoscute în țările în care am operat. Un alt motiv a fost mîndria de a fi lucrat vreme de cincisprezece ani pentru Agenție. Aşa că, în timp ce documentele parcurgeau hățişul birocratic, l-am rugat pe Ted Shackley să mă ajute să mă retrag în mod public. A obținut permisiunea, aşa încît CV-ul meu include acum un rezumat de o pagină al carierei mele în CIA, alături de un număr de telefon al Agenției, pentru ca referințele să poată fi verificate.

Pensionarea efectivă a fost programată pentru 20 aprilie 1976. Cu cîteva săptămîni înainte, mi s-a comunicat că fusesem distins cu Intelligence Star for Valor. Directorul Biroului din Miami m-a sunat să-mi dea vestea. Mi-a spus că trebuie să mă pregătesc să merg la Washington, pentru a primi medalia din mîinile noului director al CIA, George Bush.

Am refuzat însă să merg la Washington şi să accept medalia din partea domnului Bush. Nu era vorba de nimic personal, ci de simplul fapt că domnul Bush fusese numit politic, de către preşedintele Gerald R. Ford, iar eu îmi doream să primesc medalia din partea cuiva care-şi făcuse o carieră profesională în Agenție.

Decizia mea a fost una firească. Intelligence Star e o medalie care nu se acordă cu uşurință. Unii au primit această onoare doar postum. La acea vreme mi s-a părut că medalia trebuie înmînată doar de către cineva care îşi petrecuse viața alături de Agenție şi era familiarizat cu greutățile pe care acest tip de activitate le presupunea.

La începutul anului 1976, cînd am ieşit din sediul central al CIA crezînd că este pentru ultima oară, am făcut-o cu lacrimi în ochi. Tocmai trecusem să-mi iau rămas-bun de la Ted Shackley, apoi să văd nişte oameni din Departamentul Latino-American. A fost o zi plină de emoții şi de amintiri. Pînă la urmă, această instituție şi valorile sale au avut – şi au încă – semnificații adînci pentru mine.

Aşa că, în ziua stabilită, în loc să mă duc la Langley pentru a-mi primi medalia, am fost vizitat acasă de adjunctul

directorului Biroului din Miami şi de asistentul său, însoțiți de un bărbat înalt, cu părul alb, venit de la Washington, despre care mi s-a spus că petrecuse treizeci şi cinci de ani în CIA şi care-l reprezenta pe domnul Bush. S-au aşezat într-o parte a camerei mele stil Florida [21], iar Rosa şi cu mine ne-am aşezat în partea opusă.

Mi-au înmînat medalia, un document însoțitor şi o scrisoare din partea domnului Bush. De asemenea, mi-au oferit şi certificatul de pensionare, pe care l-am pus în ramă.

Privind retrospectiv, a fost cît se poate de justificat ca acea ceremonie să se desfăşoare la mine acasă, în camera stil Florida, plină de amintiri aduse din misiunile şi aventurile mele. În acea zi, în timp ce ofițerul citea documentul însoțitor al medaliei, am privit în jur şi am văzut pe pereții încăperii dovezile carierei mele. Fiecare placă, fiecare insignă, fiecare certificat m-au umplut de noi emoții: diploma de la şcoala de paraşutişti din Perú; un steag Viet Cong ce fusese capturat de către echipa mea PRU şi-mi fusese dăruit; nouă Cruci pentru Bravură oferite mie de către Guvernul Vietnamului de Sud; fotografii cu autograf primite de la comandanți precum generalul Hollingsworth, alături de care am lucrat în Vietnam, sau generalul Sánchez de Bustamante, oameni cărora le port un imens respect; insigna scumpei mele Brigăzi 2506.

Cînd ceremonia s-a încheiat, ne-am strîns mîinile, iar ofițerii Agenției ne-au lăsat pe Rosa şi pe mine adînciți în gînduri şi amintiri. La acea vreme n-aveam de unde să ştiu că pe pereții camerei stil Florida vor apărea curînd noi vestigii – nu toate dintre ele plăcute.

15

Spre sfîrşitul anilor ’70, simțeam că viața mi se scurge fără direcție. Priveam plin de frustrare cum, rînd pe rînd, prietenii mei de la Agenție îşi pierdeau slujbele sau demisionau dezgustați de ceea ce făceau din comunitatea serviciilor de informații americane Jimmy Carter şi incompetentul său director al CIA, amiralul Stansfield Turner. După părerea mea, perioada în care la conducerea Agenției s-a aflat Turner a făcut mai mult rău comunității serviciilor de informații decît au reuşit vreodată sovieticii. Am pierdut legătura cu mulți dintre ofițerii CIA alături de care lucrasem. Dacă mă gîndesc bine, nu cred că între 1976 şi 1981 am vorbit mai mult de trei ori cu fostul meu şef din Vietnam, Don Gregg. Era greu să priveşti din afară cum naivul Carter, un neofit în relația cu comuniştii, era aruncat dintr-o parte în alta de consilierii săi ca o bilă de pinball, nefiind capabil să pună în practică vreo politică eficientă în relația cu Uniunea Sovietică.

Am privit, de asemenea, cum Carter a stat deoparte, permițînd extinderea necontrolată a influenței marxiste a lui Fidel Castro în America Latină. Nouă, cubanezilor, ne era clară alianța lui Castro cu forțele anti-Somoza din Nicaragua. Sandiniştii erau pentru noi, cei care ne pierduserăm patria din pricina comunismului, pur şi simplu un alt cal troian marxist. „Vorbeau limba democrației”, însă acțiunile lor erau similare tendințelor totalitare ale lui Castro. Iar Nicaragua nu era singura țară în care dictatorul cubanez era activ – îi susținea şi pe rebelii antidemocrați din Guatemala, Honduras şi El Salvador. Însă Carter şi oamenii săi n-au fost capabili să vadă amprentele lui Castro, pînă cînd a fost prea tîrziu, iar expansiunea comunismului a devenit o realitate în întreaga

regiune. Drept răspuns, guvernele din America Latină, împinse pînă la marginea prăpastiei de către rebeliunile sprijinite de Castro, au adoptat adesea, pe termen scurt, politici represive periculoase. Era frustrant pentru mine să stau deoparte şi să văd cum perspectiva dominației comunismului în regiune se tot lărgea, în timp ce valorile democratice pierdeau tot mai mult teren.

Am stat totuşi deoparte. Am lucrat o vreme, fără să fiu plătit, ca analist în domeniul informațiilor în departamentul şerifului din Broward County, unde vechiul meu prieten Nick Navarro conducea Biroul de Combatere a Crimei Organizate. Prietenia noastră începuse încă din anii petrecuți de mine la Perkiomen. El lucra lîngă Pennsburg, Pennsylvania, în aceeaşi perioadă în care eu urmam cursurile gimnaziale. Şi, fiind singurii cubanezi din orăşel, apropierea dintre noi s-a produs în mod firesc.

În anii ’60, după ce s-a mutat în Miami, Nick a lucrat în cadrul unor operațiuni ale Agenției în care fusesem şi eu implicat. Întotdeauna energic, cu o vastă experiență în activitățile antidrog (lucrase la un moment dat sub acoperire pentru DEA – Drug Enforcement Agency), Nick a fost ales şerif în Broward County în 1986, cîştigînd apoi şi următoarele alegeri, în 1988. În momentul de față, are peste o mie de angajați şi conduce unul dintre cele mai ofensive programe privind interzicerea narcoticelor.

În acei ani, am descoperit de asemenea o serie de lucruri neplăcute despre unii oameni alături de care lucrasem multă vreme: am observat că ajunseseră să prețuiască banii mai mult decît libertatea şi valorile democratice. Am urmărit, de exemplu, cum prietenul meu Tom Clines şi partenerul din timpul misiunilor de infiltrare Rafael (Chi Chi) Quintero s-au apropiat tot mai mult de Edwin Wilson, care avea să devină un agent renegat de CIA.

Spre sfîrşitul anului 1979, cînd încă nu cunoşteam problema în toată complexitatea ei (cum ar fi faptul că Wilson îi vînduse lui Gaddafi tone de explozibil C-4, care urma să fie

folosit de radicali şi de mişcările comuniste de gherilă împotriva americanilor şi a altor naţiuni occidentale), mi-a devenit limpede că acest om, care făcea caz în mod public de legăturile sale cu CIA, nu opera în interesul Americii, ci doar în interesul meschin al propriei persoane. Asta se petrecea cam pe cînd îl întîlnisem pentru prima oară pe generalul Richard Secord, în apartamentul lui Tom Clines. Clines mi-a spus atunci că el şi Secord erau parteneri în nişte afaceri speculative.

Am decis să nu mai am nimic de-a face cu Wilson sau cu oricare dintre asociaţii săi. Şi mi-am răcit prietenia cu Clines şi cu Chi Chi Quintero.

La începutul anilor ’80, cu sandinişţii la putere în Nicaragua şi cu marxismul în expansiune în întreaga Americă Centrală, m-am simţit încă o dată obligat să devin participant activ la lupta împotriva comunismului. Alegerea lui Ronald Reagan a revigorat mişcările anticomuniste, care lînceziseră în perioada Carter, iar la începutul anilor ’80 am simţit o adevărată renaştere în Miami. Mă implicasem în activităţile anti-sandiniste ale comunităţii cubaneze încă din 1979. Am fost printre primele grupări americane care au sprijinit rezistenţa democratică din Nicaragua cu hrană, îmbrăcăminte, materiale educaţionale şi alte ajutoare umanitare. Dar, pe măsură ce a devenit evident că revoltele finanţate de Cuba puteau destabiliza întreaga regiune, am hotărît că era necesară o acţiune mai directă.

În 1981, am petrecut o bună bucată de timp călătorind prin Guatemala, Honduras şi Costa Rica. Mi-am făcut totodată o mulţime de prieteni în El Salvador, atît în cadrul armatei, cît şi printre civili. Aşa că, mai tîrziu în acel an, am luat legătura cu un pilot cubanez care zburase în misiunile Agenţiei din Congo, în anii ’60. Am făcut mai multe cercetări şi, pe la începutul anului 1982, m-am apucat să construiesc un plan de contrainsurgenţă care să combine cele mai bune lucruri pe care le-am învăţat în Vietnam cu un nou nivel de

cooperare anticomunistă între toate națiunile din America Centrală. Punctul forte al conceptului meu era acela că urmărea o desfăşurare locală, folosind doar cîțiva consilieri străini – cubanezi naturalizați.

Mi-a luat cîteva luni, dar pînă la urmă ideile mi s-au cristalizat într-un proiect. În esență, planul presupunea utilizarea de bombardiere B-26K şi elicoptere împotriva rebelilor din Guatemala, Honduras şi El Salvador cam în acelaşi mod în care desfăşurasem unitățile PRU şi elicopterele în Regiunea a III-a din Vietnam. Aparatele B-26K pot căra o cantitate mare de artilerie, zboară uşor şi stau în aer foarte mult timp. Aceste calități le permiteau să înlocuiască elicopterele UH-1M sau Cobra utilizate în Vietnam, dar care nu erau disponibile la acea vreme în America Centrală.

Planul era simplu: elicopterele – Hughes 500 sau alte aparate de zbor mici asemănătoare ca viteză de deplasare şi manevrabilitate – urmau să zboare la nivelul vîrfurilor copacilor şi să deschidă focul. După care aveau să apară bombardierele B-26K pentru a distruge gherilele. Am scris: „După trecerea aparatelor B-26, OH [Hughes 500] vor cerceta zona pentru observarea rezultatelor, iar o mică unitate PM va aştepta să fie transportată în zona de operațiuni de către un elicopter de transport al trupelor, pentru a evalua pagubele inamicului, a pune mîna pe documente şi echipamente şi a captura, dacă va fi posibil, răniții din rîndurile trupelor de gherilă".

Am primit confirmări din partea unor prieteni, piloți cubanezi, care m-au asigurat că sînt dispuşi să se implice. Am discutat cu armata guatemaleză, care a fost de acord să permită accesul bombardierelor B-26K pe teritoriul lor. Cea dintîi reacție din partea Hondurasului a fost de asemenea pozitivă. Totuşi, după primele discuții cu privire la acest plan pe care le-au avut cu armata americană (am aflat asta mai tîrziu), au devenit reticenți asupra potențialului său de reuşită.

Însă eu nu m-am lăsat niciodată descurajat de dificultăți. La începutul anului 1983, le-am trimis celor din Honduras, pentru o evaluare oficială, o schiță de cinci pagini a planului meu (o altă versiune, cea lungă, cuprindea şi recomandările piloților cubanezi care se angajaseră să conducă aparatele de zbor), pe care l-am numit TTF, Tactical Task Force. Comandantul aviației din Honduras, Walter López Reyes, care în 1984 avea să devină şeful statului-major al armatei, l-a recomandat cu căldură şefului de stat-major din acel moment, generalul de brigadă Gustavo Adolfo Álvarez Martínez.

La 6 mai 1983, López scria în raportul său: „TTF ar oferi un mare ajutor aviației Hondurasului… Ar fi o forță rapidă de reacție, pe care o considerăm fezabilă şi cu suficientă putere de foc pentru a neutraliza şi distruge trupele de gherilă apărute pe teritoriul nostru".

Am mers şi la Washington, unde i-am fost prezentat fostului senator american Richard Stone, trimisul special în America Centrală al lui Jorge Mas Canosa, şef al Cuban American National Foundation. Stone s-a uitat peste planul meu şi i-a plăcut.

Don Gregg era în acel moment consilier pe probleme de securitate națională al vicepreşedintelui George Bush. Nu-l prea văzusem pe Don în ultimii ani, dar simțeam că planul TTF era îndeajuns de important încît să profit de vechea noastră prietenie. Lui Don i-a plăcut. Pentru a obține încă o părere, i l-a arătat şi fostului meu şef din Vietnam, Rudy Enders. Rudy se afla la conducerea operațiunilor paramilitare ale CIA, vizitase America Centrală şi era familiarizat cu problemele pe care le-ar întîmpina orice program de contrainsurgență. Şi Enders a fost de acord cu evaluările mele. Considera că TTF e un concept funcțional. Apoi Don i-a trimis propunerea TTF lui Robert McFarlane, preşedinte al National Security Council (NSC). I-a scris acestuia: „Cred că planul poate funcționa. Senatorul Stone este impresionat în

egală măsură şi mi-a cerut să vă înaintez planul lui Rodríguez, cu adnotările mele".

Birocratul McFarlane l-a pasat mai departe unui om din personalul său, un locotenent-colonel de marină pe nume Oliver North. A zăcut în seiful lui North, probabil necitit, luni întregi. TTF a fost găsit în seiful lui North de către FBI în noiembrie 1986. Presa s-a referit la el ca la planul meu de a ataca Nicaragua.

TTF *nu* este însă un plan de atac al Nicaraguei – este un lucru evident pentru oricine l-a citit, cum ar fi senatorul Stone, Don Gregg, Nestor Sánchez, adjunct al secretarului de stat al Apărării, sau diverşi ofițeri militari din El Salvador, Guatemala şi Honduras care mi-au sprijinit planul. (În memoriul lui Don Gregg adresat lui Bud McFarlane sînt chiar specificate locațiile țintelor TTF: „Honduras şi El Salvador". Semnificativ este faptul că, atunci cînd personalul comisiilor Iran-Contra a redactat documentele, cele două rînduri din memoriul lui Don în care erau precizate țintele TTF au fost şterse, ceea ce se numeşte cenzură. Nu-mi rămîne decît să presupun că acest lucru a fost făcut deliberat, din motive politice.)

Din păcate, reporterii scriu deseori exact ceea ce publicațiilor lor vor să fie scris – iar în cazul TTF, a fost mai convenabil pentru presă să răspîndească zvonul că planul meu solicita un atac asupra Nicaraguei, ceea ce mă plasa în mod evident, deşi fals, în mijlocul unui complot sub acoperire de destabilizare a sandiniştilor.

Dacă presa ar fi avut o mai mare independență, probabil ar fi descoperit o adevărată poveste – adică scepticismul armatei asupra planului cînd l-am scos la suprafață. Reporterii ar fi putut descoperi că programele de contrainsurgență şi SOLIC – Special Operations and Low-Intensity Conflict – au ocupat întotdeauna un loc marginal în ceea ce priveşte interesul armatei americane. Istoric vorbind, cea mai uşoară cale de a-ți limita cariera era să intri în cadrul Operațiunilor Speciale. Motivul din spatele acestui lucru este

că, spre deosebire de conflictele obişnuite din istorie (în care tacticile, de la Tucidide la Napoleon sau Patton, pot fi studiate şi analizate), războiul neconvențional este mai dificil de pus sub lupă. Aici nu există reguli. Situația e diferită de la o țară la alta, de la un teatru de război la altul. În Vietnam, cei din Viet Cong au construit oraşe-tunel; în El Salvador, gherilele se deplasează acum în grupuri mici. Practic nu există un „manual" pentru războiul neconvențional, deoarece dinamica acestuia se schimbă aproape zilnic. Şi întrucît e dificil de înțeles şi necesită improvizații, reacții instinctive, ofițerii armatei americane din zilele noastre, care seamănă tot mai mult cu contabilii şi birocrații decît cu liderii de pe cîmpurile de luptă, îl evită. Generalii de astăzi au nevoie de reguli după care să lupte. Totuşi, tristul adevăr în privința majorității războaielor din zilele noastre este că nu au reguli.

Tristul rezultat este că noi, americanii, nu mai sîntem pregătiți să luptăm împotriva rebeliunilor, la fel cum altădată britanicii „redcoats" [22] criticau tacticile „de gherilă" ale coloniştilor americani, aceştia trăgînd cu flintele lor din spatele pereților de stîncă, în loc să mărşăluiască în formație pentru a se confrunta cu disciplinata şi convențională armată britanică.

Gîndirea actuală a Pentagonului nu este cu mult diferită de a acelor ofițeri britanici din urmă cu mai bine de două secole. Căutăm soluții complicate şi foarte costisitoare la probleme care se pot rezolva simplu. Încercăm să folosim cele mai bune şi mai sofisticate arme, cînd deseori cele simple ar da aceleaşi rezultate. În loc să gestioneze crizele în mod instinctiv, acum Pentagonul nostru birocratic lasă problemele în mîinile unor consultanți foarte bine plătiți, cu doctorate, dar lipsiți de experiență în viața reală. Mi s-a părut interesant că în Israel, o țară care a cîştigat în mod constant pe cîmpul de luptă urmînd tactici inovatoare, majoritatea liderilor militari de vîrf provin din cadrul operațiunilor speciale, inclusiv Moshe Dayan, Ariel Sharon sau actualul şef al

marelui stat-major, Dan Shomron, care a condus comandouri în Entebbe.

Probabil că frustrarea de a privi de pe margine m-a condus, în decembrie 1984 şi la începutul lui ianuarie 1985, la o serie de întîlniri decisive în Washington. Pe 21 decembrie 1984, am fost în vizită la Departamentul de Stat, unde am vorbit cu Bill Bode, un prieten pe care îl cunoscusem prin intermediul vechiului camarad din Brigada 2506, colonelul Nestor Pino. Bill era asistent special al subsecretarului de stat pentru asistență în securitate, ştiință şi tehnologie. I-am spus că mergeam să mă întîlnesc cu Don Gregg, căruia voiam să-i cer sfatul despre cea mai bună posibilitate de a ajunge în El Salvador. Credeam cu tărie în continuare că TTF putea fi adaptat pentru a-i ajuta pe salvadorieni să cîştige războiul de gherilă împotriva rebelilor comunişti de sub umbrela FMLN, care de cinci ani înecau țara într-o baie de sînge.

Credeam totodată că, implementînd tactici testate în luptele din Vietnam, salvadorienii vor fi capabili să sporească eficacitatea războiului, acționînd împotriva unor ținte clare, spre deosebire de misiunile de căutare şi distrugere aleatorii, care se soldau mult prea des cu numeroase victime în rîndurile civililor. Iar victimele civile constituiau un subiect sensibil pentru Congresul Statelor Unite, atunci cînd se punea problema votului pentru ajutorarea El Salvadorului.

— Dacă vrei să mergi în El Salvador, ar trebui să vorbeşti cu Ollie North, mi-a spus Bode.

— Cine-i Ollie North? am întrebat.

— E tipul de la NSC care se ocupă de acea parte a lumii în care vrei să ajungi, mi-a explicat el.

Bill a sunat-o pe asistenta lui North, Fawn Hall, şi a stabilit o întîlnire.

Aşa că, după vizita la Don Gregg, am mers către biroul lui North, pentru o scurtă întîlnire. Am discutat în linii mari despre problemele din America Centrală. I-am arătat albumul meu cu fotografii din Bolivia şi Vietnam. Din cîte-mi amintesc,

i-am cerut sprijinul în a-i aduce la cunoştinţă planurile mele generalului Paul Gorman, comandantul Southcom responsabil pentru toate operaţiunile militare din America Latină. Baza lui Gorman era în Panamá şi, practic, pe domeniul lui îmi doream să acţionez. Nu-mi aduc aminte dacă North a spus că va face ceva anume, dar ştiu că a avut o atitudine pozitivă faţă de ideile mele. Cît despre mine, am simţit că am înaintat măcar cu un pas.

Am discutat mai tîrziu cu Don şi am aflat că, după întîlnirea noastră, îi sunase pe subsecretarul de stat Langhorne Motley şi pe adjunctul secretarului Apărării Nestor Sánchez. Le-a recomandat amîndurora încurajarea mea cu privire la planul pentru El Salvador. Am fost extrem de impresionat de eforturile lui Don. Pînă să acţioneze el, fusesem întîmpinat în mare parte cu scepticism. Don mi-a înţeles angajamentul de a lupta împotriva insurgenţei comuniste şi a fost dispus să-şi facă loc în program pentru a mă ajuta să-mi ating ţelurile.

I-am menţionat lui Don că mi-aş dori să-l întîlnesc pe vicepreşedinte, iar el mi-a spus că va încerca să găsească o cale. În cele din urmă a reuşit – la sfîrşitul lui ianuarie 1985.

M-am întors de la Washington la Miami pentru a petrece un Crăciun plăcut alături de Rosa şi de copii. Perspectivele de a ajunge în El Salvador erau destul de bune. Apoi, la începutul lui ianuarie, am primit un telefon de la Raúl Díaz, fost locotenent al şerifului din Dade County, ajuns între timp detectiv particular. Îl întîlnisem pe Díaz de multe ori în biroul medicului nostru de familie, Jacinto Baralt, şi deveniserăm prieteni. Acesta mi-a spus că a avut un client care ar fi putut compromite guvernarea sandinistă din Nicaragua, sub acuzaţia de spălare de bani proveniţi din droguri. Clientul său, un fost contabil pe nume Ramón Milian Rodríguez, avea patruzeci şi unu de ani şi spălase bani pentru cartelul columbian al cocainei. Fusese arestat de agenţii federali în mai 1983, la bordul unui avion Learjet care tocmai se

pregătea să decoleze spre Panamá City, avînd asupra lui aproape cinci milioane şi jumătate de dolari.

Acum, mi-a spus Díaz, Milian dorea să-şi salveze pielea colaborînd cu Guvernul Statelor Unite şi voia să vorbească cu cineva „curat", care ar fi putut să-i transmită mesajul oamenilor potriviți – fie din CIA, fie din brigăzile antidrog. Díaz mi-a mai spus că Milian nu dorea să discute cu nimeni din FBI sau DEA locale, întrucît se temea că cei din cartel ar fi putut avea spioni acolo. M-a întrebat dacă aş fi dispus să-l ajut. I-am spus că, deşi aveam alte planuri (de exemplu, să ajung în El Salvador), voi vedea ce pot face.

M-am întîlnit în cele din urmă cu Milian pe 18 ianuarie, la ora 10 dimineața, în biroul lui Raúl Díaz. Am discutat mai puțin de o oră – cel mult douăzeci-treizeci de minute. Ştiu asta deoarece la amiază aveam o altă întîlnire, la care nu puteam întîrzia, iar locul în care urma să aibă loc se afla la o distanță de-o oră de mers cu maşina, poate chiar mai mult, în funcție de trafic.

Milian mi-a spus că-şi dorea să coopereze întrucît nu voia să facă închisoare. Credea că-l aşteaptă o pedeapsă de vreo cinci ani (mai tîrziu a fost condamnat de fapt la patruzeci şi trei de ani). Mi-a spus că în Panamá erau introduse sume uriaşe de bani – miliarde – şi că ar avea dovezi despre implicarea serioasă a lui Manuel Noriega în traficul de droguri. A mai adăugat că, în ultimii zece ani, cartelul columbian îi dăduse lui Noriega peste 800 milioane de dolari. Şi pretindea că, prin această plasare în zona drogurilor, ar putea compromite guvernarea sandinistă.

I-am ascultat poveştile lui Milian, dar fără să replic în vreun fel. Apoi am plecat spre cealaltă întîlnire. L-am sunat mai tîrziu pe Carlos Duran, un prieten agent al FBI-ului din Miami, pentru a-i spune despre oferta lui Milian. Carlos era de negăsit. Cînd am reuşit în sfîrşit să iau legătura cu el, era deja duminică dimineața, iar eu tocmai mă pregăteam să plec la Washington, pentru întîlnirea cu domnul Bush. În drumul spre aeroport, am făcut o oprire acasă la Carlos şi i-am relatat

discuția avută cu Milian. Şi-a luat notițe, pe care a spus că le va transmite mai departe la FBI. În Washington, pe 23 ianuarie, m-am dus la sediul central al CIA şi i-am povestit lui Rudy Enders despre întîlnirea cu Milian. Acesta m-a trimis imediat la unul dintre colegii săi, preocupat de urmărirea traficului internațional de narcotice, şi i-am spus şi acestuia povestea. Dar nu m-am concentrat aproape deloc asupra scandaloaselor pretenții ale lui Milian Rodríguez. Aveam lucruri mai importante la care să mă gîndesc.

În dimineața zilei de 22 ianuarie 1985, m-am prezentat la Eisenhower Executive Office Building, cu albumul meu de fotografii împachetat cu grijă în servietă. Eram încîntat de perspectiva întîlnirii cu vicepreşedintele Statelor Unite.

Mai tîrziu, în fața consiliului Iran-Contra, Don şi-a explicat astfel motivele care-l făcuseră să aranjeze întîlnirea:

> Vicepreşedintele a afirmat că, pînă a ajunge vicepreşedinte, slujba care-i făcuse cea mai mare plăcere fusese aceea de director al CIA. Félix este unul dintre oamenii realmente extraordinari pe care-i cunosc şi, ştiind cît de interesat fusese vicepreşedintele de El Salvador, ca urmare a călătoriei pe care o făcuse acolo în decembrie 1983 şi în timpul căreia ținuse un discurs împotriva folosirii echipelor morții, am dorit să i-l prezint pe Félix...

Am petrecut patruzeci de minute minunate în compania domnului Bush, de la 8.30 la 9.10, mare parte din timp uitîndu-ne la televizor, deoarece la ştirile de dimineață ale unei televiziuni se difuza un reportaj despre familia sa. Însă am avut şi ocazia de a-i povesti despre experiența mea din CIA şi de a-i arăta cîteva fotografii din album. Onoarea de a-l întîlni pe vicepreşedintele Statelor Unite a fost copleşitoare. Domnul Bush era o persoană comunicativă şi a părut interesat de ceea ce-i povesteam. Nu i-am spus totuşi un anume detaliu, mai precis faptul că refuzasem să accept medalia Intelligence Star din mîinile sale, cu nouă ani în urmă!

Două zile mai tîrziu, pe 24 ianuarie, am luat un prînz neprotocolar alături de generalul Adolfo Blandon, şeful statului-major din El Salvador, la Crystal City Marriott, din

zona limitrofă a Washingtonului. Blandon se afla într-o călătorie de o săptămînă în Statele Unite, pentru a vizita diverse baze militare. Întîlnirea fusese aranjată de către vechiul meu prieten şi coleg din Brigada 2506, colonelul de armată Nestor Pino.

I-am oferit lui Blandon un rezumat al activităților mele din trecut: Cuba, Bolivia, Vietnam. I-am arătat fotografii din timpul operațiunilor de succes din Vietnam. I-am vorbit despre posibilitățile grozave pe care le estimam în cazul în care mi-ar fi permis să consiliez o forță de reacție rapidă în țara sa. I-am menționat totodată că nu voiam să fiu plătit, căci primeam deja o pensie din partea CIA, ci aveam nevoie doar de un loc în care să dorm şi de mîncare.

A părut impresionat. A spus:

— O să încercăm. Dă-mi de veste cînd ajungi în El Salvador şi vom încerca.

Răspunsul lui Blandon era satisfăcător, însă nu-mi oferea nici un fel de garanție. Chiar dacă era şeful statului-major, în cele din urmă nu de sprijinul lui aveam nevoie pentru a-mi implementa strategiile, ci de cel al generalului Juan Rafael Bustillo, comandantul aviației salvadoriene. În El Salvador, aviația are controlul asupra elicopterelor, paraşutiştilor şi asupra trupelor de comando. Aşa că Bustillo era cel care avea să ia decizia finală cu privire la folosirea elicopterelor şi, totodată, cu privire la modul în care puteau fi desfăşurate acestea.

L-am sunat pe Nestor Sánchez, adjunctul secretarului Apărării, care-mi susținuse conceptul TTF, să văd dacă-mi poate aranja o întîlnire cu Bustillo, care avea să vină la Washington chiar săptămîna următoare. Sánchez a aranjat o întîlnire pentru data de 30 ianuarie, la baza aeriană militară Bolling.

Cînd i-am povestit lui Don Gregg despre progresele pe care le făceam, acesta s-a arătat încîntat. Însă, întotdeauna precaut, Don m-a sfătuit să mă întîlnesc, înainte de

finalizarea oricărui plan al meu, cu cineva din Departamentul de Stat.

— N-ai vrea să ajungi acolo, Félix, mi-a zis el, şi să-l auzi pe ambasador întrebînd: „Cine-i tipul ăsta şi ce naiba face pe teritoriul meu?”.

Avea dreptate. A fost nevoie de ceva eforturi, dar Don mi-a programat o întîlnire cu Langhorne Motley, subsecretarul de stat pe probleme inter-americane. Aceasta urma să aibă loc tot pe 30 ianuarie, imediat după ce aveam să mă întîlnesc cu generalul Bustillo, comandantul forțelor aeriene.

Bustillo, ca şi Blandon, de altfel, s-a arătat încîntat de planul meu. Mi-a spus că pot sta la baza aeriană militară din Ilopango şi că e dispus să programeze o întrunire cu ofițerii săi, pentru a vedea dacă şi aceştia consideră că planurile sînt realizabile.

Motley, un bărbat înalt, aristocratic, şi-a luat precauții diplomatice.

— Ați discutat aceste lucruri cu vreun avocat, domnule Rodríguez? m-a întrebat el.

— De ce?

— Nu sînt sigur că, în calitate de cetățean american, e legal să participați la misiuni de luptă.

— Domnule secretar, i-am spus, cred din tot sufletul în acest proiect. Mi-am dat cuvîntul că-l voi conduce personal. Aşa că, dacă va fi nevoie, voi renunța la cetățenia americană pentru a face asta. Însă nu voi consulta nici un avocat, întrucît cred că ceea ce urmează să fac este legal.

— N-am vrut să insinuez nimic, a spus, privindu-mă printre gene. Voiam doar să mă asigur că sînteți conştient de implicații.

Apoi m-a sfătuit insistent să iau legătura cu generalul Gorman. El Salvador se afla în zona sa de răspundere, mi-a spus Motley, explicîndu-mi că armata americană renunțase la responsabilitatea generală de a-i sfătui pe salvadorieni în chestiuni ce țineau de contrainsurgență şi că era important să-l informez. După care mi-a spus că ar trebui să-i fac o

vizită şi ambasadorului american din San Salvador, Tom Pickering, pentru a-i explica planul.

— Îl voi anunța pe Pickering de sosirea ta. Dar ar trebui să-l contactezi pe Gorman.

La scurt timp după întoarcerea mea în Miami, am primit un telefon de la Don Gregg.

— Generalul Gorman vrea să aibă o discuție cu tine, mi-a spus.

A mai durat ceva timp pînă cînd, cu ajutor suplimentar din partea lui Don, am ajuns la aghiotantul lui Gorman, care mi-a spus:

— Ordinul generalului e să mergi în Panamá pentru a discuta cu el.

Ordin? N-a trebuit să mi se spună de două ori. Am plecat în ziua următoare.

N-am conştientizat la acea vreme cît de important putea fi un telefon din partea lui Don Gregg, venit din partea Casei Albe. Birocrații sînt impresionați de mesajele de la Casa Albă. Un telex confidențial din partea ambasadorului Pickering pentru Paul Gorman îl avertiza pe general, în termeni diplomatici, să se poarte frumos cu mine:

> Rodríguez are relații la nivel înalt la Casa Albă, în Departamentul de Stat şi în Departamentul Apărării, dintre care unii sprijină cu hotărîre trimiterea sa în El Salvador.
> Ar fi în interesul nostru ca domnul Rodríguez să se consulte cu dumneavoastră personal înainte de a ajunge în El Salvador. Am unele rețineri clare în legătură cu aranjamentele sale...

Nu ştiam că şi Oliver North îl sunase pe Gorman din partea mea. Dar era evident că aşa stăteau lucrurile, de vreme ce răspunsul lui Gorman către Pickering, din 8 februarie 1985, a fost următorul:

> Subiectul [adică eu] a fost introdus în joc de către Ollie North. Şi, din cîte ştiu, nu are sprijin la nivel înalt... Voi face aranjamentele ca Rodríguez să vină la Southcom pentru discuții... Ollie m-a asigurat că intenția lui a fost să-i concentreze atenția lui Rodríguez asupra unor forțe care operează altundeva în CENTAM [23] şi că nu are în vedere decît o serie de consultări cu guvernul din El Salvador.

Telexul ambasadorului Pickering, deşi era în mod clar un document diplomatic de tip CYA (*cover your ass* – sau protejează-ți spatele), a reprezentat totuşi o evaluare corectă a situației. Răspunsul generalului Gorman, pe de altă parte, era o nefericită inducere în eroare.

Eu nu fusesem „introdus în joc" de către North – nici de către oricine altcineva. După cum am mai spus, pe Oliver North abia îl cunoscusem, iar acesta n-a încercat, în mod sigur, de-a lungul celor cîteva scurte întîlniri pe care le-am avut, să-mi „concentreze" atenția asupra oricărui alt loc din America Centrală. Ştiam exact unde voiam să ajung: în El Salvador. Şi ştiam exact ce voiam să fac: să le predau forțelor armate salvadoriene concepțiile mele privind folosirea elicopterelor în luptă.

În ciuda celor scrise de Gorman, generalul şi cu mine am avut o întîlnire caldă, chiar plăcută. I-am arătat albumul meu cu fotografii din Cuba, Bolivia şi Vietnam şi a fost vizibil impresionat. Chiar m-a privit în ochi şi mi-a spus:

— Permiteți-mi să vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut pentru țara mea.

Întîlnirea avînd loc de Valentine's Day, mi-a trecut chiar prin minte că acest comandant cu patru stele n-ar fi putut să-mi ofere un buchet de complimente mai elegant decît acela.

Apoi mi-a oferit informații amănunțite cu privire la situația militară şi politică din El Salvador şi mi-a spus că e de acord cu ideile mele pentru ajutarea salvadorienilor.

M-a întrebat cînd plănuiam să încep şi i-am răspuns că, în momentul de față, aveam o obligație față de trupele Contra – să le duc nişte provizii pe care le strînsesem în Miami. Dar imediat ce aveam să termin de livrat acele provizii în Honduras, îmi doream să-mi încep treaba în El Salvador. I-am explicat lui Gorman că, asemenea multor prieteni din Miami, îi ajutam în mod activ pe cei din Contra încă de la începutul anilor '80. I-am mai spus şi că obținusem echipament care să-i ajute să paraşuteze pe timp de noapte

(lanterne cu infraroşu pe care un prieten de-al meu le construise din diverse elemente electronice), că le oferisem sfaturi în legătură cu instrumentele de radio-telegrafie, că le cumpărasem un aparat de fotocopiere şi alte materiale pentru birou – şi chiar le trimisesem cîteva seturi de domino, astfel încît luptătorii să aibă parte şi de divertisment în tabere.

Per ansamblu, a fost o discuție prietenească şi caldă, care a ținut vreo două ore. Din păcate, cînd generalul Gorman a depus mărturie în fața consiliului comisiilor Iran-Contra, amintirile despre întîlnirea noastră îi lipseau cu desăvîrşire. Încrederea şi aprobarea afişate în februarie 1985 s-au transformat cumva în dezaprobare şi scepticism pînă în iulie 1987.

„Ideea mea a fost", i-a spus el investigatorului comisiilor, „să-l las să aibă parte de această întîlnire şi apoi să-l scot afară din țară". „[Rodríguez] începea să aibă influență asupra salvadorienilor, iar eu nu voiam să se întîmple asta", a mărturisit el.

Deşi nu mi-a făcut niciodată plăcere să-i contrazic pe generali, adevărul este că Gorman m-a primit cu brațele deschise, mi-a oferit avionul personal să zbor şi privilegii militare şi m-a flatat cu elogii extravagante. Dacă asta înseamnă „descurajare", atunci mi-ar plăcea să aflu ce înseamnă aprobarea sa.

În ziua următoare, generalul Gorman m-a trimis cu avionul său personal – un C-12 – spre El Salvador, unde am luat parte la întîlniri satisfăcătoare cu ambasadorul Pickering şi cu comandantul US Military Advisory Group (sau MilGroup), colonelul James Steele. Ceea ce n-am ştiut a fost că, după discuția noastră, generalul Gorman a trimis un telex în El Salvador, cu însemnul „Confidential – Eyes-Only"[24], plin de dezinformări cu privire la mine şi la scopul meu.

A scris că „relația sa cu vicepreşedintele este reală, avîndu-şi originea încă din zilele în care acesta a fost DCI – Director of Central Intelligence". Era o presupunere complet falsă din

partea lui Gorman. I-am spus că l-am întîlnit de domnul Bush o singură dată în biroul său şi că am participat în Vietnam alături de Don Gregg. Dar relația mea cu vicepreşedintele se limita la atît şi sînt sigur că n-o înflorisem în nici un fel.

A mai scris că „principalul său angajament din regiune este față de Honduras, unde vrea să sprijine FDN" – ceea ce, de asemenea, era fals. Principalul meu angajament era, de fapt, acela de a ajuta aviația din El Salvador să cîştige războiul împotriva rebelilor comunişti.

Le-a scris lui Pickering şi lui Steele şi că dorința mea de a zbura alături de forțele aeriene din El Salvador era „oarecum machistă, fiind totodată inutilă şi nechibzuită". Această frază trădează incapacitatea lui Gordon de a înțelege mentalitatea latino-americană – şi probabil, la un nivel mai profund, reprezintă simbolul gîndirii rigide care-i opreşte pe americani să cîştige respectul (sau, aşa cum obişnuiam să spunem în Vietnam, inimile şi mințile) celor care primesc ajutor din partea Statelor Unite.

Pentru informarea generalului Gorman: noi, latino-americanii, nu-i respectăm pe cei care doar vorbesc; noi îi respectăm pe cei care *acționează*. Singurul mod prin care aş fi putut beneficia de încrederea şi de sprijinul salvadorienilor era acela de a pilota elicoptere alături de ei.

Ziua în care am ajuns la El Salvador pentru întîlnirile cu Pickering şi cu Steele a fost, de asemenea, şi ziua în care mi-am primit acel *nom de guerre* după care aveau să mă cunoască mulți. Am stat în acea noapte cu vechiul meu prieten şi camarad din Brigada 2506, veteranul Lou Rodríguez, locotenent-colonel în armata americană care a servit pînă în 1988 în El Salvador, în MilGroup.

Stăteam la barul din frumoasa lui casă cînd i-am spus:

— Ştii, dacă urmează să vin aici, ar trebui să am un nume, din rațiuni de securitate.

— Mi se pare o idee bună.

— Ai vreo sugestie? l-am întrebat.

— Ce zici de Máximo Gómez?

Mi-a plăcut. Generalisimul Máximo Gómez fusese un renumit luptător pentru libertate – un dominican care-şi pusese viața la bătaie pentru libertatea Cubei – şi unul dintre idolii adolescenței mele.

L-am îmbrățişat pe Lou.

— Max Gómez. Îl voi folosi!

M-am întors în Miami pe 16 februarie. Pe 19 februarie am plecat spre Washington pentru a mă întîlni cu Don Gregg în biroul său din Eisenhower Executive Office Building şi pentru a-l informa cu privire la discuțiile purtate cu Gorman, Pickering şi Steele. I-am spus că lucrurile merseseră bine şi că primisem sprijinul tuturor. I-am povestit că Gorman mă tratase ca pe un adevărat VIP – încă nu ştiam prea multe despre încercările generalului de a mă doborî pe la spate. Şi mi-am exprimat încă o dată recunoştința față de Don pentru tot sprijinul pe care mi-l acordase. Făcuse practic tot posibilul pentru a-mi deschide toate acele uşi. Dacă aveam să mă bucur de succes cu proiectul meu în El Salvador, o parte din acesta i se datora şi lui Don.

Pe 15 martie mi-am încheiat angajamentul față de FDN, livrîndu-le proviziile la Tegucigalpa, capitala Hondurasului. Apoi am zburat către baza militară aeriană de la Ilopango. În timp ce avionul rula pe pistă, am fost copleşit de o imensă senzație de speranță şi entuziasm. O nouă bătălie împotriva comunismului era pe cale să înceapă.

16

Primele săptămîni în El Salvador au fost dificile. M-am cazat la Hotelul Camino Real din centrul oraşului San Salvador, folosind numele Luis Santiago Robles, deoarece n-

am vrut să se poată face legătura între mine şi acel Max Gómez care putea fi găsit la baza aeriană Ilopango. Hotelul Camino Real era folosit drept centru de operaţiuni şi de ziarişţii americani, astfel încît în multe dimineţi am coborît cu liftul alături de reporteri TV plecaţi în căutare de subiecte diferite. Eram pentru ei doar un alt chip latino-american. Dacă ar fi ştiut…

La început am întîmpinat destulă rezistenţă, atît din partea piloţilor de elicopter alături de care trebuia să lucrez, cît şi din partea ofiţerilor superiori. Pentru latino-americani, primirea sfaturilor din partea cuiva din afară echivala cu punerea la îndoială a calităţii muncii lor. Prin urmare, n-aş fi fost surprins dacă, încă din a doua zi după sosirea mea, şeful escadronului de elicoptere din El Salvator şi-ar fi pus întrebarea: „De ce naiba generalul Bustillo l-a adus pe acest tip în echipă? Nu-mi fac oare treaba cum se cuvine?”.

Atitudinea piloţilor a fost la fel de negativă: „Auzi, nu ne spune nouă cît de multe putem învăţa de la Vietnam – voi aţi pierdut în Vietnam”. Cam aşa le percepeam eu freamătul.

A fost o perioadă neplăcută. Unii dintre piloţi mă priveau ca pe-un spion trimis de americani să-i ţină sub supraveghere. Alţii m-au respins fie din pricina faptului că eram străin, fie din cauză că îi învăţam tehnici pe care ei le considerau nebuneşti. Le ceream să facă lucruri pe care nu le mai făcuseră înainte, să solicite elicopterele mai mult decît erau obişnuiţi s-o facă, ceea ce nu le-a plăcut.

Uneori, cînd le explicam motivul coordonării în timp real a atacurilor sau a reacţiilor rapide cu informaţiile, simţeam că nimeni nu mă ascultă. Cînd le ceream să zboare la nivelul vîrfurilor copacilor, se opuneau pe motiv că atunci cînd zboară la joasă înălţime – între o sută cincizeci şi două sute de metri însemna jos pentru ei –, luptătorii de gherilă trag asupra lor în draci. Lucrul ăsta era totuşi adevărat. Le-am explicat:

— Sînteţi vulnerabili între o sută cincizeci şi cinci sute de metri, căci oamenii de la sol vă pot vedea şi pot trage asupra

voastră. E adevărat că, la peste cinci sute de metri, armele nu le mai folosesc la nimic; pe de altă parte, dacă zburați la nivelul vîrfurilor copacilor, vă veți apropia prea repede pentru ca ei să mai poată trage. Aşa că puteți fie să zburați foarte sus, fie foarte jos.

Dar au rămas sceptici față de tehnicile mele.

M-am întors în multe nopți spre camera mea din Camino Real vorbind de unul singur cu voce tare şi întrebîndu-mă retoric pentru ce mai venisem în El Salvador, părăsindu-mi prietenii şi familia, ca să locuiesc într-un blestemat de hotel şi să fiu considerat, chiar de către oamenii pe care trebuia să-i ajut, nici mai mult, nici mai puțin decît un spion.

Dar mi-am lăsat deoparte gîndurile sîcîitoare. Ne-am făcut exercițiile şi le-am tot vorbit, le-am tot vorbit… Le-am povestit despre Cuba şi despre experiențele mele din timpul luptei pentru țara care fusese acaparată de comunism.

— Nu mai pot face absolut nimic pentru Cuba, le-am spus într-o zi. Însă aici, unde alți cubanezi ajută luptătorii de gherilă să vă distrugă sistemul, guvernul şi țara, pot lupta împotriva lor – de aceea sînt aici. Însă nu sînt magician. Este lupta voastră şi va trebui s-o cîştigați.

Am făcut mici progrese în primele patru săptămîni. Dar, cinstit vorbind, singurul lucru care-i putea face pe salvadorieni să-mi accepte viziunea era o victorie decisivă pe cîmpul de luptă. Numai astfel mi-aş fi putut dovedi buna credință.

Am aranjat ca prima noastră misiune să aibă loc pe 17 aprilie 1985, în amintirea invaziei din Golful Porcilor. Întîmplarea a făcut însă ca operațiunea să se amîne cu douăzeci şi patru de ore, aşa încît am decolat în dimineața zilei de 18 aprilie. Primisem informații sigure cu privire la activitățile luptătorilor de gherilă în zona Río Lempa, însă cînd am ajuns, am descoperit că un batalion al armatei salvadoriene trecuse prin acea zonă cu o zi înainte. Asta a dat totul peste cap. Luptătorii de gherilă, firește, îşi schimbaseră locația, lăsînd în urmă doar taberele goale. Ne-am întors la

Ilopango spre sfîrşitul dimineții, fără să vedem vreun insurgent. Am rămas tăcut, suportînd zeflemeli şi glume răutăcioase cu privire la înțelepciunea ideilor mele.

În acea zi se întîmpla să fie în bază şi colonelul Steele, comandantul american al MilGroup. M-am dus, abătut, să discut cu el.

— Jim, i-am spus, sînt pe punctul de a renunța. Oamenii ăştia nu vor să încerce nimic.

Steele m-a sfătuit să am răbdare. Apoi a vorbit cu comandantul escadronului, care – fără pic de tragere de inimă şi sarcastic – a fost în cele din urmă de acord să mai ofere o şansă conceptului meu. Cred că singurul motiv pentru care acceptaseră încă o misiune a fost acela că, aşteptîndu-se să eşueze, aveau certitudinea că n-o să le mai stau prin preajmă.

Am zburat în aceeaşi după-amiază către zona Cerros de San Pedro, unde, conform informațiilor, urma să surprindem luptători de gherilă în mişcare. Şi aşa a fost. Am zburat cu elicopterul Hughes 500 la nivelul vîrfurilor copacilor şi am marcat țintele cu grenade fumigene colorate. Elicopterul UH-1H, bine înarmat, a venit în urma noastră cu rachetele şi mitralierele sale. În doar cîteva minute, lichidaserăm şapte luptători, inclusiv unul a cărui raniță s-a dovedit plină cu documente extrem de valoroase.

Am mers apoi după un alt grup. Am văzut un individ în tricou şi şapcă de camuflaj, cu o raniță şi cu un M-16, alergînd de la un copac la altul. Mitraliera de 500 rămăsese fără muniție, aşa că i-am cerut pilotului să rotească aparatul şi am golit vreo şase încărcătoare de M-16 în direcția lui. Insurgentul a căzut.

— Să mergem, i-am spus pilotului, arătînd spre pămînt. Vreau să luăm toate ranițele.

Şovăielnic, pilotul a aterizat chiar lîngă un luptător de gherilă cu barbă care zăcea la pămînt. Fără să-mi scot casca de zbor şi microfonul, am început să-mi desfac centurile pentru a sări din elicopter. Dintr-odată, cel întins la pămînt s-a mişcat. Puşca lui a pendulat în direcția mea. Am început să

trag cu puşca mea M-16. Corpul insurgentului s-a contorsionat în timp ce era lovit de gloanțe.

Pilotul elicopterului UH-1H, care plutea deasupra noastră, a început să țipe prin aparatul de emisie-recepție:

— Decolați, decolați, se trage asupra voastră!

Pentru cîteva secunde, am crezut că pilotul meu va balansa elicopterul aruncîndu-mă afară.

— Nu – eu trag! am strigat în cască.

Mi-am pus rapid centurile la loc, iar pilotul s-a avîntat în sus. Apoi am cerut întăriri: trupe care să vină şi să cerceteze cu grijă toată zona.

A durat aproape o oră pînă cînd trupele de paraşutişti din Ilopango au ajuns la țintă. Erau atît de siguri că voi eşua, încît nu se pregătiseră. Abia după ce au ajuns ei am aflat că luptătorul în care trăsesem inițial şi pe care-l rănisem la picior era o femeie.

Ca să închei, trupele de paraşutişti au recuperat şapte ranițe pline cu documente. Am aflat mai tîrziu că luptătorii de gherilă tocmai schimbau tabăra, acesta fiind motivul pentru care cărau toate actele cu ei. În timpul zborului de întoarcere spre baza aeriană, eram destul de mulțumit. În sfîrşit, munca mea îşi găsea o justificare.

În aceeaşi zi, m-am dus la spital s-o văd pe femeia pe care o capturaserăm. Refuza să vorbească – nu scosese nici un cuvînt de cînd fusese luată prizonieră. Cînd am văzut-o de aproape, nu mi s-a părut a fi genul de femeie-luptător cu care mă mai întîlnisem. Mîinile-i erau fine, nu bătătorite. Nu arăta a infirmieră sau a bucătăreasă.

— Pariez că e *comandante*, i-am spus unuia dintre ofițerii salvadorieni.

S-a dovedit că am avut dreptate. Femeia pe care o capturaserăm era Nidia Díaz, o femeie *comandante* din FMLN şi conducătoarea uneia dintre cele mai temute grupări, PRTC (Partido Revolucionario de los Trabajadores Centroamericanos – Partidul Revoluționar al Muncitorilor din America Centrală).

Salvadorienii au identificat-o pe Díaz citindu-i scrisorile. În ranița ei, printre alte hîrtii, se afla şi o însemnare pe care o primise de la un alt luptător de gherilă, în care acesta o felicita pentru cum arăta în nişte fotografii recente din *Time* şi *Newsweek* făcute în La Palma. La Palma era micul orăşel în care preşedintele José Napoleón Duarte se întîlnise cu liderii gherilelor în timpul unui scurt armistițiu. Nidia Díaz fusese singura femeie comandant de la acea întîlnire. Bingo!

Capturarea lui Díaz nu s-ar fi putut produce într-un moment mai bun. Ajutorul străin pentru El Salvador era dezbătut în Congresul Statelor Unite, aşa încît teancuri întregi de documente colectate în acea zi au luat drumul spre nord, fiindu-le arătate legiuitorilor americani. Fără nici un dubiu, au ajutat la decizia de asistență pentru El Salvador. Hîrtiile, carnețelele şi alte dovezi i-au convins pînă şi pe cei mai sceptici congresmeni americani că sovieticii, cubanezii şi nicaraguanii nu numai că-i antrenau pe insurgenții salvadorieni, dar le şi trimiteau cantități mari de echipament care să-i țină în joc.

Chiar dacă mai tîrziu Guvernul Duarte a acceptat schimbul dintre Díaz şi fiica preşedintelui, care fusese răpită, capturarea ei a contribuit mult la dezactivarea celulei teroriste PRTC ca organizație funcțională. Am luat din ranițe toate documentele PRTC: nume, adrese, paşapoarte. A fost o lovitură incredibilă la nivel informațional pentru forțele aeriene salvadoriene. Şi i-a convins că avusesem dreptate: puteam duce o campanie eficientă de contrainsurgență prin folosirea judicioasă a elicopterelor, prin reacții rapide la informații secrete de calitate şi cu unități militare mici, foarte motivate. Sincer să fiu, eram în extaz.

La două zile după capturarea lui Díaz, i-am scris lui Don Gregg o scrisoare lungă şi emoțională, spunîndu-i cît de greu îmi fusese. „Oamenii se îndoiau că intențiile mele nu erau motivate financiar. Căutau şi încercau să-mi descopere un angajator care practic nu există. Crede-mă, Don, a fost greu…”

I-am povestit despre încercarea nereuşită din dimineaţa zilei de 18 aprilie. „M-am rugat din tot sufletul să obţinem rezultate. Şi pe Dumnezeul meu, Don, că am primit un răspuns al dracului de bun” – chiar în aceeaşi zi.

Apoi i-am scris: „Don, vă mulţumesc ţie şi vicepreşedintelui pentru sprijin. Fără ajutorul vostru n-aş fi reuşit nimic aici”. Ştiam că vicepreşedintele nu mă *sprijinise* cu adevărat – nu aşa cum o făcuse Don. Avusese totuşi amabilitatea să mă asculte în timp ce-i explicam conceptul şi apoi să-mi spună că e o idee bună.

Era o scrisoare tipică unui om care-şi simte inima plină de satisfacţie, care e mîndru de ceea ce a realizat. Din păcate, cuvintele ei aveau să se întoarcă pentru a mă bîntui, nu doar pe mine, ci şi pe Don şi pe George Bush, deşi nici unul dintre noi n-ar fi avut vreun motiv să se simtă ruşinat.

După capturarea Nidiei Díaz, salvadorienii au început să fie mai deschişi faţă de mine. Am fost acceptat de către piloţi şi am început să-mi construiesc o bună relaţie cu generalul Bustillo. Generalul Juan Rafael Bustillo este un om cu adevărat remarcabil. Este un susţinător hotărît al valorilor democratice. Crede în lucruri simple, precum: onoare, adevăr, dreptate. E loial şi nu-şi pierde timpul cioplindu-şi propria statuie.

Am mers la un moment dat la atelierul de tîmplărie din Ilopango, în căutarea unor cutii de muniţie pe care să le folosesc ca rafturi în camera mea. Sergentul însărcinat mi-a spus că nu mai avea nici una disponibilă. Generalul aflase că o mică şcoală dintr-un sat din apropiere rămăsese fără pupitre – cererea le fusese îngropată undeva în sistemul birocratic salvadorian. Bustillo le-a ordonat dulgherilor din cadrul forţelor aeriene să folosească acele cutii de muniţie pentru a construi cîte o bancă şcolară pentru fiecare copil. Şi chiar dacă publicitatea ar fi folosit imaginii militare, pupitrele au fost trimise cu camionul, fără nici un fel de tam-tam.

Generalul Bustillo nu crede în publicitate, ci în acţiune. Nu cu multă vreme în urmă, cînd o parte dintre paraşutiştii

săi au refuzat înaintarea pe o colină, din cauza minelor antipersonal şi a pericolului de a fi atacaţi, a venit cu elicopterul pînă în locul în care se aflau şi i-a condus el însuşi pînă dincolo de acel povîrniş.

Relaţia dintre noi se baza pe cele două crezuri după care ne ghidam viaţa atît eu, cît şi generalul Bustillo: încredere şi onestitate. El şi-a dat seama că, spre deosebire de situaţia oficialilor americani (chiar şi a celor mai buni dintre ei), munca mea nu mă obliga să privesc tot ceea ce fac ca pe-o răsfrîngere a intereselor americane. Faţă de ambasadorul Edwin Corr, succesorul lui Tom Pickering în El Salvador, care este unul dintre cei mai buni oameni din Serviciile Externe, sau faţă de colonelul Jim Steele, un ofiţer competent şi talentat, eu aveam avantajul de a fi doar o persoană simplă. Puteam să cercetez şi să rezolv o problemă ţinînd cont în primul rînd de interesele statului El Salvador. Lui Bustillo i-a plăcut asta, dîndu-şi seama că sînt un om cu care îşi putea testa propriile idei. I-aş fi spus adevărul doar din perspectiva mea – fără îngrădiri din afară.

Mi-aş fi dorit ca relaţiile dintre SUA şi El Salvador să meargă la fel de bine ca prietenia dintre mine şi generalul Bustillo. Dar nu s-a întîmplat aşa. Congresmanul David Obey, un membru influent al Comisiei pentru Relaţii Externe a Camerei, a decis la un moment dat să suspende livrarea a încă patru sau cinci elicoptere Hughes 500. A făcut acest lucru în timpul disputei cu Administraţia Reagan în legătură cu proiectul de lege Gramm-Rudman privind deficitul [25]. Refuzul de a trimite elicoptere a fost calea prin care Obey şi-a impus voinţa. În ciuda sfatului contrariu pe care i l-a oferit ambasadorul Corr şi a eforturilor depuse de colonelul Steele, Obey a hotărît să arate în felul acesta Casei Albe cine e şeful. Şi s-a asigurat că salvadorienii nu mai primesc alte elicoptere Hughes 500. Ambasadorul Corr a avut nevoie de luni de zile pentru a convinge pe cineva să trimită elicopterele de care era disperată nevoie. A reuşit în cele din urmă să obţină o parte

dintre ele pentru salvadorieni – însă i-a luat aproape un an să facă asta.

Din păcate, aroganța congresmanului i-a costat vieți pe salvadorieni – vieți pierdute în rîndurile civililor. Neavînd elicoptere Hughes pentru a marca țintele, armata a folosit alte aparate de zbor pentru misiuni antigherilă, dar acestea nu aveau capacitatea de a diferenția țintele în măsura în care, zburînd la nivelul vîrfurilor copacilor, o puteau face aparatele Hughes 500.

Doar cîțiva congresmeni şi-au făcut timp, de fapt, să cerceteze personal situația din El Salvador. E cu mult mai plăcut pentru ei să călătorească în excursii de cercetare la Paris, Roma sau Londra. Iar cînd vin totuşi şi-n această țară, hotărîrile sînt deja luate, iar de cele mai multe ori se rezumă la cîteva ore petrecute aici. Sînt gata să susțină doar acele chestiuni care se înscriu în agenda personală.

În acelaşi timp, noi, americanii, nu prea înțelegem fundamentele relațiilor de prietenie ale latino-americanilor. Colonelul Jim Steele, întotdeauna doritor să facă o treabă cît se poate de bună, m-a întrebat la un moment dat cum să-şi construiască o relație solidă cu forțele aeriene salvadoriene. Jim era plăcut şi respectat de către salvadorieni, dar îşi dorea să fie şi mai apropiat de ei.

Cînd unul dintre piloții mei a fost rănit, m-am dus la Jim şi i-am spus să-l viziteze pe tînărul din spital. Steele a înțeles perfect motivele sugestiei mele, însă majoritatea oficialilor americani n-ar fi priceput ce urmăream prin asta. Premisa mea era uşor de înțeles: simpla asistență militară este uneori respinsă, ajutorul militar comunist fiind deseori mai generos decît cel al Americii. Însă a le arăta ofițerilor salvadorieni că oficialilor noştri le pasă de răniții lor poate valora mai mult decît milioanele. Respectul şi prietenia lor nu pot fi cumpărate cu dolari.

Steele mi-a urmat sfatul. A mers împreună cu un medic militar american să-l vadă pe pilotul elicopterului din escadronul meu, rănit în timpul unei operațiuni. A durat doar

o zi pînă la răspîndirea zvonului că unor consilieri de rang înalt ai MilGroup le pasă de aviație suficient de mult încît să viziteze un locotenent în salonul său de spital. În America Latină, legăturile personale înseamnă totul. Aruncînd doar cu bani pentru solutionarea unei probleme, dînd lecții de pe poziții superioare şi ținînd discursuri bombastice nu rezolvi nimic. Singurul lucru pe care-l atragi e disprețul celuilalt.

Timpul petrecut de mine în El Salvador şi-a avut şi partea lui de emoții. În una dintre misiuni, rotorul din coada elicopterului în care mă aflam doar eu cu pilotul a lovit copacii şi-am intrat în picaj spre teritoriul controlat de trupele de gherilă, în Copapayo, la aproximativ treizeci şi cinci de kilometri nord-nord-est de Ilopango. Dificila aterizare forțată în junglă s-a complicat cînd grenada mea fumigenă s-a declanşat în cabină, iar ultimele secunde ale coborîrii noastre le-am petrecut într-un nor gros de fum roşu. Am fost în cele din urmă serios zdruncinați – dar, altfel, eram în regulă. Partea din dreapta a trenului de aterizare era complet distrusă, la fel şi lama rotorului principal.

Din fericire pentru noi, escadrila de aparate de luptă a planat deasupra noastră pînă cînd am reuşit să răzbatem prin terenul accidentat, spre vîrful unei coline din apropiere. După ce au curățat zona cu rachete şi focuri de mitralieră, pentru a se asigura că nici un luptător de gherilă nu s-ar putea apropia de poziția noastră, elicopterul UH-1H a coborît şi ne-a preluat.

În timpul raportului din ziua următoare, unul dintre ofițerii escadrilei i-a vorbit generalului Bustillo despre consecințele teribile ale eventualei mele capturări de către inamici.

— Dar nu te îngrijora, generale, a spus comandantul escadrilei de elicoptere, căpitanul Trigueros. Am fost deasupra lui Félix tot timpul.

Apoi a adăugat:

— Şi l-aş fi împuşcat pe loc în cazul în care *comunistas* ar fi fost pe cale să-l captureze.

În perioada martie-septembrie 1985 am zburat în peste o sută de misiuni în El Salvador. Iar elicopterul meu a fost lovit de peste cincisprezece ori – încă mai am glonțul de la o veche M-16 vietnameză care a lovit extinctorul ce se afla chiar lîngă mine.

În 29 septembrie a sosit o scrisoare care urma să-mi schimbe cursul vieții. Primele cuvinte de după cele introductive erau scrise cu majuscule: DUPĂ CE CITEŞTI ACEASTĂ SCRISOARE, TE ROG S-O DISTRUGI. Îmi fusese trimisă de către Oliver North, pe 20 septembrie. O expediase prin Federal Express la mine acasă, iar Rosa o introdusese într-un alt plic, fără a o deschide, şi mi-o trimisese în El Salvador prin poşta prioripost.

North mă ruga să devin omul de legătură dintre Guvernul salvadorian şi „Enterprise" – o operațiune sub acoperire de aprovizionare a trupelor Contra. Ollie îmi recomanda în scrisoare ca, atunci cînd le voi cere cooperarea generalilor Bustillo şi Vides Casanova, ministrul Apărării, să-i menționez numele, deoarece avea să adauge credibilitate cererilor mele. „Poți folosi numele meu cînd discuți cu ei în particular" – cam aşa îşi formulase North recomandarea. Fireşte, cînd am menționat numele în fața generalului Bustillo şi a generalului Vides Casanova, tot ce am primit în schimb au fost nişte priviri goale. Habar n-aveau cine era Oliver North.

N-am ajuns niciodată să-l cunosc cu adevărat pe Oliver North, aşa încît nu pot vorbi despre el în deplină cunoştință de cauză. Mi-am format totuşi cîteva idei. În timpul uneia dintre vizitele mele la biroul său din Eisenhower Executive Office Building a sunat telefonul. S-a uitat la mine şi i-a spus persoanei de la telefon: „Şeful meu de personal pentru America Centrală este aici, cu mine". Avea totodată obiceiul de a le spune oamenilor că el mă „recrutase". Şi ar fi avut într-adevăr dreptate să nu-l informeze pe vechiul meu prieten Don Gregg în legătură cu participarea mea la operațiunea sub acoperire inițiată de el cu privire la Contra. De ce? Poate

pentru că Don n-ar fi fost de acord cu felul în care North avea să procedeze.

Adevărul e că nu eram şeful de personal al lui North pentru America Centrală, la fel cum nu fusesem nici recrutat de el. Am fost de acord să-l ajut, întrucît credeam în ceea ce făcea – ajuta Rezistența Democratică din Nicaragua, un demers în care noi, cei din comunitatea cubaneză, ne angajaserăm încă din 1979. Şi i-am fost alături atît timp cît interesele sale au fost similare cu ale mele. Cînd, într-un final, ele au devenit divergente, drumurile ni s-au despărțit.

O altă trăsătură a lui North era naivitatea. Deşi se mîndrea cu abilitatea de a conduce operațiuni sub acoperire, North nu avea, de fapt, deloc experiență în activități de acest gen. Probabil se afla cu sufletul acolo, însă a fost teribil de greşit îndrumat de numeroşi oameni în care n-ar fi trebuit să aibă încredere. Fără ca eu să am habar de asta în primele cinci luni de după alăturarea la operațiunea lui North, l-a ales pe generalul de aviație în rezervă Richard Secord, un om care avea legături cu multe afaceri dubioase, la conducerea operațiunii sale secrete. Partenerul lui Secord, Albert Hakim, avea renume de manipulator financiar, un om care ştia cum să ascundă banii. North era însă convins că Secord, Hakim şi oamenii pe care ei îi angajaseră erau patrioți.

Au apărut însă o mulțime de probleme. Una dintre ele, de exemplu, era securitatea operațională. Liniile telefonice de lungă distanță din El Salvador erau monitorizate în Nicaragua. Cu toate acestea, oamenii lui North, printre care pilotul-şef care se ocupa cu aprovizionarea, Bill Cooper, şi Bob Dutton, un colonel în rezervă din aviația americană, care lucrase sub comanda lui Richard Secord, foloseau telefoanele pentru a transmite informații importante despre operațiuni – inclusiv rutele aeriene şi frecvențele radio. După ce operațiunea a fost închisă, reporterii-corespondenți din America Centrală au descoperit liste ce cuprindeau numeroasele apeluri provenite din casele din San Salvador în care locuiau piloții către biroul lui Oliver North.

În plus, avioanele pe care „Enterprise” le-a cumpărat erau într-o stare groaznică. Echipamentul de navigație al unuia dintre aparatele C-123 era atît de dat peste cap, încît a cauzat o deviere de vreo douăzeci de kilometri de la curs, avionul ştergînd creasta unui munte, iar în motorul său stîng blocîndu-se crengi de copaci. Însă cererile insistente privind echipamente mai bune şi aparatură mai sigură au fost permanent ignorate de către Secord şi oamenii săi.

Într-o plîngere pe care i-am înmînat-o lui North, unul dintre piloți, John Piowaty, a scris:

> Cer respect pentru viața mea, pentru viețile colegilor mei de echipaj şi un anumit respect față de cei pe care se presupune că trebuie să-i ajutăm. Mi-ar plăcea să cred că noi/voi sîntem cu toții motivați de respectul pentru viață în acest efort comun. Şi cum se poate, pe de altă parte, să fim presați să ne facem treaba (şi, vă rog, nu negați presiunile) fără echipamentele menționate mai sus [radare, sisteme Long Range Navigation, altimetre, ochelari pentru vedere nocturnă, instrumente funcționale], fără paraşute, fără minimum de echipament de supraviețuire, fără comunicații adecvate cu DZ [*drop zone* [26]], fără o culegere temeinică de informații secrete (fie ele şi nerelevate nouă), fără comunicații securizate?
> Să fie oare simpla lăcomie cea care vă impulsionează pe unii dintre voi să ne conduceți pe noi, restul?

După ce a citit scrisoarea pilotului, North m-a întrebat:

— E cumva o glumă?

I-am spus că nu era.

Am încercat să-l avertizez asupra pericolelor la care-l expuneau oamenii pe care-i folosea, bazîndu-mi îngrijorarea pe relațiile lor din trecut cu un ofițer renegat de CIA, Edwin Wilson. Şi, într-adevăr, după cum urma să se afle, „Enterprise” avea peste opt milioane de dolari în diferite bănci atunci cînd şi-a încetat activitatea. Cu toate acestea, piloții americani şi *kicker*-ii – adică cei care împachetau şi împingeau proviziile afară din avion – primiseră doar mărunțiş în San Salvador.

Mai tîrziu, de-a lungul audierilor în cazul Iran-Contra, am descoperit că Secord taxa „Enterprise” pentru plata piloților şi a celorlalți cu de două-trei ori mai mult decît suma cu care

erau plătiți în realitate. Respectivele profituri au ajuns în conturile bancare ale lui Secord şi Hakim.

Cînd mi s-a spus, de altfel, că Secord şi oamenii săi încearcă să le vîndă celor din trupele Contra muniție şi grenade vechi la prețuri umflate (una dintre cifrele de care am auzit era de nouă dolari pentru grenade de trei dolari), i-am transmis informația lui North. Nu şi-a dat seama de gravitatea lucrurilor care se petreceau chiar sub nasul lui. North n-a făcut nimic pentru a remedia situația nici măcar după ce a fost avertizat.

Îmi vin în minte şi alte incidente ale acestei operațiuni de proastă calitate. Primul a avut loc în 7 iunie 1986, cînd în El Salvador a apărut Bob Dutton, care conducea operațiunea de aprovizionare din Washington. Unul dintre motivele pentru care venise era acela de a răspunde plîngerilor piloților cu privire la starea jalnică a avioanelor cu care zburau. Nici unul dintre aparate nu avea nici măcar propriul detector pentru a se apăra de rachetele sandiniste de origine sovietică, ghidate prin radar.

După spusele lui John Piowaty, unul dintre piloții aflați în acel moment în încăpere, Dutton a apărut „radiind". Avea o sacoşă de plastic pentru cumpărături în care se aflau două detectoare radar pentru maşini, de tip Fuzz Buster, şi l-a instruit pe scepticul Piowaty să le instaleze într-unul dintre avioane, unul în partea din față şi celălalt în partea din spate.

Acesta era nivelul de protecție pe care Secord, Dutton şi ceilalți îl credeau suficient pentru cei care-şi riscau viața: detectoare radar pentru maşini împotriva radarului de luptă sovietic!

În ciuda suspiciunilor pe care le aveam față de Secord şi oamenii săi, piloții şi echipajele lor îmi plăceau, şi am făcut tot posibilul să-i ajut. Am reuşit să-i netezesc calea lui North, datorită relației mele cu generalul Bustillo, spre a putea folosi facilitățile de la Ilopango. Întrucît nu-mi puteam dedica mult timp proiectului lor, am găsit pe cineva care să se ocupe zilnic

de operațiunea de aprovizionare din El Salvador. Ei l-au cunoscut ca Ramón Medina. Eu îl cunoşteam după numele real: Luis Posada Carriles.

L-am cunoscut pe Posada în 1963, la Fort Benning, Georgia, unde am făcut amîndoi antrenamentul de bază, atît eu, cît şi el fiind numiți locotenenți secunzi în Armata SUA de către preşedintele Kennedy. Întrucît era mai în vîrstă decît mine, nu ne-am prea întîlnit şi nici n-am prea avut prieteni comuni. Însă ştiam cine este.

În anii ’60, se zvonea că ar fi lucrat pentru Dirección de los Servicios de Inteligencia y Prevention (DISIP), serviciul de informații din Venezuela, unde ar fi dobîndit o putere considerabilă. Se spunea chiar că ar fi deținut una dintre primele şase funcții din organizație. Aşa cum se întîmplă în multe țări, structura serviciilor de informații din Venezuela este supusă influenței politice. Cu alte cuvinte, atunci cînd social-creştinii sînt la putere, DISIP adoptă clar o cale social-creştină. Cînd guvernul se schimbă, politicile DISIP se schimbă în egală măsură. Ascensiunea la putere a lui Posada s-a petrecut de-a lungul conducerii preşedintelui Rafael Caldera, membru al Partidului Social-Creştin. Şi aşa cum se întîmplă cu serviciile de informații din majoritatea țărilor din lumea a doua şi a treia, DISIP s-a implicat în spionajul intern – inclusiv supravegherea rivalilor politici.

În timpul activității sale de spionaj intern, Posada, cel puțin aşa se povesteşte, a reuşit să intre în posesia unor înregistrări picante cu un politician venezuelean din Partidul Acțiunea Democratică, pe nume Carlos Andrés Pérez. Casetele îl surprindeau pe acesta de-a lungul unor discuții deocheate purtate cu prietena sa.

Cînd Andrés Pérez, care se pare că a aflat despre casete, a fost ales preşedinte al Venezuelei în 1974, Luis Posada Carriles nu se număra printre persoanele sale favorite. Posada a fost concediat din DISIP. În perioada ce a urmat, şi-a întemeiat în Caracas o companie privată de securitate, care a avut succes.

Însă Andrés Pérez era hotărît să se răzbune. După doborîrea unui avion de linie cubanez, produsă la 6 octombrie 1976, în care şi-au pierdut viaţa şaptezeci şi trei de oameni, Posada a fost acuzat de planificarea atacului şi aruncat în închisoare de către Andrés Pérez, deşi preşedintele venezuelean nu avea nici o dovadă clară.

Un indiciu că încarcerarea a fost o înscenare e acela că Posada n-a fost nicicînd condamnat, pentru nici o crimă, de vreun tribunal din Venezuela. A fost, de fapt, chiar achitat pentru acuzaţiile iniţiale de terorism. Cu toate acestea, Posada a rămas închis timp de peste nouă ani, ca urmare a presiunilor politice exercitate de Andrés Pérez. După ce Pérez a părăsit funcţia, în 1979, presiunile de a-l ţine pe Posada în închisoare au fost exercitate în continuare de către Fidel Castro, cu care venezuelenii încercau să-şi îmbunătăţească relaţiile.

Pe 18 august 1985, Posada a evadat din închisoarea venezueleană San Juan de los Morros. Din cîte am auzit, a făcut-o mituind un angajat al închisorii. A ieşit pur şi simplu pe poartă, purtînd o uniformă de gardian. Cu ajutorul unui prieten venezuelean, a trecut fraudulos în Antilele Olandeze. Apoi, folosind documente false în care era identificat drept venezuelean şi purtînd numele Ramón Medina, Posada a zburat spre America Centrală.

Acolo se afla cînd am fost contactat de către un individ care mi-a explicat situaţia dificilă în care se găsea Posada şi m-a întrebat dacă nu-l pot ajuta. Răspunsul meu a fost să-i ceară lui Posada să vină în San Salvador. Cînd a sosit, i-am oferit o slujbă.

Nu le-am dezvăluit niciodată adevărata identitate a lui Ramón Medina nici salvadorienilor cu care lucram, nici echipajelor americane de aprovizionare, nici lui Oliver North. Şi categoric nu i-am menţionat absolut nimic lui Don Gregg despre Posada. Mi se ceruse ajutorul şi am fost de acord să-l ofer. Era coordonator al treburilor de rutină de pe lîngă operaţiunile de aprovizionare. Avea în administrare cele patru

case (reduse mai tîrziu la trei) pe care le foloseam pentru echipajele de zbor americane. Treaba lui era să aibă grijă să nu se epuizeze stocurile de alimente, să angajeze menajere şi şoferi care să-i transporte pe membrii echipajului spre baza aeriană de la Ilopango. Uneori îi însoțea în drumurile lor, atunci cînd aveau nevoie de-un vorbitor de spaniolă. Odată, în timpul unei misiuni în Costa Rica, Posada a fost muşcat de un liliac şi s-a văzut nevoit să facă o serie de injecții antirabice dureroase.

La scurt timp după ce avionul C-123 al lui Eugene Hasenfus a fost doborît, pe 5 octombrie 1986, Posada şi cu mine am fost identificați de către *kicker*-ul american capturat. N-am nici un dubiu că sandinişti fuseseră ajutați de către DGI, serviciul cubanez de informații (care ştia că Posada se afla în El Salvador), cu poze din dosarele lui Castro. Cu adevărata identitate deconspirată, Posada a dispărut încă o dată. Se zvoneşte că s-ar afla în continuare în America Centrală. Nu l-am mai văzut de mai bine de doi ani. Şi, ținînd cont de faptul că vechiul său duşman, Carlos Andrés Pérez, a revenit la putere în Venezuela, sînt puține şanse ca Posada să se întoarcă acolo prea curînd.

În ciuda repetatelor consemnări conform cărora eu aş fi „condus" operațiunile lui North în El Salvador, adevărul e că am lucrat pentru aprovizionarea Contra doar cu jumătate de normă. E dificil să duci un război împotriva luptătorilor de gherilă comunişti şi să mai găseşti timp şi pentru altceva. Cu atît mai puțin pentru coordonarea unei complicate operațiuni de aprovizionare. De fapt, între 18 aprilie 1985, cînd am capturat-o pe Nidia Díaz, şi 5 octombrie 1986, cînd a fost doborît avionul C-123 al lui Hasenfus, am zburat în peste o sută de misiuni de luptă împreună cu aviația salvadoriană.

De-a lungul acestor treisprezece luni, am văzut cum numărul luptătorilor comunişti s-a redus de la mai mult de zece mii la mai puțin de patru mii. Şi am mai văzut cum

numărul victimelor civile din rîndurile forțelor aeriene a scăzut de la cîteva sute la mai puțin de douăzeci şi cinci.

Deşi eram bucuros să-l ajut pe North, principalul meu angajament era față de generalul Bustillo şi de forțele sale. Cel mai des puteam fi găsit la Ilopango. După şederea la Camino, mi-am rezervat o cameră în clădirea ofițerilor celibatari din baza aeriană. N-aveam *room service* – nu aveam nici măcar apă caldă. Dar se afla în apropierea escadronului meu şi îmi făcea plăcere să-mi petrec timpul alături de piloți, cu entuziasmul şi energia lor tinereşti. Zilele mi le petreceam zburînd.

Dacă apărea vreo urgență, mergeam cu maşina în San Salvador. Uneori mă opream la reşedința ambasadorului Corr pentru micul dejun şi pentru a-i aduce la cunoştință progresele pe care le făceam cu armata. Îmi cerea ocazional să-l aduc şi pe generalul Bustillo. Consideram că, pe măsură ce relația dintre ei devenea tot mai puternică, şi El Salvador avea şanse mai mari de supraviețuire, aşa încît le-am încurajat prietenia şi am fost încîntat să văd că se dezvoltă.

Corr se arătase cam neîncrezător în ce mă priveşte la prima noastră întîlnire – îmi dăduse impresia că mă ține la distanță. Dar după capturarea Nidiei Díaz şi scăderea numărului de victime din rîndurile civililor, a devenit unul dintre cei mai mari susținători ai mei. Printre îmbunătățirile la implementarea cărora am contribuit s-au numărat şi noile reguli de angajare în luptă pentru piloții elicopterelor. În zonele suspecte de activități de gherilă n-aveau voie să tragă decît dacă erau atacați sau dacă aveau contact vizual clar. Lui Corr i-a plăcut asta. Putea menționa cifre concrete cînd le scria birocraților de la Washington.

Ambasadorul prețuia de asemenea informațiile pe care le culegeam din ranițele luptătorilor de gherilă capturați sau ucişi şi pe care salvadorienii le puneau la dispoziția americanilor. De fapt, FMLN a generat atît de multă hîrțogărie, încît ambasadorul Corr glumea pe tema asta

spunînd că luptătorii de gherilă sînt cei mai mari birocrați. „Cînd nu luptă, scriu” – în felul ăsta obişnuia să-i descrie.

Deşi discutam deschis cu el despre progresele pe care le făceam împotriva FMLN, nu i-am spus niciodată lui Corr despre celelalte activități care se desfăşurau la Ilopango. Dată fiind interdicția Congresului de a ajuta trupele Contra, el îşi avertizase personalul în legătură cu aceste tipuri de activități. O directivă ce purta semnătura lui insista ca nici un oficial american din El Salvador să nu-şi ofere „sprijinul direct, administrativ sau material” Rezistenței Democratice din Nicaragua.

În timpul vizitelor unor oficiali americani, mă asiguram că aceştia află despre progresele noastre în lupta împotriva comuniştilor. Mi-a făcut astfel o deosebită plăcere să-i ofer colonelului Sam Watson, adjunctul lui Don Gregg, informații cu privire la realizările noastre, cînd acesta a venit în vizită, în ianuarie 1986. Într-o noapte, luînd masa la generalul Bustillo, i-am descris lui Sam paşii pe care i-am parcurs pentru a îmbunătăți capacitățile de luptă ale salvadorienilor. Am fost mîndru totodată să-i vorbesc despre reuşita mea în ceea ce priveşte introducerea principiilor democratice în rîndurile armatei.

Nu-l cunoscusem prea bine pe Watson pînă atunci. Dar, după vizita sa în El Salvador, pot spune că n-am mai avut probleme în a-l suna pe el sau pe Don cînd consideram că ar fi putut interveni în relația cu Pentagonul, în scopul de a urgenta expedierea unor piese de schimb pentru elicoptere. Şi probabil că am dat destul de multe telefoane de acest gen în primăvara anului 1986. Fără aparate Hughes 500 operaționale, era imposibil să-mi duc la bun sfîrşit strategia împotriva insurgenților – iar la acea vreme eram foarte limitați de interdicția congresmanului Obey privind noile elicoptere.

Operațiunea de aprovizionare inițiată de North s-a intensificat de-a lungul iernii dintre 1985 şi 1986, însă calificativul ei general nu putea fi unul foarte bun. Abia în

februarie 1986 am aflat că Richard Secord era implicat – şi nu numai din întîmplare. Ne fusese trimis un mecanic pentru operaţiune. Tipul a ajuns pe 5 februarie, iar pînă pe 6 nu numai că băuse şaizeci de beri, dar se şi lăudase că luase parte la traficul de droguri în Belize şi Puerto Rico. Nu-l mai vroiam acolo, aşa că l-am sunat pe Ollie North pentru a mă plînge. North mi l-a dat la telefon pe un bărbat căruia îi spunea Dick – s-a dovedit a fi Dick Secord.

Ştiind ceea ce ştiam despre Secord şi cunoscînd relaţia sa cu Ed Wilson, m-am îngrijorat. Eram deja nelinişţit din cauza participării lui Rafael „Chi Chi" Quintero la operaţiunea de aprovizionare, mai cu seamă după ce acesta nu se deranjase să-mi spună despre Secord.

La începutul anului 1986, în timpul unui călătorii la Washington, m-am plîns lui Rudy Enders, vechiul meu prieten şi fost coleg din Agenţie. I-am povestit în termeni vagi despre operaţiunea lui North, i-am descris pe oamenii implicaţi şi i-am spus că, din cîte îmi puteam da seama, grupul lui Secord era implicat în această operaţiune doar pentru a face bani.

Sfatul lui Rudy a fost să merg imediat la Don Gregg.

— Don va şti ce să facă, mi-a spus el.

Am refuzat.

— Nu-i o problemă cu care să se lege la cap cineva care are legătură cu biroul vicepreşedintelui. Crede-mă, dacă North ar fi vrut ca Don să cunoască situaţia, i-ar fi spus-o.

Nu l-am abordat pe Don în legătură cu temerile mele cu privire la Secord şi partenerii săi de afaceri. Iar Rudy s-a supărat că n-am făcut-o. Iar Secord îi era încă oarecum indiferent. Însă considera că participarea lui Clines reprezenta un dezastru absolut.

Prin aprilie, atinsesem limita de jos a scepticismului cu privire la felul în care aveau să se desfăşoare lucrurile în continuare. Şi nu eram singurul. Pe 20 aprilie, am asistat la o întîlnire în El Salvador în cadrul căreia unul dintre comandaţii militari de vîrf din Contra, Enrique Bermúdez, i s-

a plîns lui North personal că avioanele pe care oamenii acestuia le folosesc sînt prea mici şi într-o stare atît de proastă, încît n-au reuşit să livreze proviziile de care trupele sale aveau nevoie cu disperare.

Cu puțin timp înainte de întîlnirea din 20 aprilie, Rafael Quintero îmi ceruse să mă folosesc de relațiile mele cu armata salvadoriană pentru a obține certificate *end-user* eliberate către compania Lake Resources, despre care mi-a spus că este chiliană, dar care, aveam să descopăr mai tîrziu, era deținută de fapt de Richard Secord. Certificatele *end-user* sînt la fel de valoroase precum cecurile de milioane de dolari. Ele reprezintă nişte documente emise de guverne, prin care li se permite companiilor de armament să transporte în mod legal mijloace tehnice de luptă restricționate, prin garantarea identității de *end-user* – cu alte cuvinte, prin garantarea țării în care va ajunge, ca destinație finală, armamentul respectiv.

Certificatele salvadoriene *end-user* pentru Lake ar fi trebuit să fie folosite pentru obținerea de rachete sol-aer Blowpipe pentru luptătorii FDN. După care respectivele Blowpipe urmau să fie folosite împotriva elicopterelor de aprovizionare sovietice HIND, conduse în Nicaragua de către piloți sandinişti antrenați în Cuba.

Salvadorienii mi-au îndeplinit cererea şi mi-au oferit certificatele, pe care i le-am dat personal lui Richard Secord la întîlnirea din 20 aprilie. Cu toate acestea, cei din FDN n-au primit niciodată rachetele Blowpipe. Iar mai tîrziu, cînd i-am cerut lui Quintero să-mi returneze certificatele pentru a le înapoia prietenilor salvadorieni, n-am primit nici un răspuns.

La două zile după plecarea lui North şi a lui Secord, am decis că e timpul s-o luăm pe drumuri separate. Nu mă simțeam deloc confortabil alături de North şi de oamenii cu care se asociase. Mă aflam în El Salvador de mai bine de un an, participasem la mai mult de o sută de misiuni aeriene. Aşa că, atunci cînd am ajuns la Washington pentru o întîlnire cu Don Gregg (şi alta cu vicepreşedintele), am decis să-i spun lui North că plec şi că trebuie să-şi găsească pe altcineva care

să-i coordoneze treburile în El Salvador. Aveam totodată de gînd să le spun lui Don şi vicepreşedintelui că simțeam că am făcut tot ce se putea face pentru salvadorieni şi că era timpul să mă întorc acasă.

Pe 1 mai 1986, am avut o întîlnire de cincisprezece minute cu domnul Bush. Don m-a însoțit la biroul său. I-am arătat vicepreşedintelui fotografii din operațiunile antigherilă desfăşurate în El Salvador şi am crezut la acea vreme că domnul Bush era total absorbit de ceea ce-i spuneam cu privire la isprăvile mele şi la progresele pe care le făcuserăm în lupta împotriva comuniştilor. Însă un alt vizitator care a fost alături de noi în birou, Nick Brady, noul secretar al Trezoreriei, a perceput situația cumva diferit.

„Mi s-a părut că vicepreşedintele l-a tratat superficial pe domnul Rodríguez" – în acest fel şi-a amintit întîlnirea secretarul Brady în timpul depoziției sale din cadrul investigației Iran-Contra. Brady a explicat că vizita mea a întrerupt o discuție pe care o avea cu vicepreşedintele. Şi a adăugat că, după părerea sa, domnul Bush, în timp ce se uita la fotografiile aduse de mine, „îşi dorea să se întoarcă la problemele politice despre care discutam… Nu încheiaserăm subiectul şi… era nerăbdător să ne întoarcem la el".

Către sfîrşitul întîlnirii mele cu domnul Bush, înainte de a apuca să le spun lui şi lui Don că vreau să plec din El Salvador, şi-au făcut apariția Ollie North şi ambasadorul Ed Corr. Ed a vorbit într-un mod foarte laudativ despre contribuția mea în El Salvador şi a spus că speră că voi mai rămîne acolo pentru a-mi continua munca începută. Domnul Bush l-a ascultat pe ambasadorul Corr cu amabilitate şi i-a mulțumit că a trecut pe la el.

Cum reacționezi atunci cînd un ambasador pe care tu-l respecți îi spune vicepreşedintelui Statelor Unite ce treabă bună faci şi că doreşte s-o continui?

Răspunsul este: „Spui mulțumesc şi-ți ții gura". Exact asta am făcut şi eu – timp de o lună.

Pe 25 iunie am mai făcut un drum la Washington, de această dată pentru o întîlnire cu North – una extrem de nesatisfăcătoare. Cu Bob Dutton de față, North m-a acuzat de violări ale securității. Era acelaşi Bob Dutton care dăduse telefoane la distanță, acestea fiind trecute prin Nicaragua, pentru a stabili frecvențele pe care le vor folosi piloții în misiuni!

L-am provocat pe North să demonstreze că am violat în vreun fel securitatea. Apoi i-am spus că poate să-şi ia operațiunea şi să şi-o îndese undeva. I-am spus că se furase din plin şi că lucrurile continuau la fel. Nu m-a crezut. Aşa cum am relatat mai tîrziu în mărturia publică de la Iran-Contra, l-am avertizat: „Situația poate fi mai gravă decît Watergate. Îl poate distruge pe preşedintele Statelor Unite".

Naiv ca întotdeauna, North l-a numit patriot pe Tom Clines.

Micul televizor din biroul său era pornit – în acea zi tocmai se desfăşura în Congres votul cu privire la ajutorul pentru mişcarea Contra.

Ollie North s-a mişcat dintr-o parte a camerei în cealaltă, pentru a se uita la ecran. „Oamenii ăia vor să pună mîna pe mine, dar nu mă pot atinge, deoarece Bătrînul mă iubeşte."

Mai tîrziu, în timpul depoziției sale în fața comisiilor Iran-Contra, North i-a spus senatorului de Maine, Bill Cohen, că „n-are nici cea mai vagă amintire despre o asemenea discuție".

După 25 iunie, nu l-am mai întîlnit pe Oliver North. Mi-a părut rău pentru el. Nu pentru că încălcase legile – nici nu e treaba mea să spun dacă a încălcat vreo lege sau nu. Îl compătimeam pe North pentru că fusese manipulat de către oameni necinstiți, iar el nu fusese capabil să confrunte realitatea într-o măsură suficientă pentru a ieşi învingător din această situație.

Jalnicul sfîrşit al operațiunii de aprovizionare a lui Ollie North este reflectat în tonul a două mesaje codate KL-43 pe

care i le-am trimis, din El Salvador în Miami, lui Rafael Quintero, în vara anului 1986.

> 21/7/86 – Ilopango-Miami. Astăzi e ultima zi de plată a facturilor de telefon. Avem o responsabilitate față de proprietarii caselor şi nu s-a mai primit nici un ban… Spre informarea voastră, închidem aici toate activitățile pînă cînd nu veți avea o abordare serioasă acolo…
> 21/7/86 – Ilopango-Miami. După o discuție prelungită, gen. Bustillo şi-a exprimat profunda îngrijorare şi dezamăgire față de totala lipsă de profesionalism şi de capacitate operațională de care dă dovadă organizația voastră. El consideră că sute de mii de dolari sînt cheltuiți aproape fără nici un rezultat… Avioanele sînt într-o stare deplorabilă… Dacă această situație nu se remediază în totalitate într-o săptămînă, generalul va cere ca tot personalul organizației să părăsească Ilopango.

În lunile iulie şi august ale anului 1986, operațiunea de aprovizionare a lui Ollie North n-a fost capabilă să inițieze decît o singură misiune de succes – un palmares deplorabil ținînd cont de sumele uriaşe care intrau în buzunarele celor care organizau „Enterprise".

Aprovizionarea celor de la Contra părea a fi, de fapt, ultima grijă a oamenilor din conducere. Mai ales acum, cînd se beneficia şi de reînnoirea acceptului din partea Congresului de a ajuta trupele Contra, am ajuns la concluzia că Secord şi partenerii săi erau interesați doar de obținerea unui profit rapid.

La sfîrşitul lunii iulie, Rafael Quintero mi-a spus că Secord şi North urmează să închidă întreaga afacere – mi-a spus că nu mai erau bani pentru salarii, combustibil, case sau alte cheltuieli. Însă eu ştiam ce se întîmplă. Secord şi compania nu voiau să mai cheltuie nici un bănuț pînă cînd întreaga operațiune nu era preluată fie de CIA, fie de orice altă organizație guvernamentală americană dispusă să-şi asume sarcinile de aprovizionare. Între timp, luptătorii pentru libertate din Nicaragua erau lăsați de izbelişte. Am vorbit cu piloții şi echipajele şi toți s-au oferit voluntari să continue fără a mai fi plătiți. Am găsit pe cineva care să ne ofere combustibil. Nu mai aveam nevoie, pentru moment, de oamenii lui Secord.

Pe de altă parte, nu consideram că Secord ar avea ceva care să merite să fie cumpărat. Din punctul meu de vedere, avioanele şi toate celelalte aparţineau FDN-ului. După cum îmi explicase North, banii pentru munca de aprovizionare fuseseră strînşi în secret. Prin urmare, tot ceea ce fusese cumpărat reprezenta un cadou pentru Contra. Secord şi acoliţii săi considerau însă că totul le aparţine. Am fost şocat şi revoltat cînd am aflat despre asta de la Quintero.

Pe 8 august 1986, l-am vizitat pe Don Gregg. I-am povestit despre legăturile lui Secord, Clines şi Quintero cu Oliver North. Ca fost ofiţer în Agenţie, ştiam că Don va înţelege şi credeam că va putea contribui la îndreptarea situaţiei.

Don a explodat de furie. A sunat la biroul lui North, însă Ollie nu era acolo. Plin de nervi, i-a spus totuşi lui Bob Earle, asistentul lui North, că dacă Tom Clines a luat parte la orice fel de operaţiune, era strigător la cer. Oare North nu ştia nimic despre Ed Wilson?

M-am întors în El Salvador. Relaţiile mele cu grupul „Enterprise" s-au înrăutăţit mai mult ca oricînd. Am fost forţat de situaţie să-i cer comandantului FDN Enrique Bermúdez să pună luptători înarmaţi ai Contra la bordul avioanelor de aprovizionare, pentru a-i opri pe cei de la „Enterprise" să folosească aeronavele. Ca şi mine, Bermúdez considera că operaţiunea de aprovizionare aparţine FDN-ului, nu lui Secord.

Unul dintre aceşti curajoşi tineri desemnaţi să păzească aeronavele şi-a pierdut viaţa pe 5 octombrie, cînd avionul C-123 pilotat de Bill Cooper a fost lovit de rachetele sandinişţilor, iar Eugene Hasenfus a fost capturat. În acea zi, întreaga operaţiune s-a prăbuşit în capul lui North, iar anonimatul meu s-a încheiat pentru totdeauna.

17

Eram în Miami cînd avionul în care se afla Hasenfus a fost doborît. La acea vreme nu mă aflam în relații amicale cu Ollie North, însă am simțit totuşi nevoia să informez pe cineva de la Washington cu privire la cele întîmplate. Aşa că l-am sunat acasă pe asistentul lui Don Gregg, Sam Watson, şi l-am pus în temă. La scurt timp, numele meu a început să iasă la suprafață ca fiind unul dintre cele implicate în operațiunea de aprovizionare, aşa încît în fața casei mele au început să apară, ținîndu-mă sub strictă supraveghere, echipe de fotografi şi reporteri. Situația a devenit în cele din urmă atît de dificilă, încît ne-am văzut nevoiți să părăsim pe furiş casa şi să ne mutăm în apartamentul unui prieten, dr. Roberto González, un medic care se implicase în producerea de proteze pentru soldații salvadorieni răniți de minele antipersonal ale comuniştilor şi care-şi oferise, de asemenea, serviciile medicale celor din Contra.

Am locuit cîteva săptămîni la Roberto, apoi i-am dus pe Rosa, Félix Jr. şi Rosemarie în Keys, pentru cîteva zile de linişte. Eram conştient că, pînă la sfîrşitul anului 1986, unele dintre poveştile mele aveau să iasă la suprafață. Numai că nu mi-am dat seama cîte dintre ele urmau să fie făcute publice.

Cînd a devenit clar că aveam să apar ca martor în cadrul audierilor Iran-Contra, problema care m-a frămîntat a fost dacă mărturiile mele trebuiau să fie publice sau nu. M-am gîndit inițial să depun mărturie cu uşile închise, dar am fost sfătuit de un prieten din Guatemala să nu fac asta. Mi-a spus:

— E mult mai bine, Félix, să faci totul public. Reporterii îți vor folosi în felul ăsta propriile cuvinte, nu vreo interpretare a celor spuse de tine.

Prietenul meu avea dreptate. L-am sunat pe analistul de informații secrete al comisiilor reunite, Tom Polgar, pe care-l cunoşteam de cînd fusese şeful Biroului CIA din Saigon. În

timpul discuției, i-am explicat că nu vreau să apar în sesiune executivă sau stînd în spatele unui ecran care să-mi ascundă fața. I-am explicat că am hotărît să nu depun mărturie cu uşile închise. I-am comunicat că tot ce am de spus se poate spune în fața poporului american.

Refuzasem deja oferta unui vechi prieten, Jorge Mas, şef al Cuban American National Foundation, de a fi însoțit de un avocat. Raționamentul a fost următorul: dacă trebuie să-mi iau un avocat care să mă ajute să explic de ce am apărat această țară în ultimii douăzeci şi şapte de ani, atunci nu mă aflu în țara care trebuie.

N-am fost – şi nici nu sînt – ruşinat de absolut nimic din ceea ce am făcut, atît ca agent CIA, cît şi în viața privată. Aşa că, după ce l-am înştiințat pe Polgar că vin fără avocat, am adăugat:

— Nu vreau, de asemenea, nici un fel de imunitate. Dacă am greşit cu ceva, atunci se cuvine să ajung la închisoare. Cînd am mers în Cuba, am fost dispus să înfrunt moartea, închisoarea sau tortura pentru lucrurile în care cred. La fel şi acum.

Aşa că am vorbit de bunăvoie cu fiecare investigator federal care mi-a cerut ajutorul sau cooperarea. John Keker, avocatul care instrumenta cazul Oliver North pentru procurorul special, chiar a venit în El Salvador să mă vadă, însoțit de agenți FBI şi de un alt avocat de la biroul Consiliului Independent. Am cooperat întru totul – practic nu aveam nimic de ascuns.

Am petrecut foarte mult timp cu personalul comisiilor Iran-Contra în Washington, unde, pe 1 mai 1987, mi-a fost luată depoziția. Spre deosebire de mulți dintre cei care au depus mărturii, eu nu mi-am dedicat ore în şir ca să repet ceea ce urma să spun. Singurele pregătiri pe care le-am făcut au fost pentru a mă asigura că dețin datele corecte ale întîlnirilor importante.

Un prieten de-al meu din Miami, care are foarte multă experiență în cadrul forțelor de ordine, mi-a dat cîteva sfaturi

importante în legătură cu apariția în fața justiției.

— Eu devin întotdeauna agitat în sala de tribunal, întrucît sînt om de teren. Şi tu eşti om de teren, Félix. Aşa că fă ca mine: asigură-te că ai înțeles întrebarea, chiar dacă trebuie să ceri repetarea ei de cinci ori. Dacă înțelegi întrebarea, poți răspunde corect. Şi nu te avînta pe terenuri necunoscute. Nu specula. Nu fă presupuneri. Spune doar ceea ce ştii.

Pe 27 mai am avut prima înfățişare în fața comisiilor reunite. Am fost destul de emoționat cînd maşina personalului m-a luat de la casa unor prieteni din Georgetown, unde stăteam, şi m-a dus spre Capitol Hill. Am ajuns la timp pentru a prinde o parte din reprezentația lui Bob Dutton, care a depus mărturie chiar înaintea mea.

De fapt, într-o anumită măsură, Dutton a fost responsabil de apariția mea forțată din acea zi. A încercat să-şi apere proastele rezultate atacîndu-mă şi prezentînd eronat poziția mea.

- A declarat în fața comisiilor că, din cîte înțelesese, eu „*fusesem trimis* acolo [în El Salvador] pentru a lucra cu armata locală". Înțelesese greşit. Eu nu fusesem trimis de nimeni.
- M-a portretizat ca un om interesat de bani şi însetat de putere. Eronat. Aşa cum ar putea confirma oricine mă cunoaşte, banii n-au fost niciodată importanți pentru mine. Iar de putere chiar n-am nevoie.
- A insinuat că aş fi contribuit la scurgerea de informații privind activitatea de aprovizionare către o grupare de stînga, anume Christic Institute. Era de neconceput că aş fi putut face vreodată aşa ceva.

Acasă, în Miami, Rosa şi copiii urmăreau la televizor incredibila reprezentație a lui Dutton. Rosa le-a spus lui Rosemarie şi lui Félix Jr.:

— În momentul ăsta, tatăl vostru simte cum i se ridică părul pe ceafă. Îşi spune: „Ticălosul ăsta o să afle-n curînd

cine sînt". Şi va fi mai dur cu Secord şi cu restul din pricina minciunilor pe care le spune omul ăsta.

Avea dreptate, ca de obicei. Exact acelea erau vorbele pe care le aveam în minte.

Fusesem învățat de copil: „Dacă n-ai nimic bun de spus despre cineva, atunci nu spune nimic". Hotărîsem să spun adevărul, dar n-aveam de gînd să vin cu nici un fel de lucruri urîte despre nimeni. Nu era modul meu de a mă comporta în public. În plus, eram convins că Bob Dutton, Dick Secord şi Ollie North îşi recunoşteau în adîncul sufletelor minciunile şi greşelile. Iar asta era suficient pentru mine.

După ce am urmărit însă incredibila serie de plăsmuiri a lui Dutton, mi-am dat seama că trebuie să vorbesc din suflet, să explic care fusese scopul acestor oameni – acela de a obține profituri uriaşe de pe urma luptătorilor pentru libertate.

Spre deosebire însă de Dutton, Secord şi ceilalți care m-au atacat, eu nu m-am apucat să-i calomniez. Am încercat să mă abțin de la orice concluzii personale. Nu m-am abținut însă cînd a venit vorba despre echipamentele de proastă calitate, despre securitatea scăzută, despre avioanele nesigure, despre cheltuielile uriaşe şi despre speculă. Căci o grenadă de mînă de trei dolari vîndută la preț de nouă dolari înseamnă speculă pentru oricine – şi am vrut ca aceste lucruri să ajungă la cunoştința poporului american. Judecînd după reacțiile pozitive ale congresmenilor şi senatorilor din ambele tabere politice, cred că depoziția mea a fost un succes.

M-am întors după înfățişare la Miami pentru a urmări restul audierilor şi a mă elibera de presiunea ultimelor evenimente. Pînă la începutul verii, mă aflam deja înapoi în El Salvador, efectuînd zboruri alături de aviație. Pe 30 iunie, Rosa m-a sunat extrem de supărată: în *The Miami Herald* apăruse în acea zi un articol în care Ramón Milian Rodríguez, un om găsit vinovat de spălare de bani pentru cartelul columbian al cocainei, mă acuza că i-aş fi solicitat zece

milioane de dolari din banii proveniți din droguri, ca donație pentru Contra.

Povestea, îmi spunea Rosa, fusese livrată presei de către „o sursă confidențială din Congres". Mărturia lui Milian Rodríguez avusese loc în spatele uşilor închise. Fusese audiat de senatorul John Kerry, un democrat din Massachusetts, veteran al războiului din Vietnam, care, la un moment dat, pentru a-şi demonstra opoziția față de război, a aruncat medaliile altcuiva peste gardul Casei Albe, în semn de protest. Kerry era preşedintele subcomisiei pe probleme de terorism, narcotice şi operațiuni internaționale a Senatului. O subcomisie care investiga presupusele legături dintre Contra şi traficul de droguri din America Centrală – o sperietoare agitată de o serie de grupuri de interese de stînga.

— Nu te îngrijora, Rosa, i-am spus soției mele. E doar o altă poveste tîmpită.

Uitasem însă de întîlnirea pe care o avusesem în 1985, în biroul lui Raúl Díaz, cu acel contabil care spălase banii pentru cartelul columbian.

— E o poveste de doi bani, i-am zis.

— Nu, Félix, e mai grav de-atît, a insistat Rosa. Oamenii se uită deodată ciudat la mine, închipuindu-şi că soțul meu a fost implicat în afaceri cu droguri.

A adăugat apoi că în fața uşii noastre fusese lăsată în acea zi o citație din partea subcomisiei lui Kerry prin care mi se cerea să vin şi să depun mărturie cu privire la scandaloasele reclamații ale lui Milian Rodríguez.

Am salutat cererea şi mi-am început imediat pregătirile de plecare către Washington. La fel ca în cazul comisiilor Iran-Contra, n-am dorit nici avocat, nici imunitate. Pînă la urmă, nu făcusem nimic greşit şi n-aveam nimic de ascuns.

Dar asta a fost o naivitate politică. Îmi închipuiam că cei aleşi în Congresul Statelor Unite vor pune adevărul şi binele național mai presus de partizanatul politic. Calvarul de unsprezece luni ce avea să înceapă m-a trezit pentru totdeauna la realitate.

Erau multe lucruri pe care, la momentul primei mele înfățișări, nu le ştiam despre Kerry şi despre Jack Blum, avocatul special al subcomisiei. Dacă aş fi fost prevenit cu privire la aceste lucruri, poate aş fi fost mai atent – şi, în mod sigur, aş fi contraatacat mai devreme.

- N-am conştientizat faptul că subcomisia lui Kerry era motivată politic – că senatorul Kerry, consilier de frunte pe politici internaționale şi aliat al guvernatorului de Massachusetts, Michael Dukakis, voia să pună într-o lumină proastă Administrația Reagan şi să-l ajute pe Dukakis să obțină nominalizarea pentru prezidențiale din partea democraților.
- Nu ştiam că Jack Blum, avocatul special al subcomisiei, era în momentul angajării sale de către Kerry avocat şi membru al International Center for Development Policy, un grup de strategi de stînga care nu numai că se opunea politicilor preşedintelui Reagan în privința Americii Latine, dar chiar furnizase fonduri pentru o investigație comună a mişcării Contra, alături de personalul senatorului Kerry. Blum pornea astfel de la bun început cu prejudecăți în ceea ce mă priveşte. Chiar îi spusese unui prieten că nu consideră c-aş fi un martor credibil, deoarece fusesem antrenat de CIA să mă agăț „pînă la moarte" de o poveste de acoperire.
- Nu ştiam că, de aproape un an, existau oameni care, avînd acces regulat la depozițiile din spatele uşilor închise ale subcomisiei şi la dosarele secrete, se angajaseră, din cît am reuşit să-mi dau seama pînă acum, într-o constantă serie de scurgeri de informații către jurnaliştii de casă, pentru a alimenta speculațiile conform cărora eu – şi, prin extensie, vicepreşedintele Bush – eram implicat în traficul cu droguri.

Am luat deci un avion către Washington, la începutul lunii august 1987, avînd toată bunăvoința de a rezolva lucrurile.

Veneam să-i spun adevărul senatorului Kerry. Bazîndu-mă pe experiența anterioară cu comisiile Iran-Contra şi cu personalul lor profesionist, credeam că voi fi tratat corect.

Primele suspiciuni au apărut cînd Jack Blum a insistat pentru o audiere fără public. N-aveam nimic de ascuns – aş fi preferat să-mi spun povestea oricui ar fi dorit s-o asculte. Blum a pretins însă că există surse ce trebuie protejate. Aşa că depoziția a fost programată în spatele uşilor închise.

Kerry n-a fost bine informat în ce mă priveşte. În mod evident, nu i se adusese la cunoştință faptul că eu raportasem imediat întîlnirea cu Milian Rodríguez atît FBI-ului, cît şi CIA-ului. I-am oferit totuşi datele privind singura mea întîlnire cu Milian Rodríguez. I-am povestit că o stabiliserăm în urma sugestiei lui Raúl Díaz, i-am relatat despre afirmațiile spălătorului de bani cu privire la implicarea generalului Manuel Noriega în traficul de droguri şi despre pretențiile sale că ar putea compromite guvernul sandinist. I-am spus senatorului Kerry că nici Milian nu mi-a oferit, nici eu nu i-am cerut vreodată bani pentru Contra.

A revenit asupra afirmațiilor mele de nenumărate ori, în încercarea de a găsi vreo fisură cu ajutorul căreia să mă prindă. N-a reuşit – iar asta întrucît îi spusesem adevărul.

Kerry şi-a petrecut multă vreme chestionîndu-mă cu privire la zvonurile nefondate apărute despre mine, unele publicate prin presă – lucruri precum „prietenia de-o viață cu vicepreşedintele Bush" sau „faptul" că mersesem în El Salvador la ordinul CIA. Mi-a pus totodată cîteva întrebări ridicole despre traficul internațional de droguri – lucruri despre care nu auzisem în viața mea. Voia, evident, să stabilească o conexiune cu traficul de droguri a vicepreşedintelui Bush şi a conducerii de la vîrf a mişcării Contra. Şi a părut supărat că nu-i eram folositor în atingerea acestor obiective.

La un moment dat, Kerry mi-a spus pe şleau:

— Domnule Rodríguez, trebuie să înțelegeți că există multe afirmații despre Contra pe care trebuie să le luăm în calcul.

— Domnule senator, i-am răspuns, ar trebui să ştiți că în cadrul serviciilor de informații cubaneze şi sovietice funcționează un aparat de dezinformare. E în interesul lor, al sovieticilor şi al cubanezilor, ca luptătorii pentru libertate din Nicaragua să nu izbîndească.

Kerry a schimbat subiectul. În mod surprinzător, a vrut să vorbim nu despre Nicaragua şi Contra, nici despre generalul Noriega sau despre Ramón Milian Rodríguez, ci despre Che Guevara şi despre reuşitele mele din Bolivia, în 1967. A dorit să afle toate amănuntele capturării lui Che. M-a întrebat chiar, oarecum sarcastic, de ce nu m-am străduit mai mult să-i salvez viața lui Che.

A devenit clar după un timp că vorbea doar ca să se-audă vorbind – culegînd informații spre satisfacerea propriei curiozități. I-am spus:

— Credeam, domnule senator, că m-ați chemat aici pentru a discuta despre droguri, însă văd că am luat-o într-o direcție care n-are nimic de-a face cu drogurile.

Am discutat în contradictoriu vreme de cîteva minute. În cele din urmă, am răbufnit:

— Domnule senator, asta e una dintre cele mai dificile depoziții pe care le-am dat vreodată.

— De ce? a întrebat, privindu-mă pe deasupra ochelarilor.

— Deoarece este extrem de dificil, domnule, să fii nevoit să răspunzi întrebărilor unui om pe care nu-l respecți.

Situația a devenit şi mai tensionată. A izbucnit în fața mea, iar eu i-am răspuns în acelaşi mod. S-au auzit multe vociferări acolo, în acea dimineață.

I-am spus fățiş ce aveam să-i reproşez:

— Domnule senator, dinspre comisia dumneavoastră s-a scurs informația că aş fi implicat în trafic de droguri. Consider foarte grav acest lucru, deoarece se răsfrînge asupra reputației mele, asupra familiei şi prietenilor mei.

Kerry m-a privit stupefiat şi a spus:

— Acuzațiile dumneavoastră sînt extrem de grave. Din această comisie nu se scurg informații.

— O fi aşa cum spuneți, domnule senator, dar un lucru e cert: a apărut în toate nenorocitele de ziare că, în cadrul uneia dintre audierile *cu uşile închise* ale comisiei dumneavoastră, Ramón Milian Rodríguez a declarat că eu i-am solicitat bani. Asta e o minciună neruşinată. Iar dacă sînteți onest, ar trebui să ieşiți cu o declarație despre cele afirmate de mine astăzi în fața dumneavoastră. Nu vreau să vă influențez în ceea ce spuneți, însă mi-aş dori ca mărturia mea să ajungă la cunoştința poporului american. Din punctul meu de vedere, puteți face publică întreaga depoziție.

Kerry şi Blum n-au oferit niciodată publicului depoziția mea. Şi nici bunul senator de Massachusetts n-a ieşit cu vreo declarație prin care să explice că am negat acuzele mincinoase ale spălătorului de bani. În cele din urmă, am ținut o conferință de presă în Miami, pe 11 august 1987, pentru a-mi oferi propria versiune asupra lucrurilor. Conform unei şti*ri Associated Press*, reacția reținută a lui Jack Blum a fost aceea de a declara că subcomisia lui Kerry „este foarte receptivă" la observațiile mele şi că, în decurs de o lună, speră ca extrase din mărturia mea să poată fi puse la dispoziția publicului.

Acest lucru nu s-a întîmplat. În următoarele *unsprezece* luni, m-am luptat în van fie ca Blum să facă publică depoziția mea, fie să mi se permită să depun mărturie publică. Unchiul meu Fernando Mendigutia, avocat fiind, m-a reprezentat în strădaniile mele. Însă toate cererile sale au rămas fără răspuns. Membri din cabinetul senatorului Kerry l-au indus chiar în eroare (cel puțin aşa mi-a spus mai tîrziu senatorul), spunîndu-i că mi se va permite să depun mărturie din nou. Nu numai că Blum mi-a refuzat cererile, dar a făcut în această perioadă chiar cîteva drumuri la Miami pentru a discuta cu oameni care mă cunoşteau. Sînt sigur că încerca să-mi zdruncine povestea.

În timpul unei asemenea vizite, l-a abordat pe Raúl Díaz, detectivul particular, şi i-a cerut să depună mărturie cu privire la întîlnirea pe care o avusesem cu Milian Rodríguez.

Raúl i-a spus lui Blum că, dacă asta va duce la rezolvarea situației, va depune bucuros mărturie. Díaz a mai adăugat că depoziția sa va confirma cele spuse de mine şi că Milian nu era deloc credibil. Raúl mi-a spus că Jack Blum n-a părut deloc încîntat să audă că versiunea mea era cea corectă.

Fie intenționat, fie întîmplător, afirmațiile nefondate despre mine au continuat să curgă de-a lungul întregului an 1987, pînă-n ziua alegerilor din 1988, creîndu-se legături între mine şi diverse activități sub acoperire care ar fi fost concepute sau controlate de către vicepreşedintele Bush, în sprijinul Contra. Nici una dintre aceste afirmații n-a fost vreodată dovedită. De fapt, nici uneia nu i s-a putut da măcar o formă concretă.

Dacă aş fi fost paranoic, aş fi crezut poate că cineva apropiat lui Blum şi Kerry era pornit să pună mîna pe mine. Iată cîteva motive pentru care aş fi putut gîndi astfel:

- Fosta organizație a lui Blum, International Center for Development Policy, îl folosea drept consultant pe Richard Brenneke, un martor al subcomisiei lui Kerry, care pretindea că are relații la nivel înalt în cadrul serviciilor de informații şi care încerca să lege mişcarea Contra de traficul de droguri.
- Propriile teorii conspiraționiste ale lui Blum cu privire la o rețea secretă formată din traficanți de arme israelieni, traficanți de droguri latino-americani şi lideri ai Contra şi-au găsit cumva o cale spre paginile ziarelor, revistelor şi ale cărților sau spre canalele de ştiri ale televiziunilor.
- Kerry şi Blum n-au pus nici o clipă sub semnul întrebării depoziția din 9 mai 1988 a lui José Blandon, fost aghiotant al lui Noriega, care a spus sub jurămînt: „Félix Rodríguez este un prieten foarte apropiat al lui Ramón Milian Rodríguez". Sursele lui Blandon pentru aceste minciuni neruşinate erau, i-a spus el credulului Kerry, oficiali ai serviciilor de informații panameze şi salvadoriene. Pot spune, din proprie experiență, că numai acei martori ale căror viziuni erau opuse ideologic filosofiei împotriva

mişcării Contra a lui Kerry şi Blum aveau parte de interogatorii foarte minuțioase.

- Unul dintre colegii senatori ai lui Kerry, republicanul Mitch McConnell din Kentucky, i-a scris democratului din Massachusetts că investigația începe să semene cu o „vînătoare de vrăjitoare". McConnell n-a primit nici un răspuns.

În cele din urmă, McConnell – un suporter al lui George Bush – a devenit atît de indignat de bufoneriile lui Kerry, încît a convocat o conferință de presă la Washington, pe 10 iunie 1988, la zece luni după înfățişarea mea în spatele uşilor închise. Iar acolo, avîndu-l alături pe senatorul din Kentucky, am dezvăluit adevăratele detalii ale întîlnirii mele cu Ramón Milian Rodríguez.

Datorită presiunii exercitate de senatorul McConnell, Kerry mi-a permis într-un final să depun mărturie într-o sesiune deschisă – la unsprezece luni, opt zile, două ore şi treizeci şi patru de minute după prima înfățişare. Dar Jack Blum mi-a mai pregătit o surpriză: m-a programat ca ultim martor al acelei zile călduroase şi umede de vineri după-amiază – aniversarea căderii Bastiliei, 14 iulie 1988.

Pînă s-ajung să depun jurămîntul, la ora 4.30 PM, cei mai mulți jurnalişti plecaseră deja acasă, iar majoritatea aparatelor de filmat erau deja închise. Eram condamnat la acelaşi *vacuum* de presă de care avusesem parte de la apariția primelor scurgeri de informații.

Au rămas puțini oameni în încăpere pentru a-l auzi pe Kerry mărturisind public că, după un an de investigații şi milioane de dolari cheltuiți din banii publici, crede în acea versiune cu privire la Ramón Milian Rodríguez pe care i-o oferisem eu, într-un mod atît de clar, în luna august a anului precedent.

— Cred ceea ce ați spus şi doresc ca acest lucru să fie foarte clar – aşa a declarat, recunoscîndu-şi greşeala, senatorul Kerry în fața unei săli aproape goale.

Am considerat reparatorie declarația lui Kerry. La fel şi Rosa, care venise la Washington cu mine. De fapt, am sfîrşit prin a-l respecta pe senator cu ocazia acestei a doua audieri mult mai mult decît după prima noastră întîlnire. Cred că John Kerry a fost îndrumat greşit de către avocatul special Jack Blum – care ne-a trecut, pe mine şi pe membrii familiei mele, prin focurile iadului. Iar cînd, în cele din urmă, Kerry şi-a cerut scuze, Blum s-a asigurat ca lucrul ăsta să se producă la o oră şi într-un loc în care scuzele senatorului să aibă cele mai mici şanse de a fi prinse în ştirile de presă.

De ce a făcut asta? Probabil pentru că cele spuse de mine nu se încadrau în agenda liberală a democratului Kerry sau nu-l ajutau în încercarea de a produce înfrîngerea lui George Bush. În 1987, probabil că n-aş fi gîndit aşa. Însă zilele acelea m-au maturizat din punct de vedere politic.

18

Odată cu depozițiile din fața comisiilor Iran-Contra şi a subcomisiei lui John Kerry, anonimatul de care mă bucurasem înainte a dispărut pentru totdeauna. Fără ca opțiunea să-mi fi aparținut, am devenit personaj public, chipul apărîndu-mi la televizor şi în ziare.

Mai mult, spusele mele erau deseori citate – cu acurateţe în unele articole sau incorect în altele. Am învățat, adesea prin suferință, în săptămînile şi lunile ce au urmat depoziției inițiale de la Capitol Hill că oamenii tind să accepte nu adevărul în forma lui reală, ci acel adevăr care îmbracă forma pe care vor ei s-o vadă –, iar faptele nu mai contează.

Am avut ghinionul de a fi asociat cu biroul vicepreşedintelui prin intermediul prieteniei mele vechi cu Don Gregg. Domnul Bush fiind candidat la preşedinție, orice

conexiune dăunătoare, oricît de mică, ce putea fi creată între mine şi domnul Bush sau între mine şi Don ar fi servit scopului democraților de a slăbi calitatea de favorit în sondaje a candidatului republican. Relația mea cu Don şi cu vicepreşedintele Bush a fost exploatată, de asemenea, de către principalul oponent republican al domnului Bush. Punîndu-i sub semnul întrebării integritatea, ei puteau să-şi îmbunătățească propriile poziții. Presa a devenit o portavoce serviabilă a tuturor bîrfelor, zvonurilor şi insinuărilor. Şi de ce n-ar fi fost aşa? Tentația de a-l atrage pe domnul Bush în scandalul Iran-Contra era prea mare pentru ca mulți reporteri să-i poată rezista.

Şi a mai existat un element de luat în calcul. Eram o țintă uşoară pentru jurnalişti. Puțini au ajuns să mă cunoască sau să descopere valorile pe care le apăr. Era mai simplu să fiu etichetat drept „fostul agent CIA" sau „exilatul cubanez" Félix Rodríguez. Mai mult, un calificativ comun folosit în presa americană, pe lîngă „exilat cubanez", este „de dreapta" – ca în expresia „exilații cubanezi de dreapta stabiliți în Miami". Este un clişeu în egală măsură dificil de înlăturat şi neconform cu realitatea. La audierile Iran-Contra, de exemplu, senatorul Daniel Inouye a încercat să mă descrie drept extremist de dreapta, străduindu-se să mă facă să admit că eram pro-Batista – cu alte cuvinte, cubanez de dreapta, fascist şi susținător al totalitarismului.

Cu tot respectul, senatorul a fost – şi este – în eroare. Nu sînt nici unul dintre aceste lucruri. Mai mult, este ştiut faptul că mulți cubanezi anti-Castro au fost, de asemenea, şi anti-Batista. Am mulți prieteni buni care au lucrat pentru Batista. Am mulți prieteni buni care nu l-au susținut. Nu pot să-l condamn pe vreunul dintre ei că se află în aceeaşi căutare a democrației, dar fiecare într-un mod diferit, într-un stil propriu.

Mi se pare că presa balansează pe linia subțire a rasismului cînd îi etichetează pe exilații cubanezi ca fiind extremişti de dreapta. Printre noi se află avocați şi arhitecți,

medici, politicieni şi, e adevărat, luptători pentru libertate. Mulți dintre noi au ajuns să trăiască visul american. Noi prețuim valorile americane – şi am murit pentru a le apăra. Aprecierea noastră față de aceste lucruri trece mult prea des neobservată de media.

Am descoperit, în ceea ce priveşte propriul caz, nenumărate erori în datele prezentate de reporteri. Unele puteau fi considerate minore. Dar, luate ca mod general de lucru, ele m-au condus către inevitabila concluzie că mult prea mulți jurnalişti nu dau suficientă atenție faptelor sau adevărului. Cîteva exemple:

- În august 1987, într-un articol din *The Washington Post* construit pe baza acelui memorandum plin de false presupuneri al generalului Paul Gorman din 14 februarie 1985 se afirmă – în mod eronat – că i-aş fi numit pe cei din Contra ca fiind „principalul meu angajament". Articolul era construit în aşa fel încît cititorii să creadă că vicepreşedintele m-a ajutat să merg în America Centrală pentru a-i aproviziona pe luptătorii pentru libertate din FDN – o afirmație greşită.
- În august 1987, *Associated Press* a transmis astfel o ştire referitoare la mine: „Rodríguez, cunoscut şi după numele de cod Max Gómez oferit de CIA…". Agenția n-a avut nici o legătură cu pseudonimul Max Gómez – acesta mi-a fost sugerat de către un vechi prieten, locotenent-colonelul Lou Rodríguez.
- Jack Anderson, acelaşi om care se oferise la un moment dat să mă ajute să înființez tabere de antrenament anti-Castro şi care mi-a făcut cunoştință cu primul traficant de arme din viața mea, a scris la începutul anului 1988 că Don Gregg, chipurile, „mi-a umflat" reputația, „lansînd zvonul că Rodríguez a făcut parte dintr-o echipă specială care l-a doborît pe revoluționarul cubanez Che Guevara", ca metodă de a mă strecura în operațiunea lui North de aprovizionare a trupelor Contra. După cum ştiu deja

cititorii acestei cărți, Anderson se afla într-o totală eroare în privința unei încercări a lui Don Gregg de a mă introduce în operațiunea lui North.

- În *US News & World Report*, scriitorul Steven Emerson a relatat, la începutul anului 1988, că Don Gregg îmi făcuse cunoştință cu Ollie North. Emerson greşea. Acest lucru a fost infirmat în timpul depoziției mele înregistrate din fața comisiilor Iran-Contra.

Din păcate, aceste dezinformări cu privire la mine vor fi folosite de reporteri şi în viitor. În momentul de față, jurnaliştii îşi creează subiectele apelînd, de obicei, la baza de date *clip files*, alcătuită pe baza surselor majore de ştiri – informații din rețea, ziare importante, reviste şi chiar transcrieri ale emisiunilor nocturne de ştiri. Problema e că, atunci cînd poveştile conțin inexactități, acele fragmente de informații eronate sînt permanent refolosite de către reporteri, care preiau informația din respectiva bază de date. Oricine foloseşte Nexis, baza de date pentru ştiri, în căutarea unor informații despre mine va putea descoperi, de exemplu, şi un articol din *Los Angeles Times*, din octombrie 1986, în care se spune că am luptat în Congo. N-am luptat niciodată în Congo.

*

Probabil cel mai iresponsabil dintre articolele publicate a fost un „Special Report" din noiembrie 1988, apărut în *Rolling Stone*, în care se afirma că am condus împreună cu Don Gregg o operațiune secretă de trafic de armament pentru trupele Contra, numită Black Eagle.

Nu m-a ajutat la nimic să ştiu că Howard Kohn, coautor al articolului, fusese concediat în 1973 de la *Detroit Free Press* pentru minciună. M-am ales din asta doar cu concluzia că are o imaginație bogată.

Kohn şi celălalt semnatar al articolului, Vicki Monks, au țesut o poveste tulburătoare, în care erau combinate zvonuri, insinuări, date, ficțiune şi iluzii. În afară de faptul că n-am cunoştință să fi existat vreodată o operațiune cu numele de cod Black Eagle, aceasta fiind în totalitate o plăsmuire a minților autorilor, cîteva dintre erorile flagrante ale articolului sînt următoarele:

- Kohn susține că mă aflam în El Salvador cînd avionul lui Eugene Hasenfus a fost doborît, pe 5 octombrie 1986. De fapt, mă aflam în Miami.
- Kohn îl prezintă pe Don Gregg ca director al Biroului CIA din Saigon, un post pe care Don nu l-a deținut niciodată.
- Kohn mă descrie pe mine ca pilot de elicoptere în Vietnam, iar mai tîrziu, ca „pilot pentru spectacole aviatice". Nimic adevărat.
- Kohn afirmă că spărgătorul de la Watergate Eugenio Martínez a fost membru al echipei mele de infiltrație din 1961, formată din cinci oameni. N-a fost.
- Kohn încearcă să mă plaseze în aşa-numita „Operațiune Mongoose", în echipele trimise de CIA să-l asasineze pe Fidel Castro. Pură ficțiune.

După o lecturare mai atentă a articolului din *Rolling Stone*, am ajuns la concluzia că cei doi au avut cam patru surse importante. Printre acestea, după toate probabilitățile, două personaje dubioase, care de aproape trei ani s-au tot străduit să lege biroul lui George Bush de traficul de droguri şi de armament. Este vorba de José Blandon, fost aghiotant al şefului panamez Manuel Antonio Noriega, şi Richard Brenneke, un om de afaceri din Portland, Oregon, care pare să-şi fi făcut un obicei din a-şi schimba povestea de fiecare dată cînd în ziare apare vreun nou detaliu. Nu l-am întîlnit niciodată pe vreunul dintre ei. Dar asta nu l-a împiedicat pe Blandon să povestească oricărui jurnalist dispus să-l asculte că mă cunoaşte şi că ştie o mulțime de lucruri despre mine.

Conform unei dări de seamă emise de subcomisia pe probleme de terorism, narcotice şi operaţiuni internaţionale a senatorului John Kerry, Richard Brenneke a făcut tot felul de afirmaţii scandaloase. El a declarat în faţa subcomisiei lui Kerry că a colaborat îndeaproape cu agenţi israelieni care au introdus clandestin droguri în Statele Unite „şi că a discutat personal despre operaţiune cu membri din cabinetul vicepreşedintelui". Nici una dintre afirmaţiile lui Brenneke n-a fost demonstrată de investigaţia lui Kerry.

De asemenea, Brenneke le-a spus reporterilor că era agent israelian care lucra pentru Mossad şi a lăsat să se înţeleagă că a lucrat şi pentru CIA, prezentînd chiar un document în acest sens, semnat de un ofiţer de personal din cadrul Agenţiei Mossad, care, bineînţeles, nu-şi exprimă niciodată vreun punct de vedere în nici o privinţă (pînă şi numele directorului său şi ale ofiţerilor de prim rang sînt ţinute secrete). Aşa că oricine pretinde că ar lucra pentru Mossad probabil că minte. Cît despre presupusele legături ale lui Brenneke cu CIA, investigatorii au descoperit că omul al cărui nume apărea pe certificatul de angajare arătat se pensionase cu zece ani înainte de data de pe document.

În momentul de faţă, Richard Brenneke este anchetat atît de către FBI, pentru că s-a dat drept ofiţer federal, cît şi de către CIA, pentru că s-a dat drept angajat al Agenţiei. Din cîte am putut să-mi dau seama, Brenneke apare în articolele din *Rolling Stone* sub pseudonimul Aaron Kozen. Iar Kohn şi Monks îl prezintă ca fiind agent israelian.

Blandon a fost un om bun la toate pentru Manuel Noriega. A lucrat în domeniul informaţiilor secrete, îndeplinind diverse sarcini pentru mîna-forte militară panameză. Gîndindu-mă la el, îmi vine în minte expresia „căţel de companie".

Dau citire unui scurt fragment din articol:

> Însărcinarea principală a lui Rodríguez în Black Eagle, conform spuselor unor agenţi, a fost să organizeze strategiile de livrare a armamentului către taberele Contra din Honduras şi din nordul statului Nicaragua. Baza sa de operaţiuni era aeroportul Ilopango din El Salvador, comandat de generalul Juan Bustillo,

bunul său prieten. Rodríguez s-a întîlnit cu Bustillo în decembrie 1983 la Ilopango pentru a pune la punct operațiunea Black Eagle, după spusele a două persoane care au participat, la rîndul lor, la întîlnire – un agent israelian, pe care-l vom numi aici Aaron Kozen, şi José Blandon, fostul şef panamez al serviciilor secrete politice.

Kohn are o imaginație bogată. Dar e un investigator neglijent. Nu mă aflam în El Salvador în decembrie 1983 şi pot să demonstrez asta. Mai mult, după cum poate confirma şi generalul Bustillo, nu ne-am întîlnit pînă în ianuarie 1985, cînd am făcut cunoştință în apartamentul său de la baza aeriană Bolling din apropiere de Washington.

Restul articolului lui Kohn conține erori de aceeaşi anvergură. În plus, deşi cei de la *Rolling Stone* au sperat să ajungă în centrul atenției cu respectivul articol, publicîndu-l chiar înainte de ziua alegerilor, povestea s-a dus la fund ca piatra. N-avea pic de credibilitate.

Nu mi-a mers mai bine nici în privința unor cărți în care mi-a apărut numele. Cîteva dintre ele conțineau informații complet greşite – abordarea fiind aproape răutăcioasă. Într-o prostie intitulată *Out of Control*, Leslie Cockburn, o producătoare de televiziune, a distorsionat faptele în favoarea mişcării de stînga susținute de ea. M-a caracterizat drept un lider fanatic al mişcării anticomuniste, „aflat în relații apropiate cu vicepreşedintele George Bush". Evident că e departe de adevăr. Asemenea lui Kohn, m-a prezentat drept membru al echipelor de asasini ai CIA trimişi împotriva lui Castro. Cea mai ticăloasă ficțiune din acea carte este citarea lui Edwin Wilson, un agent CIA renegat şi un mincinos notoriu, care afirma: „Félix Rodríguez era un cubanez de-al lui Batista, aşa că nu era tocmai plăcut printre ceilalți cubanezi".

Sursa lui Cockburn, merită reamintit acest lucru, e acelaşi băiat bun care-i vînduse explozibil C-4 lui Gaddafi, cauzînd moartea multor americani în atentate teroriste din întreaga lume. Într-un interviu pe care i l-au luat doi jurnalişti creduli ai publicației *The Village Voice* în 1987, Wilson a afirmat, de

asemenea, că eu părăsisem Cuba „doar pentru că Batista a fost alungat de la putere”. Realitatea este că am părăsit Cuba în 1954, la vîrsta de paisprezece ani, pentru a face şcoala în America.

Deşi înțelegeam atacurile venite din partea scriitorilor cu viziuni stîngiste, înşiruirile de fapte eronate şi mistificatoare descoperite în cărți ce se bucurau de o bună reputație m-au făcut să cred că puțini sînt autorii care îşi fac timp pentru cercetări personale.

Landslide, de exemplu, a fost un volum bine primit, avînd ca temă efectul negativ al scandalului Iran-Contra asupra celui de-al doilea mandat al preşedintelui Ronald Reagan. Este prezentată ca fiind o carte foarte bine documentată. Cu toate acestea, în *Landslide* se face în mod constant referire la mine ca la un vechi prieten al lui George Bush – o caracterizare extrem de imprecisă. Pot presupune doar că autorii cărții, Jane Mayer şi Doyle McManus, m-au prezentat astfel după ce au citit memorandumul generalului Gorman din 14 februarie 1985 către ambasadorul Pickering, bazîndu-se doar pe acesta.

N-au făcut, cu siguranță, efortul de a-şi confirma sursele cu privire la relația mea cu vicepreşedintele întrebîndu-mă fie pe mine, fie pe el. Iar lucrul ăsta e cu atît mai ciudat cu cît, în timpul investigației Iran-Contra, am vorbit cu McManus de mai multe ori. (În una dintre notele de subsol, McManus citează dintr-un interviu pe care mi l-ar fi luat în aprilie 1988. Am fost surprins să văd asta. Îmi amintesc că m-am întîlnit cu el, dar nu mi-a spus niciodată că îmi ia un interviu pentru o carte.) Din cîte-mi aduc aminte, n-a deschis niciodată subiectul privind relația mea cu vicepreşedintele. Îmi pot imagina doar că perspectiva de a crea şţiri – indiferent dacă sînt corecte sau nu – era mai profitabilă decît simpla prezentare reală a faptelor.

McManus şi Mayer au ales calea mai uşoară: au folosit fragmente din articole vechi, inexacte, şi nu au făcut propriile investigații privind relația mea cu vicepreşedintele. Cum nu a

făcut nici Steven Emerson, pretinsul reporter de „investigație” de la *US News*, a cărui carte *Secret Warriors* mă plasa în anii ’60 în Congo, cînd de fapt eu eram agent principal în Miami (a extras probabil „faptele” din baza de date ce cuprindea şi povestea publicată în *Los Angeles Times*), şi mă prezenta drept „apropiat” al generalului Richard Secord în Vietnam, lucru nicidecum real. Emerson nu s-a deranjat niciodată să-mi ia un interviu sau măcar să-mi ceară unul. La rîndu-i, din cîte se pare, a scris preluînd fragmente din baza de date.

Ştirile şi reportajele de televiziune care m-au avut ca subiect au fost, în ansamblul lor, chiar mai rele decît cele publicate. Îmi vin în minte trei exemple revoltătoare.

Primul s-a petrecut în timpul atacului direct al lui Dan Rather de la CBS la adresa vicepreşedintelui George Bush, din 25 ianuarie 1988. Rather le-a spus telespectatorilor că televiziunea sa „a consumat mai mult de o lună” cercetînd materialele înregistrate care au precedat interviul: un interviu ce s-a transformat într-un meci istoric al vociferărilor între vedeta milionară a unei televiziuni şi vicepreşedintele Statelor Unite ale Americii.

Iată mai jos doar cîteva dintre erori:

- CBS a relatat că planul meu TTF – conceptul de contrainsurgență pentru America Centrală creat în 1983 – a inclus ținte din Nicaragua. După cum am spus în mod repetat, nu a fost niciodată cazul. Ar fi fost suficient să citească raportul TTF pentru a-şi da seama de greşeală.
- CBS a folosit memorandumul generalului Gorman din 14 februarie 1985 pentru a demonstra că am fost „introdus în joc de către Ollie North” pentru a-i ajuta pe cei din Contra. Gorman scrisese totodată că eu îl cunoşteam pe North de foarte mult timp (ceea ce era incorect) şi că-l cunoşteam pe vicepreşedinte din perioada DCI (la fel de fals).

Întrebat în fața camerei despre documentul lui Gorman, Don Gregg le-a spus celor de la CBS: „Am auzit despre acel

memorandum şi n-am nici o explicație pentru el". Le spunea adevărul – însă felul în care CBS a editat reportajul l-a făcut să pară că ascunde ceva.

- CBS a lăsat să se înțeleagă, deşi acest lucru n-a fost susținut direct în reportaje, că eu i-aş fi vorbit domnului Bush despre operațiunile lui Ollie North de-a lungul celor două scurte întîlniri avute la Casa Albă în 1985 şi 1986.

Am negat sub jurământ, în timpul depoziției legate de Iran-Contra, că aş fi vorbit vreodată cu vicepreşedintele despre operațiunile lui North, iar CBS avea acea depoziție. Însă Rather n-a difuzat respectivele fragmente. De altfel, vicepreşedintele i-a şi replicat extrem de criticului prezentator: „Félix Rodríguez şi-a depus mărturia sub jurământ. A fost o mărturie publică şi ați fi putut să prezentați măcar acele scurte secvențe în care a spus: «Nu i-am vorbit niciodată vicepreşedintelui despre Contra»".

O altă omisiune a lui Rather a fost la fel de grăitoare. Nu s-a deranjat să aducă în discuție faptul că declarația mea în legătură cu vicepreşedintele n-a fost niciodată pusă sub semnul întrebării sau contrazisă. De ce? Presupun că Rather a ales să nu includă nimic din ceea ce ar fi putut incomoda viziunea sa subiectivă asupra poveştii. În plus, ce avantaj ar fi avut dacă ar fi permis intervenția unor realități banale în cursul unei atît de spectaculoase emisiuni de televiziune?

La începutul lunii aprilie 1988, Frank Snepp, un fost agent CIA care lucra acum ca producător pentru ABC, m-a sunat în America Centrală pentru a mă întreba dacă ştiu ceva despre zvonurile privind folosirea, între 1983 şi 1985, a avioanelor de aprovizionare cu arme a trupelor Contra pentru a introduce droguri în America. I-am spus că nu ştiu absolut nimic. După cîteva zile, pe 7 aprilie, într-un reportaj din cadrul *World News Tonight* de la ABC, se afirma că, potrivit reporterului Peter Jennings, „americanii şi israelienii au aprovizionat

trupele Contra cu arme şi apoi aceeaşi reţea a introdus clandestin droguri în Statele Unite". Ştirea a fost apoi preluată de corespondentul-şef al ABC, Richard Threlkeld. „Care era filiera americană în toată această poveste? Sursele noastre afirmă că îi includea pe răposatul director al CIA, William Casey, şi pe… Félix Rodríguez, fost agent CIA şi expert în contrainsurgenţă, activ în susţinerea mişcării Contra."

Printre „sursele" lui Threlkeld – şi folosesc în mod sarcastic acest termen – se afla un bărbat pe care corespondentul-şef îl numea „Harry". Iar Harry semăna extrem de bine cu Richard Brenneke – omul avea cu siguranţă o mulţime de nume fictive. Cealaltă importantă sursă a lui era – bineînţeles – José Blandon.

Un alt expert al lui Threlkeld era un profesor israelian pe nume Benjamin Beit-Hallahmi, care i-a spus reporterului ABC că „Israelul nu s-ar fi implicat niciodată în asemenea lucruri" fără a avea acceptul Administraţiei Reagan. Threlkeld nu le-a spus însă niciodată telespectatorilor că Hallahmi este un critic acerb al industriei israeliene de armament. Era ca şi cum l-ai fi inclus pe avocatul consumatorilor Ralph Nader [27] într-un reportaj televizat despre siguranţa auto şi l-ai fi prezentat ca pe un om simplu de pe stradă.

Cam astea îi erau sursele. Iar ca dovadă, Threlkeld a difuzat un interviu cu José Blandon, care a spus, uitîndu-se fix spre cameră:

— E vorba despre un om care a lucrat în El Salvador, pe nume Félix Rodríguez. El a fost coordonatorul întregii operaţiuni de aprovizionare cu armament a trupelor Contra.

Blandon avea dreptate – doar că într-o singură privinţă. *Am fost* în El Salvador, însă am ajuns acolo pe 15 martie 1985, nu în perioada la care se referea povestea despre droguri şi arme a lui Threlkeld. Tot ceea ce ar fi trebuit să facă ABC ar fi fost să mă întrebe, iar eu le-aş fi oferit

răspunsuri şi documente care să arate unde mă aflam şi în ce perioadă.

Însă, evident, faptele nu se potriveau cu ideile preconcepute ale lui Threlkeld despre poveste. El a declarat că „Rodríguez neagă" orice legătură cu operațiunile de trafic de droguri, ceea ce era în conformitate cu ceea ce-i spusesem lui Frank Snepp, dar a continuat prin a spune că fostul aghiotant al lui Manuel Noriega, Blandon, „confirmă că... Rodríguez a fost, de fapt, un personaj-cheie".

N-am reuşit să-i fac pe cei de la ABC să se axeze pe surse mai precise nici în mai 1988, pentru ceea ce Frank Snepp m-a asigurat că era o „poveste şocantă". Conform lui Snepp, postul de televiziune avea de gînd să difuzeze un material cu privire la o întîlnire pe care aş fi avut-o în Panamá, în august 1985, cu piloții ce transportau droguri şi cărora le-aş fi spus că atît eu, cît şi ei avem binecuvîntarea vicepreşedintelui Bush.

Acuzația m-a năucit pur şi simplu. Cînd Snepp mi-a spus că ABC plănuia să difuzeze povestea, m-am oferit să vin la Washington. Acolo m-am supus unui interviu de trei ore, în fața camerei, pe care mi l-a luat Snepp. Spre meritul lor, după ce au văzut înregistrările care le făceau praf toate teoriile, cei de la ABC au îngropat povestea.

E foarte deranjant pentru mine faptul că, de cînd numele şi vorbele au început să-mi apară prin presă, apar în mod repetat aceleaşi surse de dezinformare. Reportajele eronate de la ABC şi din *Rolling Stone* despre presupusele mele legături cu escrocheriile privind armele şi drogurile par a se sprijini pe aceleaşi surse mincinoase, anume Richard Brenneke, José Blandon şi Ramón Milian Rodríguez. Şi există un fir comun care-i leagă pe Brenneke, Blandon şi Milian Rodríguez: fiecare dintre ei are legături cu subcomisia senatorului John Kerry şi cu avocatul ei special, Jack Blum.

Unele dintre întrebările retorice apărute în articolul din *Rolling Stone* erau identice cu întrebările retorice puse de Blum de-a lungul investigației coordonate de Kerry. Să fie

oare implicat Blum în toate aceste reportaje? E un lucru pe care nu-l pot demonstra. Dovezi circumstanțiale există însă cu siguranță.

E extrem de frustrant să încerci să te împotriveşti acuzelor anonime, scurgerilor de informații şi minciunilor, fără să beneficiezi de acelaşi acces la presă ca senatorul Statelor Unite şi personalul său ori fără să ai milioanele de telespectatori pe care îi are corespondentul-şef al unei rețele de televiziune. Şi e dureros să-ți vezi numele legat de traficul de droguri, fără posibilitatea unui recurs spre a combate acuzațiile.

Cel mai rău e că practic nu există vreun remediu pentru cineva atacat în mod eronat în presă. Acuzele apar de obicei în timpul ştirilor de seară sau fac prima pagină a ziarelor. Clarificările şi retractările sînt îngropate undeva în ultimele pagini, asta în cazul în care mai ajung să fie publicate.

Aveam obiceiul să cred ceea ce citeam. Am învățat între timp pe propria-mi piele să pun totul la îndoială. Întotdeauna am crezut că presa americană este cea mai bună şi mai liberă din lume. Şi încă mai cred asta. Dar, în urma experienței mele amare, am învățat totodată că presa poate greşi şi poate fi nedreaptă.

19

Uneori binele se naşte din nenorocire. Uneori – doar uneori – valorile puternice şi pozitive triumfă şi în politică. După părerea mea, asta s-a întîmplat în 1988, cînd vicepreşedintele George Bush a cîştigat preşedinția Statelor Unite ale Americii.

Nu am făcut campanie activă pentru domnul Bush, dar aş fi fost pregătit să fac asta dacă mi s-ar fi cerut. Mi-am petrecut în schimb timpul în El Salvador. Între februarie şi

sfîrşitul lunii noiembrie 1988, cînd m-am întors în fine în America, am participat la 298 de misiuni aeriene alături de forțele salvadoriene.

Din păcate, cele mai multe dintre ele n-au fost lovituri împotriva insurgenților. Majoritatea au fost transporturi Medevac. Am zburat cu elicoptere UH-1H şi am ridicat din ținuturile rurale cadavrele unor soldați tineri, însîngerate şi ciopîrțite, ale căror picioare fuseseră aruncate în aer de unele dintre sutele de mii de mine antipersonal răspîndite peste tot de către FMLN.

Şi nu doar soldații erau mutilați. Mii şi mii de civili fuseseră răniți în ultimul deceniu de minele comuniştilor. Mii de copii fără picioare sau mîini sînt victimele inocente ale violenței FMLN. E o realitate tragică, însă una dintre cele mai mari industrii din El Salvador a devenit fabricarea de proteze pentru membre.

Mai mult, pe la jumătatea anului electoral, politica americană față de El Salvador a luat o turnură negativă. În iulie 1988, ambasadorul Edwin Corr şi-a încheiat mandatul de trei ani în această țară. Corr ajunsese să-mi placă foarte mult. Ne bucuraserăm de o excelentă relație profesională: el îmi respecta strînsele legături cu unii ofițeri din armata salvadoriană, eu îi apreciam modul imparțial de a-i trata pe toți salvadorienii cu care intra în contact. Îl plăceam totodată pentru receptivitatea şi lipsa de prejudecăți față de America Latină. Corr nu e un teoretician, ci un pragmatic – o caracteristică necesară pentru oricine îşi doreşte să reuşească în aceste regiuni atît de predispuse la schimbări. Este totodată intransigent, însă corect. Salvadorienii îl respectau pentru această tenacitate chiar şi atunci cînd îi ținea sub presiune prin neabătutul său angajament față de principiile democratice.

Înlocuitorul lui Corr, William Walker, s-a dovedit a fi, din păcate, un birocrat liberal de şcoală veche, din Departamentul de Stat. Walker a reuşit să-şi îndepărteze aproape imediat armata salvadoriană prin politicile sale

ezitante. Şi n-a fost capabil nici să atragă un respect real din partea politicienilor națiunii. Oficialii americani precum Walker reprezintă motivul pentru care peste tot în America Centrală apar vopsite pe ziduri cuvintele: YANQUI GO HOME.

În timpul mandatului lui Ed Corr, cursul războiului era potrivnic gherilelor comuniste. După plecarea sa, insurgenții au devenit din ce în ce mai îndrăzneți – pînă la a ajunge să plaseze bombe în mod regulat în maşinile civililor din capitală.

Faptul că SUA se aflau în an electoral a complicat şi mai mult situația, politicile pentru America Latină beneficiind doar de un interes marginal. Mi s-a părut frustrant faptul că, pe parcursul campaniei, *eu* am apărut deseori ca subiect, în timp ce El Salvador, cu problemele sale foarte reale, nu.

Pe la sfîrşitul anului 1988 am hotărît că e timpul să mă întorc în Miami. Fiica mea, Rosemarie, se logodise cu un tînăr de ispravă pe nume Sylvain, un bucătar talentat, urmînd să se căsătorească în scurt timp. Félix Jr. ne-a spus mie şi Rosei că avea de gînd, la rîndu-i, să se logodească. Rosa, care s-a arătat înțelegătoare de-a lungul celor peste douăzeci şi şapte de ani de căsnicie, în care am fost mai mult plecat, a pus în cele din urmă piciorul în prag cu privire la misiunile mele de lungă durată.

De altfel, cu George Bush ales, erau multe motive să vin acasă şi să sărbătoresc. Am hotărît să particip la discursul inaugural, împreună cu generalul Bustillo şi cu soția sa, Ana, cu Moisés Eshkenazi, un prieten de-al meu şi unul dintre liderii comunității cubano-evreieşti din Miami, şi cu José Chao şi Jorge Arrizurieta, membri activi ai cercurilor republicane din Miami. Am sărbătorit vreme de cinci zile, participînd la diverse evenimente publice şi recepții, întîlnind vechi prieteni, făcîndu-ne alții noi şi luînd parte la festivități.

Americanii născuți în această țară nu dau, probabil, cine ştie ce importanță Zilei Inaugurării. Ar trebui să privească însă altfel lucrurile. Ziua Inaugurării reprezintă o sărbătoare a libertății şi a democrației. Reprezintă dovada concretă a

faptului că autoritatea se transmite nu prin forța sabiei, ci prin forța legii. În ceea ce ne priveşte pe noi, cei pentru care Statele Unite au fost întotdeauna un far al libertății, Ziua Inaugurării este un moment al meditației şi al reflecției.

În timp ce George Herbert Walker Bush a pus mîna pe aceeaşi Biblie pe care o folosise şi un alt George – Washington – şi a depus acelaşi jurămînt ca Washington în urmă cu exact două sute de ani, mi-a venit în minte un mesaj trimis mie de către domnul Bush acum mai bine de doi ani: „Adevărul e o armă foarte puternică. Toți am fost mînjiți de minciuni şi insinuări. Dar adevărul va ieşi învingător – întotdeauna".

În cazul domnului Bush, adevărul a ieşit învingător – iar dovada a putut fi văzută la televizor în toată țara, el depunîndu-şi jurămîntul pentru funcție.

În timp ce priveam, mi se înfățişau dinaintea ochilor şi alte lucruri. Mai întîi, umbrele strămoşilor mei care luptaseră alături de generalul Máximo Gómez în timpul războiului cubanez de independență. Apoi am vizitat, cu ochii minții, ferma unchiului meu Félix Claudio Mendigutia, unde-mi petrecusem vacanțele de vară în copilărie şi unde, în fiecare dimineață, alergam spre grajdurile cu vaci, pentru a mulge lapte proaspăt direct în cana mea cu cafea densă şi dulce. Am văzut chipurile scumpilor mei părinți şi am citit pe ele trauma şi suferința de a fi pierdut tot ce aveau în fața brutalei dictaturi comuniste. Mi-am amintit teama şi nesiguranța lor din momentul sosirii, ca imigranți, într-o țară nouă – cu absolut nimic altceva decît cu ceea ce toți noii americani posedă din plin: o nemărginită speranță.

Aşa încît, în momentul în care George Bush, semeț, mîndru şi pregătit să conducă, a jurat „să respecte, să protejeze şi să apere" Constituția, mi-am făcut la rîndu-mi, în tăcere, propriile jurăminte. Jurăminte pe care mi le-am mai asumat şi pe care mi le voi asuma în continuare:

Față de frații şi surorile care trăiesc în robie sub opresiunea comunistă – voi continua să lupt pentru libertatea voastră.

Față de țara mea adoptivă – voi rămîne neclintit, pînă la ultima suflare, întru apărarea prețioaselor tale valori.

Față de scumpa mea familie – voi lupta pînă la moarte să apăr lucrurile pe care le prețuim cel mai mult: onoarea şi integritatea noastră.

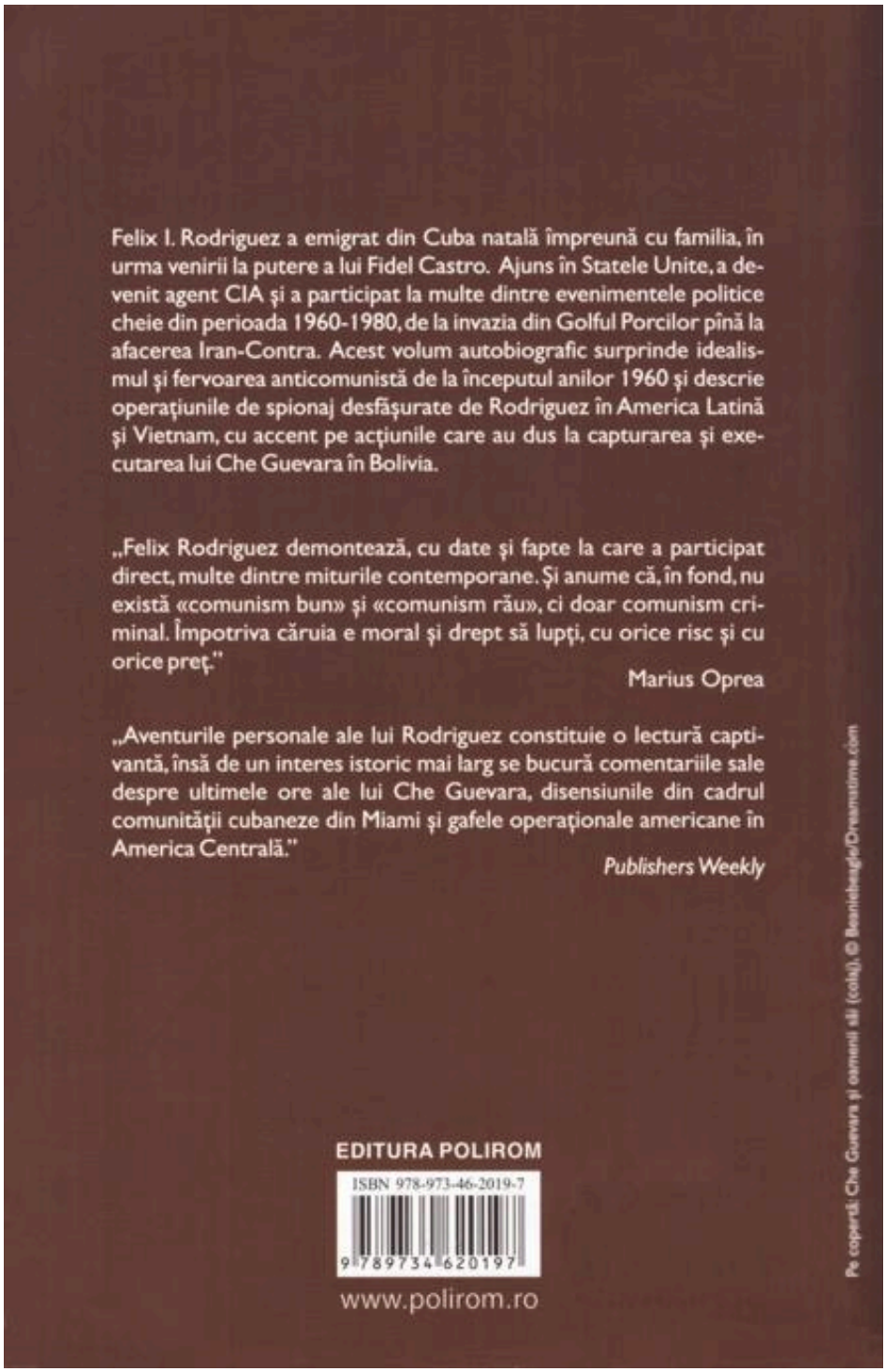

Felix I. Rodriguez a emigrat din Cuba natală împreună cu familia, în urma venirii la putere a lui Fidel Castro. Ajuns în Statele Unite, a devenit agent CIA şi a participat la multe dintre evenimentele politice cheie din perioada 1960-1980, de la invazia din Golful Porcilor pînă la afacerea Iran-Contra. Acest volum autobiografic surprinde idealismul şi fervoarea anticomunistă de la începutul anilor 1960 şi descrie operaţiunile de spionaj desfăşurate de Rodriguez în America Latină şi Vietnam, cu accent pe acţiunile care au dus la capturarea şi executarea lui Che Guevara în Bolivia.

„Felix Rodriguez demontează, cu date şi fapte la care a participat direct, multe dintre miturile contemporane. Şi anume că, în fond, nu există «comunism bun» şi «comunism rău», ci doar comunism criminal. Împotriva căruia e moral şi drept să lupţi, cu orice risc şi cu orice preţ."

Marius Oprea

„Aventurile personale ale lui Rodriguez constituie o lectură captivantă, însă de un interes istoric mai larg se bucură comentariile sale despre ultimele ore ale lui Che Guevara, disensiunile din cadrul comunităţii cubaneze din Miami şi gafele operaţionale americane în America Centrală."

Publishers Weekly

Pe coperta: Che Guevara şi oamenii săi (colaj). © Beeninbangle/Dreamstime.com

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-2019-7

9 789734 620197

www.polirom.ro

Notes

[←1]

Abrazo = îmbrățișare (în limba spaniolă în orig.) (n.tr.).

[←2]

Scandalul Iran-Contra a izbucnit la 25 noiembrie 1986, ca urmare a descoperirii faptului că diverşi oficiali americani îi sponsorizau în secret pe rebelii din Nicaragua, cu bani obținuți de pe urma vînzării de armament în Iran (n.tr.).

[←3]

În cazul de față, membru al echipajului unui avion de aprovizionare a trupelor de la sol, însărcinat cu împachetarea şi lansarea proviziilor în zone fixe (n.tr.).

[←4]

Originar din Sancti Spíritus (n.tr.).

[←5]

Horatio Alger (1832-1899) a fost un scriitor american foarte popular în vremea sa, autor a peste o sută de cărți, cele mai multe abordînd aceeaşi supratemă: pînă şi un om de condiție umilă, dacă e condus de cinste, determinare şi hărnicie, poate reuşi în viață prin forțe proprii.

[←6]

Cordell Hull (1871-1955) – politician american, secretar de stat timp de 11 ani (1933-1944) în administrația preşedintelui F.D. Roosevelt. Autorul se referă la activitatea sa pacifistă, Hull fiind considerat „arhitectul" Organizației Națiunilor Unite, motiv pentru care i s-a şi decernat, de altfel, Premiul Nobel pentru Pace în 1945 (n.tr.).

[←7]

El Benefactor = Binefăcătorul (în spaniolă în original). *El Benefactor* era totodată, alături de *El Jefe* (= Şeful), unul dintre apelativele publice favorite ale dictatorului Rafael Trujillo (n.tr.).

[←8]

Rebeliunea Huk sau Rebeliunea Hukbalahap (1946-1954) a reprezentat o mişcare armată antiguvernamentală, condusă de comunişti şi izbucnită pe insula Luzon după proclamarea independenței filipineze, în 1946. Numele organizației care a declanşat rebeliunea este prescurtarea de la „Hukbong Bayan Laban sa mga Hapon", însemnînd „Armata Populară Anti-Japoneză" (n.tr).

[←9]

„Contra" este denumirea generică dată grupurilor de rebeli opuşi guvernării de stînga din Nicaragua a FSLN (Frente Sandinista de Liberatión Nacional), instaurată după răsturnarea de la putere a dictatorului Anastasio Somoza Debayle, în 1979. Dintre grupările Contra, cea mai importantă era cea intitulată Fuerza Democrática Nicaragüense (FDN), care-şi avea baza de operațiuni în Honduras (n.tr.).

[←10]

Termenul, specific serviciilor de informații, acoperă un sens mai larg, denotînd atît abilitățile însuşite de un agent prin experiența acumulată de-a lungul misiunilor secrete, cît şi diverse tehnici folosite în spionajul modern. Am optat, aici şi în continuare, pentru păstrarea denumirii în limba engleză (n.tr.).

[←11]

Din 1992, Frente Farabundo Martí para la Liberatión Nacional (Frontul de Eliberare Națională Farabundo Martí) a devenit partid politic. FMLN a fost înființat formal în 1980, ca o coaliție a cinci grupări de gherilă (n.tr.).

[←12]

Frontul Național pentru Eliberarea Vietnamului de Sud – organizație politică şi armată din Vietnamul de Sud şi Cambodgia, opusă de-a lungul războiului vietnamez (1959-1975) Statelor Unite şi administrației Republicii Vietnam (n.tr.).

[←13]

CINC sau CinC – prescurtare de la *Commander in Chief*, folosită în mod uzual încă dinaintea celui de-al doilea război mondial în armata americană (n.tr.).

[←14]

Yanqui – varianta spaniolă a apelativului „yankeu” (n.tr.).

[←15]

Wind dummy = literal „manechin de vînt”, o expresie din jargonul paraşutiştilor care desemnează un membru al unui echipaj de sărituri, în general cu cel mai mic grad din echipă, care sare primul pentru a determina condițiile de vînt (n.tr.).

[←16]

„Provincial Reconnaissance Unit” (inițial „Phoenix”) a fost un program de contrainsurgență inițiat şi coordonat de CIA, Forțele Speciale ale Statelor Unite şi de aparatul de securitate al Republicii Vietnam, în perioada cuprinsă între anii 1967 şi 1972. Scopul programului era să identifice şi să neutralizeze structurile Viet Cong (n.tr.).

[←17]

„Ofensiva Tet” a fost o campanie militară din timpul războiului din Vietnam care a opus forțelor Armatei Populare a Vietnamului (de Nord) forțele Republicii Vietnam (de Sud) şi ale Statelor Unite. Denumirea sub care a rămas cunoscută această ofensivă vine de la faptul că a început pe 31 ianuarie 1968, în cea mai importantă sărbătoare vietnameză (prima zi a anului după calendarul tradițional), numită Tet Nguyen Dan sau, pe scurt, Tet (n.tr.).

[←18]

Office of Strategic Services (OSS) – organizație constituită în timpul celui de-al doilea război mondial cu scopul de a coordona activitățile de spionaj în spatele liniilor inamice; a fost agenția de informații a Statelor Unite predecesoare a CIA (n.tr.).

[←19]

Autorul face referire la filmul cu acest titlu lansat în 1968, în regia lui Gene Saks, cu Jack Lemmon şi Walter Matthau în rolurile principale (n.tr.).

[←20]

General Schedule (GS) – reprezintă grila de salarizare aplicabilă majorității angajaților în serviciul civil al Statelor Unite. Ordonarea numerică permite şi echivalența cu rangul militar. În cazul de față, GS-11 este echivalent cu gradul de maior (n.tr.).

[←21]

Cameră stil Florida – o încăpere cu multe ferestre care permite o bună iluminare şi aerisire, folosită în special în zonele şi anotimpurile călduroase (n.tr.).

[←22]

„Redcoats” – denumire generică a trupelor armatei britanice, folosită în trecut datorită uniformelor roşii cu care acestea erau echipate (n.tr.).

[←23]

CENTAM – America Centrală (n.tr.).

[←24]

Eyes-only – clasificare oficială a documentelor sau informațiilor secrete, destinate să fie citite strict de persoana căreia îi sînt adresate.

[←25]

Au existat, de fapt, două proiecte de lege privind reducerea deficitului bugetar (care la vremea aceea era cel mai mare din istoria Statelor Unite) susținute de senatorii Warren Rudman şi Phil Gramm: „The Gramm-Rudman-Hollings Balanced Budget and Emergency Deficit Control Act” din 1985 şi „Budget and Emergency Deficit Control Reaffirmation Act” din 1987. Ambele sînt cunoscute ca proiecte „Gramm-Rudman”, însă autorul se referă la cel din 1985 (n.tr.).

[←26]

Zona de contact cu solul a proviziilor (n.tr.).

[←27]

Celebru activist politic american, care a candidat după 1990 de cinci ori la preşedinția Statelor Unite, fie ca independent, fie susținut de Partidul Verde. Autorul face însă referire la ceea ce l-a adus în atenția opiniei publice, anume concluziile sale, prezentate şi în cartea Unsafe at Any Speed publicată în 1965, cu privire la lipsa de siguranță a maşinilor americane, în ciuda potențialului tehnic de dezvoltare a acestei ramuri industriale (n.tr.).